44

AMIGA

MAGAZINE

MAART / APRIL 1997

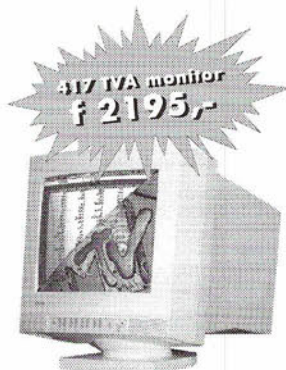
ƒ 8,50 bfr 170

Opmaken met PageStream 3.2

8 710966 000274 02

De meest universele Amiga monitor, ideaal voor A1200/4000 en grafische kaarten!

- 17 inch display met 0.28 mm dotpitch
- scanbereik 15.75, 30-64 kHz horiz.
- resoluties tot 1024x768, 80 Hz
- ingebouwde stereo luidsprekers en TV tuner met teletekst; incl. remote control en multisync adapter

De snelste Amiga 600/1200 CD-ROM drive! transferrate 300-2200 kB/sec, toegangstijd 80-200 ms. In de praktijk aanzienlijk sneller dan IDE CD-ROMs! Professionele behuizing met interne netvoeding, SCSI pass through, SCSI select, audio uitgang. Incl. **Squirrel** SCSI controller en CD32 emulatie software.

Wordt uw Amiga harddisk te klein? Wij zorgen dat u weer volop de ruimte hebt!

voor Amiga 600, 1200, SX32:
1.4 GB 2.5" IDE harddisk, **f 799,-**

voor Amiga 4000:
3.8 GB 3.5" IDE harddisk, **f 849,-**

voor Amiga 2000/3000:
2.1 GB 3.5" SCSI harddisk, **f 899,-**

GRAPHICS

Picasso-II incl. TVPaint	499,-
Picasso-II + Cybergraphics	599,-
Picasso-IV 4 MB + scandoubl.	tel.
GVP 28/24 Spectrum 2 MB	649,-
GVP EGS 110/24 4 MB	1495,-
CyberVision 64 2/4 MB	tel.
CyberVision 3D 4 MB	649,-
CV 3D incl. scandoubler	849,-
AVideo 12 framebuffer	295,-
Amiga 1084ST monitor	499,-
Amiga 1942 quadsync	749,-
15" multisync 30-64 kHz*	895,-
17" multisync 30-64 kHz*	1495,-
21" multisync 30-94 kHz*	3495,-
* deinterlacer/scandoubler nodig	
Amigis videoswitchbox	200,-

VIDEO & AUDIO

GVP GLock S-VHS	749,-
GVP IV24 incl. VIU-S	2495,-
(genlock + digitizer + framebuffer)	
ED Pluto genlock	995,-
ED Neptun genlock	1395,-
ED Sirius 2 genlock	2195,-
ED TBC-Enhancer	1995,-
Framemachine + Prism24	1395,-
Digital Broadcaster E+	4995,-
Personal Animation Recorder	tel.
PAR / Broadcaster systemen	tel.
SoundStage DSP audiokaart	tel.
AD516/Studio16 sampler	2995,-
GVP DSS8 3.0 sampler	249,-
Aura 12-bit sampler A1200	229,-
HiSoft ProMidi interface	89,-

TURBOBOARDS

A1220 28 MHz 020/4 MB	349,-
A1220 28 MHz 020/8 MB	429,-
Blizzard 1220 28/4 MB	399,-
Blizzard 1230 50/4 MB	449,-
Blizzard 1240 50/0 MB	749,-
Blizzard 1260 50/4 MB	1399,-
Cyberstorm Mk II 040/40	995,-
Cyberstorm Mk II 060/50	1595,-
Tekmagic 4000/060 + SCSI	2195,-
A3000 Warp 040 + SCSI	1695,-
A3640 25 MHz 68040	595,-
A2630 68030 25/2 MB	395,-
A2000 Fusion 68040 28/4	895,-
A2000 GForce 68040 36/4	1395,-
Blizzard 2040ERC, 2060	tel.
GVP SIMMs, coprocessors	tel.

CD-ROM, ZIP etc.

A1200 PowerCD SCSI 2x	425,-
A1200 PowerCD SCSI 4x	599,-
A1200 PowerCD SCSI 12x	899,-
SCSI CD-ROM intern v.a.	179,-
A1200 OverdriveCD 2x	299,-
Zip 100 MB SCSI intern	379,-
Zip 100 MB SCSI extern	439,-
Zip cartridge (5+)	35,-
Jaz 1 GB SCSI intern	899,-
Jaz 1 GB SCSI extern	1149,-
Jaz 1 GB cartridge	249,-
MO drive 128 MB/40 ms	499,-
MO cartridge 128 MB (5+)	25,-
SCSI tapestreamer 1 GB	499,-
SCSI tapestreamer 4-8 GB	995,-
HP DAT recorder 2 GB	995,-

DIV. HARDWARE

Tabby tekentableau	179,-
Wacom tekentableau v.a.	425,-
Summasketch A4 digitizer	499,-
A4 kleurenscanners v.a.	895,-
faxmodem 28k8 v.a.	249,-
faxmodem 33k6 v.a.	349,-
A2000 Ethernet kaart v.a.	499,-
GVP PhonePak fax/voice	995,-
GVP I/O Extender ser/par	349,-
A2000-4000 4x serial port	249,-
A1200 460 kbps serial port	149,-
A1200T par + ser ports	249,-
Amiga CD32	249,-
CD32 incl. muis/keyboard	349,-
CD-ROM writer v.a.	895,-
andere Amiga produkten	tel.

OCCASIONS etc.

Op zoek naar een betere, grotere of snellere Amiga in goede konditie en met garantie? Wij bieden u een ruime keus! Alle systemen zijn getest, inclusief muis/keyboard/software en meestal inclusief handleiding. Bel voor een kompleet Amiga occasion overzicht!

Amiga 500, 512 kB v.a.	250,-
Amiga 1200HD v.a.	695,-
Amiga 2000 v.a.	495,-
Amiga 2500/030 + HD v.a.	995,-
Amiga 3000T v.a.	1250,-
Amiga 4000 v.a.	2195,-
Amiga RGB monitors v.a.	99,-
128 MB MO (laser)drive	250,-
Canon inkjet printer A3!	150,-
ED Neptun genlock	950,-
Maestro 16-bit audiokaart	395,-

AMIGA SOFTWARE & CD-ROMs

Lightwave 4.0 Amiga	1995,-
LightSpeed bundel (3 tapes)	99,-
Light ROM 4 CD	89,-
Vista Pro 3.0	149,-
Deluxe Paint 4.5 (AGA)	99,-
Deluxe Paint 5 (engels)	249,-
XiPaint 4.0 CD	129,-
Photogenics 1.x	149,-
Photogenics 2.0 CD	229,-
ImageFX 1.5	149,-
DirOpus 5.5 engels	179,-
Studio 2.x / Turboprint 5	179,-
PhotoworX	199,-
PhotoworX Pro 4.0	299,-
Asimware PhotoCD Manager	99,-
AsimCDFS 3.6	179,-
MusicX 1.1	129,-
Octamed 6 CD	79,-
Octamed Sound Studio CD	99,-
CyberGraphX software	99,-
Diavolo backup software	119,-
Aminet 11-17 per CD	35,-
Aminet Set 1, 2, 3 of 4	79,-
Amiga Developer CD	35,-
Amiga Developer Env. (Fish)	39,-
Meeting Pearls 3 of 4	29,-
GoldFish dubbel CD	49,-
NetNews Offline 1 of 2	35,-
IBrowse Internet browser	95,-
Amiga Internet boek (engels)	39,-

Prijzen incl. BTW, excl. verzendkosten; prijswijzigingen / vergissingen voorbehouden. Prijzen voor removable systemen zijn exclusief cartridge. Levering onder rembours of na vooruitbetaling op Postbank rekening 1619768 (eerst telefonisch reserveren!). Garantietermijn voor occasions en opruimingsartikelen is 1 maand. Demonstraties, afhalen etc. alleen op afspraak. Openingstijden: maandag-vrijdag, 10-12 en 14-18 uur.

AMIGIS ✆ 0118-625632

postadres: postbus 3, 4330 AA Middelburg

AMIGA 1200/030

Een SUPER-AMIGA met 50 MHz 68030, 50 MHz 68882 coprocessor, 18 MB geheugen, superstille 540 MB 2.5" harddisk en klok. Ideaal voor toepassingen zoals 3D animatie, image/animatie processing enz. Inclusief o.a. DPaint AGA, ImageFX 1.5 en CineMorph! Bel voor andere Amiga 1200 konfiguraties!

f 2450,-

AMIGIS A4500

Professioneel Amiga werkstation met 40 MHz 68040 of 50 MHz 68060 processor, 18 MB geheugen en flitsend snelle harddisk (2.5 GB EIDE in 68040 model, 3.2 GB UltraSCSI3 in 68060 model). Desktop versie met alle slots vrij. Twee tot vijf keer sneller dan A4000T!

f 4500,- (040/40, 2.5 GB EIDE)
f 5995,- (060/50, 3.2 GB SCSI)

VIDEO EDITING

Amigis levert non-linear editing systemen op basis van Amiga 3000/4000 (**Broadcaster Elite**: high-end systeem met o.a. component video in/uit, DSP audiokaart) en Windows NT (o.a. Targa en Perception; software Premiere en SpeedRazor). En omdat 'Digital Video' niet altijd de beste keus is kunt u bij ons ook terecht voor analoge video bewerking, bijv. (semi-) professionele **genlocks** voor Amiga of PC (GVP Impact Vision 24, VideoMaker).

Broadcaster systemen v.a.	**f 9995,-** ex
IV24 werkstations v.a.	**f 4995,-** ex
NT editing systemen v.a.	**f 6995,-** ex

WINDOWS NT

Supersnelle Windows NT werkstations met PentiumPro of DEC Alpha processor, 20-80x sneller dan A4000/040! Windows NT is een multi-user, multi-tasking operating systeem met uitstekende netwerk mogelijkheden (bijv. koppeling met uw Amiga en/of PC systemen) en een ruime keus aan professionele software voor tekenen, 3D animatie, video bewerking en vele andere professionele toepassingen.

v.a. **f 4995,-** excl. BTW

prijs met Alpha processor v.a. f 7995,-

colofon

AMIGA MAGAZINE
is een uitgave van
Uitgeverij Divo
Cyclaamrood 2
2718 SE Zoetermeer
Tel: 079 - 3610438
Fax: 079 - 3617810
BBS: 079 - 3618821
E-mail:
amiga.magazine@mrose.nl

HOOFDREDACTEUR
Michel van der Ven

REDACTIE
Jan van Die
Ruud Dingemans
Bert Rozenberg

ABONNEMENTEN
Petra Biegstraaten
Elke werkdag
vanaf 13.00 uur

MEDEWERKERS
John Beek
Kees de Boer (illustratie)
Joost Brugman
Siem de Jong
Paul Kolenbrander
Jeroen Oudejans
Sharwin Raghoebardayal
Robert van Roon
Willem Schaaij
Stefan Siemen
Thomas Tavoly
Dick Vermaas
Erik Visser (illustratie)

VORMGEVING
Paul Bloemers
Kevin Hoppenbrouwers

ABONNEMENTEN
Abonnement (6 nummers)
ƒ 44,-. Maak het verschuldigde abonnementsgeld over naar postgiro 1033172
t.n.v. Divo/Amiga Magazine
Cyclaamrood 2
2718 SE Zoetermeer
Abonnementen kunnen elk nummer ingaan en worden jaarlijks automatisch verlengd. Opzeggingen moeten twee maanden voor het verstrijken van het abonnementsjaar schriftelijk ingediend worden.

DRUK
Tijl, Zwolle
Tel. 038 - 4275 275

VERSPREIDING
Nederland:
Betapress, Gilze
Tel. 0161 - 457 800
België:
Imapress, Turnhout
Tel. 014 - 42 38 38

COVER
art-studio van der Steilen
Peter van der Steilen

AM Inhoud

10 PAGESTREAM 3.2

Na drie lange jaren lost SoftLogik eindelijk zijn belofte in: PageStream 3.2 is een feit. Bij gebrek aan noemenswaardige concurrentie geldt het programma zelfs na zijn vrijwillige ballingschap nog steeds als de onbetwiste koning der DTP-pakketten. Thomas Tavoly sloeg fanatiek aan het 'deeteepeejen', maakte zelfs zijn eigen artikel op en keek hoe PageStream zich verhoudt ten opzichte van de software die op andere systemen de layout-scepter zwaait.

17 TURBOPRINT PROFESSIONAL 5

Amiga-gebruikers kunnen vandaag de dag zo ongeveer elke printer aan hun machine koppelen. We danken die luxe aan programma's als TurboPrint Professional. In de onlangs verschenen versie vijf van dit pakket is een glansrol weggelegd voor een compleet nieuw onderdeel. We lieten deze en alle andere opties los op de Epson Stylus Color 500, een van de populairste betaalbare kleurenspuiters van dit moment. Want als je dan toch een printer nodig hebt..., kies je natuurlijk een hele mooie.

27 DELFINA DSP GELUIDSKAART

Muzikale Amiga-gebruikers klagen al sinds mensenheugenis over het ontbreken van een Digital Signal Processor (DSP) in de machine. Met de introductie van de Delfina, een innovatie van het Finse Petsoff Limited Partnership, wordt het lange wachten eindelijk beloond. En niet met zomaar een DSP: Deze Swingt volgens de makers écht de Pan uit!

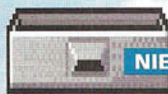
38 WORDWORTH 6 OFFICE

Zakelijke software-bundels zijn erg in tegenwoordig. Vooral in de pc-wereld kan de gebruiker nauwelijks meer om de 'Suites' en 'Offices' heen. Van Corel tot Microsoft: een simpele tekstverwerker kopen is er niet meer bij. Het Britse Digita International speelt met zijn WordWorth 6 Office in op deze trend. Amiga Magazine nam de meetlat ter hand en peilde het 'officiële' gehalte van deze bundel.

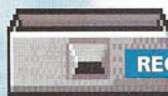
41 CYBERVISION 64/3D

Herinnert u zich die Commodore-advertentie met die twee vierkantjes nog? Het ene blokje was geheel zwart, het andere spierwit. De bijbehorende tekst: "En de overige 4094 kleuren kunt u op elke Amiga bewonderen". Via een grafische kaart persen we inmiddels miljoenen tinten uit onze Amiga, maar nog houden de ontwikkelingen niet op. Lees hoe de CyberVision 64/3D van phase 5 vooruitloopt op de nieuwste grafische snufjes.

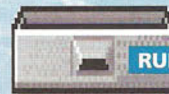
NIEUWS EN ACHTERGRONDEN

4 Nieuwe producten en ontwikkelingen.
5 Redactioneel commentaar.
9 Exclusief: Project ARise.
24 Reportage: Amiga houdt de score bij.
54 HTML-cursus: Deel 3.

RECENSIES

10 PageStream 3.2: De koning der DTP-pakketten is terug.
14 Quarterback & QBTools Deluxe: Betrouwbare laatste mannen.
17 TurboPrint Pro 5: Vitamine vijf voor uw printer.
20 Stylus Color 500: Epson's paradepaardje op de testbank.
27 Delfina DSP: Een geluidskaart met toeters en bellen.
30 TurboCalc 4: Overal op berekend, alles ingecalculeerd.
39 WordWorth Office: De officiële kant van WordWorth.
41 CyberVision 64/3D: Diepte ervaren zonder rood-groene bril.
50 Amiga Desktop Video CD 2: Een meesterlijke misdruk.
52 AWeb II 2.1: 'Dutch browser' in commercieel jasje.

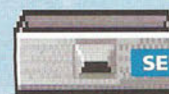
RUBRIEKEN

22 Game(L)over: De nieuwe 'releases' geïnventariseerd.
32 Amiga@Internet: Gespreksstof voor op het Net.
34 Muizenissen: Dick wordt opgenomen.
58 AmiWarez Arena: Aminet 15, 16 en andere cd's.
65 Eureka: Tips en trucs voor beginners en experts.

GAMES

44 Capital Punishment.
46 JetPilot.
48 Bograts.

SERVICE

6 Brieven van lezers deskundig beantwoord.
66 Abonnee- en bestelinformatie.
66 Adverteerdersindex.
67 Wat staat er op servicedisk 44?

nieuws

QuikPak brengt bod uit op Amiga Technologies

GROTE KANS OP NIEUWE EIGENAAR

Het ziet ernaar uit dat de Amiga per 28 februari 1997 eindelijk een nieuwe eigenaar heeft. Op die datum maakt de Duitse liquidateur Bernard Hembach namelijk bekend wie het hoogste bod heeft uitgebracht op de materiële en intellectuele rechten van de Amiga. Insiders dichten het Amerikaanse QuikPak Corporation de meeste kansen toe om als winnaar uit de bus te komen.

Het is niet precies duidelijk wanneer QuikPak zijn bod heeft ingediend. Conform de bepalingen van notaris Hembach, die optreedt namens de schuldeisers van het failliete Escom, moet dat in elk geval vóór klokslag middernacht van 31 januari '97 geweest zijn. Naar de identiteit van eventuele andere gegadigden is het vooralsnog volstrekt gissen: alleen QuikPak heeft zijn bod publiekelijk gemaakt. VIScorp is hoogstwaarschijnlijk niet meer in de running. Het bedrijf dat eind vorig jaar alle drie de aankoopcontracten reeds had ondertekend, slaagde er niet op tijd in om de financiën rond te krijgen. Hoe de zaak destijds precies is teruggedraaid weten alleen de direct betrokkenen. Het lijkt in elk geval onwaarschijnlijk dat VIScorp nu plotseling wel de benodigde hoeveelheid dollars op tafel kan leggen.

QuikPak's draagbare A4060T.

GEEN NIEUWKOMER

QuikPak Corporation, waarvan de hoofdzetel zich in het Amerikaanse Pennsylvania bevindt, is geen nieuwkomer in Amiga-land. Sinds de lente van 1995 produceert het bedrijf in dienst van Amiga Technologies complete A4000T's en onderdelen voor de A1200. Recentelijk toonde QuikPak zelfs twee nieuwe op Amiga-techniek gebaseerde machines. De A5050T is een variant op de A4000T met een Pentium CPU-kaart en Zorro-, PCI- en ISA-sloten. Via een druk op een knop schakelt de gebruiker van de Amiga- naar de pc-kant. Het prototype voorziet in een opmerkelijk 'detail': een uitklapbaar LCD-scherm dat in de torenbehuizing is geïntegreerd. De A4060L op zijn beurt behelst een 'portable' A4000, compleet met LCD-scherm, keyboard en 060-processor.

QuikPak's Director of Business Development Dan Robinson heeft vertrouwen in een voor zijn bedrijf gunstige afloop: "We zijn van mening dat wij het winnende bod hebben uitgebracht. Zodra de uitslag bekend is, zullen we de Amiga-gebruikers daarvan op de hoogte stellen".

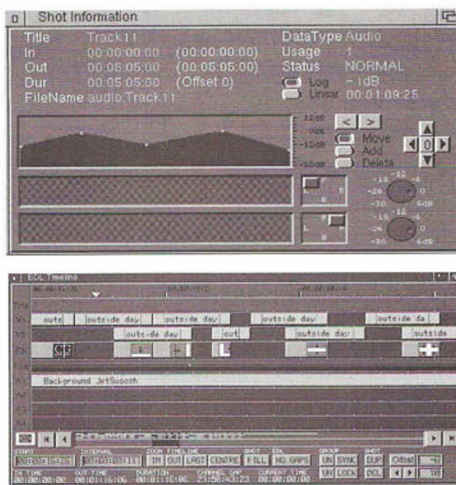
Kort na het verschijnen van ons vorige nummer publiceerde Dave Ziembicki, algemeen directeur van QuikPak Corporation, een veelbelovende 'open letter to the Amiga community' op de homepage van het bedrijf. De inhoud ervan willen wij u niet onthouden. Meer informatie over QuikPak Corporation vindt u op Internet:
http://www.amigasupport.com/quikpak/

"De afgelopen jaren waren niet bepaald gunstig voor de Amiga. Sinds de ondergang van Commodore heerst er een permanente onzekerheid over de toekomst van de machine. De enige constante factor schuilt in de loyaliteit van de Amiga-gebruikers. Het is dan ook vanwege die loyaliteit dat wij het belangrijk vinden om u op de hoogte te stellen van de stand van zaken én van wat QuikPak doet om de Amiga de toekomst te geven die zij verdient.

In de tijd dat Amiga Technologies nog toebehoorde aan Escom, werd ons bedrijf QuikPak geselecteerd om de complete A4000T en de componenten van de A1200 te produceren (we schrijven lente '95, redactie). Tijdens de val van Escom en de daarop volgende onderhandelingen met VIScorp ging QuikPak door met het fabriceren van Amiga's. Ondanks de onzekerheden bleven we het platform ondersteunen, plaatsten we advertenties in het Noordamerikaanse blad Amazing Computing, sloten we overeenkomsten met ontwikkelaars van Amiga-toebehoren en ontwikkelden we in eigen huis een aantal nieuwe producten. Tijdens het AmigaFest-evenement in Toronto toonden we twee nieuwe computers aan het publiek (de A5050T en de A4060L, redactie) en recentelijk zijn we begonnen met de verzending van '060-turbokaarten voor de A4000T. Volgens ons vormen deze ontwikkelingen het duidelijke bewijs van onze toewijding aan de Amiga.
Alles wijst erop dat de onderhandelingen tussen VIScorp en Amiga Technologies tot stilstand zijn gekomen. Als schuldeiser van AT heeft QuikPak er alle belang bij dat er adequaat wordt omgesprongen met de toekomst van de Amiga. Daarom heeft QuikPak via de Duitse liquidateur een bod gedaan op Amiga Technologies. We zijn nu in afwachting van nadere informatie.
Wat betekent dit alles voor u als eindgebruiker? QuikPak is van mening dat de Amiga meer kan dan slechts uitgroeien tot een simpele 'set top box'. Volgens ons bestaat er in de markt wel degelijk ruimte voor de A4000 en haar opvolgers. We denken ook dat een machine in de lijn van de A1200 een belangrijke rol kan spelen bij de toekomst van de Amiga. Daarnaast menen we dat de ontwikkelingen die bij QuikPak gaande zijn de Amiga haar vertrouwde positie van innovatieve trendsetter kunnen terugbezorgen. Nauw samenwerken met ontwikkelaars, distributeurs en dealers is volgens ons noodzakelijk om van de Amiga weer een succes te maken. Maar we geloven vooral in 'luisteren naar u', naar de mensen die dit platform al die tijd levend hebben gehouden. We hopen u op korte termijn te kunnen vertellen dat de onderhandelingen met de Duitse liquidateur succesvol zijn geweest. We vertrouwen erop dat hij snel en accuraat zal handelen. Elke vorm van 'input' uit de Amiga-gemeenschap moedigen we aan: laat ons weten wat uw wensen zijn. Tenslotte zouden we graag zien dat degenen die verantwoordelijk zijn voor de verkoop van AT blijkgeven van dezelfde openheid die wij bij QuikPak nastreven".

Dave Ziembicki,
Algemeen directeur QuikPak Corporation

NON-LINEAR EDITING

Na een periode van afwezigheid zijn de Broadcaster Elite en SoundStage harddisk recording-kaarten weer leverbaar. De Elite van de firma Applied Magic is een professioneel 'non-linear' editing-systeem voor de Amiga 3000 en 4000 (Zorro-III). Het apparaat voorziet in component, S-VHS en composiet video in- en uitgangen, zowel voor het PAL- als het NTSC-formaat. Verder zijn genlock- en timecode-aansluitingen aanwezig. Volgens de producent combineert de Elite een zeer hoge beeldkwaliteit met een hoge edit-snelheid. De bijbehorende Producer-software werd op diverse punten sterk verbeterd en biedt voortaan een uitgebreide 'online' handleiding.
De SoundStage DSP audiokaart kan niet alleen vanuit het pakket Producer worden gebruikt, maar functioneert desgewenst ook als 'stand-alone'. In combinatie met het programma Audiolab 16 vormt de kaart een compleet audio post-productie werkstation met 'realtime' 20-bit output. Opties voor het importeren en exporteren van een groot aantal audioformaten (Amiga, pc, Mac, SGI en Unix) ontbreken evenmin.
De SoundStage beschikt over vier gebalanceerde (XLR-)uitgangen voor 16-bit analoge audio (16 kanalen met de mogelijkheid tot Surround Sound) en één 20-bit digitale (stereo-)uitgang.
Inlichtingen: Amigis, telefoon: 0118-625 632

UITBREIDING INFINITIV TOWER

Voor de Infinitiv tower-systemen van Micronik is sinds kort ook een Zorro-III dochterbord leverbaar. Deze voorziet een tot toren omgebouwde A1200 van vijf Zorro-II/III-slots, twee PCI-connectors, een SIMM-voetje met ruimte voor maximaal 8 Mb, een 'on-board' SCSI-2 controller, een ISA-slot en een aansluiting voor een A3000/A4000(T) processorkaart. Het Zorro-III dochterbord kost *f* 1099,- (inclusief BTW). Tegen een meerprijs is een optioneel videoslot verkrijgbaar. Inlichtingen: Computer City, telefoon: 010-451 77 22

DIR OPUS 5.11 'CADEAU'

Op elke Aminet-CD staat tegenwoordig wel een aardig commercieel extraatje. Dat geldt ook voor de Aminet Sets, de uit vier cd-rom's bestaande compilaties van Aminet-CD's die om de zoveel tijd verschijnen.

Zelden ontwaarden we echter zo'n 'lokker' als op de recent uitgebrachte Aminet Set 4. Die bevat namelijk de volledige versie 5.11 (de Engelse en de Duitse) van het gerenommeerde pakket Directory Opus. In totaal halen we met de verzameling een kleine vier Gigabyte aan al dan niet gecomprimeerde programma's in huis.
De prijs: *f* 75,-.
Inmiddels is ook Aminet-CD 17 uit. Daarop prijkt onder meer de 'full version' van de tekstverwerker Personal Write. Deze cd-rom verwisselt voor *f* 35,- van eigenaar.
Inlichtingen: Courbois Software, telefoon: 024-677 25 46

VIDEO MAGICIAN

Achter de naam Video Magician gaat een kaart voor het videoslot van de Amiga 2000, 3000 en 4000 schuil, die een groot aantal functies combineert. Te denken valt aan het double scannen van het Amiga videosignaal naar een 31.5 kHz VGA-signaal (waardoor we een normale VGA pc-monitor kunnen gebruiken), een de-interlacer voor een knippervrij beeld in alle 15 kHz Amiga-schermmodi en uitgangssignalen in RGB (VGA 15-pins), composiet en S-VHS in 24-bit kleur. De prijs van het apparaat bedraagt *f* 699,-.
Voor alle Amiga-modellen is een vergelijkbaar product in externe vorm beschikbaar. Deze versie, die voor *f* 399,- over de toonbank gaat, voorziet standaard in een composiet video-ingang (voor het bekijken van videorecorderbeelden, tv-signalen en dergelijke). Mensen die hun systeem graag stap voor stap aanschaffen, kunnen de genoemde de-interlace functie in een later stadium aan deze uitvoering toevoegen.
Inlichtingen: Amigis, telefoon: 0118-625632

REDACTIONEEL

RECLAME VAN WIE?

Verwarring binnen de Nederlandse Amiga-gemeenschap. Verwarring in heel Nederland waarschijnlijk. Want wie had gedacht dat er ooit nog eens een reclamefolder van Commodore in de brievenbus zou vallen? Commodore? Was dat niet het bedrijf dat vóór de overname-perikelen van QuikPak en VIScorp - die het hadden gemunt op de nalatenschap van Escom, te weten AT -, Amiga's produceerde? Jawel, díe Commodore - de bedenker van ons aller machine. Wat daar dan nog van over is? Wel, zelfs wij moesten daar ondertussen even over nadenken. Het zit zo: Escom kocht destijds niet alleen de rechten van de Amiga-technologie (het intellectuele eigendom, zoals dat zo mooi heet), maar ook het Commodore-embleempje. De Amiga en de Commodore pc-lijn gingen vervolgens elk hun eigen weg. Hoe het de Amiga tot dusver is vergaan, weten we allemaal - het recentste hoofdstuk van de 'soap' leest u in dit nummer.
De pc's van Commodore verging het in eerste instantie iets beter. Ze belandden in de honderden Escom-zaken die Europa ooit telde. Toen de keten op de fles ging, besloot de Nederlandse divisie van Escom op eigen kracht door te gaan. Met succes zo te zien, want het budget is kennelijk ruim genoeg om op landelijke schaal een reclamefolder te verspreiden. Met zeer prominent aanwezig: het Commodore-logo. Dat straalt immers kwaliteit en continuïteit uit. De eerste eigenschap zullen we als trouwe Amiga-aanhangers nimmer ontkennen: zelfs een kop koffie over het toetsenbord, zo merkten we onlangs, krijgt de Amiga niet klein. Maar duurzaamheid, zeker in de zin van 'op ons kunt u blind varen'? Daar kunnen we inmiddels andere verhalen over vertellen. Hoe je het ook wendt of keert, het management van Commodore heeft het behoorlijk verknald. Dus Escom, als je nog eens besluit om de namen Amiga en Commodore met chirurgische precisie van elkaar los te maken, ga dan met het goede 'merk' in zee. Dan hadden we nu bij wijze van spreken op de hoek van de straat een Amiga kunnen kopen.

Michel van der Ven
hoofdredacteur

brieven

125 MB FAST VRIJ?

Op bladzijde 26 van Amiga Magazine 43 staat een 'grab' van het programma Dust. Ik vraag me af op wat voor Amiga dat ding draait. Als ik naar het geheugen kijk is er nog 125 Mb fast-RAM vrij! Mijn mond viel zowat open van verbazing.
Zijn de programma's die u op de servicedisks zet ook via het AM-BBS verkrijgbaar? Ik ben namelijk erg geïnteresseerd in pakketten als Recorder, RusHour, NoFillNodraw, Lupe en MacPointers. Omdat ik de afkorting van de LhA-files niet ken, heb ik deze nog niet kunnen vinden op het AM-BBS.
André Pothof, via Internet

AM *In principe neemt Dust genoegen met een standaard A500. Maar voor comfortabel gebruik beveelt de auteur een machine aan met tenminste OS 2.0, een 68020 CPU, een FPU (voor de rekenintensieve functies) en 4 Mb fast-RAM. Meer is altijd beter. Voor praktisch gebruik van de 'preview' in Dust bevelen we het gebruik van OS 3.x én een grafische kaart aan: de normale resoluties bieden (letterlijk) te weinig ruimte om alle plaatjes overzichtelijk naast elkaar te zetten. Vergeet niet dat Dust geen vervanger voor een raytracer is. U heeft dus altijd nog een pakket als Lightwave of Imagine nodig. Dust is shareware: wanneer u DM 25,- overmaakt naar de auteur ontvangt u een keyfile die de beperkingen van de evaluatie-uitvoering (te vinden op Aminet en de cd-rom XRay 1) opheft. De recentste Dust die wij tegenkwamen draagt versienummer 2.48.*
Wat de 125 Mb fast-RAM in onze Amiga betreft: dat is een grapje! Het middel: één van de twee programma's die onder de veelzeggende naam FakeMem door het leven gaan. Met de serieuze variant kunnen we een gedeelte van het chip-geheugen als fast-RAM gebruiken. Handig wanneer een programma per se fast-geheugen wil gebruiken terwijl er slechts 2 Mb chip-RAM of zo voorradig is. Met de FakeMem die op Aminet staat (directory game/gag/), kunt u de hoeveelheid geheugen die de Workbench-balk aangeeft naar believen wijzigen. Een nepper dus. Honderd Meg 'chip' en duizend Meg 'fast', niets is te gek. De auteur van FakeMem over zijn creatie: "Tja, ik had meer geheugen nodig, maar het ontbrak me aan geld. Toen heb ik FakeMem maar geschreven. Ik heb nu nog steeds geen groter geheugen, maar dat merk ik nu niet meer zo snel".
Wat uw laatste vraag betreft: neen, de programma's op de servicedisk staan niet op het AM-BBS. Maar u treft het! Met uitzondering van Recorder (servicedisk 41) staan al de door u genoemde pakketten namelijk op één en dezelfde floppy, te weten servicedisk 43. Op pagina 66 leest u precies hoe u dat begerenswaardig informatiedragertje bemachtigt.

QUANTUM-THEORIE

Onlangs heb ik op de Computer '96 beurs een harddisk gekocht. Deze blijkt perfect te werken in de A600 van een vriend, maar in mijn A1200 (met een Q-Drive 1241 en een 50 MHz Blizzard 1230 met 8 Mb) gebeurt er zo goed als niets: het powerledje gaat niet branden, de harddisk begint niet te draaien en het scherm blijft zwart. Alleen de motor van de floppy-drive komt in beweging. De vaste schijf in kwestie is een 2,5 inch Quantum Godrive (type GLS256a) ter grootte van 250 Mb (althans, dat beweert HDToolBox op de eerdergenoemde A600).
Een ander probleem: Om te controleren of de HD-controller defect is, heb ik eventjes een Western Digital 280 (3,5 inch) geprobeerd. Deze bleek perfect te werken, maar op sommige plaatsen 'hangt' de harddisk. Het HD-ledje blijft op zo'n moment gewoon branden, maar verder gebeurt er niets en helpt alleen een 'reboot'. Als ik de schijf daarna reorganiseer, doet hij het weer een tijdje. Na het uitpakken van een paar archiefjes met veel kleine files treedt vroeg of laat echter weer hetzelfde probleem op. Wanneer ik op 'Verify data on drive' klik, geeft HDToolbox (40.4) steeds 'Drive reported no errors' aan. Daar word ik dus ook niet veel wijzer van. Van een te lichte voeding kan overigens geen sprake zijn, want zelfs een exemplaar van 75 Watt brengt geen verandering in de zaak. Heeft u misschien een oplossing voor beide problemen?
Frits Letteboer, via Internet

AM *Hoewel u deze oorzaak bij voorbaat uitsluit, denken wij in eerste instantie wel degelijk aan een voedingsprobleem. We concluderen dit met name uit het A1200-powerledje dat niet gaat branden, maar dat het zonder de aanwezigheid van de harddisk kennelijk wel doet. Een kapotte flatcable sluiten we zo goed als zeker uit, want dan zou alleen de harde schijf roerloos moeten blijven. Kijk voor de zekerheid wel even na of het kabeltje (dat de noodzakelijke +5 volt levert) niet verkeerd is aangesloten. Kleed uw A1200 daarna eens uit, totdat de standaard configuratie is bereikt. Dit vermindert niet alleen de belasting, maar reduceert ook de kans op verborgen compatibiliteitsproblemen. Zoals bekend 'bijten' bepaalde uitbreidingen elkaar en het is dan ook niet denkbeeldig dat de voeding het juist daarom laat afweten.*
Krijgt u uw Quantum met deze tips onverhoopt niet aan de praat, zelfs niet op een andere A1200, dan ligt de zaak wat ingewikkelder. Het is ons namelijk bekend dat bepaalde Go-drives timingproblemen kunnen veroorzaken - met name wanneer er een turbokaart en/of fast-RAM in het spel is. In sommige gevallen biedt het isoleren van de resetlijn van de harddisk dan soelaas, maar dat is beslist geen klusje voor een leek. Na deze ingreep zal de schijf geen reset meer ontvangen.
Een nog exotischer oorzaak die we volledigheidshalve even noemen, wordt gevormd door een stroombesparende techniek die in bepaalde 2,5 inch harddisks is doorgevoerd. Dergelijke schijven zijn dusdanig geconfigureerd, dat zij (over de IDE-bus) eerst een start-signaal van de computer moeten ontvangen. Zonder dat seintje verroeren deze drives geen vin.
Uw Western Digital 280 blijft waarschijnlijk 'hangen' omdat de MaxTransfer-waarde te groot staat ingesteld. Verander deze via de Advanced Options van HDToolbox eens in 0xffff (64 Kb), 0x1ffff (128 Kb) of 0x1fe0 (127,5 Kb). Na een herstart dient de geschetste ergernis tot het verleden te behoren.

WOORDEN IN CIRKELS

Mijn vader en ik zijn de trotse bezitters van drie Amiga's: twee A500's en een A4000. Alle machines zijn uitgerust met de tekstverwerker Final Writer (A500: FW2.0 en A4000: FW5.04). Nu

zou ik woorden in cirkels en vierkanten willen zetten. Gaat dat met Final Writer? Zo ja, hoe dan?
Kristiaan de Rocker, Merelbeke (B)

AM *Ja, dat is mogelijk. Teken een cirkel, trek een tekstkader, plaats ze met de muis over elkaar en u bent klaar... Een beetje flauw van ons, want waarschijnlijk bedoelt u het cirkelvormig op het scherm zetten van teksten. Ook dat kan in beginsel, mits u beschikt over een ARexx-macro als FinalWrapper. U vindt deze als 'fwarexx.lha' terug op het Amiga Magazine BBS.*

DE A500 ALS GELUIDSSTUDIO

Na het lezen van het artikel over Soundstudio v.1 (AM 42) ben ik zeer geïnteresseerd geraakt in dit pakket. Maar voordat ik het aanschaf, wil ik zeker weten of het wel draait op mijn configuratie. Ik bezit een Amiga 500 rev.8a met een 68010 CPU en OS 2.04. Verder ben ik benieuwd naar het haalbare aantal kanalen en de maximale frequentie van Soundstudio.
Richard de Jong, Hyppolytushoef

AM *Ja, Soundstudio v.1 doet het wel degelijk op uw configuratie. Verwacht echter niet te veel van de mixing-opties, die in dit pakket toch al vrij traag zijn. Ter illustratie: op een 68020-machine zonder fast-RAM kunnen ze met moeite een vier-kanaals module op 28 kHz verwerken. Op een 68010 CPU (maar dat geldt ook voor de 68000) komt de frequentie bij hetzelfde aantal kanalen ongeveer uit op 18 kHz. Het is daarom aan te raden om gebruik te maken van de standaard 4/5/6-kanaals modus die OctaMED (alias Soundstudio) sinds versie 4 biedt. In de 'high quality' modus presteert het pakket dan beduidend beter.*

A2000 SCSI

Ik heb een A4000/030 met een Quantum 850 Mb IDE harddisk. Nadat ik het Power PC Board uit mijn Amiga 2000 in de A4000 had gemonteerd, bleek dat de harde schijf niet samenwerkt met het kaartje. Mijn vraag: kan ik de SCSI-controller mét Seagate 40 Mb harddisk uit mijn A2000 - waar het Power PC Board geen problemen mee heeft - zomaar in mijn Amiga 4000/030 plaatsen?
Ot Kanters, Geertruidenberg

AM *Er bestaat helaas geen universeel antwoord op uw vraag. In principe passen kaarten die ontwikkeld zijn voor de Amiga 2000 ook in de Amiga 4000. Er kunnen zich echter ook problemen voordoen. Uitbreidingen voor de A2000 zijn in de regel alweer enige tijd oud. We mogen dan ook niet uitsluiten dat ze zich eenvoudigweg verslikken in de snelheid van de A4000. Persoonlijk zouden we het gewoon proberen, maar als u daar voor terugdeinst, neem dan eens contact op met de leveranciers van de betrokken hardware.*

CDTV HARDDISK

Ik ben in het bezit van een Amiga 1200/030, 6 Mb geheugen en een 120 Mb harddisk. Daarnaast prijkt er een CDTV op mijn bureau. De CDTV gebruik ik onder meer voor het draaien van OctaMED. Ik heb het apparaat via MIDI aan mijn A1200 gekoppeld, omdat ik dan acht 'schone' kanalen tot mijn beschikking hebt. Ook gebruik ik de CDTV voor het lezen van cd's. Via Parnet stuur ik de bestanden vervolgens naar de A1200. Pure noodzaak, want de CDTV mist zoals bekend een harde schijf. Is het echt niet mogelijk om een harddisk aan te sluiten op de CDTV? Er zijn verschillende sloten vrij, die niet in de bijbehorende boeken beschreven staan. Hier zou ik graag meer van willen weten.
En dan nog iets: ik heb wel eens naar het BBS van Amiga Magazine gebeld, maar telkens zonder resultaat. Ik heb mij aangemeld als 'new user', maar als ik iets wil downloaden, krijg ik steeds de melding dat ik over onvoldoende 'credits' beschik. Als abonnee geniet je toch bepaalde privileges op het BBS? Ik kan trouwens ook nergens invullen dat ik abonnee ben.
Otto Laan, Delfzijl

AM *De ontwerpers van de CDTV hebben er wel degelijk rekening mee gehouden dat bezitters het apparaat later willen uitbreiden. Voor de extra randapparatuur heeft Commodore echter altijd (en meestal met succes) vertrouwd op andere ontwikkelaars. Omdat de CDTV niet het succes heeft gebracht dat men ervan verwachtte, is het aantal effectief verschenen uitbreidingen helaas op één hand te tellen. Zoektochten naar harde schijven, SCSI-controllers, genlocks en dergelijke lijken dan ook gedoemd te mislukken. Mocht er iemand meelezen die wél een manier weet om een harde schijf op een CDTV aan te sluiten, schrijf of bel ons dan even! Wij zullen de briefschrijver dan persoonlijk van de oplossing op de hoogte stellen.*
Op het AM-BBS melden zich wekelijks tientallen nieuwe gebruikers aan. Wanneer onze redactie-assistente de accountgegevens van een beller niet kan terugvinden in de administratie, gaat zij er vanuit dat de persoon in kwestie geen abonnee is. Zo iemand ontvangt de gast-status, inclusief de daarbij behorende beperkingen. Wanneer u zich bij het inloggen aan de gegevens houdt die op de verzendsticker van uw Amiga Magazine staan, kan er niets misgaan. Probeer het nog eens.

GOUDEN POORT

Mijn Amiga-systeem bestaat uit een A4000/030 Tower met 8 Mb RAM, 500 Mb harddisk, een Golden Gate 486 SLC (revisie 3.1), een Sirius Genlock, een échte Amiga cd-romspeler en een cd-rom drive die is aangesloten op de SCSI-controller van de pc-kaart. Ik zou graag een antwoord ontvangen op de volgende vragen.
1) Als ik een grafische kaart aanschaf, worden de Scala MM400-titels die via mijn genlock op de videoband belanden dan ook beter? Zo ja, voor welke kaart kan ik dan het beste kiezen?
2) Ik wil mijn pc-board graag combineren met een geluidskaart. Kan dat? Ik heb geëxperimenteerd met een Soundblaster, maar de Amiga crasht zodra ik de Golden Gate-kaart activeer. Heeft u een oplossing?
3) Is er nog zicht op een nieuwe pc-kaart met een snelle Pentium-processor?
4) Waarom is er in uw magazine geen 'vraag- en aanbodrubriek' voor abonnees?
P.A.M. Remie, Zaltbommel

AM *1) De Amiga 4000 biedt van nature al een beeldkwaliteit die hoger ligt dan de zogenaamde 'broadcast'-norm. Een grafische kaart heeft dan ook voornamelijk invloed op de kwaliteit van het beeld dat u op de Amiga bekijkt. Het schoon- en zuiverheidsgehalte van de video-opname wordt eerder bepaald door de genlock en natuurlijk de videorecorder.*
2) Geluidskaarten zoals de Soundblaster gebruiken in de regel een aantal hardware-interrupts. Het beperkte aantal interrupts op een pc zorgt ervoor dat de verschillende uitbreidingen regelmatig om een plaatsje moeten vechten. In principe zou een Soundblaster ook in combinatie met de Golden Gate moeten werken. Het geheel goed laten functioneren is echter een heel ander verhaal. De gemiddelde pc-bezitters weet zich er vaak uren mee zoet te houden. Het enige wat u kunt doen is, net zoals de echte pc-bezitter, alle mogelijke combinaties van basis-adressen en interrupts proberen. Welkom in pc-land! Overigens beschrijven we in dit nummer een prima Amiga-alternatief voor de Soundblaster: de Delfina DSP.
3) Het is niet waarschijnlijk dat er een pc-kaart op basis van een Pentium voor de Amiga uitkomt. Wel verscheen onlangs alweer de vierde versie van de softwarematige emulator PC-Task. Een directe concurrent van dit pakket is nieuwkomer PCx van Persistance Software. In een volgend nummer van AM

hopen we meer informatie over deze twee programma's te kunnen verstrekken.
4) Amiga Magazine heeft geen vraag- en aanbodrubriek omdat er volgens ons volop goede alternatieven bestaan. Te denken valt aan gespecialiseerde advertentiebladen als ViaVia en Koopkrant. Bovendien bieden we onze abonnees de mogelijkheid om hun overbodig geworden hardware en (legale) software via het AM-BBS onder de aandacht van anderen te brengen.

EERST DE DRIVER!

Ik wil mijn A2000 uitbreiden met een versnellerkaart en een cd-romspeler, zodat ik vrijwel alle software kan draaien die u in uw blad bespreekt. Ik weet niet of dat voldoende is, want de laatste jaren lijkt het erop dat er alleen nog maar voor de A1200 en A4000 geproduceerd wordt. Omdat er geen AGA-chipset in mijn Amiga zit (en past), vrees ik soms op een dood spoor te zitten. Misschien schuilt de oplossing in een grafische kaart: die kan ook meer kleuren aan. Kunt u mij vertellen hoe ik weer helemaal bij de tijd raak? Ik heb namelijk geen zin om van mijn geliefde besturingssysteem af te stappen, laat staan mijn dure machine bij het schroot te zetten. Verder ben ik van plan een Hewlet Packard Deskjet 690C aanschaffen. Hoe kom ik nu aan een goede driver, zodat deze printer ook op mijn Amiga werkt?
Bas Sarlemijn, Amsterdam

AM *Om met uw laatste vraag te beginnen: elders in dit nummer bespreken we het pakket TurboPrint Professional v.5. Dat kan uitstekend overweg met de Hewlet Packard Deskjet 690C en tientallen andere printers.*
Het is een beetje een misvatting dat veel programma's niet meer op de Amiga 500 of 2000 werken, enkel en alleen omdat die machines niet over een AGA-chipset beschikken. Uiteraard bestaat er software die per se alles uit de grafische kast wil halen en daardoor faalt op een A2000, maar in de regel verlangt moderne software niet veel meer dan wat extra geheugen en een recente versie van het besturingssysteem. Ons belangrijkste advies luidt dan ook: 'upgrade' uw systeem naar OS 3.0 of (liever) 3.1. Na deze ingreep zult u zien dat de meeste programma's keurig zullen werken. Bovendien wint uw machine aan functionaliteit. Wat betreft de cd-romspeler die u op het oog heeft: gewoon kopen. Op dit moment is dat zo ongeveer de waardevolste Amiga-uitbreiding die we kunnen bedenken. Tenminste, als u bereid bent om zo nu en dan een ceedeetje aan te schaffen. Elke volgende uitbreiding hangt af van uw behoeften. Onze stelregel: meer RAM en snelheid kunnen nooit kwaad. Overweegt u daarna nog een grafische kaart, houd er dan rekening mee dat deze hardware het gebrek aan een AGA-chipset maar ten dele goedmaakt: u krijgt weliswaar de beschikking over meer kleuren, maar specifieke AGA-software blijft resoluut dienst weigeren. Even vlug alle mogelijke uitbreidingen van de Amiga 2000 weergeven behoort helaas niet tot de mogelijkheden: daar zouden we enkele nummers voor nodig hebben. Gelukkig zijn er de afgelopen jaren maar weinig uitbreidingen aan onze aandacht ontsnapt. Dat brengt ons bij ons tweede advies: sla nog eens wat oude Amiga Magazines open. De meeste nummers zijn nog steeds na te bestellen.

U kunt ons bereiken op het volgende adres:
Amiga Magazine
Cyclaamrood 2
2718 SE Zoetermeer
E-mailen kan ook: amiga magazine@mrose.nl
Deredactie maakt voor elk nummer een keuze uit de binnengekommen post.
Belangrijkste selectiecriterium is of een brief voor een redelijke groep lezers informatie biedt.
Verder houdt de redactie zich het recht voor brieven in te korten of op leesbaarheid aan te passen. VRagen over illegale software worden zonder uitzondering terzijde gelegd.

Geheime besprekingen tussen Mical, Haynie, Luck en Sassenrath

AMIGA-ONTWERPER ONTHULT PLANNEN VOOR NIEUW OS

Ex-Amiga-ontwerper Carl Sassenrath heeft op het Internet een nieuw besturingssysteem van eigen makelij aangekondigd. Een eveneens door hem ontworpen computertaal vormt de basis van dit multitasking OS, dat in beginsel alle gangbare computerplatforms ondersteunt. De Amerikaan wil deze taal als shareware via het Internet verspreiden. Hij hoopt daarmee de basis te leggen voor een door gebruikers ondersteund OS à la Linux, met alle voordelen van AmigaDOS.

De funderingen van Carl Sassenrath's besturingssysteem berusten op een nieuwe programmeertaal (te vergelijken met UNIX en C) met de naam Lava. Die is vrijwel gereed en klaar om rond maart via het Internet te worden verspreid. (Met Sun's steeds populairder wordende Java heeft de naam overigens niets van doen.) De Lava-ontwikkelomgeving zal in eerste instantie zowel werken op de Amiga als op Intel pc's. Volgens de auteur is de taal compact, eenvoudig te gebruiken, platform-onafhankelijk, flexibel en uitbreidbaar. Onder leiding van Sassenrath (en mogelijk ook andere Amiga-legendes) zal met Lava het eigenlijke besturingssysteem Magma OS worden ontwikkeld, dat rond het einde van 1997 zou moeten verschijnen.

Sassenrath's persoonlijke 'programmeeromgeving'.

Uitgangspunten van het OS zijn onder meer een compacte opbouw en bruikbaarheid op diverse hardware-platforms, van Intel tot PowerPC. De mogelijkheid bestaat dat het systeem via een UAE-achtige emulatie ook Amiga-programma's kan draaien. Vooral Dave Haynie toonde zich een voorstander van deze methode, waarmee de compatibiliteit met Kickstart en Workbench in beginsel volledig behouden blijft.

BESLOTEN LIJST

Enige tijd voor Sassenrath's aankondiging raakten hij en Haynie betrokken bij een besloten E-mail lijst voor Amiga-Legendes, opgericht door Giorgio Gomelsky van de New Yorkse Amiga Club. In de loop van december 1996 mengden ook R.J. 'Mr.Intuition' Mical, Dale Luck en Dale 'Envoy' Larson zich in de discussie rond de mogelijkheid om een nieuwe Amiga te ontwerpen. Als een van de weinigen werd AM-redacteur Ruud Dingemans uitgenodigd om als adviseur deel te nemen aan de besloten 'briefwisseling'.

De deelnemers aan de briefwisseling maakten globaal deel uit van twee groepen: die van de Amiga-Gebruikers (Steve Bowie, Erich Keser, Joanne Dow, Ruud Dingemans) en de Levende Legendes (R.J. Mical, Carl Sassenrath, Dale Larson, Dale Luck, Dave Haynie en ook UAE-ontwerper Bernd Schmidt). De eerste groep probeerde vooral suggesties te leveren op technisch en financieel gebied. Het groepje Amiga-ontwerpers - allen ex-Commodore - ging vooral in op de financiële en organisatorische aspecten. "We willen wel, maar hebben ook onze eigen projecten. Waar denken jullie het geld vandaan te halen voor een nieuwe onderneming?", was vooral in de beginperiode nogal eens de teneur. Met name Carl Sassenrath en RJ Mical, die zelf meermalen de billen hebben gebrand in het zakenleven, wilden eerst weten hoe de financiële onderbouwing van het project eruit zou zien. Op initiatief van organisator en ex-Yardbirds-manager Gomelsky werd besloten om de mogelijkheid van publieke financiering te onderzoeken en een 'business plan' op te stellen.

Levende Amiga-legende Dave Haynie bracht de discussie regelmatig weer op gang.

ONDERBOUWDE COLLECTE

Na een tijd stuitte het initiatief echter op een tweetal obstakels. Aan de ene kant zagen de Legendes weinig concrete kansen om binnen korte tijd een nieuw, bruikbaar besturingssysteem te ontwikkelen. "Als we helemaal opnieuw moeten beginnen, zal het jaren duren voordat we resultaten zien", zo was de stemming.

Aan de andere kant konden de Gebruikers geen concrete suggesties doen voor grote investeerders, die bereid zouden zijn om het project financieel van de grond te krijgen. Wel leek er overeenstemming te bestaan over de idee dat er via een goed onderbouwde 'collecte' onder de Amiga-gebruikers genoeg startkapitaal voor de nieuwe onderneming (zo'n twee miljoen dollar) bijeengebracht zou kunnen worden. Tot een concrete invulling van de geldelijke plannen voor de langere termijn kwam het echter nog niet. De financiële eisen van sommige Legendes (Carl Sassenrath noemde een salaris van zo'n 20.000 dollar per maand) maakten de zaak er evenmin eenvoudiger op.

Wel namen de Legendes gedurende de besprekingen onderling contact met elkaar op en daardoor ontstonden weer nieuwe ideeën. Met name Dave Haynie zag mogelijkheden voor Gomelsky's initiatief en bracht de discussie regelmatig weer op gang. Exec-ontwerper Carl Sassenrath bracht vervolgens - ietwat onverwacht - zijn plannen voor een nieuwe computertaal en een nieuw besturingssysteem naar voren. Hoewel deze formeel los staan van wat inmiddels de 'ARise Mailing List' was gaan heten, is er sprake van een officieuze samenwerking.

RAAD VOOR ONTWIKKELING

In afwachting van een definitieve overeenkomst zijn er voorlopig twee E-mail lijsten gestart: ARise - een besloten lijst voor de Amiga-ontwerpers zelf - en Second Wind, waarin gebruikers en bedrijven hun ideeën kunnen spuien en medewerking aan het project toezeggen.

Bij het ter perse gaan van dit nummer werd gesproken over de door Dave Haynie ontworpen PIOS One (een betaalbare PowerPC-computer) als voorlopig ontwikkelingsplatform en Carl Sassenrath's Magma-OS als mogelijke basis voor een nieuw Amiga-achtig besturingssysteem. Daaraan voorafgaand dient er een Raad voor Ontwikkeling te worden opgericht rond de Amiga-Legendes om een en ander te coördineren.

Inlichtingen:

- *gio1@interport.net (ARise E-mail)*
- *http://www.sassenrath.com (homepage Carl Sassenrath)*

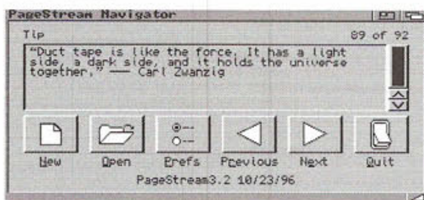
PageStream 3.2

De DTP-koning is terug

Na drie lange jaren van wachten lost SoftLogik eindelijk zijn belofte in. De pijnlijk lange reeks updates is ten einde, PageStream 3.2 een feit. Bij gebrek aan noemenswaardige concurrentie geldt het programma zelfs na deze ballingschap nog steeds als de onbetwiste koning der DTP-pakketten. Tenminste, als we ons tot het Amiga-platform beperken.

We weten best wel dat sommige lezers liever niet zien dat we Amiga-producten vergelijken met hard- en software uit de pc- of Mac-wereld. We doen het dan ook niet vaak, tenzij er een goede reden voor bestaat. In het geval van PageStream hebben we er zelfs drie.

Handige tips bij het starten van PageStream.

Om te weten waar het pakket staat, moeten we over vergelijkingsmateriaal beschikken. Aangezien het Amiga-platform dat niet biedt... Verder zijn er de afgelopen jaren tal van nieuwe technieken geïmplementeerd in opmaakpakketten. Is PageStream deze snufjes inmiddels ook machtig, of hebben de makers gemeend dat ze op de lauweren van het verleden kunnen rusten? En 'last but not least': heeft PageStream 3.2 voldoende overtuigingskracht in huis om de groep ShapeShifters op andere gedachten te brengen? Willen die nog wel terug naar dit tot voor kort verloren gewaande pakket als ze op hun pseudo-Macs met programma's als PageMaker of QuarkXPress kunnen stoeien? Weet u wat, we doen er nog een vierde reden bovenop: SoftLogik is kennelijk ook zelf van mening dat PGS 3.2 de strijd met de gerenommeerde pakketten aankan. Waarom brengt het bedrijf anders - vrijwel gelijktijdig met de Amiga-versie - een Mac-uitvoering van PageStream uit? En binnenkort zijn de Windows-gebruikers aan de beurt. Genoeg argumenten dus om eens wat verder te kijken dan onze Amiga-neus lang is.

BOEKJE KOMT ZO...

In de netjes verpakte bundel bevinden zich vier diskettes, een overzichtelijke 'quickstart' handleiding en een registratiekaart. Een echt handboek ontbreekt echter. 'Nog niet klaar', zo staat te lezen op de registratiekaart. Wie deze kaart invult en op de bus doet, krijgt de manual zo snel mogelijk nagestuurd. De ene helft van de kaart meldt: 'Keep this part for reference'. Hierop prijkt dan ook het tijdelijke wachtwoord; zolang we niet geregistreerd staan, moeten we dat bij elke PageStream-sessie intikken. De andere helft scheuren we af en doen we op de post. Kort daarna behoren we een definitief 'password' te ontvangen van SoftLogik.

Tijdens de installatie kopieert het script niet alleen het DTP-pakket naar de harde schijf, maar ook een aantal ARexx-macro's, fonts en twee extra programma's. Pageliner is een eenvoudige teksteditor die zich laat aanroepen vanuit PageStream of een ander programma. Desgewenst fungeert het ook als 'stand alone'. Naast de gebruikelijke snij-, kopieer- en plakfuncties biedt Pageliner ook een spellingchecker. Handig, al moeten we het voorlopig doen met een Engelse woordenlijst. Dus mocht u zich een keer vervelen...

De andere blikvanger is BME, een alleraardigste beeldmanipulator voor simpele bewerkingen zoals het bijstellen van helderheid, contrast en scherpte. Daarnaast biedt BME enkele populaire filters waaronder Negative, Emboss, Contour, Cropping en Pixelize. Het los verkrijgbare pakket Gary's Effects voorziet in nog eens twaalf filters, waaronder Convolve, Blur, Histogram, Gamma, Average en Threshhold.

De belangrijkste functies altijd binnen handbereik.

Via een slimme 'undo'-functie draaien we één of meerdere foutieve handelingen eenvoudig terug. De beeldbewerker ondersteunt virtueel geheugen, kan macro's opnemen en afspelen en past automatisch de kleurdiepte van een plaatje aan. BME weet raad met de formaten IFF, TIFF, GIF, PCX, BMP, MacPaint en PICT (alleen bitmaps). Tegen een kleine meerprijs kunnen geïnteresseerden een aparte JPEG-module bestellen.

Het CyberGraphX-systeem kan op ondersteuning rekenen, datatypes helaas niet. De menu's en functies van Pageliner, BME en natuurlijk PageStream zelf worden kort beschreven in een AmigaGuide-document.

EEN GERICHTE AANPAK

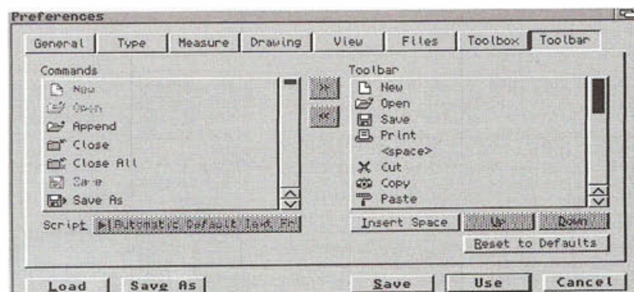
Prima extraatjes, maar we schaffen de bundel natuurlijk in eerste instantie aan om te 'desktop publishen'. Voor PageStream 3.2 dus. Het pakket begroet de gebruiker steevast met een al dan niet interessante tip. Met de knoppen eronder bladeren we naar een volgend trucje, beginnen we een nieuw project, openen we een bestaand document of sluiten we het programma af. Dezelfde functies zijn ook via het pulldown menu en enkele toetsencombinaties bereikbaar. Alvorens we aan de slag gaan, stellen we de schermmodus, een taal en het gewenste meetsysteem in. Desgewenst bepalen we ook welke buttons in de toolbar moeten belanden. De belangrijkste elementen van het PageStream-werkscherm worden gevormd door een tweetal 'strips' met ikoontjes die de belangrijkste functies symboliseren en de zogeheten 'views' waarin de 'actuele' teksten en objecten verschijnen. De overige windows hebben onder meer betrekking op de indeling van het document, het kleurenpalet en de scripts. De posities van alle vensters kunnen trouwens bewaard worden. Omdat het mogelijk is om meerdere views van één en hetzelfde document te openen, kunnen we 'tegelijkertijd' diverse pagina-onderdelen bewerken. Views lenen zich uitstekend om een detail van een document onderhanden te nemen. De gebruiker werkt veel gerichter en zal zelden het overzicht kwijtraken.

VERSPREID DE BOODSCHAP

PageStream 3.2 importeert zowel documenten van de oudere versie 2.2 als van het ter zielen gegane pakket Professional Page. Het wegschrijven van dit materiaal geschiedt meteen in het nieuwe formaat. Besluiten we om

met een nieuw project te beginnen, dan dienen we eerst het paginaformaat op te geven. PageStream biedt onder meer keuze uit A3, A4, A5 en een paar Amerikaanse varianten, maar we mogen ook een document met willekeurige afmetingen aanmaken. Daarna bepalen we de marges en het aantal kolommen, alsmede de ligging van het document: gewoon verticaal of toch maar 'landscape' (horizontaal)? We mogen ook meteen met twee pagina's tegelijk aan de slag gaan, bijvoorbeeld om een zogeheten 'spread' te verkrijgen. Via een klik op de knop Remember zorgen we ervoor dat PageStream bij een volgend document met dezelfde instellingen vertrekt.
Een document bestaat in de regel uit een zogeheten 'master page' en een variabel aantal bladzijden. De master page fungeert als een soort mal voor de andere pagina's. Ze bevat de elementen die elders in het document regelmatig terugkeren. Bij het maken van een tijdschrift kunnen we bijvoorbeeld de paginanummering of een achtergrond in de master page opnemen. Alle andere, unieke elementen positioneren we op de 'gewone' pagina's. Hebben we een oorkonde of poster in petto, dan kunnen we deze stap natuurlijk achterwege laten.

FILTERS PLUGGEN
In tegenstelling tot een bitmap-georiënteerd tekenpakket werkt een DTP-programma uitsluitend met objecten. Voor teksten of afbeeldingen die we in een document willen plaatsen, moeten we daarom eerst een speciale ruimte afbakenen. Dat doen we via een kader. Ten behoeve van teksten zijn er 'automatische' kaders beschikbaar, die een instelbaar aantal kolommen per pagina hebben. Als het kader er eenmaal staat kunnen we een tekst importeren. Via plugins kan het pakket onder meer overweg met ASCII-letters en RTF-kopij (Rich Text Format), Final Writer- en WordWorth-documenten.
Een soortgelijk 'plugin-systeem' komen we tegen als het om de karakterset gaat. Standaard slikt PageStream een op PostScript printers toegespitste variant (CS) van de Agfa CompuGraphic fonts. Adobe Type 1 tekensets vormen evenmin een probleem en via een los verkrijgbare filter worden ook TrueType lettertypen ondersteund. Met bitmap fonts zoals Topaz en de Intellifont-uitvoering van het Agfa CG-systeem (welbekend in Amiga-kringen) weet PageStream 3.2 in eerste instantie geen raad. Met een pakket als TypeSmith kunnen we deze lettertypen echter alsnog naar een geschikt formaat converteren.
Elk type object kent zijn eigen toebehoren ofwel 'attributen'.

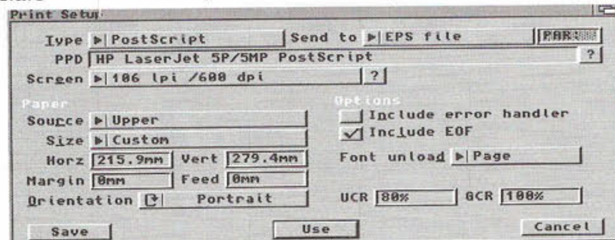
Zelf een toolbar samenstellen is een fluitje van een cent.

De 'views' stellen de gebruiker in staat om diverse pagina-onderdelen tegelijk te bewerken.

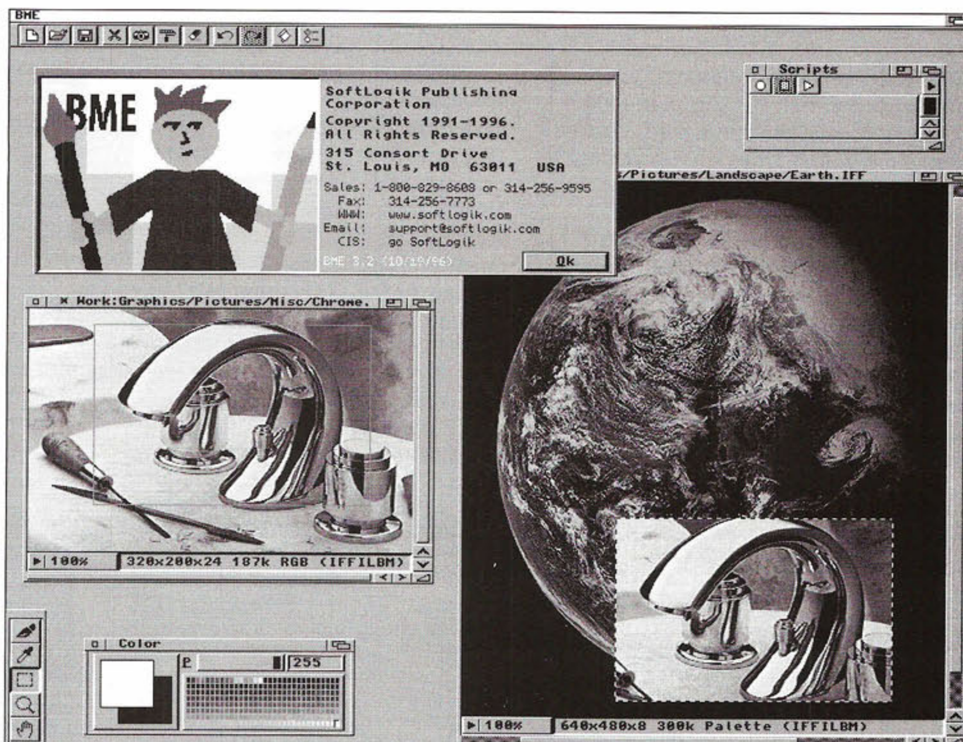
Voor tekst zijn dat lettertype, kleur, grootte, regel- en karakterafstand, stijl en zelfs een vulpatroon (al dan niet met een logaritmisch kleurverloop). Een tekst kan links of rechts 'lijnen', gecentreerd worden, inspringen en zelfs in variabele 'tabstops' voorzien. Met behulp van ARexx-scripts of het los verkrijgbare utility TextFX kunnen we de letters eventueel nog verder manipuleren. Het leent zich bijvoorbeeld prima om een tekst rond een object te wikkelen of anderszins te vervormen. Achter Drop Caps schuilt een functie om paragrafen te beginnen met een hoofdletter of een woord in kapitalen, zoals we wel eens in middeleeuwse boeken zien. Als we de tekst via Pageliner of een ARexx-script hebben gecheckt op fouten, laten we de 'afbreekfunctie' van PGS 3.2 op de pagina los. Na deze ingreep, die voorkomt dat lange woorden in zijn geheel op de volgende regel belanden, oogt ons document weer net wat verzorgder. Met Kerning (een instelbare afstand tussen lettercombinaties) zetten we als het ware de puntjes op de 'i'.

INTELLIGENT MAGNETISME
Voor de grafische objecten heeft PageStream een soortgelijke reeks functies in huis. We kunnen ze vrij roteren en met of zonder behoud van verhoudingen samenpersen of uit elkaar trekken. Vierkante kaders trekken we eenvoudig en tot op de graad nauwkeurig schuin. Met hetzelfde gemak koppelen we een achtergrondgrafiek aan een pagina of maken we een masker. En zo kunnen we nog wel even doorgaan.
Opties als Snap to Guide en Snap to Grid vergemakkelijken het positioneren van beelden en teksten. Ze geven een soort intelligent magnetisme aan de pagina: de tekst in kolom B wordt op dezelfde hoogte tegen de basislijn geplakt als die in kolom A. Wat beeldformaten betreft conformeert PageStream zich keurig aan de (on)mogelijkheden van broeder BME. Is de pagina klaar voor publicatie, dan staat ons een groot aantal printer drivers ter beschikking. Vooral de PostScript drivers boeken goede en snelle resultaten. De afdruk kan echter ook geschieden naar PAR:, SER:, een ander device, een IFF-plaatje of een EPS-file.

Afdrukmogelijkheden in overvloed.

Omdat het niet de bedoeling is dat ondergetekende de ontbrekende PageStream-handleiding gaat schrijven, beperkt dit artikel zich tot de belangrijkste specificaties van het pakket. De volgende opties horen daar niet bij, maar zijn toch het vermelden waard: 'insert character' (snel tussenvoegen van speciale tekens), 'print font' (ideaal om een gedrukt overzicht van lettertypen aan te leggen), Pantone Color Library's (voor waarheidsgetrouw kleurgebruik), 'auto save', 'mail merge'... Het blijft een kleine greep uit het overdonderende aanbod van mogelijkheden.
Toch zijn er nog wel enkele minpunten te turven. Zo valt de snelheid van de tekstfuncties behoorlijk tegen: wie zichzelf tot de groep ongeduldige gebruikers rekent, kan er beter voor zorgen dat er minimaal een 68040 CPU in z'n Amiga ligt. QuarkXPress via ShapeShifter en (zelfs) PageStream 2.2 zijn sneller. Verder telt het pakket flink wat operaties waarbij het kennelijk noodzakelijk is om de volledige pagina opnieuw op te bouwen. Daar gaat veel kostbare tijd mee verloren, vooral bij ingewikkelde documenten. Bovendien moeten we de pagina achteraf soms nog even met de hand 'verversen' omdat er bij het opbouwen onnauwkeurigheden zijn ontstaan. Uitkomst biedt een ARexx-macro die het verversen van de pagina stopt tot nader order, maar bij het scrollen wordt deze helaas genegeerd. Dat doet QuarkXPress toch beter. Daarnaast vinden we het storend dat de muispijl niet van kleur verandert als we hem van een licht naar een donker gebied verplaatsen. Afhankelijk van de gebruikte instellingen voor de cursorkleuren wil de cursor nu nog wel eens onzichtbaar worden.
Als grootste minpunt geldt dat versie 3.2 nog steeds 'bugs' bevat, die de Amiga tot mediteren nopen. Ze treden met name op in situaties waar te weinig geheugen voorhanden is. Tot slot een gemiste kans: van QuarkXPress zijn we gewend dat we met een ingedrukte shift-toets in combinatie met de cursortoetsen tekens, lijnen en paragrafen kunnen selecteren. In PageStream blijkt deze handige functie niet aanwezig en moeten we naar de muis grijpen.

BME: het grafische extraatje van het opmaakpakket.

CONCLUSIE
PageStream 3.2 is bijzonder vermogend als het om de hoeveelheid functies gaat. Zo'n uitgebreide applicatie vereist uiteraard een behoorlijke inwerktijd. Gelukkig is er sprake van een vrij duidelijke menustructuur en geeft de 'online' AmigaGuide-documentatie antwoord op de meest brandende vragen. Het doet ons deugd om te zien hoe PageStream in sommige opzichten QuarkXPress naar de kroon steekt, al kan SoftLogik nog genoeg leren van dat pakket. Voor Amiga-bezitters die willen desktop publishen zonder ShapeShifter is de keuze echter bijzonder gemakkelijk.

Thomas Tavoly
(aTmosh@amiga.ow.nl)

Product: PageStream 3.2
Producent: SoftLogik
Prijs: circa *f* 399,-
Configuratie: minimaal OS 2.x, 5 Mb RAM en 11 Mb harde schijfruimte. Aanbevolen: 68040 CPU of hoger en 16 Mb RAM
Inlichtingen: SoftLogik (VS), 315 Consort Drive, St. Louis, MO 63011-4439
Telefoon: 001/314 256 9595
Fax: 001/314 256 7773
Internet: http://www.softlogik.com
E-mail: support@softlogik.com

Apart verkrijgbaar:
Gary's Effects, TextFX, TypeSmith, Truetype Engine, JPEG-module

De grote concurrent: QuarkXPress op de Macintosh.

AMIGA VOEDINGEN

A500-1200 2.5A	79,-
A500-1200 3.0A	99,-
A500-1200 4.5A	149,-
A500-1200T 23A/150W	125,-
A2000	299,-
A3000 , A4000	199,-
CDTV (origineel)	79,-
CD32 (origineel)	99,-
CD32/SX32 3.0A	125,-
CD32/SX32 4.5A	150,-

KEYBOARD / MUIS

Amiga muis origineel	35,-
Amiga microswitch muis v.a.	49,-
A500/600 keyboard UK	99,-
A1200 keyboard NL	129,-
A2000-4000 keyboard NL	249,-
A2000-4000 keyboard UK	199,-
A4000 keyboard italy	149,-
A4000/CD32 keyb NL zwart	149,-
CDTV keyboard NL zwart	99,-
CDTV keyboard italy zwart	79,-
stofkap A2000-4000 keyb.	10,-
CDTV muis zwart	29,-
CDTV infrarood muis	69,-
CDTV remote controller	59,-
CD32 joypad origineel	69,-

DISKDRIVES

A500/600 intern	95,-
A2000/3000 intern	149,-
A600/1200 HD intern	249,-
A2000-4000 HD intern	249,-
diskdrive 3.5" HD extern	229,-

CUSTOM CHIPS

5719 Gary	29,-
8362 Denise	29,-
8364 Paula	29,-
8371 512k Agnus	29,-
8372A 1 MB Agnus	79,-
8372B, 8375 2 MB Agnus	79,-
8373 Hires Denise	79,-
8520A CIA PGA / SMD	49,-
Super Buster rev. 11	99,-
68000 CPU	29,-
A500/2000 video hybrid	29,-
A590 DMAC	49,-
A3000 Fat Buster, Ramsey	49,-
andere Amiga custom chips	tel.
Kickstart 1.3	29,-
Kickstart 2.0	59,-
Kickstart 2.0 (A3000)	150,-
Kickstart 3.0 (A1200)	79,-
Kickstart 3.0 (A4000)	99,-
Kickstart 3.1(A500/2000)	150,-

AMIGA MAINBOARDS

kompleet met alle custom chips!

Amiga 500 (512k, 1.3)	150,-
Amiga 600 (1 MB, 2.0)	150,-
Amiga CD32 (2 MB, 3.0)	150,-
Amiga 2000 6.2 (1 MB, 2.0)	495,-
A3000 daughterboard	150,-
A4000 daughterboard	150,-
A3400 (A4000 68030 kaart)	350,-
A3640 (A4000 68040 kaart)	595,-

GEHEUGEN

Amiga 500 512K intern	75,-
A500+ of A600 1 MB intern	95,-
8 MB kaart A2000 + 2 MB	195,-
2 MB ZIPs voor A2620/2630	250,-
4 MB ZIPs v. A3000, A2386	480,-
4 MB static ZIP voor A3000	600,-
1 MB DIPs voor A590/2091	150,-
2 MB DIPs voor A2058, 8-UP	150,-
1 MB SIMM A4000	20,-
4 MB SIMM A4000	69,-
GVP SIMM 32 / 1 MB 70 ns	99,-
GVP SIMM 32 / 1 MB 60 ns	149,-
GVP SIMM 32 / 4 MB 60 ns	299,-
GVP SIMM 32 / 16 MB 60 ns	599,-
SIMMs voor Blizzard etc.	tel.

(CO) PROCESSORS

68EC030 25 MHz PGA	95,-
68030 25 MHz PGA	125,-
68EC030 40 MHz PGA	195,-
68030 50 MHz PGA	350,-
68LC040 25 MHz PGA	195,-
68040 25 MHz PGA	395,-
68881 16 MHz PGA	40,-
68881 20 MHz PGA	50,-
68881 20 MHz PGA	75,-
68882 25 MHz PGA	95,-
68882 40 MHz PGA	150,-
68882 50 MHz PGA	195,-
68882 20 MHz PLCC	95,-
68882 25 MHz PLCC	150,-
68882 33 MHz PLCC	175,-
68882 40 MHz PLCC	250,-
kristal oscillatoren 1-64 MHz	20,-

SCSI CONTROLLERS

A600/1200 Squirrel	199,-
A600/1200 SurfSquirrel	249,-
GVP A4008 A2000-4000	395,-
Blizzard 1230/1260 SCSI kit	249,-
GVP A1291 SCSI kit	299,-
GVP A1208 geheugen+SCSI	299,-
CDTV SCSI controller	195,-
PC SCSI controller (ZIP etc.)	50,-

EMULATORS / PC PARTS

A2286 AT kaart, 1.2 MB dd	195,-
AMax IV emulator kaart	399,-
PC diskdrive 5.25/360 kB	25,-
PC diskdrive 5.25/1.2 MB	95,-
PC diskdrive 3.5/720 kB	75,-
PC diskdrive 3.5/1.44 MB	75,-
PC voeding 100/150W	35,-
PC voeding 200/250W	50,-

BEHUIZINGEN etc.

A3000T case origineel	95,-
A3000T040 case origineel	125,-
A2000-4000 tower case	tel.
A500 top / bottom cover	50,-
A600 top / bottom cover	50,-
A1200 top / bottom cover	95,-
A2000/3000 front cover	100,-
A2000-4000 floppy cover	10,-
A500/600/1200 trapdoor	10,-
A1200 LED assembly	40,-
A2000/3000 LED assembly	50,-

CDTV TOEBEHOREN

CDTV SCSI controller	195,-
CDTV memory card 64 kB	50,-
CDTV memory card 256 kB	75,-
CDTV genlock PAL + SVHS	150,-
CDTV Scart print	49,-
CDTV PAL + HF modulator	49,-
CDTV muis zwart	29,-
CDTV infrarood muis	69,-
CDTV remote controller	59,-
CDTV keyboard NL zwart	99,-
CD caddy zwart, 2-pack	20,-
CD caddy zwart, 10-pack	75,-

AMIGADOS

komplete sets van ROM+disks+manual!

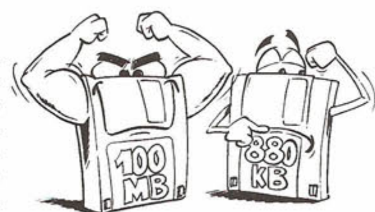
AmigaDOS 1.3	79,-
AmigaDOS 2.05	99,-
AmigaDOS 2.1	149,-
AmigaDOS 3.1 v.a.	199,-
A2088/2286 software/manual	75,-
AmigaDOS 1.3 disks	20,-
AmigaDOS 2.0 disks	30,-
AmigaDOS 3.0 disks	50,-
AmigaDOS 3.1 disks	75,-

AMIGA MANUALS

Workbench 2.0 manual	35,-
Workbench 2.1 manual	35,-
Workbench 3.1 manual	75,-
Amiga 500/500+	25,-
Amiga 600/600HD	35,-
A2000 handl. + schema's	35,-
A3000 handl. + schema's	35,-
A500/2000 quick connect	20,-
ARexx manual	35,-
Amiga harddrive manual	25,-
A500 service manual	39,-
A600 service manual	39,-
A500/600 schematics	39,-
A1200 schematics	39,-
A4000 schematics	49,-
CDTV technical manual	69,-
A1200 technical manual	69,-
A2000 technical manual	69,-
A3000T technical manual	99,-
A4000 technical manual	99,-
andere (technical) manuals (A2630, A590, A2091, A2058, A2232, A2065, 1084SP, 1950)	tel.

KABELS etc.

Amiga-1084S (9-pin subD)	39,-
Amiga-1084S (6-pin DIN)	49,-
Amiga-SCART incl. audio	39,-
Amiga-TV Scart incl. audio	79,-
Amiga-BNC Video (RGBSync)	150,-
stereo audiokabel (1084S)	10,-
AT harddisk kabel 40-pins	20,-
harddisk/power kabel 2.5/3.5"	39,-
SCSI flatcable 50p 10 cm	20,-
SCSI flatcable 50p 2-weg	30,-
SCSI flatcable 50p 3-weg	50,-
SCSI flatcable 50p 5-weg	75,-
SCSI & FastSCSI kabels extern	tel.
SCSI terminators passief/actief	tel.
SCSI behuizing extern v.a.	179,-
prof. SCSI tower 2x 5.25"	269,-
Parnet kabel incl. Network CD	99,-
multisync adapterkabel 15/23	59,-
RF kabel (A600, A1200)	10,-
videokabel tulp/tulp 1.5 m	50,-
videokabel S-VHS 2 m.	95,-
PS/2 keyboard adapter	15,-
muis verlengkabel 1 m	25,-
A2000 keyb. verlengk. 1m	25,-
A4000 keyb. verlengk. 1m	25,-
A2-4000 keyboard ad.	29,-
netsnoer 220V	5,-

HARDDISKS

420 MB 3.5" IDE	249,-
1.1 GB 3.5" IDE 0.75" hoog	499,-
2.5 GB 3.5" IDE	699,-
3.8 GB 3.5" IDE	849,-
80 MB 2.5" IDE	199,-
120 MB 2.5" IDE	249,-
510 MB 2.5" IDE	449,-
1-3 GB 2.5" IDE	tel.
50 MB 3.5" SCSI	149,-
85 MB 3.5" SCSI	179,-
120 MB 3.5" SCSI	199,-
170 MB 3.5" SCSI	249,-
240 MB 3.5" FastSCSI2	349,-
850 MB 3.5" FastSCSI2	599,-
1.3 GB 3.5" UltraSCSI3	799,-
2-9 GB SCSI, SCSI-AV	tel.

DIVERSEN

A1200 voeding 23A (bouwkit)	95,-
A1200-PC keyboard adapter	149,-
A1200 klok intern	39,-
A600/1200 HD installatie kit (2.5" HD kabeltje, install disk, manual)	50,-
Kickstartprint incl. 3.0 ROMs	149,-
Kickstartprint incl. 2.0 ROM	119,-
2 MB Chip module A4000	150,-
2 MB MegaChip A500/2000	299,-
CD-ROM drive voor CDTV	99,-
Tandem IDE / CD controller	125,-
Tandem + doubelspeed CD	225,-
kleine ventilator A590 etc.	25,-
kleine ventilator (superstil!)	69,-
grote ventilator (superstil!)	79,-

OCCASIONS

gebruikte onderdelen, 1 maand garantie

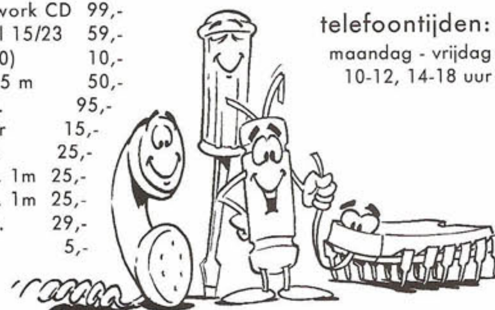
A500/600 voeding 2.5A	39,-
A500/600 voeding 3.0A	69,-
A500-1200 voeding 4.5A	89,-
A2000 voeding origineel	200,-
harddisk 40 MB 3.5" IDE	50,-
harddisk 120 MB 3.5" IDE	149,-
harddisk 40 MB 2.5" IDE	95,-
harddisk 20 MB 3.5" SCSI	75,-
harddisk 700 MB 5.25" SCSI	350,-
A500/600 diskdrive intern	50,-
A500/1200 keyboard qwerty	50,-
A2/4000 keyboard qwerty	50,-
A3000T towercase	75,-
A4000 towercase Micronik (incl. extra Zorro-2/3 slots)	500,-

AMIGIS

✆ 0118-625632

postbus 3, 4330 AA Middelburg

telefoontijden:
maandag - vrijdag
10-12, 14-18 uur

Prijzen inclusief BTW, excl. verzendkosten; prijswijzigingen / vergissingen voorbehouden. Garantie op gevoelige komponenten (custom chips etc.) is alleen mogelijk bij inbouw door Amigis. Levering onder rembours of na vooruitbetaling op Postbank rekening 1619768 t.n.v. Amigis, Middelburg onder vermelding van het gewenste artikel. Voor bestellingen van komponenten geldt een minimum orderbedrag van f 100,-. Raadpleeg voor andere artikelen onze advertentie op blz. 2, onze gratis Amiga prijslijst of kijk op Internet (http://www.i-middelburg.nl/amigis).

... bijna alle Amiga onderdelen uit voorraad leverbaar !!

Quarterback & QBTools Deluxe

QUARTERBACK

Betrouwbare laatste mannen

We weten inmiddels allemaal wel dat we op tijd moeten 'backuppen'. Toch? Maar met welke software kunnen we deze klus nu het beste klaren? Maken we onze veiligheidskopie via een commercieel pakket of gaan we toch maar voor de goedkopere shareware-oplossing? De makers van Quarterback leveren zoveel extra's mee, dat deze keuze wel erg moeilijk wordt.

Welke periode van de Amiga-levensloop we ook analyseren, één naam komt telkens terug: Quarterback. Het is een van de eerste programma's die specifiek werden ontwikkeld om een backup te maken - toen nog van de harde schijf van een Amiga 500 of 2000. Door de jaren heen groeide het pakket echter netjes met de Amiga mee. De recentste versie 6.1 deinst dan ook voor geen enkele configuratie meer terug.

Met de kennis van harde schijven die nodig is om een dergelijk programma te ontwikkelen, produceerden de makers een tweede succesnummer: Quarterback Tools Deluxe, een verzameling hulpmiddeltjes die eigenlijk in geen enkele computerverbanddoos mag ontbreken. Na diverse omzwervingen zijn de beide pakketten nu in handen van de firma Quasar Distribution. En daar hebben ze iets leuks bedacht: wie het backup-programma Quarterback aanschaft, krijgt QBTools Deluxe (versie 2.0) geheel cadeau!

De bundel die wij van distributeur Casablanca Multimedia in Duitsland ontvingen, bestaat uit twee diskettes en een handleiding. Dit boek gaat uitsluitend in op het backup-programma; voor uitleg over QBTools Deluxe dienen we in een meegeleverd AmigaGuide-bestand te duiken. Eerst maar eens de diskette bekijken waarvoor we betaald hebben - daarna komt de 'gift' aan de beurt.

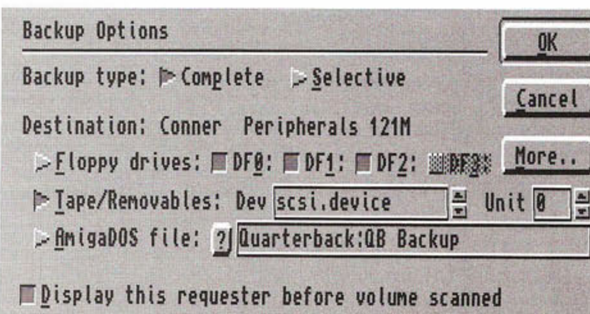
BACKUPS VERANDEREN

Het maken van een harddisk-backup is vandaag de dag een stuk ingewikkelder dan een aantal jaren geleden. De oorzaak: volume. De eerste vaste schijf die we aan onze Amiga 500 koppelden was amper tien Megabyte 'groot'. De inhoud paste bijna op één doosje floppy's! Those days are over. Inmiddels herbergt menig Amiga een harddisk met een opslagcapaciteit van één of meer Gigabytes. Als we de inhoud van een dergelijk monster naar diskette willen schrijven, hebben we toch een aardige voorraad schijfjes nodig. En dan spreken we nog niet eens over de tijd die we kwijt zijn.

Een modern backup-programma dient dan ook aan een paar voorwaarden te voldoen. In de eerste plaats willen we graag precies aangeven welke bestanden we echt belangrijk vinden. Want waarom de geïnstalleerde versie van PageStream of WordWorth veilig stellen als het originele pakket keurig in de kast ligt? Verder willen we natuurlijk alleen de nieuwe en gewijzigde documenten kopiëren. De bestanden die sinds de laatste backup onaangetast zijn, hebben we tenslotte al eens tegen het immer dreigende onheil beschermd. De inhoud van een grotere harde schijf laat zich zoals gezegd bijna onmogelijk op diskette zetten. Veel gebruikers hebben inmiddels dan ook een tapestreamer aangeschaft. Ook daar dient de software mee overweg te kunnen. Quarterback blijkt in de praktijk aan al deze eisen te voldoen.

STRATEGIE UITSTIPPELEN

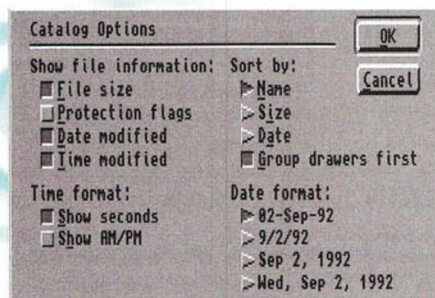
Hoewel de handleiding heel veel pagina's aan de bediening van het programma besteedt, zijn de meeste passages overbodig: de software steekt zo gebruiksvriendelijk in elkaar dat we nauwelijks in de fout kunnen gaan. Ook het eigenlijke backup-proces is kinderlijk eenvoudig. Voordat we daartoe overgaan, dienen we echter eerst een strategie uit te stippelen. Er bestaan namelijk verschillende manieren om een backup van de harde schijf te maken. Natuurlijk kunnen we dagelijks alle bestanden naar diskette of tape schrijven, maar daar gaat veel te veel tijd mee verloren. Het is dan ook handiger om eerst een volledige backup te maken en ons daarna uitsluitend te concentreren op de nieuwe en gewijzigde files - de zogeheten 'incremental' backup. Zelfs na die beslissing kunnen we in Quarterback nog steeds twee kanten uit: backuppen vanaf een bepaalde datum of kopiëren op basis van een zogeheten 'archive flag'. Aan de eerste mogelijkheid kleeft het nadeel dat gebruikers zonder een klok in de Amiga er niets aan hebben. De andere methode geniet sowieso de voorkeur. De Workbench voorziet in verschillende archive flags, maar één ervan is speciaal voor backup-doeleinden in het besturingssysteem van de Amiga geïmplementeerd. Aan de hand van dit kenmerk (waaraan het een nieuw bestand juist ontbeert) weet Quarterback exact welke files voor een backup-sessie in aanmerking komen. Immers, zodra we een document wijzigen haalt de Amiga het 'vlaggetje' weer weg. Het pakket biedt overigens ook de mogelijkheid om individuele bestanden of laden veilig te stellen. Hoeveel backups we moeten maken, hangt natuurlijk vooral af van de intensiviteit waarmee we onze vriendin gebruiken. U wilt een leidraad? Wat ons betreft: eens per maand een volledige backup en om de twee dagen een kopie van de nieuwe of aangepaste bestanden. Het AM-BBS draait op deze manier al bijna drie jaar stabiel.

COMPRESSIETECHNIEKEN

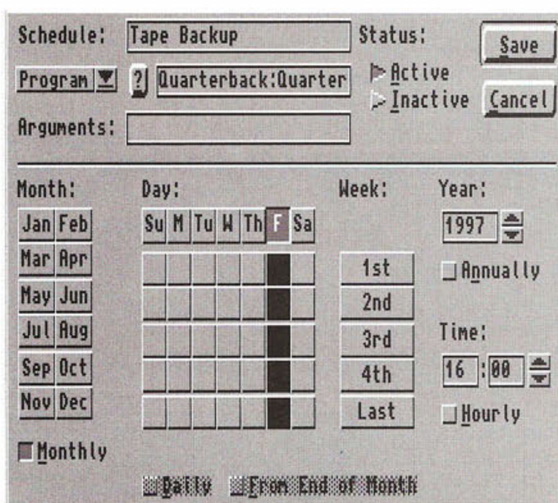
Bezitters van een bescheiden harde schijf zullen hun backups meestal op diskettes maken. Om het aantal benodigde schijfjes tot een minimum te beperken, biedt Quarterback de mogelijkheid de data tijdens het proces te comprimeren. Dit samenpersen kunnen we overigens ook inschakelen als we naar een tape schrijven, al is dat niet altijd gewenst: een flink

aantal tapestreamers comprimeert de data namelijk al van zichzelf. Een dergelijke 'dubbele compressie' brengt in de regel eerder vertragingen met zich mee.
Bij gebruik van diskettes hoeven we ons overigens niet te beperken tot één enkele drive. Terwijl de software de floppy in df0: beschrijft mogen we alvast een informatiedragertje in een ander diskettestation plaatsen. De KCS Dual HD Drive blijkt overigens geen goede kandidaat: daar kan het programma niet mee overweg.
Hoewel Quarterback eigenlijk maar één ding hoeft te doen (backuppen), hebben de makers zoveel mogelijk toeters en bellen aan het pakket toegevoegd. Zo is bijna elke functie met een toetsencombinatie aan te roepen, draagt een ARexx-poort zorg voor de communicatie met andere programma's en biedt een macro-optie de mogelijkheid om functies te combineren. Via Catalog brengt het systeem desgewenst een compleet overzicht van alle aanwezige bestanden in beeld.

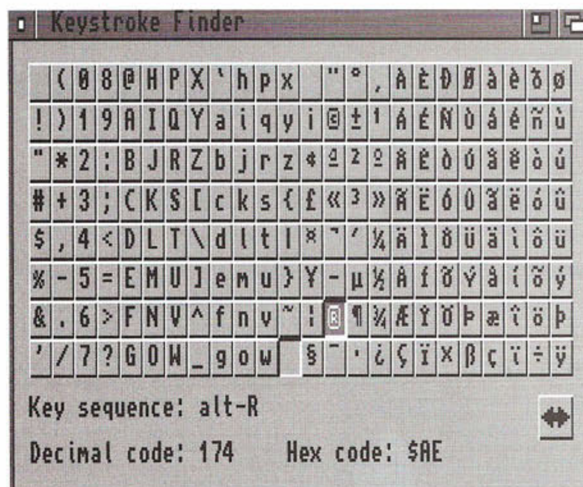

VAN HANDIG TOT ONMISBAAR

We zijn dus dik tevreden over Quarterback, maar de echte meerwaarde ten opzichte van een shareware-alternatief schuilt toch in de berg extra's. Het eerste geschenk treffen we aan op de hoofddiskette: Schedule Plus. Met dit programma, dat eigenlijk thuishoort in de lade WBStartup, kunnen we onder meer terugkerende taken automatiseren. De samenwerking met de backup-software ligt dan ook voor de hand. In Schedule Plus geven we bijvoorbeeld aan dat we elke vrijdag, om vier uur in de middag een backup willen maken. Als het zover is, begint het pakket geheel zelfstandig aan het opgedragen kopieerkarwei - uiteraard op voorwaarde dat de Amiga aanstaat en over een klok beschikt (al kunnen we de tijd bij elke sessie ook even 'met de hand' instellen natuurlijk).
Wie er even voor gaat zitten, komt er al snel achter dat er veel meer repeterende taken zijn: het optimaliseren van de harde schijf, het kopen van een bosje bloemen... Jawel, zelfs bij deze laatste activiteit kan Schedule Plus ons een handje helpen. Het is namelijk ook in staat om op gezette tijden een melding naar wens op het scherm te projecteren.

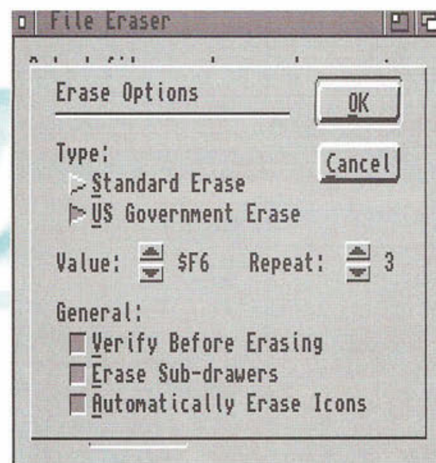
Op het tweede schijfje dat we uit de verpakking halen, stuiten we op de gratis onderdelen van Quarterback Tools Deluxe. Het betreft een collectie hulpmiddelen waarvan de functionaliteit uiteenloopt van handig tot onmisbaar. Handig is bijvoorbeeld het utility

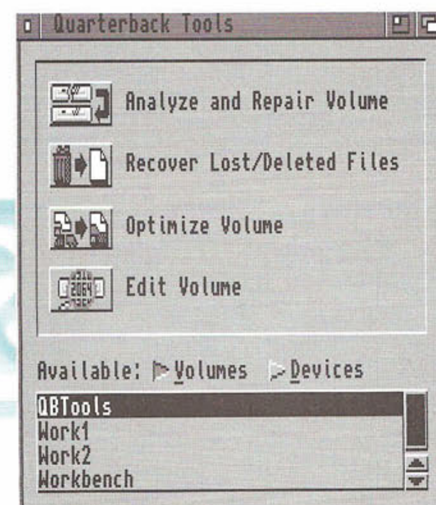
Keystroke Finder, een programma dat alle beschikbare tekens van een bepaald lettertype in beeld brengt. Als we met de muis een symbooltje selecteren, dan geeft de software aan achter welke toetsencombinatie het kleinood schuilgaat. Andere gereedschappen die we aantreffen, bieden de mogelijkheid diskettes te kopiëren, bestanden of schijfjes (volledig) te wissen, files te 'versleutelen', directory's te verplaatsen en complete floppy's onleesbaar te maken voor onbevoegden.

IN GEZONDE CONDITIE BLIJVEN

Het belangrijkste onderdeel van QBTools Deluxe heet... Quarterback

Tools. Dit programma zorgt ervoor dat onze harde schijf in een gezonde conditie blijft. Mocht het apparaat onverhoopt toch een griepje vatten, dan helpt het pakket ons bij het uitdokteren en verhelpen van de storing.
Via 'Analyze and Repair Volume' controleren we een partitie op eventuele onvolkomenheden, zoals lees- en schrijffouten en zogeheten cross-linked bestanden. Op het moment dat de software iets vreemds aantreft, biedt het direct de mogelijkheid om de fout - mogelijk het begin van een omvangrijke schade - te herstellen. De Analyze-optie heeft echter een beetje een hekel aan klokloze Amiga's: keer op keer krijgen we de melding dat de file-datum van het te checken bestand in de toekomst ligt. Waar een 'niks van aantrekken'-requester ruim zou volstaan, moeten we voor elk bestand afzonderlijk aangeven of we het 'probleem' willen herstellen of niet. De omslachtige oplossing om tweeduizend vragen te vermijden: stel elke keer datum en tijd in via de Preferences.
'Optimize Volume' zorgt

TURBO PRINT 5 Professional

TurboPrint Professional vernieuwd

Vitamine vijf voor uw printer

Amiga-gebruikers kunnen vandaag de dag zo ongeveer elke printer aan hun machine koppelen. Fysiek gezien ging dat vroeger ook wel, maar de kans dat er daadwerkelijk iets op papier verscheen was erg klein. We danken de huidige luxe aan pakketten als Studio Professional en TurboPrint Professional. Van de laatste titel kwam onlangs alweer versie vijf uit, waarin een glansrol is weggelegd voor een compleet nieuw onderdeel.

'Eerst de driver, dan de printer', kopte collega Willem Schaaij boven zijn bijzonder gewaardeerde artikel in AM 39. Met andere woorden: koop geen duur afdrukapparaat als u niet met zekerheid weet of er wel geschikte software voor bestaat. Onze wijze raad werd keurig opgevolgd. We ontvingen zelfs enkele bedankbriefjes van lezers die, naar aanleiding van Willems verhaal, op het laatste moment een miskoop wisten te vermijden.
Maar wat als de printer van uw dromen al maanden in de etalages ligt en de driver maar niet wil komen? Precies, dan staat de telefoon bij Amiga Magazine roodgloeiend: "En, kan ik die nieuwe printer met een gerust hart kopen? Waarom niet? En wanneer mag die driver dan wel verschijnen?". De nieuwe Epson Stylus Color 500 bracht de laatste tijd zonder meer de meeste bellers in stelling. Op basis daarvan besloten we het (kennelijk felbegeerde) paradepaardje van de Japanse printerfabrikant maar meteen mee te nemen in onze test van TurboPrint Professional 5. Want als je dan toch een afdrukker nodig hebt...

PRINTOPDRACHTEN OMLEIDEN

IrseeSoft's TP5 staat op slechts één diskette. De handleiding bestaat eigenlijk uit een verzorgde aanvulling op het boek bij versie 4.x, dat ook wordt meegeleverd. Er is kennelijk flink wat nieuws onder de zon, want het supplement neemt een respectabele 32 pagina's in beslag.
Tijdens de installatie kunnen we kiezen tussen het 'updaten' van een oudere TurboPrint en het compleet installeren van de nieuwe versie. We zetten een vinkje bij de laatste optie, geven ons registratienummer in en selecteren vervolgens de gewenste printer(s). Na afloop van de installatie resetten we de Amiga, zodat de in de user-startup aangemaakte 'assign' van kracht wordt.
De Epson Stylus Color 500 is uiteraard niet de enige nieuwe printer die in TP5 wordt ondersteund. De tabel geeft een overzicht van de sinds versie 4.x toegevoegde drivers. Voor de volledigheid: op pagina 23 van AM 39 vindt u terug met welke printers het pakket reeds uit de voeten kon.
Over de kerntaak van TurboPrint Professional kunnen we kort zijn: het vervangt het Printer Preferences-programma van de Workbench, dat zoals bekend nogal weinig te bieden heeft.

**Tabel
Nieuwe drivers in TurboPrint Professional v.5**

Merk	*Type*
Canon	BJC70, BJC210, BJC620, BJC4100, BJC4200
Citizen	Printiva600C
Epson	Stylus Color IIs, Stylus Color 500,
Fargo	FotoFun
HP	Color LaserJet 5, DeskJet 600C, 660C, 690C, 870C, LaserJet IVl

Zo worden de nieuwste printers niet eens herkend en laat de ondersteuning van oudere modellen in veel gevallen nogal wat te wensen over. Mits actief gemaakt leidt TurboPrint elke printopdracht als het ware om

Een impressie van de flexibele Grafik-Publisher.

naar een eigen preferences-programma. Dit 'Turboprefs' kan niet alleen met veel meer printers uit de voeten, maar biedt ook tal van extra instelmogelijkheden om de afdruk bij te regelen.

GRAFIK-PUBLISHER

Tot zover de basisinformatie over TurboPrint. De belangrijkste noviteit in versie 5 schuilt zonder twijfel in de Grafik-Publisher. Het behelst een ingrijpend gewijzigde uitvoering van de uit v4.x bekende Grafik-Druckmanager. In dit onderdeel bepalen we aan de hand van het wysiwyg-principe hoe een plaatje op papier moet belanden. Veel grafische software beschikt zelf over een dergelijke layout-afdeling, maar die zal slechts sporadisch zo krachtig, flexibel, veelzijdig en gebruiksvriendelijk zijn als TP's Grafik-Publisher.

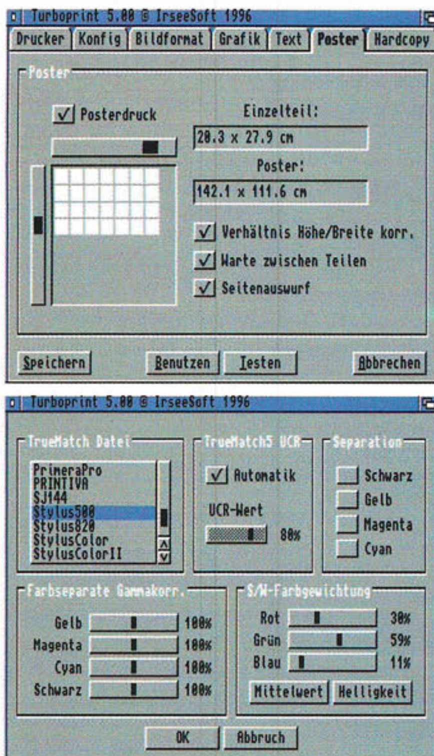
Op alledaagse AGA-Amiga's werkt de Grafik-Publisher met maximaal 256 kleuren. Dat betekent dat het plaatje er op het scherm iets minder florissant uitziet dan de versie die uiteindelijk uit de printer rolt. Wie echter over een grafische kaart en het CyberGraphX-systeem beschikt, kan zijn afbeeldingen in 'true color' (16,7 miljoen kleuren) aanschouwen.

Een plaatje vóór en na behandeling met de beeldinstellingen van de Grafik-Publisher.

De meest gebruikte opties van de Grafik-Publisher bevinden zich zowel in de menu's als in een handige verticale knoppenbalk aan de linkerkant van het scherm. De buttons hadden wat ons betreft wel wat groter gemogen. Het programma is nu nog meer een layout-gereedschap.

Zo stelt het ons via een speciale multipic.library in staat meerdere afbeeldin-

UCR, een begrip in de drukkerswereld, nu ook present in TurboPrint.

gen in één document op te nemen. Het aantal plaatjes en hun positie zijn naar believen te bepalen. De afbeeldingen laten zich desgewenst ook overlappen, zodat we een leuke collage kunnen maken. Met de menufuncties Nach vorne en Nach hinten (we ontvingen een Duitse versie, maar er is ook een Engelse editie beschikbaar) bepalen we welk beeldje bovenop de 'stapel' komt te liggen. Ook mogen we de afbeeldingen naar hartenlust vergroten of verkleinen (al dan niet met behoud van verhoudingen) en zelfs kantelen. TurboPrint ondersteunt 'drag and drop': om een plaatje te laden volstaat het om het bijbehorende ikoontje op het layout-venster te laten 'vallen'.

VIRTUEEL AFDRUKKEN

Zaken als helderheid, contrast, scherpte en uitsnede laten zich per afbeelding nader bepalen. Omdat de plaatjes zich met wijzigingen en al afzonderlijk laten bewaren, begint TurboPrint ook steeds meer op een image processor te lijken. Een beetje jammer bij het saven is dat we slechts drie bestandsformaten tot onze beschikking hebben: ILBM, PPM en Sunraster. Vervelender is echter dat we er tijdens onze test niet in zijn geslaagd om ook maar één weggeschreven afbeelding te laden! Ook al betreft het slechts een extraatje van TP5, zoiets kan niet door de beugel.
Een ander minpuntje betreft de eigenschap om bij elke start automatisch het laatst gebruikte plaatje te laden. Een handige optie, mits de betreffende afbeelding maar op de harde schijf staat. Materiaal dat van een inmiddels verwijderde informatiedrager afkomstig is, resulteert namelijk keer op keer in een irritante 'requester'. Klikken we die weg (iets wat meestal niet in één keer lukt), dan neemt de Grafik-Publisher genoegen met de voorlaatste afbeelding. Alsof die per definitie wèl van de vaste schijf afkomstig is... Niet bepaald een slimme optie dus. We hebben 'm dan ook maar meteen uitgeschakeld.
Gelukkig stemt de rest van het pakket wel naar volle tevredenheid. Zo zijn we zeer te spreken over de snelheid waarmee de diverse berekeningen worden uitgevoerd. Dat danken we vooral aan het feit dat een (instelbaar) deel van de harde schijf als virtueel geheugen wordt gebruikt, zelfs als er geen MMU in de Amiga zit. Om plaatsgebrek te voorkomen, moeten we de lade met het nep-RAM wel regelmatig legen. Met de hand, want een optie om dit vanuit het programma te doen ontbreekt vooralsnog.

TRUEMATCH MET UCR

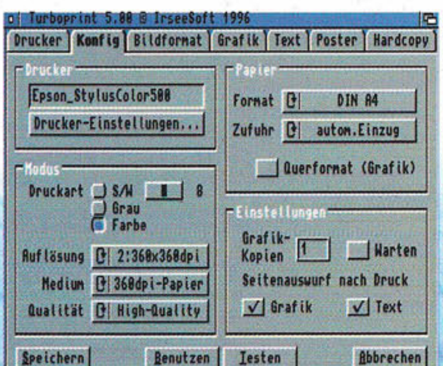
Eindelijk ondersteunt TurboPrint (bij het laden) ook het populaire PhotoCD-formaat. Op die manier zetten we onze digitale vakantiekiekjes in een ommezwaai op (glanzend) papier. Tot zover de kritiek van jaloerse, in het plakboektijdperk achtergebleven familieleden die 'menen' dat je eigenlijk niet veel aan zo'n ceedeetje hebt.
Verder is het pakket voortaan in staat om documenten te genereren die uit meerdere pagina's bestaan. Beneden in beeld laat een tellertje zien op welke bladzijde we ons bevinden. Hier vinden we trouwens ook het formaat, de afmetingen (in pixels) en de kleurdiepte van een plaatje terug. Over meerdere pagina's gesproken: de poster-mode ging er met schreden op vooruit. Zo laten de overlappingen van de afzonderlijke prints zich vrij instellen, waardoor naadloze lassen mogelijk worden. Het layout-venster toont bovendien tamelijk exact hoe de poster over de verschillende (in ons geval) A4-tjes is verspreid.
Het TrueMatch-kleurcorrectiesysteem, dat voor een 'beeldschermgetrouwe' weergave zorgt, voorziet met ingang van deze versie in het UCR-systeem. UCR, de afkorting van Under Color Removal, is een begrip in de drukkerswereld. Zonder al te technisch te worden resulteert de methode, waarbij minder zwarte inkt wordt gebruikt, in sprekender kleuren en een fijner raster. Een grappig detail is dat de handleiding zich een enkele keer vergist en over Under Cover Removal spreekt.

Epson Stylus Color 500

Tests bewijzen het:

Kleuren ogen significant beter

De nieuwe Epson ziet er verre van spectaculair, maar wel erg solide uit. De papierhouder, die we via een kliksysteem bevestigen, biedt ruimte aan honderd normale velletjes A4. Dit aantal neemt af naarmate de kwaliteit van het papier stijgt. Via een blauw hendeltje prepareren we de printer voor het afdrukken op enveloppen. Daarvan passen er tien in de houder. Middels een tweede hendeltje veranderen we indien nodig de afstand tussen de printkoppen en het papier. Op het bedieningspaneel prijken slechts drie knopjes: twee voor het reinigen van de verschillende printkoppen en eentje die we alleen maar nodig hebben als we een cartridge willen vervangen. Hoewel, de toetsen worden ook gebruikt om een aantal fabrieksinstellingen van het apparaat te wijzigen. Dat valt echter een beetje buiten het bereik van dit artikel. Het plateau waarop de bedrukte vellen tot rust komen, bestaat uit een ingenieuze uitschuif- en uitklapbare klep. Met het 'deksel' dicht neemt de Stylus Color 500 niet alleen minder plaats in beslag,

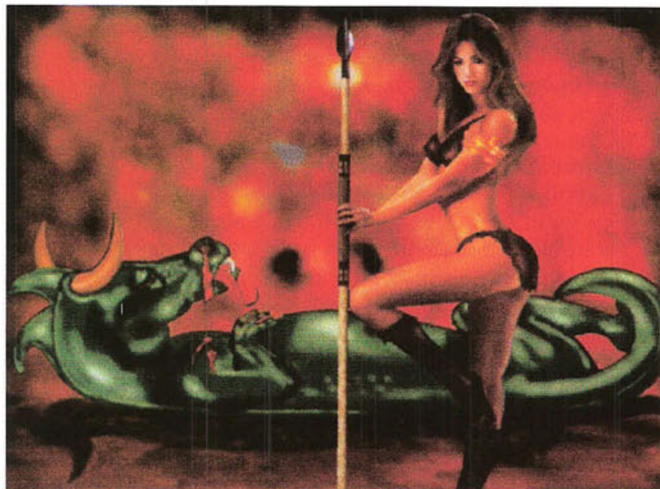
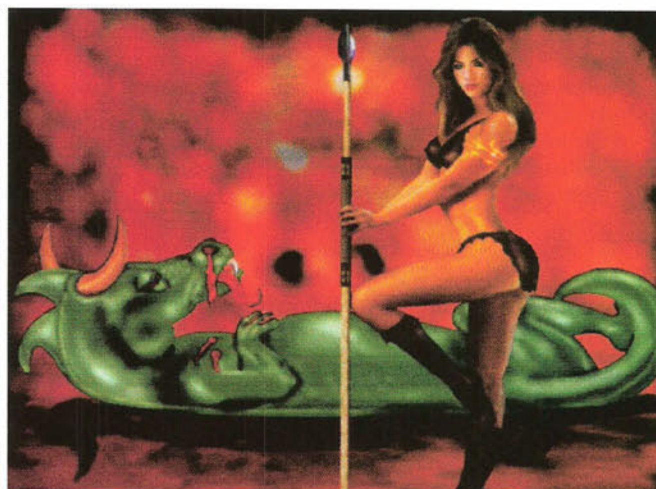

ook stof krijgt amper kans.
Wanneer we het apparaat aan onze Amiga willen koppelen, merken we dat de benodigde parallelkabel ontbreekt. Een vervelende, maar begrijpelijke bezuiniging. De in gebroken (Amiga-)wit uitgevoerde Stylus voorziet namelijk zowel in een Centronics parallel (Amiga, pc) als in een RS422 seriële interface (Macintosh). Twee kabels in de doos stoppen ging de producent toch echt te ver. Wel meegeleverd: twee inktcartridges (een voor zwart, een voor kleur), enkele uitstekende handleidingen (deels in het Nederlands) en een cd-rom met drivers voor pc- en Macintosh-systemen. Wintellers komen helemaal goed weg. Zij vinden op de disc ook nog een Creative Design Pack, compleet met flink wat geinige clipart. Wij Amiga-gebruikers hebben daar allemaal niets aan. Het heeft dan ook geen enkele zin u te vertellen wat te doen als u niet over een cd-romspeler beschikt...

SNELDROGENDE INKT

Met de handleiding erbij kan het plaatsen van de beide cartridges niet misgaan. Er bestaan zoals wellicht bekend twee manieren om de 'kleur' zwart op papier te krijgen: door samenstelling van de basiskleuren Cyaan, Magenta en Yellow (doorgaans ondergebracht in één patroon met drie compartimenten) of via een aparte zwartcartridge.
De '500' werkt volgens de laatste methode. Dat maakt het apparaat een tikkeltje duurder (hoewel?), maar het zwart ziet er ook echt uit als zwart. En al trappen we hiermee een open deur in: de kleurenpatroon gaat beduidend langer mee. Voor de geïnteresseerden: de monochrome (voor zwart) printkop telt 64 spuitkanaaltjes, de CMY-kop heeft er zestig (twintig per kleur). Net als z'n roemruchte voorgangers uit de Stylus Color-serie maakt de 500 gebruik van de inmiddels beproefde Piézo-technologie.
Het instellen van Turboprefs is opmerkelijk eenvoudig. In vrijwel elk van de zeven menu's kunnen we de 'output' van de Epson Stylus Color 500 beïnvloeden. Eerst dienen we te bepalen of we in zwart/wit, grijstinten of kleur willen afdrukken. Daarna stellen we de resolutie vast.
De nieuwe Epson biedt op dit vlak tal van mogelijkheden: 180 x 180, 360 x 360 en 720 x 720 dpi. Hoe hoger de resolutie, des te beter de kwaliteit van het papier moet zijn. De 500 werkt echter met een dusdanig sneldrogende inkt (minder kans op vloeien), dat kleurenafdrukken van 360 x 360 ook op normaal papier nog bijzonder fraai tonen. Zelfs voor kleurenprints van 720 x 720, zo beweert de fabrikant, is niet per se een speciale ondergrond nodig. Dat neemt niet weg dat de afbeeldingen beduidend beter uit de verf komen op zogeheten 'gestreken' A4-tjes. Niet voor niets moeten we de papiersoort apart aangeven in TP5. Bij een afdruk op Epson Glossy gaat het programma namelijk heel anders te werk dan bij een velletje transparante folie. En dan zijn er nog de verschillende vormen van 'dithering', waar we zo ongeveer een complete Amiga Magazine mee kunnen vullen.
De handleiding legt de mogelijkheden prima uit, maar de beste resultaten ontdekken we natuurlijk alleen door de nodige daagjes te experimenteren. Het is tekenend voor de veelzijdigheid van TurboPrint Professional 5.

Dezelfde afdruk van 360 x 360 dpi op normaal papier (links) en gestreken 360 dpi-papier. Op de duurdere ondergrond komen de kleuren pas echt tot leven.

18 points font *18 points font*
14 points font *14 points font*
12 points font *12 points font*
10 points font *10 points font*
8 points font *8 points font*
6 points font *6 points font*
4 points font *4 points font*

Bij lettertypen is het verschil tussen 720 (links) en 360 dpi tamelijk goed waarneembaar.

KEDENG, KEDENG

Wanneer we de printer eindelijk aanzetten, schrikken we toch wel een beetje: wat een lawaai! En dat een dikke minuut lang... Dan pas meldt de Epson zich 'ready' en kunnen we een printopdracht op het apparaat afvuren. We hebben enkele dagen gedacht dat er iets met ons exemplaar aan de hand was, maar weten inmiddels dat dit 'opwarmen' er gewoon bijhoort. Is de printer nog 'op temperatuur' van de vorige ronde, dan blijven de kuren overigens uit.

Vervolgens komen we erachter dat de Epson 500 zich het beste thuisvoelt op een stevig bureau. Er zit zoveel kracht achter de horizontale printkopbewegingen, dat menig tafel op z'n poten staat te schudden tijdens het afdrukken. Qua snelheid is deze printer een goede middenmotor. De documentatie spreekt over vier pagina's monochroom of twee pagina's kleur per minuut, maar dat zijn natuurlijk positieve uitschieters. Het printtempo is namelijk bijzonder afhankelijk van de resolutie, de gekozen rastermethode en het gebruikte computersysteem. Bij tekstafdrukken in letterkwaliteit zijn de prestaties duidelijker vast te stellen: 200/240 karakters per seconde (cps) bij 10/12 karakters per inch (cpi). Aan fonts is trouwens geen gebrek. De Stylus Color 500 beschikt over vier schaalbare en maar liefst negentien bitmap-lettertypen. Elke letter die de printer van zichzelf al 'kent', zal in de praktijk sneller op papier belanden.

Ook de vernieuwde 'sheetfeeder' verdient een bijzondere vermelding: geen enkele keer bleef er een vel papier steken of werden er juist meerdere A4-tjes tegelijk bij de kladden gegrepen. Chapeau! Het uitstoten van de prints had daarentegen wat verzorgder mogen verlopen: een vel papier belandt zelden kaarsrecht in de bak. Een detail, want het draait natuurlijk maar om één ding: de kwaliteit van de afdruk. Daarover kunnen we geen enkele klacht verzinnen, of het moest zijn dat er bij hele donkere afdrukken af en toe wat storende horizontale lijnen optreden. Dit verschijnsel, dat (àls het zich al manifesteert) met name de 360 x 360 afdruk op 360 dpi-papier treft, laat zich doorgaans wel onderdrukken door in TurboPrint Professional 5 wat instellingen te veranderen. De voorbeelden die bij dit artikel staan afgedrukt spreken voor zich, al merken we wel op dat het hier scans van de originelen betreft. Uw leverancier toont u waarschijnlijk graag enkele authentieke prints.

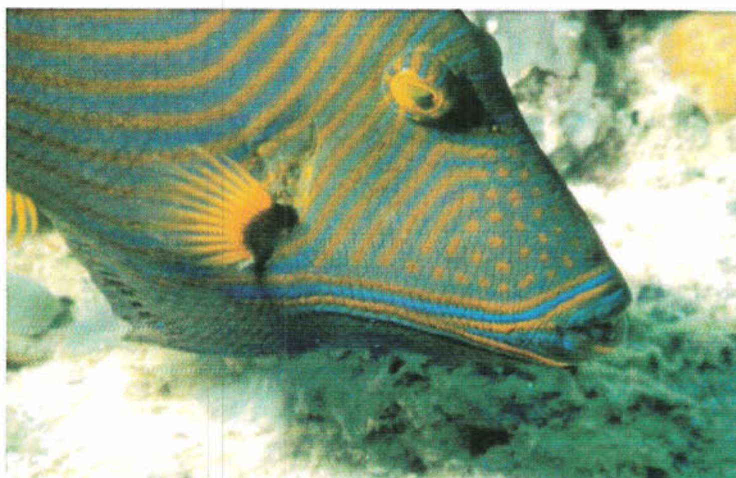
De top van de Epson Stylus Color 500: 720 x 720 dpi op 'glossy' papier. Werkelijk een plaatje (waar we wel negentien minuten op moesten wachten).

CONCLUSIE

TurboPrint Professional 5 en de Epson Stylus Color 500 komen allebei met een hele dikke voldoende uit deze dubbeltest. De software, waarvan binnenkort een Nederlandse versie verschijnt, is kinderlijk eenvoudig te bedienen en vergt pas bij geavanceerd gebruik speciale kennis van printtechnieken. Tot die tijd zullen de meeste mensen dik tevreden zijn met de resultaten die via de standaardinstellingen worden geboekt. De nieuwe Grafik-Publisher biedt een ongekende flexibiliteit. Wat een fantastisch gereedschap is dat. Jammer van die ene bug. De prijs van het pakket vinden we wat aan de hoge kant. Kennelijk weten de makers maar al te goed hoe belangrijk hun software is voor het printende deel van de Amiga-gemeenschap.

De Epson Stylus Color 500 is op zijn beurt juist ontzettend scherp geprijsd. De hoge printkwaliteit en resolutie, de sprekende kleuren en de aparte zwartcartridge zijn de circa *f* 699,- dubbel en dik waard. Vergeet niet dat we anderhalf jaar geleden nog zo'n *f* 1.195,- neertelden voor de gewone Stylus. De vraag of we ook echt een kleurenprinter nodig hebben, wordt op deze manier steeds minder relevant. Als enige minpuntjes noemen we de rumoerige opstartcyclus en het feit dat de meegeleverde cd-rom alleen maar lekkers voor pc- en Mac-gebruikers bevat. Ach, hebben die lui ook eens wat...

Michel van der Ven

Haarscherpe PhotoCD-afbeeldingen lenen zich uitstekend om de capaciteiten van de kleurenspuiter boven water te krijgen (360 x 360 dpi, gestreken papier).

Product: TurboPrint Professional 5
Producent: IrseeSoft
Prijs: *f* 175,-
Configuratie: Elke Amiga met minimaal OS 2.0
Inlichtingen: OCS Computers, telefoon: 078-619 70 70

Product: Epson Stylus Color 500
Producent: Epson
Adviesprijs: *f* 699,- (incl. BTW)
Extra zwartcartridge: circa *f* 39,50
Extra kleurencartridge: circa *f* 59,50
Inlichtingen: Akam Ebic (importeur), telefoon: 079-346 45 00

Voor meer informatie over prijzen en eigenschappen van speciaal papier, resoluties en printtechnieken verwijzen we u naar het artikel over de Epson Stylus Color in AM 35 (pagina's 16 tot en met 19).

De lente mag dan dichtbij zijn, veel groene softwareblaadjes hebben we nog niet kunnen bespeuren. Er verschijnt wel wat op spelgebied, maar de meeste bedrijven lijken pas in het midden van het jaar uit te gaan pakken met nieuwe producten. Siem de Jong inventariseert de recent aangekondigde 'releases'.

ZO VADER ZO ZONE

De Amiga schijnt ook in de Verenigde Staten bijzonder populair te zijn. Met name professionele ontwerpers weten de machine op waarde te schatten. Af en toe waait er zelfs een heus Amerikaans spel over naar Europa. Binnenkort is het de beurt aan **Zone 99** van Aurora Works, een nog tamelijk onbekend softwarehuis.

Je hebt er wel minstens 2 Mb chip- en 4 Mb fast-RAM, een rappe Amiga (minimaal een 25 MHz 030 CPU), OS 3.x en een cd-romspeler voor nodig.
Zoals de naam reeds doet vermoeden, telt het spel exact 99 zones. Gezeten in een riante 'hover-tank' (een ander woord hebben we er niet voor) dien je het op te nemen tegen een keur aan tegenstanders.
Ook de opponenten plegen zich voort te bewegen in vervaarlijk ogende tanks. Dit alles met een 'gangetje' van 48 frames per seconde.
Beide strijdende partijen beschikken over een schrikbarende hoeveelheid dodelijk wapentuig - ruim voldoende in elk geval om elkaar het leven zuur te maken. De bedoeling? De ander dwingen om zijn vehikel te verlaten. Want wie het eerste uitstapt heeft verloren. In de arena kun je het opnemen tegen de computer of iemand van vlees en spelletjesbloed. Op de commerciële versie van Zone 99 zul je nog enkele weekjes moeten wachten, maar je kunt nu alvast een vijftal levels oefenen met de shareware-editie. Die staat voor je klaar op **http://auroraworks.com/zone99.html**.
Kort voor het ter perse gaan van dit nummer kondigde Aurora Works nog drie nieuwe titels aan. Het betreft het strategiespel **Galactic Conquest**, deel twee van het adventure **Betrayed** en een vooralsnog naamloze 3D 'texture-mapped' starship-simulator.

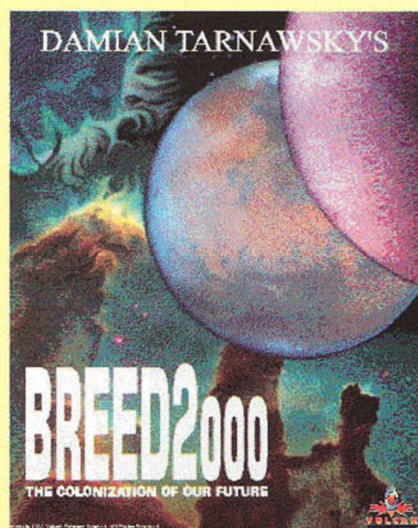

AANSLAG OP JE VAARDIGHEID

Om de haverklap verschijnen er voetbalspellen voor de Amiga. Enkele jaren geleden lag de nadruk nog op het daadwerkelijk hanteren van de enthousiaste spelers, maar tegenwoordig wordt er vooral een aanslag gepleegd op je vaardigheden als manager. Dat geldt ook voor **Euro League Manager** van Manyx, waarin je verantwoordelijk bent voor het reilen en zeilen van een professionele voetbalclub. Aan jou de taak om van dat bijeengeraapte zootje een groep sterspelers, een niet te stoppen aanvalseenheid te smeden. Dit allemaal ter meerdere eer en glorie van de voorzitter, het team en natuurlijk je eigen persoontje.
Tot zover is er geheel niets nieuws onder de zon. Voor een budgetprijs tik je bij wijze van spreken op de hoek van de straat een soortgelijke spel op de kop. Manyx beweert echter dat ELM per land verschillende vaardigheden van de manager-in-wording verlangt. Daar kunnen we ons wel wat bij voorstellen. Wat heb je immers aan een Duitse trainer zonder een ijzeren discipline, of aan een Fransman die na afloop van een afmattende wedstrijd 'non' zegt tegen een Bourgondische maaltijd? Leuk bedacht! Op zoek naar nog meer uitdaging? Schakel dan over op een hogere moeilijkheidsgraad (ELM biedt er drie). Het pakket onderscheidt zich verder door de uitgebreide editor die standaard (!) wordt meegeleverd. Manyx meent met dit pakket voldoende in huis te hebben om de bestaande simulators diep in de grasmat te laten bijten.

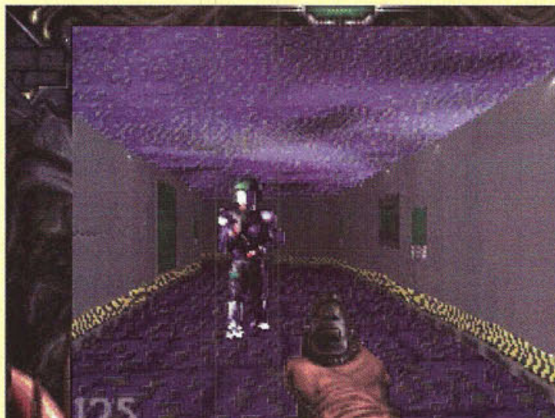
VULKAANUITBARSTING

Vulcan oogst flink wat succes met zijn Amiga-programma's. Elke twee maanden verschijnt er wel een nieuwe titel, al dan niet in de bekende Mini Series. De slogan '100 % commercially supporting the Amiga' wordt dan ook volkomen terecht gehanteerd door dit Engelse bedrijf.
Op de Vulcan homepage, die inmiddels in onze 'hotlist' zit gebakken, vinden we voortdurend aankondigingen van wat gaat komen. GameLover zou GameLover niet zijn wanneer we je niet alvast even lieten watertanden.

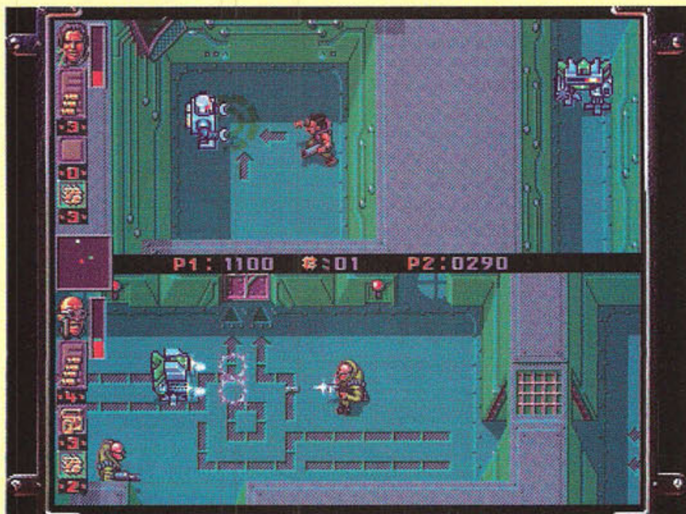
Breed 2000 wordt een spel vol addergebroed. Het neemt je mee naar het jaar 2032 en daagt je uit om de ruimte te koloniseren. Achter **Alien Olympics** op zijn beurt gaat het ultieme sportevenement voor buitenaardse wezens schuil. Welke alien gaat met het goud aan de haal? Liefhebbers van adventures komen in 1997 aan hun trekken met deel IV uit de befaamde **Valhalla**-reeks (ondertitel: The Charms of King Paul). **Wasted Dreams** combineert actie met een dosis mysterie en twee nieuwe shoot-em-up's, **Genetic Species** en **The Enforcer**, houden de reflexen op pijl. Flipperaars kunnen zich alvast verheugen op **Pinball Brain Damage** en met **Five Aside Football** hoopt Vulcan de voetbalfreak gunstig te stemmen. Wil je meer informatie? Neem dan zelf eens een kijkje op **http://www.vulcan.co.uk**. Daar verschijnen vroeg of laat ook demo's van de genoemde nieuwelingen.

Een impressie van Genetic Species. Let op de overeenkomsten met de bekende Doom-klonen.

MEER CHAOS
Eindelijk zijn ze bij Time Warner klaar met de opvolger van The Chaos Engine. In deze top-down shoot-em-up is het de bedoeling dat je je sneller verplaatst dan je tegenstander. In de ene schermhelft van **The Chaos Engine 2** bevindt zich de onverschrokken held, in het andere deel de ten dode opgeschreven, maar volhardende tegenspeler. Ieder karaktertje heeft zijn eigen kenmerken: de ene loopt wat sneller, de andere heeft een imposanter schiettuig (en is erop gebrand om jou voortijdig om zeep te helpen). Onderweg dien je tal van zaken op te pikken en kleine puzzels op te lossen. Zolang je deze taak sneller volbrengt dan het figuurtje in het andere venster gaat het spel door. Aan het begin van elk level ontvang je een nieuwe opdracht. The Chaos Engine 2 ligt zeer spoedig in de winkel.

BURNIN' RUBBER 2000
Het Nederlandse team Coyote Flux houdt zich al tien jaar met de C64 en ruim zes jaar met de Amiga bezig. "Van pc's of andere computers moeten we absoluut niets hebben", aldus de team-woordvoerder. Sinds enige tijd werkt Coyote Flux aan een - en we citeren - "geheel nieuw spelconcept". Het product in kwestie heet **Burnin' Rubber 2000** (kortweg B2000) en behelst een hi-tech negentiger jaren-versie van de verticaal scrollende C64-klassieker Burnin' Rubber.
Het spel zal draaien op elke Amiga met een ECS-chipset, 1 Mb chip- plus 4 Mb fast-RAM en een cd-romspeler (de 300 Mb aan animaties laten zich nu eenmaal niet zo goed op floppy's onderbrengen). AGA is volgens de makers niet noodzakelijk, want ook 'oudere' Amiga's weten de nieuwe foefjes na te bootsen. Opvallend, want het spel gaat effecten bevatten die we op dit moment louter in 030/AGA-demo's tegenkomen. Te denken valt aan een 'full screen and res' fractal-landscape in circa twintig 'fps', 4096 kleuren en een 'parallax' van ruim tien lagen.
In het spel draait het allemaal om de dictator Gill Bates die de mensheid al hersenspoelend overhaalt om zijn slechte producten te kopen. Het is dan ook de bedoeling dat je Gill om zeep helpt. Twee factoren gooien roet in het eten. De eerste is de Hanoi (van Team Hanoi), één van Bates' beste vriendjes. De andere factor heet Berk (uit het C64-spel Trapdoor). Deze figuur heeft er alles voor over om Bates eigenhandig te mollen. Ook jij staat op zijn zwarte lijst! Het spel staat gepland voor december 1997.

EXTRA DOOIE PIEREN
Met Worms scoorde Team 17 een enorme hit, zowel op het Amiga- als het pc-platform. Het softwarehuis heeft inmiddels ook een zogeheten 'Reinforcement Disk' uitgebracht, waarop speciale levels en extra wapens staan. Alsof die roze pieren nog niet genoeg ruimte en 'hardware' hadden om elkaar - op een hilarisch verantwoorde manier weliswaar - af te maken. Het originele spel en de extra's zijn nu gebundeld tot **Worms United**. Daarnaast verscheen onlangs ook een **Director's Cut** van het spel. Deze uitvoering wijkt amper af van het oorspronkelijke Worms, maar scrolt wat vloeiender en biedt veertien nieuwe, knotsgekke wapens. Voorts is er een optie aanwezig om zelf landschappen te genereren. Wanneer je je vriendenkring wilt bestoken met een Holy Hand Grenade, een opstandige oude vrouw of een kudde gekke koeien, dan ben je met deze Director's Cut voorlopig goed onder de pannen. Meer informatie over de Worms-producten vind je op **http://www.team17.co.uk**.

Siem de Jong

In Bedrijf: Easy-Score

Een balletje kan ook leuk rollen

Wat kan een avondje bowlen toch gezellig zijn. Terwijl u de tiende bal op rij in de goot mikt, gooit ome Arie - van wie u dat helemaal niet had verwacht - de sterren van de hemel. 'Stiiirraaaiik!', roept het aangeschoten familielid voor de zoveelste keer. U wilt geen spelbreker zijn en rolt plichtbewust ook bal elf naast de veel te kleine kegels. Maar in uw hart zat u veel liever thuis achter uw Amiga.

Gezichtsverlies lijden op de bowlingbaan of alleen thuiszitten terwijl de rest van de familie lol trapt. Het leven kent leukere opties. Gelukkig bestaat er ook een middenweg: bowlen in een centrum waar het puntentellingsysteem Easy-Score is geïnstalleerd. Alweer een balletje in de goot? U lacht ermee. Ome Arie wederom stevig op dreef? U besterft het bijna. Wat er dan zo grappig is? Een blik op het scorebord spreekt boekdelen. Daar worden alle denkbare worpen visueel ondersteund door ruim vijftig toepasselijke en vooral geestige animatiefilmpjes - het resultaat van duizenden zorgvuldige pennenstreken in DPaint. Joost Brugman toog naar een bowlingbaan in Gorinchem waar het systeem alweer enige tijd trouwe diensten bewijst. Hij sprak er met Rien Maas, de drijvende kracht achter Easy-Score.

VERWARREND EN OMSLACHTIG

Tot twee jaar geleden was Rien Maas een fervent bowler. In die tijd bezocht hij regelmatig zijn vaste bowlingbaan in Breda. "Het scoresysteem van die baan getuigde lang niet van zoveel gebruiksvriendelijk als de programma's die ik op mijn Amiga 1200 draaide", weet Maas nog. "Het was een heel karwei om alle teamgegevens in te voeren en aan te geven wat voor spel je wilde spelen. En hoewel je je volledige naam moest invoeren, toonde het informatiescherm alleen je initialen. Erg verwarrend en omslachtig allemaal."

Maas werkte destijds op de afdeling Research & Development van ITT, waar hij industriële computersystemen ontwierp: "Ik hield me zowel bezig met de ontwikkeling van hard- als software. Zodoende kwam ik al snel op de idee om met behulp van mijn Amiga een beter scoresysteem te ontwikkelen. Het moest eenvoudig van opzet zijn zodat iedereen het zonder nadere instructies kon gebruiken. Om het systeem voor de recreant aantrekkelijk te maken, diende het ook op grafisch gebied goed in elkaar te steken." Maas werkte een half jaar aan

De architect van Easy-Score, Rien Maas.

het systeem van zijn dromen, maar liet het project uiteindelijk in de steek. Pas toen er een geldschieter van zijn veelbelovende ideeën hoorde, kwam er weer schot in de zaak.

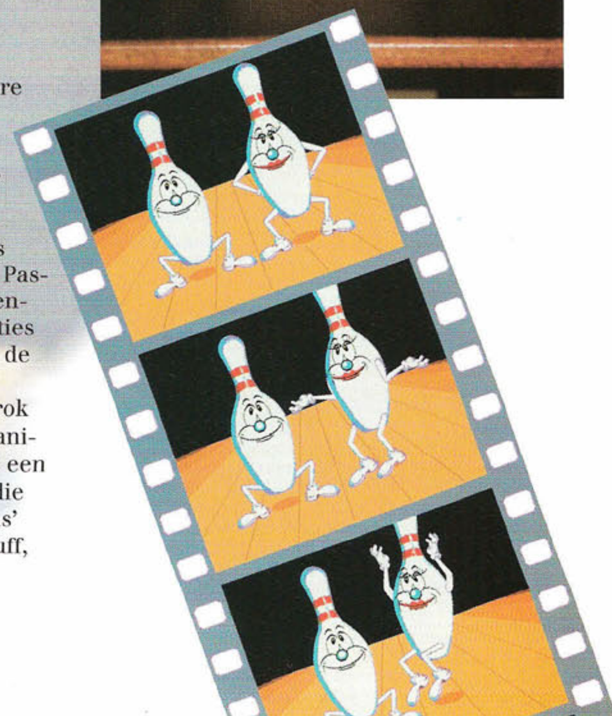
NOOIT MEER MIKKEN

Bij de ontwikkeling van Easy-Score deed Maas een beroep op Amos. "Bij ITT gebruikten we voornamelijk Pascal, een eenvoudige, doch krachtige taal die in mijn ogen veel praktischer is dan het complexere C en Assembly. Amos heeft enige overeenkomsten met Pascal en was dus snel geleerd. Bovendien biedt de taal standaard functies om de grafische capaciteiten van de Amiga te benutten", aldus Maas.

Ten behoeve van de illustraties trok het brein achter Easy-Score een animator aan. Hij vond 'de ware' via een advertentie in Amiga Magazine, die ruim vijftig reacties uitlokte. Maas' voorkeur ging uit naar Ed Ruskauff, een talentvolle tekenaar die al na drie dagen een diskette met werk opstuurde. Easy-Score geldt inmiddels als een zeer compleet systeem, waarin zelfs een pc een plaats heeft gevonden. In een bowlingcentrum in het Belgische Sint Truiden draait het pakket ondertussen ook op volle toeren.

Maas achtte het noodzakelijk om op elke baan een Amiga 1200 te plaatsen. Deze machines houden zich expliciet bezig met de 'games' en het tonen van informatie op de monitor van de desbetreffende baan. Een partijtje bowlen wordt in goede banen geleid met behulp van welgeteld één joystick. In de ruststand nodigt een welkom-

Welkom bij
Bowlingcentrum
de Molenvliet

DRUK OP DE VUURKNOP VAN DE JOYSTICK.

scherm ons uit om het systeem te activeren. Een druk op de vuurknop volstaat om gevolg te geven aan deze wens. Via een 'knop' op het scherm bepalen we vervolgens met hoeveel mensen we gaan spelen. Easy-Score toont dan een toetsenbord waarmee we via een joystick letter na letter onze namen ingeven. Handig is dat de pointer meteen een 'volle' letter of knop opschuift in de gewenste richting. We hoeven dus niet moeilijk te mikken, maar belanden altijd keurig in het midden van het 'doelwit'. Was het eigenlijke bowlen ook maar zo simpel...

KEGELS DIGITALISEREN

Hebben we de namen van alle spelers opgegeven, dan kan het spel beginnen. Easy-Score toont de in bowling-kringen gebruikelijke scorebalk en laat het vakje van de huidige worp knipperen. Dat blijft zo, totdat we een bal gooien. Het systeem signaleert dat moment aan de hand van twee infrarood sensoren aan het einde van de baan. Na het passeren van de laatste sensor rekent het programma meteen de balsnelheid uit. Het programma wacht enkele seconden en digitaliseert vervolgens de kegelopstelling. Dit gebeurt middels een camera die tussen twee banen is gemonteerd. In de calibreerstand van het systeem kan Maas op het gedigitaliseerde beeld precies aangeven waar de 'pins' zich bevinden. De Amiga onthoudt deze instelling en gebruikt haar als referentie om te bepalen welke kegels er zijn omgevallen. De techniek baseert zich op verschillen tussen de zwarte achtergrond en de witte kegels. Is een vooraf gespecificeerde plek 'lichter dan vijftig procent grijs', dan staat daar nog een kegel recht. Tijdens de ontwikkeling van het systeem gebruikte Maas enkele zeer simpele hulpmiddelen. Om de camera te testen hield hij bijvoorbeeld enkele uit wit papier geknipte kegels voor een zwarte achtergrond. Omgevallen pins werden met een plakbandje omhoog gehouden zodat de camera ze niet zag.

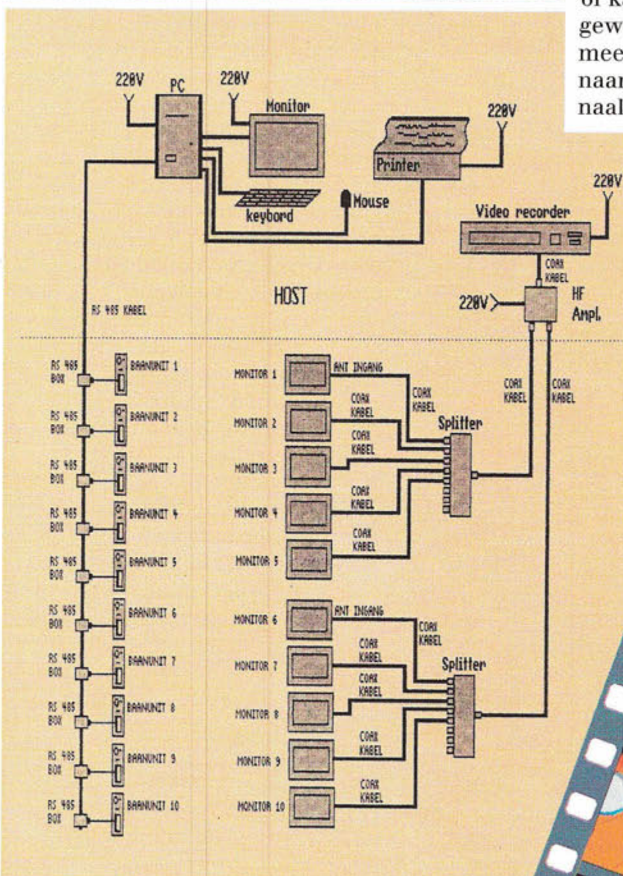
Nadat de score is bepaald, wordt deze toegekend aan de gelukkige speler en volgt er - als er nog kegels overeind staan - een tweede poging. Na afloop van een beurt vertoont Easy-Score sowieso een animatie. Met wat geluk wordt het een kegel met Zorro-aspiraties (kerft geen Z maar een strike-X). Wanneer er bij de tweede beurt nog slechts twee pins rechtop staan, dan projecteert het programma een animatie van een vrouwtjes-kegel die in de armen van een mannetjes-kegel vlucht, bang om door de aanstormende bal te worden geschept. En zo wordt elke worp van adequaat beeldmateriaal voorzien.

EEN ONGESTOORD BESTAAN

Na elke beurt wordt de score direct op de harde schijf bewaard. Mocht onverhoopt de stroom uitvallen, dan zullen de Amiga's na het opstarten automatisch weer de verschillende spelstanden in beeld brengen. Aan het einde van een spel verzamelt het programma de scores van alle teamleden en verstuurd deze naar de eerdergenoemde pc. Deze Wintel-machine vormt het hart van Easy-Score en draagt onder meer zorg voor de score-formulieren die de deelnemers bij wijze van souvenir mee naar huis kunnen nemen. Maas koos voor een pc als centrale machine omdat het beheerprogramma naar zijn zeggen veel complexer is dan de meet- en regelsoftware waar de Amiga zich mee bezighoudt. Met name het aantal gebruikte schermen ligt aanzienlijk hoger. De programmeeromgeving Visual Basic stelde hem in de gelegenheid om snel en eenvoudig schermen met een complexe structuur te genereren. Ten tijde van de Commodore-malaise overwoog Maas zelfs om de volledige overstap te maken naar het pc-platform. Daar zag hij uiteindelijk vanaf, want de de pc bleek niet mans genoeg om de sensor-gegevens te verwerken en ani-

maties af te spelen. Bovendien had Maas al veel te veel tijd en werk in de Amiga gestoken om weer van voren af aan te beginnen.

De eenzame pc bevindt zich bij de balie van het bowlingcentrum. Via een RS-485 kabel staat het apparaat continu in verbinding met alle Amiga's. Speciaal voor deze koppeling ontwikkelde Maas een 'omvormer' welke het RS-232 signaal van de Amiga naar RS-485 maatstaven converteert. Dit signaal is minder gevoelig en heeft derhalve geen last van de elektromagnetische storing van de bowlingbaan-mechaniek. Bovendien laten de Amiga's zich langs deze weg makkelijk doorlussen, waardoor het aantal banen eenvoudig is uit breiden (op dit moment tot een maximum van 64). Via de pc kan de beheerder van het bowlingcentrum de Amiga's ook de opdracht geven om een zogeheten 'baanwissel' uit te voeren. Na zo'n ingreep kan een bepaald team gewoon verder spelen op een ander baan. Deze functie is van groot belang wanneer een bowlingbaan in het midden van een game de dupe wordt van een technische storing. Banen in- of uitschakelen vormt evenmin een probleem. De Amiga's keren dan automatisch terug naar het welkomscherm of kappen er desgewenst helemaal mee. Het 'switchen' naar een videosignaal met reclameboodschappen of films behoort eveneens tot de mogelijkheden.

Een andere belangrijke optie vormt de 'league'. Aan het begin van een seizoen kunnen teams zich inschrijven voor zo'n competitie. Hun gegevens worden dan centraal ingevoerd en bewaard op harddisk. Wanneer de teams komen spelen, transporteert het systeem hen met een druk op de knop naar de 'speelklare' banen. Na afloop van het onderonsje worden de gegevens verzameld en toegevoegd aan de league-resultaten. Aan het einde van het seizoen is Easy-Score in staat om totaalscores af te drukken of de uitslagen vrijwel volledig geautomatiseerd op te sturen naar de Nederlandse Bowling Federatie.

Wat ons betreft verdient Rien Maas alle lof voor zijn Easy-Score. Het systeem laat zich makkelijk bedienen, maar biedt toch alle noodzakelijke functionaliteit die in een bowlingcentrum gewenst is. De uitgekiende communicatie tussen pc en Amiga's blijkt de sleutel tot eenvoudig systeembeheer. Bovendien kunnen er dankzij de RS-485 structuur te allen tijde eenvoudig banen worden toegevoegd. De animaties van Ed Ruskauff zijn erg origineel, 'smooth' en zorgen voor een zeer fraaie vormgeving. Opmerkelijk genoeg pakt Easy-Score, ondanks de extra mogelijkheden en exclusieve animaties, goedkoper uit dan menig conventioneel systeem.

Joost Brugman

Wilt u meer informatie over dit scoresysteem voor bowlingbanen, neem dan contact op met Easy-Score. Telefoon: 076-542 83 41

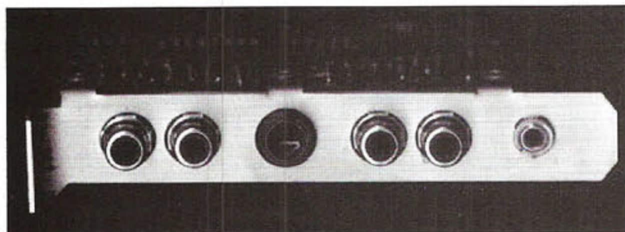

Delfina DSP-geluidskaart

Dat Swingt de Pan uit!

Muzikale Amiga-gebruikers klagen al sinds mensenheugenis over het ontbreken van een èchte Digital Signal Processor (DSP) in de machine. Met de introductie van de Delfina, een innovatie van het Finse Petsoff Limited Partnership, wordt het lange wachten eindelijk beloond. En niet met zomaar een DSP!

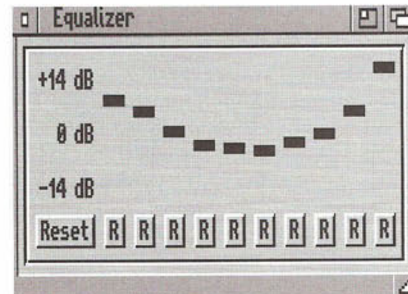
De Delfina is een geluidskaart die rechtstreeks in elke Zorro-II Amiga past (A2000/2500/3000/4000). Het apparaat bevat een 'audio in', een 'audio out', een hoofdtelefoonuitgang en een ingang voor een microfoon. In de verpakking treffen we nog een extra aansluiting aan: een speciale kabel met zowel een seriële als een parallelle plug.

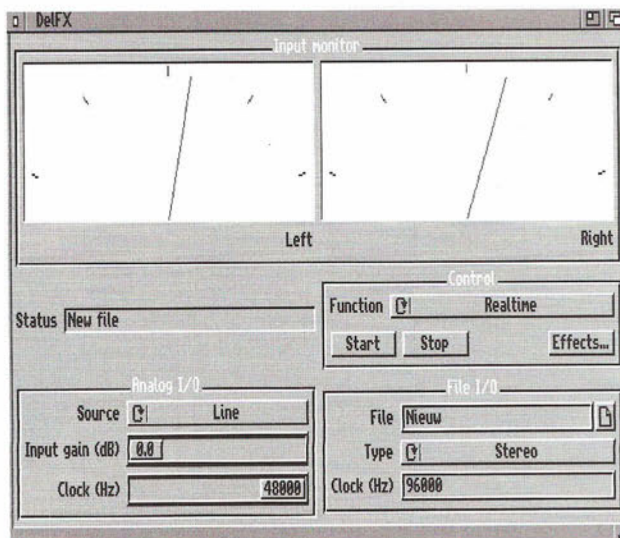
Aan boord van de Delfina bevindt zich een 40 Mhz Motorola 56002 DSP, een chip met een instructiesnelheid van 20 MIPS. De kaart is volledig ingesteld op het samplen, afspelen en glashelder 'realtime' manipuleren van geluid. Verder zijn we in staat om vrijwel al het denkbare uit te halen met (maximaal) 16-bits geluiden tot 96.000 Hz. Ten behoeve van het samplen zijn hogere frequenties haalbaar, zo maken we op uit de handleiding van het meegeleverde programma DelFX.
Om de snelheid erin te houden beschikt de kaart over een eigen geheugen. Onze recensie-Delfina heeft 192 Kb aan boord, maar er bestaat ook een exemplaar met 384 Kb. Het wordt bij beide modellen verdeeld over drie gebieden, heeft een snelheid van 15 ns en is van het type static-RAM. We spreken het aan met behulp van een speciale Delfina.library en wat 56002 DSP-software. Drie Gate Array Logic chips zorgen er onder meer voor dat het geheugen zowel door de DSP als door de Amiga kan worden aangesproken.

TROMMELVLIEZEN BLOOTSTELLEN

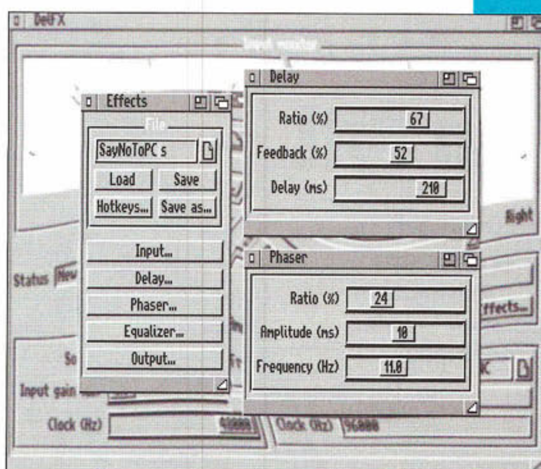
De Delfina schuift zonder veel moeite in het lege Zorro-slot van onze Amiga 2000. Het ene uiteinde van de seriële/parallelle kabel prikken we op de kaart, het andere leiden we naar buiten. Het kost overigens behoorlijk wat moeite om het snoertje op zijn plaats te krijgen. Doordat de Zorro-II aansluiting van nature minder snel is dan de Delfina, presteert de DSP iets onder zijn kunnen. Toch zal deze 'bottleneck' nooit meer dan 15 procent van de topsnelheid afsnoepen.
Als de Amiga weer is dichtgeschroefd, sluiten we de 'audio-out' (twee cinch-connectors) aan op de stereo-installatie en verbinden we de 'audio-in' met de line-uitgang van de cd-speler. Middels een standaard 3,5 millimeter plug is ook een eventuele microfoon rechtstreeks aan te sluiten. Een optische in- en uitgang ontbreekt vooralsnog.
De meegeleverde software bestaat uit het pakket DelFX en wat tools. Het installeren op harddisk mag geen moeilijkheden opleveren. We kunnen niet wachten om onze trommelvliezen bloot te stellen aan de Delfina. DelFX manifesteert zich als een window op de Workbench, met twee metertjes en een reeks duidelijke opties. Een statusvenster geeft aan hoe het met de Delfina is gesteld en via een groot 'cycling gadget' bepalen we de gewenste operatie (realtime, play of record).
Drukken we op de button Effects, dan verschijnt er een kleiner venster in beeld. Achter de buttons Input, Delay en Phaser blijken verschillende mogelijkheden te schuilen om het realtime effect nauwkeurig te beïnvloeden. Verder ontwaren we knoppen om de equalizer in te stellen en de output-kwaliteit te bepalen.
Zeer nieuwsgierig naar de kwaliteit leggen we een schijfje in de cd-speler en drukken op play. De weergave (eigenlijk 'doorgave') is meer dan 'gewoon' glashelder. Een vanuit DelFX te activeren 'reverb' geeft nog eens een extra dimensie aan het geluid. Er bestaan maar weinig kaarten die hierbij in de buurt komen!

De Graphic Equalizer werkt zeer effectief.

Het hoofdscherm van DelFX verschaft uitzicht op de belangrijkste instellingen.

Het 'besturen' van de effecten geschiedt hoofdzakelijk via deze drie requesters.

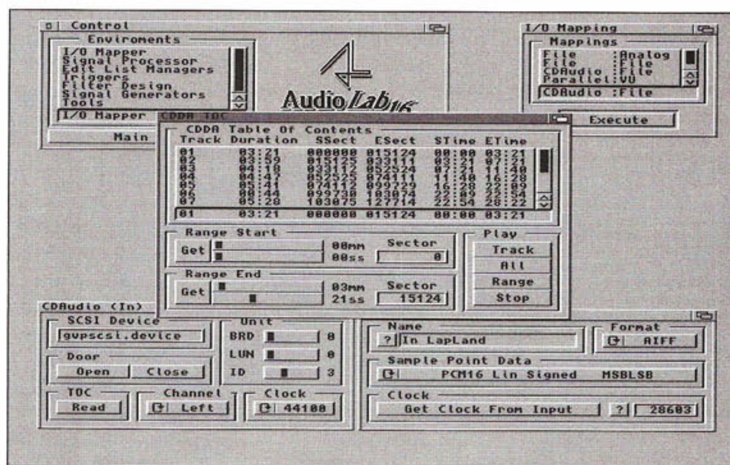
DSP-KAART versus DSP-SOFTWARE

Waarom zouden we een relatief duurdere DSP-kaart aanschaffen als er verschillende softwarematige DSP's zoals Symphonie (zie AM 43) verkrijgbaar zijn? Wel, in de eerste plaats omdat een programma vrijwel de gehele proceskracht consumeert. Dit resulteert in een fikse vertraging van het systeem. Daar komt nog eens bij dat de softwarematige DSP lang niet altijd het gewenste effect bereikt. Bovendien zijn de mogelijkheden vaak beperkt. Zo is Symphonie weliswaar een pracht van een programma, maar het kan alleen 'eigen' modules manipuleren. Even een extern signaal bewerken is er dus niet bij. Een programma beschikt nu eenmaal niet over ingangen voor een microfoon en cd-speler... Een ander belangrijk verschil betreft de geluidskwaliteit. Want de Paula-chip mag zichzelf dan al 'tig' keren hebben overtroffen, ze legt het toch echt af tegen een gespecialiseerd stukje DSP-silicium. Of heeft ze al haar geheimen nog niet prijsgegeven?

REALTIME EFFECTEN

Bij het samplen stelt DelFX ons in staat om het geluid rechtstreeks naar de harddisk te schrijven. Afspelen vanaf de vaste schijf behoort eveneens tot de mogelijkheden. Op een 68000 A2000 met 6 Mb RAM gaat dit opmerkelijk vlotjes, zelfs in de 48 kHz stereo-modus. Dat er een vrij trage IDE harddisk in de machine zit, lijkt de combinatie DelFX-Delfina niet te deren. Over de kwaliteit van de sample kunnen we kort zijn: die is op 48 kHz vrijwel identiek aan het originele fragment op cd. Kraakhelder en vrij van ruis - zelfs wanneer we de sample afspelen op 32 kHz.

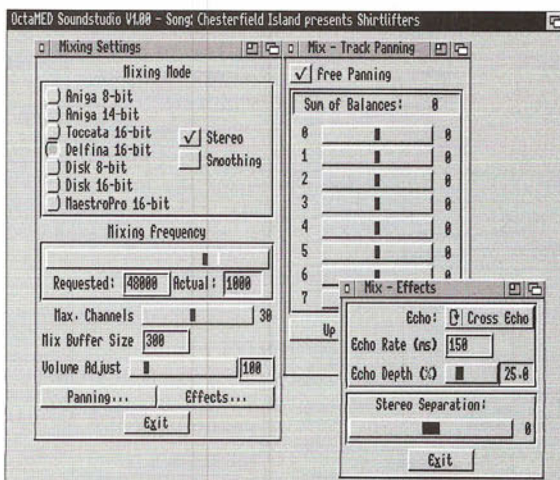
Wanneer we in de realtime effecten duiken, komen we tot de conclusie dat er niet ontzettend veel 'presets' oftewel voorinstellingen op de disk staan. Bovendien vinden we de methoden om de effecten bij te werken niet nauwkeurig genoeg. Daardoor kost het ontzettend veel moeite om bijvoorbeeld een 'Hall echo' te creëren. Minstens zo vervelend is echter dat het resultaat niet klinkt zoals de Hall-echo's die wij kennen. De onvoldoende wordt een beetje goedgemaakt doordat we hele aardige dingen kunnen doen met de 'effectlagen' Delay en Phaser. Veel meer opties heeft DelFX jammer genoeg niet. Een groot nadeel van het programma is dat het geen vin verroert als Stefan Stuntz' Magic User Interface (MUI) niet draait. Waarom de auteur deze keuze heeft gemaakt? We hebben geen flauw idee. MUI kán weliswaar het een en ander toevoegen aan een pakket, maar in dit geval merken we daar zo goed als niets van.

AudioLab 16 barst werkelijk van de opties.

GELUIDEN GRABBEN

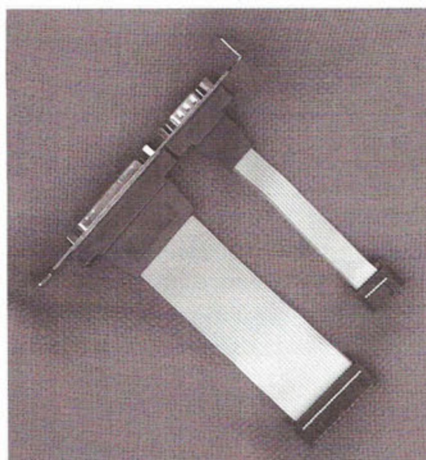
Soundstudio stelt ons al helemaal teleur als het om Delfina-support gaat. Dit programma laat ons alleen gebruik maken van de 16-bits output en niet van de DSP-opties. Het mixen en bewerken van het geluid gebeurt dus nog steeds door de Amiga zelf. Dat heeft zo zijn consequenties voor het systeem: omdat de Delfina het liefst op 32 of 48 kHz draait, hebben we voor een bescheiden 4-kanaals module al snel een 25 Mhz 68030 nodig. Het afspelen van een behoorlijke 12-kanaals module vergt zelfs een 68040 - en dan nog blijft de kwaliteit (voor Delfina-begrippen althans) ondermaats. Soundstudio valt dus voorlopig af als compagnon voor deze geluidskaart. Laten we hopen dat auteur Teijo Kinnunen hier gauw verandering in brengt.

Gelukkig bestaat er nog een pakket dat rekening houdt met de Delfina: AudioLab16. Sterker nog, de door Petsoff beschikbaar gestelde versie van dit tamelijk bekende programma start niet eens als de kaart niet is aangesloten. AudioLab maakt het onder meer mogelijk om met behulp van een SCSI cd-romspeler geluid van een compact disc te 'grabben'. Verder voorziet het in de nodige opties om geluiden te manipuleren. Belangrijker is echter de mogelijkheid om alle operaties via de 16-bits output van de Delfina weer te geven. AudioLab16 mag dan ook niet ontbreken in de software-collectie van de Delfina-bezitter. Er bestaat evenwel nog geen enkel programma dat de Delfina volledig uit de verf laat komen. Uit eigen ervaring weten we namelijk dat de kaart moeiteloos zestig kanaals geluid kan voortbrengen. We zullen het product in dit artikel dan ook niet op basis van de software beoordelen. Daar is het gewoon nog een beetje te vroeg voor.

De Delfina-gerichte functies van Soundstudio vallen een beetje tegen.

DELFINA 'UNPLUGGED'
Hoewel de Delfina geprofileerd wordt als een geluidskaart, heeft het apparaat eigenlijk veel meer noten op z'n zang. Zo kunnen we er ook beelden mee manipuleren, onafhankelijk van de Amiga-processor wel te verstaan. Het Nederlandse team Coyote Flux werkt op dit moment zelfs al aan een spel dat gebruik maakt van deze techniek. Uiteraard laat Burning Rubber 2000 - zo heet het te verschijnen product - de Delfina-bezitter ook genieten van 16-bits geluidseffecten.
En rockers opgelet: de Delfina is ook prima in staat om wat 'distortion' aan het geluid van een elektrische gitaar toe te voegen. Alle input- en outputvolumes laten zich individueel instellen. Verder kunnen we kiezen uit diverse vormen van ruisonderdrukking, inclusief een 'noisegate'. Daarnaast halen we met de Delfina meteen een extra seriële en parallelle poort in huis. Voor de laatstgenoemde aansluiting levert Petsoff nog geen 'device' mee, maar de seriële poort is inmiddels goed voor een baudrate van - let op - 625.000 bps!

DE CONCURRENTIE
Op dit moment bestaan er slechts twee Amiga-geluidskaarten die zich enigszins met de Delfina laten vergelijken. De eerste is de Toccata. Dit board bevat geen DSP en kost daarom ook

een stuk minder (circa *f* 600,-). De andere kandidaat is de Sunrize AD1012/AD516. Deze staat garant voor 8-kanaals geluid van studiokwaliteit en gaat vergezeld van zeer professionele software. Voor het topmodel van de Sunrize, de AD516, moeten we ruim *f* 2.500,- neertellen. De prijs van de goedkoopste uitvoering ligt ongeveer duizend gulden lager.

CONCLUSIE
De Delfina DSP is wat ons betreft dè Amiga-geluidskaart voor de toekomst. Zelfs op de andere platforms kennen we geen audio board dat het prijstechnisch gezien beter doet. Het apparaat brengt een fantastisch geluid voort en de realtime effecten zijn van studiokwaliteit. Daarnaast biedt de Delfina flink wat aantrekkelijke extra's waaronder twee supersnelle poorten. Wat nog ontbreekt is een optische in- en uitgang. En toereikende software natuurlijk, maar dat kunnen we de producent van de Delfina niet aanrekenen. Petsoff Limited Partnership heeft zijn taak volbracht. De bal ligt nu bij de programmeurs.

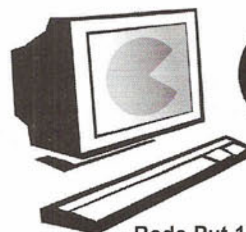
Sharwin Raghoebardayal

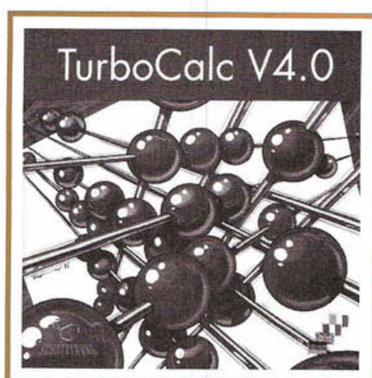
Product: Delfina DSP
Producent: Petsoff Limited Partnership
Prijs:
- **Normaal: $ 699,- (192 Kb)**
- **Via Internet: $ 488,- (192 Kb) en $ 563,- (384 Kb)**
- **AudioLab16: $ 150,-**

Configuratie: Zorro-II Amiga met minimaal 512 Kb chip- en 1 Mb fast-RAM, harddisk en OS 2.04. Aanbevolen: 1 Mb chip- en 4 Mb fast-RAM, 68020 CPU of sneller. AudioLab16 vergt minimaal een 68020 CPU
Inlichtingen: Petsoff Limited Partnership, P.O. Box 1009, FIN-53301, Lappeenranta, Finland
Internet: http://www.sci.fi/~petsoff

TurboCalc v4.0

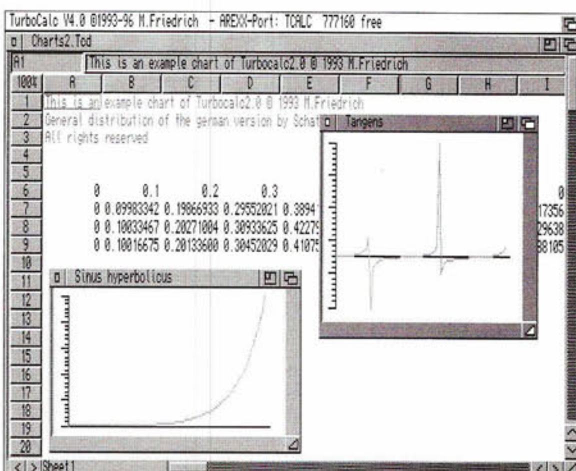
Overal op berekend, alles

Nu Uitgeverij Divo het belastingprogramma Amitax niet meer levert, zien velen van ons zich genoodzaakt om de beruchte Blauwe Brief op eigen kracht in te vullen. Een spreadsheet kan daarbij goede diensten bewijzen. We sloegen aan het rekenen met het nieuwe TurboCalc v4.0 en doen in dit artikel verslag van onze bijverdiens... uhm, ... bevindingen.

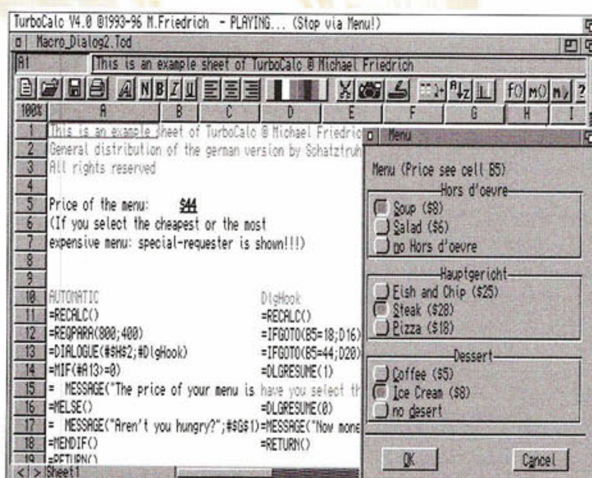
Iedereen gebruikt wel eens een database, tekstverwerker, tekenpakket of muziekprogramma. Is het niet om de ledenadministratie van de locale jeux-des-boules club bij te houden, dan wel om plaatjes of een leuk deuntje te maken. Heel anders is het gesteld met het spreadsheet. Dit luxueuze rekenapparaat scoort allesbehalve hoog op de populariteitsmeter. Wie gaat er immers, bij wijze van 'vertier', een middagje zitten rekenen? Toch zijn er dagen dat we er niet onderuit komen, zeker niet nu de maand april gestaag naderbij komt.

40% MEER OPTIES

Wie nogal huiverig tegenover het fenomeen spreadsheet staat, maar eind maart toch niet met de handen in het haar wil zitten, doet er goed aan om AM 42 (pagina 52-54) even opnieuw open te slaan. In dat nummer verkent collega Dick Vermaas op geheel eigen, doch doeltreffende wijze de diverse mogelijkheden van het 'rekenvel'. Zijn speurtocht leert ons dat een spreadsheet met rijen, kolommen en cellen werkt en dat die cellen tekst, formules of functies kunnen bevatten. Bovendien bestaat er vaak een relatie tussen bepaalde velden. Zo kunnen we een reeks getallen onder elkaar plaatsen en er vervolgens een 'sommeringsfunctie' op los laten, welke de inhoud van de geselecteerde cellen optelt. De software zorgt ervoor dat de uitkomst te allen tijde klopt, ook als we één of meer getallen wijzigen.

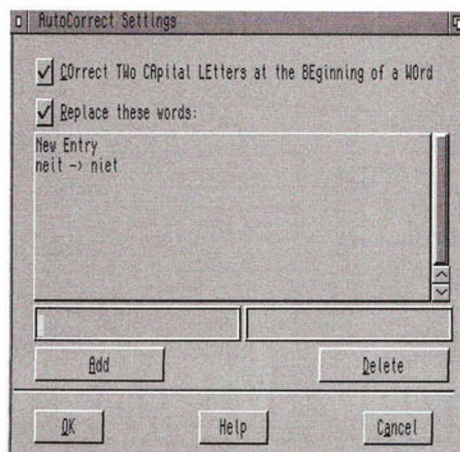
Uit de manier waarop TurboCalc v4.0 zich manifesteert (het pakket staat op een cd-rom), kunnen we al afleiden dat het pakket beduidend meer in huis heeft dan het doorsnee rekenvel. We tellen ruim honderdvijftig functies en dat zijn er zo'n zestig meer dan in de vorige editie van deze spreadsheet. Ze stellen ons - al dan niet aan de hand van tientallen macro's - in staat om de meest uiteenlopende dingen te calculeren. Bij gebruik van deze functies kunnen we de cellen op twee manieren benaderen: via de traditionele locatieverwijzing (zoals C4 of B21) of - en dat is nieuw - door middel van een 'alias'. Zo verdient het bijvoorbeeld aanbeveling om de parametervelden die her en der in het sheet voorkomen van een naam te voorzien. Hoewel de AmigaGuide-bestanden op de disc niet bepaald uitnodigen tot lezen, beschrijven ze - voor een deel aan de hand van voorbeelden - werkelijk elke functie van TurboCalc. Met handleiding en al onder de wol kruipen (u herkent het?) is er helaas niet bij.

Pop-up's vervullen een sleutelrol in veel bedrijfsapplicaties.

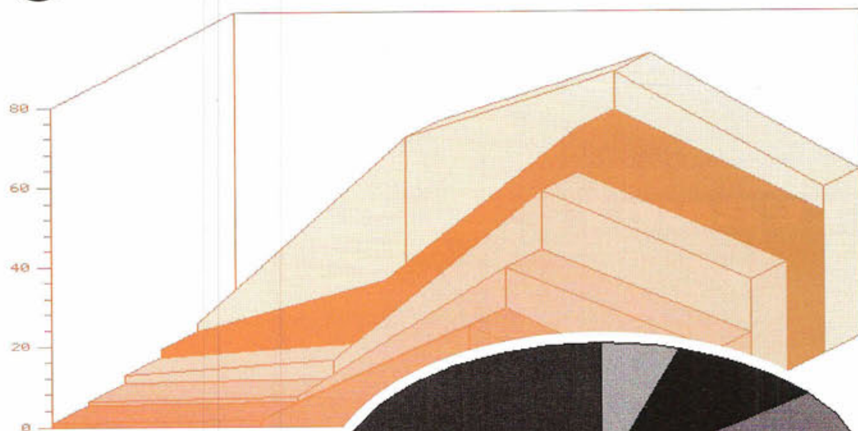
SLEUTELROL VOOR POP-UP'S

Om de invoer van data te vergemakkelijken biedt TurboCalc v4.0 de mogelijkheid om zogeheten pop-up's aan te maken. Via deze menu's kunnen we bijvoorbeeld snel en makkelijk regelmatig terugkerende financiële gegevens aanroepen. Dat lijkt op het eerste gezicht wellicht een beetje overbodig, maar in de typische bedrijfsapplicaties is juist een sleutelrol voor pop-up's (en macro's) weggelegd. Aansluitend op deze functie zijn we ook in staat om complete rekenbladen voor te programmeren ofwel geschikt te maken voor een bepaalde toepassing. De cellen zijn dan beveiligd tegen schrijven zodat we er niet direct wijzigingen in aan kunnen brengen. Erg handig is ook de automatische corrigeerfunctie van TurboCalc, die als een soort leraar Nederlands verkeerd gespelde woorden verbetert. Van 'neit' maakt het pakket bijvoorbeeld keurig 'niet', als we dat TurboCalc tenminste

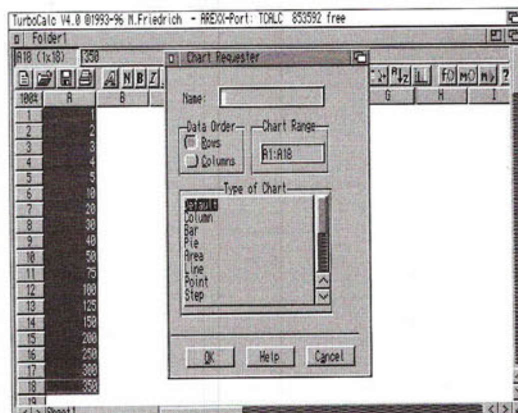
Die nieuwe spelling ook! Gelukkig attendeert TurboCalc ons op eventuele taalfouten.

ingecalculeerd

Een druk op Create Chart en TurboCalc genereert automatisch een grafiek.

van tevoren influisteren.
Geen spreadsheet zonder grafieken. Door één of meerdere rijen en kolommen te selecteren en vervolgens voor Create Chart te kiezen, worden we onze wenken bediend. TurboCalc kan zowel lijn-, punt-, verschil- en taartgrafieken als twee- en driedimensionale diagrammen genereren. Dat geschiedt in een apart venster, waar elke wijziging in het rekenvel op de voet wordt gevolgd.

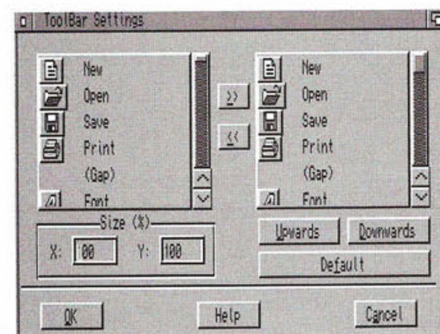

Wat wordt het? Een lijn-, staaf- of taartgrafiek?

Als 'finishing touch' kunnen we de grafiek als een object op ons werkblad plaatsen. De verwijzing naar de cellen blijft dan behouden, maar het automatisch bijwerken verloopt plotseling minder betrouwbaar. Als we Redraw Sheet selecteren of het rekenvel afdrukken dan ververst TurboCalc het diagram wel correct. Een schoonheidsfoutje dus.

BALKEN WEGCIJFEREN

Een ander punt van kritiek betreft het onvermogen van het pakket om meerdere lijnen in een grafiek op te nemen. Wij kregen dat althans niet voor elkaar. Daar staat tegenover dat het wel mogelijk is om 'geanimeerde' grafieken in het sheet te integreren. We duiden in zo'n geval niet één kolom of rij met waarden aan, maar een complete groep.
We bewaren de grafieken samen met het rekenblad of schrijven ze apart weg als IFF- of PostScript-bestand. Ook het rekenblad zelf laat zich in diverse formaten opslaan. Naast een normale TurboCalc- of CSV-file (ascii) kunnen we er ook een voor Digita, Lotus 1-2-3 of Microsoft Excel klaargestoomd bestand van maken. Deze laatste export-mogelijkheid hebben we tamelijk succesvol getest. De enige smet: een aantal TurboCalc-functies werd zonder waarschuwing vooraf achterwege gelaten. Dat verdient verbetering.
Wat ons tijdens het gebruik van TurboCalc v4.0 met name opviel is het gemak waarmee we het programma aanpassen aan onze eigen wensen. Neem nou het omgooien of compleet 'wegcijferen' van de taak- en statusbalk. Dat hebben de makers van het pakket bijzonder vernuftig aangepakt. Het geheim schuilt in de sub-directory Toolbar, waarin zich (louter) de ikoontjes van de functies uit de taakbalk bevinden. Dientengevolge stuiten we er dan ook op bestanden met namen als New.info, Cut.info en Past.info. Door de kleine plaatjes met de Icon Editor van de Workbench te bewerken, geven we binnen een mum van tijd een hele nieuwe 'look' aan de toolbar. De volgorde van de ikoontjes definiëren we in het pakket zelf, net als de lettertypen voor het rekenblad, de verschillende menu's, het scherm, de 'diepte' van de undo-buffer (hoeveel stappen moet het pakket ongedaan maken?), de paden voor de help-bestanden et cetera.
Voor een flink aantal mogelijkheden blijkt het standaard Amiga-scherm van 640 x 256 beeldpunten veel te klein. Ter illustratie noemen we de functie Zoom. Stellen we deze in op vijftig procent, dan kan dat een heel mooi overzicht opleveren van ons rekenblad met de eventueel aanwezige objecten. Bij de genoemde resolutie blijft er echter niet veel meer over van het lettertype.

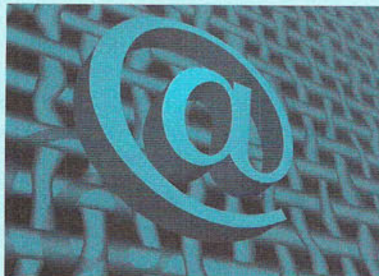
Via Toolbar Settings geven we zelf aan welke functies we wel en niet in de taakbalk willen plaatsen.

CONCLUSIE

We zijn erg te spreken over TurboCalc v4.0 en geven het flexibele pakket ronduit een 9. Het aantal functies is enorm en de pop-up's zorgen zelfs voor een vleugje interactiviteit. Toch hebben we nog wel een paar tips voor de makers: werk de details van het programma iets beter af, laat thumbnails zien van de verschillende grafieksoorten, maak meerdere lijnen in een diagram mogelijk, integreer een balk met tekengereedschappen, perfectioneer de Microsoft Excel exportfunctie. En nu we toch op dreef zijn: een 'grid' om de objecten beter te positioneren zou evenmin misstaan. Tja, er is altijd wel wat te bedenken. Voorlopig vinden we het wel even genoeg zo.

Joost Brugman

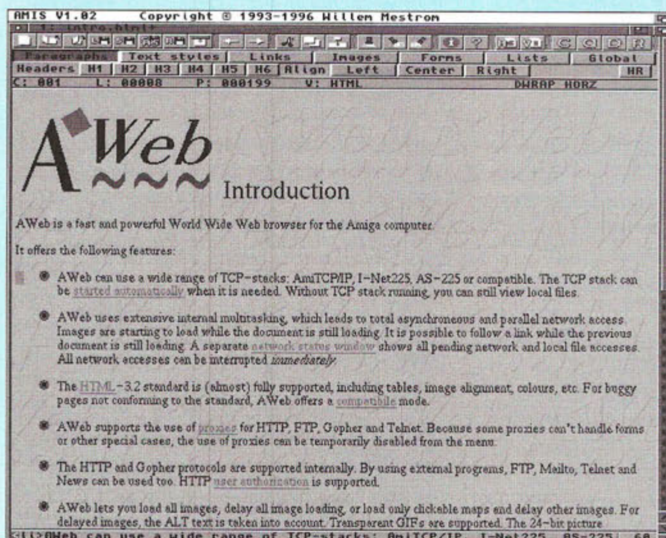
Product: TurboCalc v4.0
Producent: Stefan Ossowskis Schatztruhe
Prijs: *f* 229,-
Configuratie: Amiga met minimaal OS 2.x en 2 Mb RAM
Inlichtingen: Courbois Software, telefoon: 024-677 25 46

Dankzij het Internet staat de Amiga-gebruiker er steeds minder alleen voor. Hij vindt er bijna altijd een antwoord op zijn brandende vragen, een update voor zijn favoriete programma of 'gewoon' een gewillig oor om mee te kletsen. Cyber-speurneus Jeroen Oudejans zorgt alvast voor de nodige gespreksstof.

HTML-MODULE VOOR AMIS

Een belangrijk voordeel van de editor AMIS (zie AM 40) is dat u er niet alleen ASCII-teksten, maar ook ANSI- en AmigaGuide-bestanden mee kunt bewerken. Voor de internetter die zelf pagina's wil maken of aanpassen, breidde AMIS-auteur Willem Mestrom zijn pakket onlangs uit met een aparte HTML-module. De bewerking van documenten geschiedt volgens het wysiwyg-principe.

'Wysiwyg' HTML-bewerking met AMIS.

Alhoewel de door ons bekeken bètaversie nog niet helemaal perfect werkt, geeft de module een goede indruk van zijn potentiële kracht en capaciteiten. Mestrom probeert tijdens de verdere ontwikkeling van het pakket zoveel mogelijk rekening te houden met de wensen van gebruikers. Ideeën en/of opmerkingen kunt u sturen naar wmestrom@cs.ruu.nl.
U vindt de HTML-uitbreiding van AMIS zowel in de Aminet-directory **comm/www (amis_html.lha)** als op het AM-BBS **(amishtml.lha).**

WWW BULLETIN BOARD

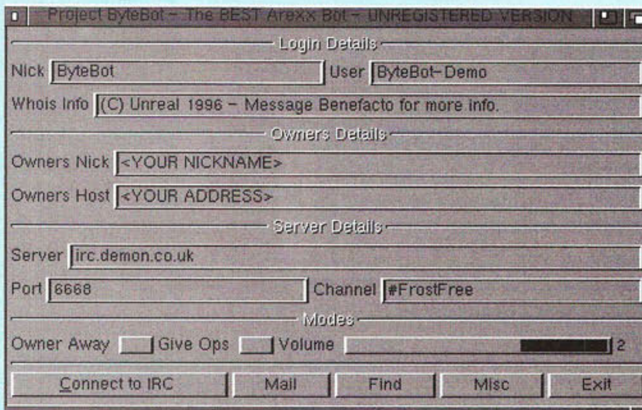
Achter de naam Amiga Zone gaat een BBS schuil dat draaiende wordt gehouden door Amiga-fanaat Harv Laser. Via 'the zone' kunt u tienduizenden bestanden downloaden en gebruik maken van talloze berichtengebieden. Sinds kort laat het BBS zich ook via het web bereiken. Het adres luidt: **http://amigazone.com** (dus zonder www!).
Om in te loggen op Amiga Zone dient u wel over een geldig account te beschikken. Via het gratis proefabonnement van twee weken ontdekt u vanzelf of het lidmaatschap de moeite waard is.
Voor de 'gewone' pagina van Amiga Zone moet u trouwens afstemmen op **http://www.amigazone.com.**

Amiga Zone: een Amiga-BBS met een WWW-interface.

BOTTE KLETSMAJOOR

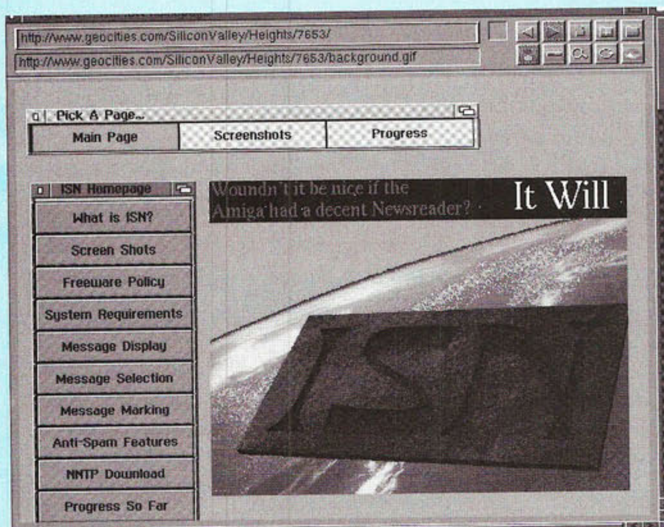
Met ChatBox probeert Jeff Webster (what's in a name?) de gevestigde orde van IRC-clients te doorbreken. Omdat de auteur niet voor elk wissewasje een aparte requester heeft gebruikt, is de interface van ChatBox eenvoudiger dan die van de meeste andere IRC-programma's. Hierdoor boet het pakket weliswaar iets aan kracht in, maar neemt de snelheid beduidend toe. ChatBox voorziet in een beperkte ARexx-poort en is voor de IRC-fanaat zeker het proberen waard. Op Aminet staat de nieuwe 'kletsmajoor' voor u klaar als **ChatBox1_158.lha** (directory **comm/tcp**). Belt u liever met het AM-BBS, zoek dan naar **cbox1158.lha**.
Wie regelmatig zit te 'chatten' op IRC is vast wel eens een IRC-robot tegengekomen. Dergelijke 'bots' kunnen volautomatisch reageren op allerhande gebeurtenissen. Zo zijn ze in staat om bepaalde mensen meer of minder rechten toe te wijzen, herrieschoppers voorgoed te weren en commentaar te geven op bepaalde acties. Bent u het beu om aan de grillen van een wildvreemde robot te zijn overgeleverd, kijk dan eens naar ByteBot van Steve Hazel. Met dit programma bent u degene die achter de IRC-schermen aan de touwtjes trekt! De demo is gratis, maar uiteraard ietwat beperkt in zijn mogelijkheden. Voor tien Engelse ponden krijgt u de volledig aangeklede editie in huis. ByteBot bevindt zich in de Aminet-directory **comm/tcp** en natuurlijk op het AM-BBS (**bytebot.lha**).

Uw eigen robot op IRC? Regel het met Bytebot.

DODELIJKE NIEUWSLEZER

Finn Higgins legt momenteel de laatste hand aan zijn newsreader ISN. Hoewel er op het moment van schrijven nog geen alfa- of bètaversie van het programma beschikbaar is, ziet de lijst met mogelijkheden er erg indrukwekkend uit. Belangrijk is dat ISN naast de standaard functies ook een uitgebreide set kill-opties gaat bieden, waarmee we ongewenste berichten buiten de deur houden. Meer nieuws over de huidige status van ISN leest u op **http://www.geocities.com/SiliconValley/Heights/7653/.**

Een newsreader om naar uit te kijken.

EEN EIGEN MAILING LIST SERVER

Met behulp van ListServ Beta 1.0 kunt u van elke Amiga met minimaal OS2.04 een mailing list server maken. Wanneer de mailserver die u gebruikt om E-mail op te halen berichten kan opslaan (dit behoort bij vrijwel alle Internet-providers tot de mogelijkheden), is het niet nodig om 24 uur op 24 uur online te zijn. ListServ kent een aanzienlijk aantal commando's, maar in de bètaversie zijn die nog niet allemaal bruikbaar. U treft het programma zowel aan in de Aminet-directory **comm/net** als op het AM-BBS (**listserv.lha**).

WEBPLUG

De HTML-editors schieten werkelijk uit de grond. Eén van de nieuwkomers is WebPlug, een shareware-programma dat gebruik maakt van MUI en flink wat mogelijkheden in huis heeft. WebPlug ondersteunt de belangrijkste HTML-tags, inclusief enkele varianten uit HTML-3 en Netscape. Het pakket biedt geen wysiwyg, maar is desondanks relatief eenvoudig in het gebruik.

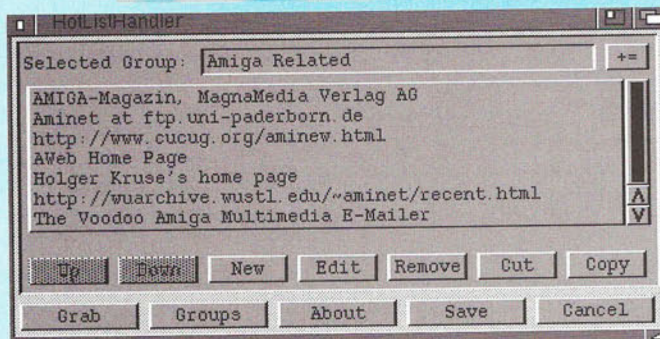

De HTML-editor WebPlug.

Aan de hand van een browser met ARexx-poort kunt u de geboekte resultaten direct bekijken. Een belangrijk nadeel ten opzichte van een concurrent als HTML-Heaven is dat WebPlug niet de mogelijkheid biedt om zelf een tekst-editor te kiezen. Altijd al een eigen homepage willen maken? Duik dan in de Aminet-directory **comm/www** en download **WebPlugv121.lha** of pluk het bestand **wplug121.lha** van het AM-BBS. De registratiekosten van het pakket bedragen overigens tien dollar.

HETE LIJSTEN

Verstandige surfers leggen de adressen van hun favoriete sites vast in zogeheten 'hotlists'. Wanneer u echter meer dan één browser gebruikt, wil het uitwisselen van deze data nog wel eens problemen geven. Dat heeft meestal te maken met de verschillende formaten die de diverse 'hete lijsten' er op nahouden. Gelukkig zijn programma's als URLManager in staat om de betreffende hotlist te converteren naar het formaat van de gewenste browser. Voor adressenbestanden die regelmatig veranderen is dit echter geen ideale oplossing.
Een veel slimmer uitgewerkt idee komt van Robert Nienkemper. Hij ontwikkelde HotListHandler, een programma dat via ARexx een URL naar de browser stuurt of van de browser ontvangt. De besturing verloopt via een kleine 'toolbar'. Tot de ondersteunde browsers behoren AWeb en IBrowse. De geregistreerde versie van HotListHandler 1.0 kost 15 piek en is dat naar onze bescheiden mening ook meer dan waard. Op Aminet staat HLH in de directory **comm/www** en het AM-BBS hanteert de naam **hlh100.lha.** Neem voor meer informatie ook eens een kijkje op **http://www.tip.nl/users/robertn.**

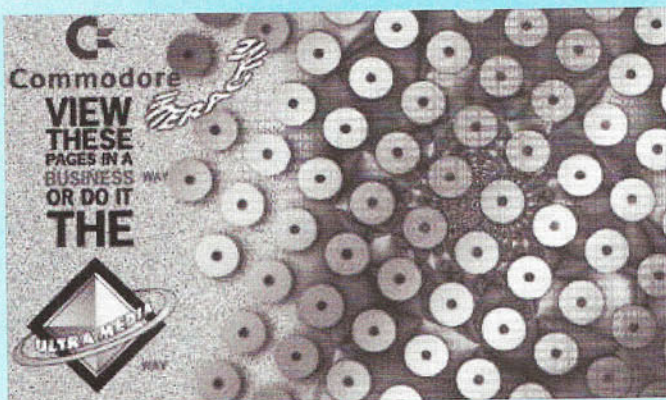

Een slimme manier om hotlists te onderhouden.

ELEKTRONISCHE NIEUWSBRIEVEN

Amiga@Internet besteedt natuurlijk vooral aandacht aan Amiga-gerelateerde programma's en sites. Wie daarnaast graag een portie algemene Internet-nieuwtjes tot zich wil nemen, kan zich abonneren op tal van elektronische nieuwsbrieven. De Daily Planet is wat dit betreft een begrip. Voor een gratis abonnement op deze dagelijkse nieuwsbrief (die gewoon in uw postbus belandt) kunt u terecht op **http://www.pi.net.**
Een nieuwkomer aan het nieuwsbrievenfront is Internieuws. Voor meer informatie of een gratis abonnement surft u naar **http://www.impressions.nl/inews.**

COMMODORE LEEFT!

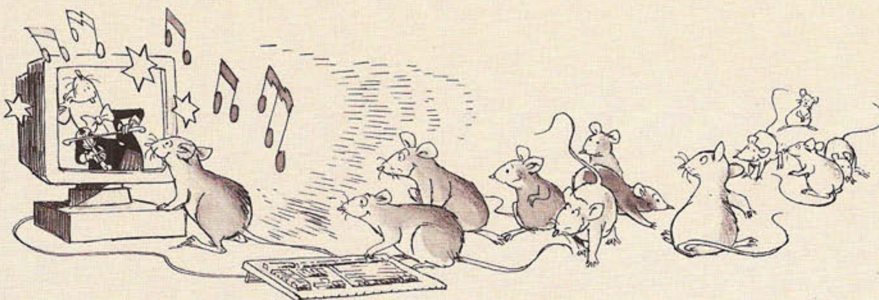
Commodore is weer helemaal terug.

Vraagt u zich af wie of wat er tegenwoordig achter de nostalgische merknaam Commodore schuilgaat? Alle antwoorden staan op **http://www.commodore.nl.**

Voor al uw vragen over Internet verwijzen wij u graag naar het speciale Internet-gebied (met zowel berichten als bestanden) op het Amiga Magazine BBS (telefoon: 079-361.88.21).

Jeroen Oudejans (jhwo@xs4all.nl)

Muizenissen

Dick wordt opgenomen

Hoe vaak zit je met je computer niet dezelfde zin in te typen of dezelfde beeldbewerking op een reeks plaatjes uit te voeren? En waarom eigenlijk? De Amiga zou geestdodend werk toch juist uit handen moeten nemen? Daar is ze gelukkig ook prima toe in staat. Terugkerende handelingen laten zich uitstekend automatiseren met bijvoorbeeld ARexx. Vanwege zijn onbekendheid met dit fenomeen stond Dick daar aanvankelijk wat huiverig tegenover. De redactie stoomde hem net op tijd 'klaar voor de opname'.

Soms levert een oplossing voor een probleem weer een nieuw vraagstuk op. Zo hoor ik regelmatig: "Voor dat stompzinnige werk kun je beter een ARexx-script gebruiken". Ik heb inmiddels heel wat artikelen over ARexx doorgeworsteld, maar toch blijft dit onderdeel van de Amiga abracadabra voor mij. Kennelijk kan mijn 'snappertje' dit onderwerp niet behappen. Toch had ik moeite om me daarbij neer te leggen. Ik besloot me nog één keer in de materie te verdiepen. Maar als het muntje dan nog niet zou vallen, was het ook 'over en uit'!

HET PROBLEEM

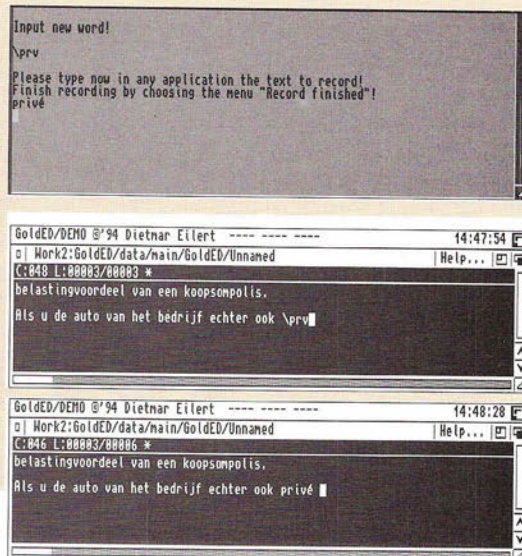
Aan het begin van een nieuw jaar is het altijd een puinhoop op kantoor. De ene afdeling is aan het inventariseren, de andere rondt de boekhouding af en de rest functioneert niet omdat de benodigde stukken ontbreken. In die periode stijgt het stress-niveau tot ver boven de tolerantiegrens.

Mijn aandeel in de grote bedrijfsschoonmaak bracht weer eens heel wat 'huiswerk' met zich mee. Ik moest een flinke hoeveelheid brieven naar relaties sturen. Helaas is elke brief 'op maat gesneden', zodat een 'basis-brief' geen zin had. Na drie brieven kwam ik erachter dat ik in de correspondentie regelmatig dezelfde termen gebruik, waarvan een aantal (zoals annuïteit en privé) leestekens bevat die je niet eenvoudig via het toetsenbord invoert. De bijbehorende toetsencombinaties kan ik namelijk maar niet onthouden. Daar moet toch wat op te vinden zijn!

De redactie gaf mij het advies om eens te kijken of ARexx hulp kan bieden. Daarnaast ontving ik een diskette met twee programma's: MagicWord en Director16.

VANG & VERZOEK

In de handleiding van Director16 spreekt de auteur regelmatig over ARexx. Vanwege de afkeer die ik inmiddels van deze term heb, kijk ik eerst naar het andere product: MagicWord.

Het programma, de werking en bediening zijn eigenlijk bijzonder eenvoudig. In het kort komt het erop neer dat MagicWord zich als een algemene zoek-en-vervang functie gedraagt, maar dan eentje die je niet elke keer hoeft aan te roepen. Vanuit de menubalk van MagicWord geef je aan dat je een nieuwe macro wilt maken. De term 'macro' is computer-jargon voor een reeks handelingen die de Amiga als het ware op een bandje opneemt. Je doet het de computer één keer voor en daarna kan zij het zelf, zo vaak als je maar wilt. MagicWord beperkt die handelingen tot toetsaanslagen. Het programma vraagt eerst om de naam die je aan je macro wilt geven. Deze naam, die altijd met een \ (backslash) moet beginnen, is gelijk het 'zoekwoord'. Vervolgens voer je de 'vervang-tekst' in, waarna de macro actief is. Vanaf dat ogenblik hoef ik nooit meer moeilijke woorden in te tikken: op het moment dat ik \ann in de tekstverwerker gebruik, vervangt MagicWord dit ogenblikkelijk door 'annuïteit', '\prv' door 'privé' en '\mvg' door 'met vriendelijke groeten, Dick Vermaas'.

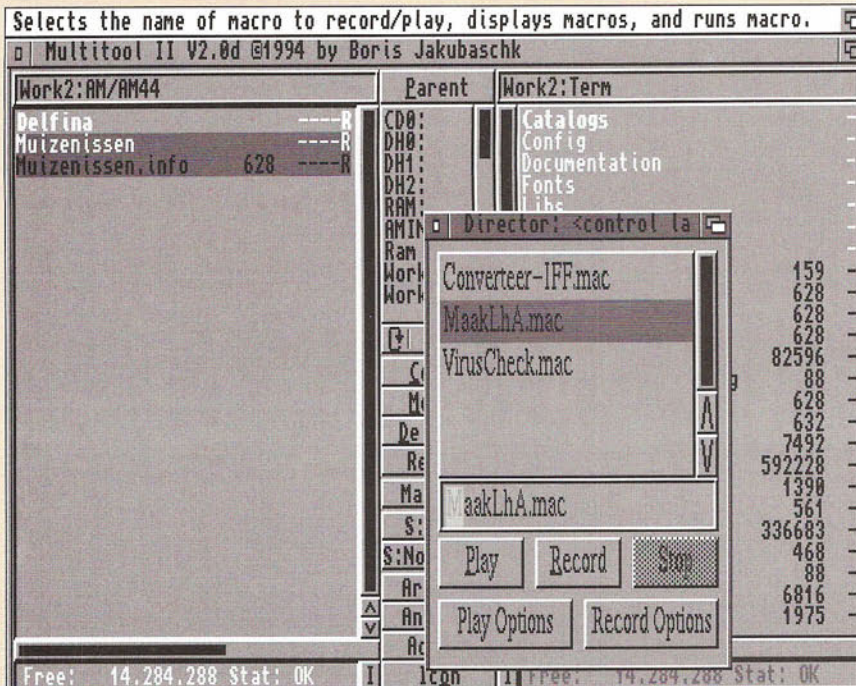

KENNIS INSTRALEN

Het genot van MagicWord deed mijn verlangen stijgen om andere veel voorkomende handelingen te automatiseren. Eén van de tekenpaketten die Remco gebruikt, geeft bijvoorbeeld problemen bij het afdrukken. Standaard gaat het programma er namelijk vanuit dat we een Amerikaans papierformaat gebruiken. We moeten bij elke afbeelding opnieuw opgeven dat we toch echt met A4-tjes werken. Het komt dan ook nogal eens voor dat we bij het afdrukken vergeten het papierformaat te veranderen.
Ook het per modem naar de redactie sturen van mijn opgetekende belevenissen is een standaard handeling: de lade Muizenissen met behulp van LhA comprimeren, het verkregen bestand muizenissen.lha in de 'upload-lade' van Term plaatsen en het vervolgens verzenden. Bij allebei deze 'suffe klusjes' komt Director16 van pas, het tweede programma dat de redactie mij meegaf. Dit pakket maakt wèl gebruik van een ARexx-poort. "Aargh! Daar heb je die verschrikkelijke term weer!", was mijn eerste reactie. Gelukkig bleek er bij de redactie nog iemand te bestaan die het 'boerenjongens-Nederlands' beheerst. Tijdens een korte privé-sessie werd mij de nodige kennis ingestraald.

De Amiga laat zich een beetje vergelijken met een grote telefooncentrale waarop een honderdtal oude wijven aan het bellen is. Onophoudelijk zijn ze met elkaar aan het leuteren. Mevrouw Muis vertelt aan dame Cia over haar bewogen leven, die dat vervolgens weer aan een andere gesprekspartner verklapt. Als bijvoorbeeld de muispijl beweegt, wordt dit heuglijke feit direct doorverteld aan de verschillende leden van het naaikransje, zoals Mevrouw DPaint die daar bijzonder verontwaardigd op reageert door direct haar rol-menu te laten zakken. Precies als bij een echt roddelcircuit blijft iedereen nauwkeurig op de hoogte van de handelingen van de anderen. Er is één belangrijke uitzondering: de Amiga praat wel met alle actieve programmaatjes, maar onderling hebben die (nog) geen contact. Mevrouw DPaint heeft geen idee wat Mevrouw MTools uitspookt. De kabelmaatschappij heeft daar namelijk nog geen verbinding tussen gelegd. Juist daar doet de nieuwe telefoondienst ARexx haar intrede. Maar voordat de monteur de aansluiting kan verzorgen, dient de klant natuurlijk wèl even de deur open te doen.

Uit de voorgaande anekdote kunnen we opmaken dat ARexx een uitbreiding op het besturingssysteem van de Amiga is, die ervoor zorgt dat programma's met elkaar kunnen communiceren. Het spreekt voor zich dat de applicaties hiervoor een speciale voorziening moeten hebben, een zogeheten ARexx-poort. Er bestaat een aantal vast omschreven opdrachten die men via een ARexx-poort kan versturen. Daarnaast definiëren ontwikkelaars vaak ook een setje opdrachten dat specifiek voor hun programma is.

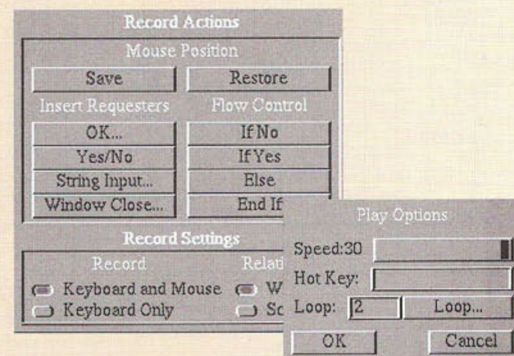
TERUGKERENDE HANDELINGEN

TERUGKERENDE HANDELINGEN

Het ARexx-gebruik van Director16 blijkt nogal beperkt. De software is voornamelijk geschreven om regelmatig terugkerende handelingen te vereenvoudigen. Director16 gaat hierbij anders te werk dan MagicWord. Het is een soort 'recorder' waarmee we muisbewegingen en toetsaanslagen op kunnen nemen. Als we de opname later afspelen, beweegt Director de muis op precies dezelfde manier als wij hem hebben voorgedaan en slaat hij exact dezelfde toetsen aan. Dat is niet alleen ontzettend leuk om te zien, maar ook precies wat we bij terugkerende handelingen nodig hebben.
Tijd voor mijn eerste echte macro. Vanuit het tekenprogramma van Remco activeer ik Director16 en start de opname. Vervolgens stel ik het papierformaat van het tekenpakket in op A4, verlaat de 'requester' en selecteer de print-optie in de menubalk. Hiermee beëindig ik de opname. Elke volgende keer dat ik een afdruk wil maken, start ik gewoon de opgenomen macro.
Hetzelfde doe ik voor het versturen van mijn artikelen. In het linker scherm van MTools activeer ik de lade Muizenissen. Vervolgens start ik de opname. Rechts tik ik het pad in dat naar de upload-lade van Term verwijst. Daarna maak ik het linker scherm weer actief en klik vervolgens met de muis op de Archive-knop. MTools vraagt om de naam van het aan te leggen archief, in dit geval 'Muizenissen.lha'. Terwijl LhA het archief samenstelt, stop ik de opname. De macro is klaar.

IF-THEN-ELSE

Een macro van Director16 komt standaard in de S-lade van de Workbench terecht. Opvallend is dat het een gewoon leesbaar bestand blijkt, dat je met wat kennis van zaken naar hartenlust kunt aanpassen. Sommige opdrachten zijn heel cryptisch, andere weer zonneklaar. Veel veranderingen hoef je in de regel niet aan te brengen. Hooguit moet je een paar regels weghalen omdat je de opname te laat gestopt hebt.

Overigens biedt Director16 nog heel wat opties voor de echte freaks. Zo kun je requesters en If-Then-Else structuren aanbrengen. Zo zou ik aan het einde van de LhA-macro via een requester kunnen vragen of de originele bestanden gewist moeten worden en afhankelijk van het antwoord de wis-opdracht wel of niet laten uitvoeren.

CONCLUSIE

MagicWord en Director16 maken het Amiga-leven weer een stuk aangenamer. Voordat ik dit artikel met behulp van de nieuwe aanwinst in een archief stop, stel ik u graag nog een laatste vraag: wie wil er nog een mooie annuïteiten hypotheek? Dankzij mijn nieuwe macro's doe ik u met plezier een offerte!

Dick Vermaas

De veelzijdige programma's Director16 en MagicWordhebben we vanzelfsprekend een plekje op servicedisk 44 gegeven.

COURBOIS SOFTWARE

NEW AMIGA CD TITELS NEW

Pro Video Club Vol. 2 — Fl. 79.00
Een verzamel-CD met Animaties en plaatjes voor videoproducties.

DeskTop Video 2 — Fl. 49.00
Alles om uw video-presentaties mooier te maken.

Card Games — Fl. 49.00
Een groot aantal kaartspelen die direct te spelen zijn. Inclusief Klondike DeLuxe 3 en 200 kaartsets.

Light ROM 4 (2 CD's) — Fl. 99.00
De nieuwste CD in deze serie met objecten voor LightWave. Dit keer allemaal nieuwe objecten.

Meeting Pearls 4 — Fl. 29.00
De vierde CD in deze utilities-serie. Weer tientallen programma's direct startbaar vanaf de CD.

ADE (Amiga Developer Enviriment) — Fl. 49.00
Alle software die een ontwikkelaar nodig heeft. Inclusief de laatste GNU-versie.

APC & TCP 1 — Fl. 25.00
Honderden utilities verzameld door de APC-club.

APC & TCP 2 — Fl. 25.00
Duizenden plaatjes verzameld door de APC-club.

Aktuell 2 — Fl. 39.00
De nieuwste software van InterNet op deze 2-maandelijkse verzamel-CD.

Fun Clips 2 — Fl. 49.00
Honderden leuke ClipArts die te gebruiken zijn in andere programma's.

Amiga Format 12/96 — Fl. 15.00
De december-CD van dit Engelse tijdschrift. (Nummer 7)

Amiga Format 13/96 (Kerst) — Fl. 15.00
De speciale Kersteditie van dit tijdschrift. (Nummer 8)

Amiga Format 1/97 — Fl. 15.00
De eerste uitgave van 1997. Bonus OctaMED 6. (Nummer 9)

Amiga Format 2/97 — Fl. 15.00
Tijdschrift CD. Bonus : Font Machine. (Nummer 10)

OldTimer — Fl. 35.00
De geschiedenis van de auto plus een simulatiespel.

AmiNet 16 — Fl. 35.00
De december-uitgave van deze CDROM. Met als topic muziek. En natuurlijk 500MB nieuwe software van InterNet.

AmiNet 17 — Fl. 35.00
De februari-uitgave van deze CDROM. Inclusief de complete versie van Personal Write. En natuurlijk weer 500MB nieuwe software van InterNet.

Amiga Magazin 1/97 — Fl. 10.00
Dit is de CD die bij het Duitse Amiga Magazin geleverd wordt. Op deze CD staan diverse utils, plaatjes, spelen, ect....

AmiNet Set 4 — Fl. 75.00
De vierde set met de AmiNet CD's 13, 14, 16 en 16. Met als extra bonus : Directory Opus 5.11 (Volledige versie).

Retro Gold — Fl. 69.00
Een emulator-CD voor Amiga en PC met emulatoren van de C64 en de Spectrum. Tevens duizenden spelen voor die computers.

Amiga Magazin 3/97 — Fl. 10.00
Dit is de CD die bij het Duitse Amiga Magazin geleverd wordt. Op deze CD staan diverse utils, plaatjes, spelen, ect....

Maxon Cinema 4D Xtensions — Fl. 89.00
Extra's voor het programma Maxon Cinema 4D.

Maxon TeX — Fl. 129.00
Een uitgebreide tekst-editor.

Personal Paint 7 — Fl. 139.00
De laatste versie van dit tekenpakket.

WordWorth 6 — Fl. 169.00
Een uitgebreide tekstverwerker op CD.

WordWorth 6 Office — Fl. 249.00
Een uitgebreid administratief pakket met o.a. een mooie tekstverwerker.

Scala Plug In — Fl. 79.00
Een CD met een groot aantal plaatjes en utilities voor Scala.

Amiga Developer CD V1.1 — Fl. 35.00
De complete ontwikkel-software voor de Amiga en de CD32. Inclusief CDWriter-software en alle informatie die nodig is programma's te ontwikkelen. Van Amiga Technologies zelf!

Mods Anthology — Fl. 79.00
1000 Uur muziek op 4 CD's. Meer dan 18.000 MOD-files. Inclusief afspeel-software voor Amiga en PC.

Magic Publisher (4 CD's) — Fl. 99.00
Alles wat u maar wil hebben voor een tekstverwerker. Inclusief Final Writer 4 SE. 10.000 fonts, 5000 clips, 150 printer drivers en 300MB PasTeX.

Movie Maker Special Effects 1 — Fl. 99.00
Een CD met 60 minuten animaties en uitleg over het maken van speciale effecten in speelfilms.

Amiga CD-ROMs Aanbieding

Meeting Pearls 3	van 29.00 nu voor Fl. 10.00
Turbo Calc 2.1	van 29.00 nu voor Fl. 10.00
Net News Offline Vol. 1	van 29.00 nu voor Fl. 10.00
Tools Unlimited	van 29.00 nu voor Fl. 10.00
Amiga CD-Sensation Vol. 1 - Demos are Forever	nu Fl. 10.00
Demo Mania	nu Fl. 10.00
Do It! 1	nu Fl. 10.00
Fresh Fish 10	nu Fl. 10.00
Pandora's CD	nu Fl. 10.00
Amiga FD Inside	nu Fl. 10.00
Amiga Tools 2	nu Fl. 10.00

EASY CD-ROM A1200

De Easy CD-ROM is een CD-speler die aangesloten wordt op de PCMCIA-poort van de Amiga 1200/600.

* Inclusief Installatie Software & Handleiding.
* Inclusief CD32/Audio/Photo CD Software.
* Inclusief Externe voeding.
* Inclusief Audio kabels.

De CD-Rom Speler is als volgt leverbaar :

4 Speed — Fl. 399.00
6 Speed — Fl. 449.00
10 Speed — Fl. 529.00
4x4 Speed — Fl. 529.00

Incl. World of ..... Pakket

CD-ROM VOOR A4000

In dit pakket zit een CD-Rom-speler en een interface-kaart om de CD-Rom aan te sluiten. De CD-Rom speler wordt intern gemonteerd. Op een disk staat alle software die u nodig heeft. Voor de Amiga 4000 zit er ook CD32-Emulatie software bij.

Incl. World of ..... Pakket **Fl. 249.00**

POWER CD-ROM A1200

De Power CD-ROM is een CDROM-speler die aangesloten wordt op de PCMCIA-poort van de Amiga 1200/600. Met de bijgeleverde software is het mogelijk veel CD32-spelen te laten werken op de Amiga 1200. De CDROM-speler heeft een SCSI-interface.

Quadro Speed : Fl. 699.00

Incl. World of ..... Pakket

AMIGA DISKETTE TITELS

Dangerous Streets AGA — Fl. 29.00
Een avontuur met veel kleuren. U moet ook vechten.

Sabra Team — Fl. 29.00
Een vechtspel. Help de terroristen vangen.

Slam Tilt (AGA) — Fl. 69.00
Een mooie flipperspel met 4 verschillende kasten.

UFO Enemy Unknown — Fl. 49.00
Een avontuur waarin u de Alien invasie moet tegenhouden.

Chaos Engine 2 AGA — Fl. 99.00
Vecht tegen de machine en overleef de strijd.

BurnOut AGA — Fl. 89.00
Een gevecht in de toekomst. Voor maximaal 4 spelers. 6MB!

F19 Stealth Fighter — Fl. 49.00
Een vlieg-simulator voor de Amiga. Overleef de aanval.

Budokan The Martial Spirit — Fl. 19.00
Een karatespel waarbij u 4 sporten moet beheersen.

Bubba 'n Stix — Fl. 19.00
Een leuk platformspel met veel levels.

Jack Niklaus Greatest 18 Holes — Fl. 19.00
Een mooie golf simulator.

Dog Fight (80 Years of Aerial Warfare) — Fl. 39.00
Een mooi vliegspel met 6 scenario's en 12 vliegtuigen.

Special Forces — Fl. 39.00
Een schietspel achter vijandelijke linies. Met 4 regio's.

Colonization (Create a New Nation) — Fl. 59.00
Speel God en help de mensheid een kolonie opzetten.

Tommy Gun — Fl. 69.00
Een leuk platform-schietspel.

Starlord — Fl. 39.00
Probeer heerser over de hele galaxis te worden. Een grafisch avontuur.

Impossible Mission 2025 — Fl. 39.00
Loop door een gebouw en pak alle stukjes van de puzzel. Ontwijk de robots.

Tracksuit Manager 2 (AGA) — Fl. 19.00
Een voetal-simulator van de Engelse- en de belangrijkste Europese competities.

Sensible Soccer 96/97 — Fl. 89.00
De nieuwste versie van dit voetbalspel. Speel de competitie na en stel je eigen team samen.

Sensible Soccer 96/97 update — Fl. 59.00
Voor wie de versie 95/96 in zijn bezit heeft is er deze update. Past versie 95/96 aan naar versie 96/97.

Bograts — Fl. 79.00
Een avontuur van Vulcan.

Jetpilot — Fl. 79.00
Een mooie vliegsimulator met veel functies.

Mega Typhoon — Fl. 49.00
Een snel schietspel. Schiet met je ruimteschip op alles wat je ziet.

Turbo Print Professional 5 — Fl. 169.00
De nieuwste update van dit printer-programma.

Boulder Dash DeLuxe 5

NU 55 BOULDER DASHES GEPACKT OP 11 DISKETTES.

Boulder Dash is een programma waarbij u diamanten moet zoeken in een aantal mijnen. Deze diamanten heeft u nodig om de mijn te kunnen verlaten. In de mijn komt u van alles tegen, zoals vallende rotsblokken, lastige beesten, lekkages, bommen en andere dingen. Bij het zoeken naar de diamanten moet u oppassen dat u geen stenen op uw hoofd krijgt of in de buurt van een explosie bent. Ook de monsters kunt u beter vermijden. U heeft wat tactiek nodig want regelmatig zijn er niet genoeg diamanten aanwezig en moet u bommen laten vallen op monsters zodat deze in diamanten veranderen. Een aantal mijnen bevat deuren waarvoor u de sleutels moet vinden. Alle diskettes maken, nadat u ze opstart een nieuwe diskette aan waar u een van de 55 Boulders kunt spelen. U kunt 55 diskettes aanmaken. Er zijn 5 verschillende pakketten met op elk 55 Boulder Dash spelen.

FL. 49.00

ADULT GIF CD-ROMS

Meisjes van Plezier 1	Fl. 10.00
Meisjes van Plezier 2	Fl. 10.00
Meisjes van Plezier 3	Fl. 10.00
Biting Bitches	Fl. 10.00
Cover Girls	Fl. 10.00
Bondage Babes	Fl. 10.00
Erotic Classics 1	Fl. 10.00

Sexy Bits Aanbieding

De Sexy Bits Serie is een stuk goedkoper geworden. Tot nu toe waren deze CD's 25 gulden per stuk, nu voor 10 gulden per stuk of 3 voor 25 gulden. Allemaal met BBS-files, een uitleg bij elk plaatje.

Sexy 01 - Bubbles	Sexy 02 - Full Speed Ahead
Sexy 03 - Light Me Up	Sexy 04 - Jungle Surprise
Sexy 06 - Hot Rider	Sexy 07 - Ride'em Cowboy
Sexy 08 - Beach Babes	Sexy 09 - Planet Sextacy
Sexy 10 - Lost Innocence	Sexy 11 - Saxy Girls
Sexy 14 - Skin Tight	Sexy 16 - Satin Seduction

CD32 TITELS

Kang Fu (ook A1200 en A4000) — Fl. 79.00
Een nieuw vechtspel.

Gulp — Fl. 49.00
Een heel leuk platformspel. Help de visjes door de waterpijpen heen. Een soort Lemmings.

Akira — Fl. 49.00
Een platform-avontuur met Manga figuren.

CD32 CD-ROMs Aanbieding

Alfred Chicken	van 29.00 voor	0 Fl.	19.00
Beavers	van 29.00 voor	0 Fl.	19.00
Chaos Engine		0 Fl.	10.00
Chuck Rock 1		X Fl.	29.00
Chuck Rock 2	van 29.00 voor	X Fl.	19.00
Dangerous Streets & Wing Commander		0 Fl.	10.00
Emerald Mines		0 Fl.	49.00
Erben des Erden		0 Fl.	79.00
Frontier Elite II		0 Fl.	49.00
Fury of the Furries		0 Fl.	39.00
Global Effect		X Fl.	39.00
Grandslam Gamer Gold		0 Fl.	19.00
Heimdall 2	van 69.00 voor	0 Fl.	39.00
Impossible Mission 2025		X Fl.	49.00
Insight Dinosaurs	van 99.00 voor	0 Fl.	29.00
Manchester United Premier League		0 Fl.	19.00
Marvin's Marvellous Adventure	van 69.00 voor	0 Fl.	19.00
Mean Arenas	van 29.00 voor	0 Fl.	19.00
Out to Lunch		X Fl.	29.00

AMIGA PAKKETTEN

Klassieke Muziek 1 en 2 — Per Stuk 123 E Fl. 29.00
Op deze diskettes staan diverse klassieke muziekstukken van o.a. Bach, Handel, Debussy, Tchaikovsky Mozart, Amigadeus en Vivaldi.

The New Sound Tracker Modules 16 t/m 20 — Per Stuk 123 N Fl. 29.00
Op 10 diskettes staan een groot aantal modules die u kunt laden met Sound-Tracker programma's. Op elke diskette staat ook een afspeel-module.

Sound Tracker Modules 16 : Op deze disks staan 58 Modules.
Sound Tracker Modules 17 : Op deze disks staan 60 Modules.
Sound Tracker Modules 18 : Op deze disks staan 51 Modules.
Sound Tracker Modules 19 : Op deze disks staan 53 Modules.
Sound Tracker Modules 20 : Op deze disks staan 61 Modules.

Nude Girls 1 t/m 9 — Per Stuk 3 N Fl. 29.00
Ieder pakket bestaat uit 10 diskettes. Op deze disks staan 45 foto's van de mooiste meisjes. De foto's op deze disks zijn in het AGA-formaat. Alleen voor volwassenen.

Japanse Akira Tekeningen — 3 N Fl. 29.00
Op 10 diskettes staan 72 foto's van Japanse Manga tekeningen. De foto's op deze disks zijn in het AGA-formaat. Omdat er 256 kleuren gebruikt worden zijn de foto's levensecht.

Star Trek 1 en 2 — Per Stuk 3 N Fl. 29.00
Ieder pakket bestaat uit 10 diskettes. Op deze disks staan 54 foto's van de serie Star Trek. De foto's op deze disks zijn in het AGA-formaat. Omdat er zoveel kleuren gebruikt worden zijn de foto's levensecht.

UFO Pakket — 23 E Fl. 29.00
Op deze diskettes staat informatie over veel UFO's die de laatste jaren gezien zijn, Inclusief foto's. De laatste diskette bevat informatie over de TV-serie X-Files. Alle teksten zijn in het Engels.

AMIGA DISKETTE TITELS

Amiga 13 - Programma Bestand N 123 Fl. 15.00
Houd een overzicht bij van al uw programma's. Met afdrukroutines voor de printer. Bediening geheel met de muis.

Amiga 14 - Platen/Video Bestand N 123 Fl. 15.00
Universeel bestandsprogramma met maximaal 10 velden. Met sorteer- en afdruk-routines. Met relative-files.

Amiga 33 - Adressen Bestand N 123 Fl. 15.00
Een adressenbestand met sorteer- en afdruk-mogelijkheden. U kunt snel zoeken op alle kenmerken. 750 Items met 512K. 2000 Items met 1MB.

Amiga 49 - Desk Top Publisher N 123 Fl. 15.00
Maak uw eigen krant met dit programma. Teksten in verschillende karaktersets zijn mogelijk. Plaatjes kunnen in de tekst worden opgenomen.

Amiga 60 - Tekst Editor N 123 Fl. 15.00
Een eenvoudige maar toch zeer uitgebreide tekstverwerker. Hiermee kunt u eenvoudig ASCII files aanpassen of aanmaken. Alles wat een tekstverwerker moet doen.

Amiga 16 - Cijfers & Letters N 123 Fl. 15.00
Puzzel spel met cijfers en letters. Probeer getallen en lange woorden te maken.

Amiga 23 - Kaart Spelen N 123 Fl. 15.00
3 Kaartspelen op 1 diskette. Met echte kaarten. De kaartspelen zijn : Patience, 21-en en Harten Jagen.

SPECIALE AANBIEDING
NU 3 voor Fl. 30.00

Amiga 38 - Werken in de CLI N 123 Fl. 15.00
Een Nederlandse cursus over het werken met de CLI, Command Line Interface van de Amiga. Uitleg van alle commando's en een aantal voorbeeldprogramma's.

Amiga 39 - Werken in AmigaBasic 1 N 123 Fl. 15.00
Een cursus voor beginners en gevorderden. Standaard Basic wordt uitgelegd plus een aantal speciale routines, ook eigen machinetaal-hulpjes vanuit AmigaBasic.

Amiga 89 - Werken in AmigaBasic 2 N 123 Fl. 15.00
Het vervolg van de vorige cursus. Deze versie behandelt alleen dingen voor gevorderden. Er wordt speciaal aandacht besteed aan een paar nieuwe libraries, het lezen van plaatjes en het afspelen van sound-tracker-muziek.

Amiga 69 - Werken Met Public Domain N 123 Fl. 15.00
Er zijn inmiddels meer dan 7500 Public Domain diskettes. Op deze diskette staat informatie over hoe u met Public Domain om moet gaan. Zowel WorkBench als CLI worden besproken. U leert ook hoe u sources kunt herkennen en gebruiken.

Amiga 110 - Kas/Bank/GiroBoek N 123 Fl. 15.00
Met dit programma kunt u uw kas-, bank- en girogegevens in de computer bijhouden. Met mogelijkheden om af te drukken en de BTW te berekenen.

Amiga 48 - Label Designer N 123 Fl. 15.00
Een programma om de etiketten voor uw 3.5" diskettes te maken. Compleet met een aantal tekeningen en karaktersets.

Amiga 61 - Etiket Maker N 123 Fl. 15.00
Het programma dat uitkomst biedt voor het maken van eenvoudige etiketten voor uw diskettes. Dit programma is zowel voor etiketten van 3.5" en 5.25".

Amiga 94 - Banner N 123 Fl. 15.00
Een programma om grote teksten in de vorm van een spandoek te maken. Op deze diskette kunt u kiezen tussen 8 verschillende karaktersets en uit meer dan 175 verschillende plaatjes.

Amiga 97 - Print Master N 123 Fl. 15.00
Met dit programma kunt u kalenders en posters afdrukken op A4-formaat. Met een groot aantal verschillende omrandingen en tekeningen die u op de posters kunt neerzetten. U kunt ook uit diverse karaktersets kiezen.

Amiga 09 - Star Trek 1 N 123 Fl. 15.00
Een zeer mooi ruimtespel. U bent de commandant van een ruimteschip. Het spel is geheel grafisch en bevat bij meer dan 512K geheugen veel verschillende geluidseffecten. Het spel bestaat uit twee diskettes en heeft de mogelijkheid tussenstanden op te slaan. Met meer dan 100 verschillende schepen en 50 verschillende planeten.

Amiga 40 - Klaverjassen N 123 Fl. 15.00
Een kaartspel met 3 verschillende spelmethodes. Namelijk : Rotterdams, Amsterdams en Internationaal. Voor 1 speler. Met grafische kaarten.

Amiga 41 - Kleur Boek N 123 Fl. 15.00
Meer dan 30 plaatjes om telkens weer in te kleuren. Met eenvoudige en moeilijke plaatjes. Erg leuk voor kinderen.

Amiga 51 - Memory Master N 123 Fl. 15.00
Een geheugenspel tegen de Amiga of een tweede speler. Wie heeft het beste geheugen? Met veel verschillende plaatjes.

Amiga 70 - Lode Runner N 123 Fl. 15.00
Een doolhofspel met 100 verschillende levels. Pak alle pakjes en ontwijk de robots. Met een level-editor om velden te veranderen of er nieuwe aan toe te voegen.

Amiga 75 - Rad van Fortuin N 123 Fl. 15.00
U moet proberen woorden te raden met letters die u kunt verdienen. Voor 1 tot 3 spelers.

Amiga 77 - Type Cursus N 123 Fl. 15.00
Een spel plus een leerprogramma. Leer met 10 vingers typen op het toetsenbord of type snel alle woorden in voor deze de lazer bereiken.

Amiga 80 - Boggle N 123 Fl. 15.00
Een woordenspel voor 1 of 2 spelers. U moet woorden proberen te vinden in een blokje van 16 letters. Het spel bestaat uit 3 ronden en heeft op diskette woordenfiles die te veranderen zijn.

Amiga 81 - Track Racing N 123 Fl. 15.00
Een racespel voor 1 speler. Op de diskette staan 10 verschillende banen met grafisch mooie plaatjes. Met high-score op diskette.

Amiga 87 - PaintBox N 123 Fl. 15.00
Een inkleur-programma voor kinderen. Met afdruk-mogelijkheid op een printer. Zowel in zwart/wit als in kleur. Met 40 verschillende plaatjes die u kunt inkleuren.

Amiga 90 - Molekulen N 123 Fl. 15.00
Een puzzelspel voor gevorderden. Schuif de atomen op de juiste plaats zodat ze een molecuul vormen. Met 30 verschillende levels.

Amiga 91 - Alex Rescue N 123 Fl. 15.00
Vergezel Alex op zijn reis door 20 schermen met obstakels. Zowel voor kinderen als voor volwassenen.

Amiga 101 - Star Trek 2 1MB N 123 Fl. 15.00
Een nieuwe en totaal andere versie van het Star Trek spel. Het spel is geheel grafisch en heeft zeer mooi geluid. Het spel bestaat uit drie diskettes.

Amiga 113 - Jumpman Junior N 123 Fl. 15.00
Het bekende spel van de C-64 nu eindelijk voor de Amiga. Probeer met uw poppetje alle punten in het gebouw te pakken. Met 12 verschillende levels. Werkt met de joystick.

Amiga 117 - Arcadia Breakout N 123 Fl. 15.00
Een Breakout-versie met 50 verschillende levels en een level-editor om er zelf nog meer bij te maken. Veel extra's zitten achter de stenen verborgen. Met muziek.

Amiga 129 - Pacman N 123 Fl. 15.00
Eindelijk een versie van het spel waar alles mee begon. Probeer met uw happertje alle punten te pakken voor de geestjes u te pakken krijgen. Met meerdere levels.

Amiga 177 - GoldMine Fruitkast N 123 Fl. 15.00
Een zeer mooi grafische fruitkast met veel mogelijkheden. Probeer de juiste combinaties te draaien.

SPECIALE AANBIEDING
NU 3 voor Fl. 30.00

Amiga 130 - Scrabble II N 123 Fl. 15.00
Een Nederlandstalige versie van Scrabble. U speelt met 2 tot 4 spelers, waarvan er 4 computerspelers kunnen zijn. De Amiga kiest uit een woordenlijst die bij elk spel uitgebreid wordt met de woorden die u maakt. Deze woorden worden op disk opgeslagen.

Amiga 138 - May Jongg 1MB N 123 Fl. 15.00
Een bordspel voor 1 speler. Probeer uit stapels stenen steeds twee dezelfde te zoeken. Door deze aan te tikken gaan ze beide van het speelveld af.

Amiga 139 - Fruitmachine 1MB N 123 Fl. 15.00
De bekende fruitkast nu ook op de Amiga. Probeer de juiste combinaties te draaien. Deze fruitkast heeft 5 wielen en nog een aantal verrassingen.

Amiga 180 - Kaartspelen 1 N 123 Fl. 15.00
Op deze diskette staan 15 verschillende kaartspelen zoals: 31, Harp, Card Games, Hearts, Kings Korner, Plait, Queens, Hearts & Spades, Klondike 1, Power Poker, Klondike 2, Video Poker en Thirteens.

3.5" DISK DRIVE

Dit is een externe disk drive voor alle Amiga's. De drive heeft een aan/ uit schakelaar en doorlussing.

van 129.00 voor 99.00

Desk Top Pakket DeLuxe

Op 66 erg grote tekeningen staan duizenden plaatjes voor Desk Top Programma's.

In een boekwerk zijn alle plaatjes met een laser-printer afgedrukt.

Desk Top Pakket DeLuxe 1	Fl. 49.00
10 Diskettes met plaatjes en een boekwerk.	
Desk Top Pakket DeLuxe 2	Fl. 49.00
10 Diskettes met plaatjes en een boekwerk.	
Desk Top Pakket DeLuxe 3	Fl. 49.00
11 Diskettes met plaatjes en een boekwerk.	

DIVERSE HARDWARE

AMIGA IC'S

Kickstart 1.3 ROM	Fl. 49.00
Kickstart 2.04 ROM .... Nieuwe Prijs	Fl. 59.00
CIA 8520	Fl. 39.00
Gary	Fl. 19.00
68000 IC / Denice / Paula / Agnus 8371	Fl. 29.00
A 500/ 600/2000 Kickstart 3.1 Compleet	Fl. 189.00
A1200/3000/4000 Kickstart 3.1 Compleet	Fl. 229.00

AMIGA GEHEUGENS

A 500 - 512K met klok	Fl. 79.00
A 500 - 2MB Intern	Fl. 299.00
A 500Plus - 1MB	Fl. 99.00
A 600 - 1MB zonder klok	Fl. 99.00
A 600 - 1MB met klok	Fl. 129.00
A1200 - Apollo 68020 Turbo Kaart met 4MB	Fl. 329.00
A1200 - Apollo 68030 Turbo kaart met 4MB	Fl. 399.00
A1200 - Apollo 68040 Turbo kaart met 4MB	Fl. 699.00
A1200 - Blizzard 1230 met 4MB	Fl. 499.00
A4000 - 4MB Simm	Fl. 49.00

AMIGA DISK DRIVES

Amiga 3.5" Drive Extern	Fl. 99.00
Amiga 3.5" HD-Drive Extern (1.76MB)	Fl. 229.00
Amiga 3.5" Super HD-Drive Extern (2.88MB)	Fl. 329.00
Amiga 3.5" Drive Intern A500	Fl. 99.00
Amiga 3.5" Drive Intern A600/1200/2000	Fl. 129.00
Amiga 3.5" HD-Drive Intern A1200/4000	Fl. 199.00

AMIGA MUIZEN

QuickShot Muis	Fl. 20.00
MegaMouse 300 DPI	Fl. 29.00
Alpha Data 400DPI muis	Fl. 39.00
Alpha Data 400DPI muis (3-knops)	Fl. 49.00
Optische muis	Fl. 89.00
Trackball muis	Fl. 89.00
Muis-Joystick-switch	Fl. 39.00

AMIGA DIVERSE HARDWARE

Eenvoudige MIDI-interface	Fl. 49.00
Pro-MIDI-interface met software	Fl. 89.00
Monitor-kabel (Scart, 6-Polig Din, 9-polig Joy)	Fl. 29.00
Amiga 500/2000 Kickstart switch (2-voud)	Fl. 29.00
Amiga 500/2000 Kickstart switch (3-voud)	Fl. 39.00
Amiga 600/1200 Squirrel SCSI-interface	Fl. 199.00
Amiga 600/1200 Surf Squirrel SCSI-interface	Fl. 299.00
Amiga 1200/4000 VGA-adaptor	Fl. 29.00
2.5" Naar 3.5" harddisk kabel	Fl. 39.00
Amiga 2/3/4000 Alfa Data - IDE-AT-controler	Fl. 199.00

A1200 GEHEUGENKAART

Deze kaart kunt u zeer makkelijk in uw Amiga 1200 monteren. De kaart komt aan de onderkant in uw Amiga. Inclusief 4MB geheugen en optioneel co-processor.

4MB ______ nu Fl. 199.00
8MB ______ nu Fl. 279.00

PARNET KABEL

ParNet is een echt Netwerk tussen 2 Amiga's. Vanaf de ene Amiga heeft u volledige toegang tot alle diskettes, CD-Roms en harddisks van de andere Amiga. U kunt ze met twee Amiga's 1 harddisk gebruiken. Werkt samen met alle bestaande software. Het pakket bevat een ParNet-kabel van 2 meter plus de benodigde drivers. Incl. Nederlandstalige handleiding.

Fl. 49.00

5.25" DISK DRIVE

Dit is een externe disk drive voor alle Amiga's. De drive heeft een aan/ uit schakelaar en doorlussing.

NU Fl. 49.00

DIVERSE HARDWARE

AMIGA DIVERSE HARDWARE

Amiga 2/3/4000 Alfa Data - SCSI-controler	Fl. 299.00
Amiga 2/3/4000 Alfa Data - Multiface-kaart	Fl. 199.00
Amiga 500 Alfa Data - IDE-harddisk-cont.	Fl. 299.00
Amiga 600/1200 Aura-sampler	Fl. 239.00
Amiga 1200 Interne Klok	Fl. 39.00
Alfa Data - AlfaScan 800DPI handscanner	Fl. 379.00
Alfa Data - Kleuren handscanner 400DPI	Fl. 549.00
Amiga Video Backup System	Fl. 149.00
Squirrel MPEG Module	Fl. 525.00
IDE Dubbel Adapter	Fl. 49.00
IDE Viervoud Adapter	Fl. 69.00
Typhoon 80 Watt Boxen	Fl. 59.00
Typhoon 120 Watt Boxen	Fl. 69.00
Typhoon 160 Watt Boxen	Fl. 99.00
Typhoon 150 Watt Boxen	Fl. 99.00

AMIGA HARDDISKS

Deze harddisk kunt u makkelijk in uw Amiga 1200 of 4000 monteren. Compleet met kabels. De harddisk is geformatteerd en geinstalleerd met de WorkBench.

850 MB - 3.5" Harddisk	Fl. 499.00
1250 MB - 3.5" Harddisk	Fl. 599.00
1650 MB - 3.5" Harddisk	Fl. 699.00
2100 MB - 3.5" Harddisk	Fl. 799.00
2500 MB - 3.5" Harddisk	Fl. 899.00
3100 MB - 3.5" Harddisk	Fl. 999.00

AMIGA JOYSTICKS

Suzo Competition Pro 9000 (Microswitches)	Fl. 39.00
Suzo Arcade (Microswitches)	Fl. 49.00
Suzo Arcade Turbo (Microswitches)	Fl. 69.00
Suzo Competition Turbo (Microswitches)	Fl. 69.00
QuickShot Python (Microswitches)	Fl. 22.50
Quickshot Apache 1	Fl. 15.00
Joystick reparatie-kabel	Fl. 10.00

DISKETTE BAKKEN

3.5" Disk Bak - DB80 .... voor 80 diskettes	Fl. 7.50
3.5" Disk Lade - DX3 .... voor 200 diskettes	Fl. 25.00
3.5" Disk Lade - DX3+ ...... voor 240 diskettes	Fl. 29.00

OPSLAG MEDIUMS

3.5" Diskettes DD .... 10 Stuks	Fl. 7.50

Bij toezending onder rembours wordt Fl. 12.50 verzendkosten berekend.
Bij vooruitbetaling wordt Fl. 6.00 verzendkosten berekend.

U kunt bestellen bij : Courbois Software
Fazantlaan 61-63
6641 XW Beuningen

Telefoon : 024-6772546
Fax : 024-6771837
BBS-Modem : 024-6778806
Postbank : 43.03.695

Ongefrankeerde zendingen worden niet geaccepteerd

Wordworth 6 Office

kant van Wordworth

Zakelijke software-bundels zijn erg in tegenwoordig. Vooral in de pc-wereld kan de gebruiker nauwelijks meer om de 'Suites' en 'Offices' heen. Van Corel tot Microsoft: een simpele tekstverwerker kopen is er niet meer bij - alleen geïntegreerde pakketten, spreadsheets en Web-browsers incluis, gaan nog en masse over de toonbank. Het Britse Digita International speelt met zijn WordWorth 6 Office in op deze trend. Amiga Magazine nam de meetlat ter hand en peilde het 'officiële' gehalte van deze bundel.

Wordworth 6 Office bestaat uit een viertal programma's. Naast de nieuwste versie van de tekstverwerker WordWorth maken Datastore 2, Money Matters 4 en Organiser 2 deel uit van het pakket. Afzonderlijk zijn deze producten al langer op de markt. Dit geeft al aan dat de gebruiker bij 'WW6O' geen echt geïntegreerd pakket hoeft te verwachten. Een alles-in-één programma à la ClarisWorks is het zeker niet. Wel kunnen de afzonderlijke programma's - met name via de im- en export van gegevensbestanden - in beperkte mate met elkaar samenwerken.

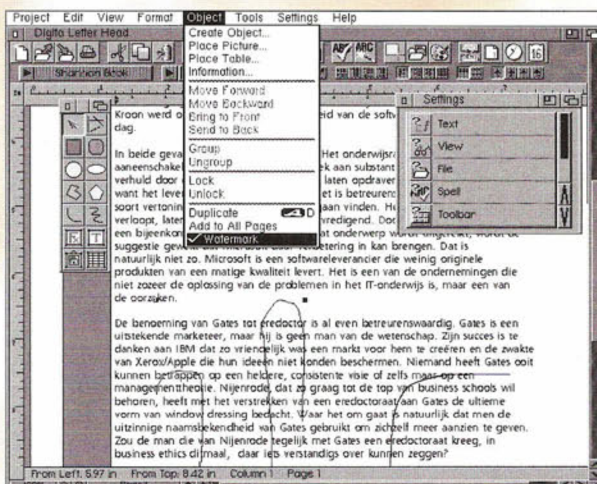
Het pakket is verkrijgbaar in de vorm van een niet onaardig stapeltje floppies of van één enkele cd-rom. Deze laatste variant belandde bij ons op de testbank. Het ceedeetje bevat naast de programmatuur ook meteen de handleidingen (wat Digita ongetwijfeld in staat stelt om de prijs van het geheel te drukken). Vreemd genoeg wordt dit document bij de installatie van WordWorth 6 niet meteen meegekopieerd naar diens nieuwe thuishonk op de harde schijf. Het draagt bovendien de ietwat verouderde titel 'WW5SE Manual'. Voor de Duitse versie van het pakket, die naast de Engelstalige eveneens op de disc staat, konden we zelfs geen enkel 'Benutzerhandbuch' vinden. Wel beschikt het programma uiteraard nog over de ingebouwde helpfunctie op basis van AmigaGuide-documenten.

VOETNOOTFUNCTIE ONTLUISD

Ten opzichte van de vorige versie is WW6 - de tekstverwerker - nauwelijks veranderd. De 'nieuweling' werkt, smoelt, ruikt en voelt praktisch hetzelfde als editie vijf. We staan hier dan ook niet al te lang stil bij de talloze overeenkomsten en verwijzen de lezer voor meer details naar AM 39. (Niettemin voorkomt onze redactie graag grote teleurstellingen. Voor belangstellende kopers vermelden we daarom dat Digita als minimale systeemeisen andermaal Workbench 2.0, 3 Mb RAM en een harddisk laat noteren. Zonder tenminste een 68020-processor is ook deze versie van WordWorth echter niet vooruit te branden. Met een snelle 68030- of 040-chip en Kickstart 3.x zit het programma bovendien heel wat lekkerder in z'n vel.)

De geringe veranderingen ten opzichte van WW5 uiten zich ook in een bepaald kort lijstje van vernieuwingen. Zo zijn daar enkele nieuwe functies voor het trekken van Bézier-curves en het vrijelijk 'tekenen' met de muis. Zo te zien werken de afzonderlijke functies keurig, maar we vragen ons wel af wat het allemaal nog met tekstverwerking te maken heeft. Ook de optie om een tekenobject te converteren tot 'watermerk' (het verschijnt dan achter de tekst) zal de gemiddelde gebruiker waarschijnlijk niet als een fundamentele verbetering ervaren. Dito voor de functie om documenten met een wachtwoord te beveiligen: niks mis mee, maar bepaald niet wereldschokkend. Handig is dan eerder de 'ontluisde' voetnootfunctie van WordWorth 6; in tegenstelling tot WW5b2 accepteert deze versie wel meerdere voetnoten onderaan een pagina.

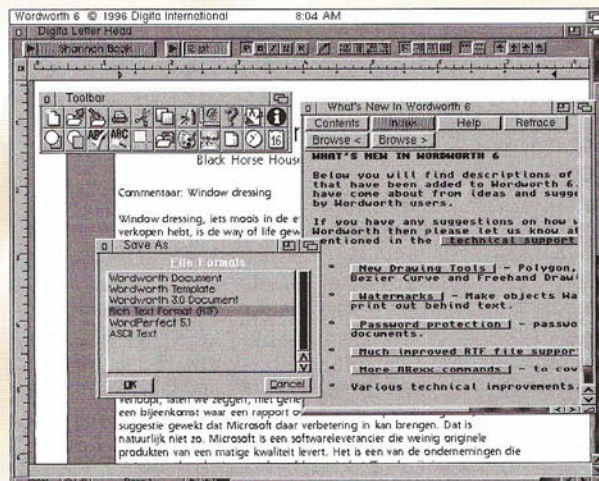

Curves en watermerken: in WW6 voor het eerst.

IMPORTBEPERKINGEN

Tenslotte vermeldt Digita's lijstje van vernieuwingen een verbeterde im- en export van RTF-documenten. Vooral voor het uitwisselen van teksten met de buitenwereld (onze werkgever, een goede kennis-met-pc of simpelweg met WordPerfect onder Shapeshifter) is deze functie van groot belang. Jammer genoeg scoort WW6 op dit punt nog altijd niet bijzonder hoog. Bij het importeren van RTF-teksten laat het programma veel accenttekens vallen, klopt de regelindeling lang niet altijd en verdwijnen er regelmatig dubbele regelafstanden. Dat laatste geldt eveneens voor het WP 5.1-formaat, hoewel dat voor gebruik in WordWorth nog altijd iets beter voldoet. Niettemin lenen de im- en exportcapaciteiten van het pakket zich alleen voor de uitwisseling van heel eenvoudige documenten met een beperkt aantal formatterings-aanwijzingen. En wat de 'verbeterde' RTF-functie betreft: Final Writer 5 doet het bij de import van precies hetzelfde testdocument heel wat beter.

Digita heeft met WW6 bepaald geen

Het lijstje met nieuwigheden in WW6 is niet erg lang.

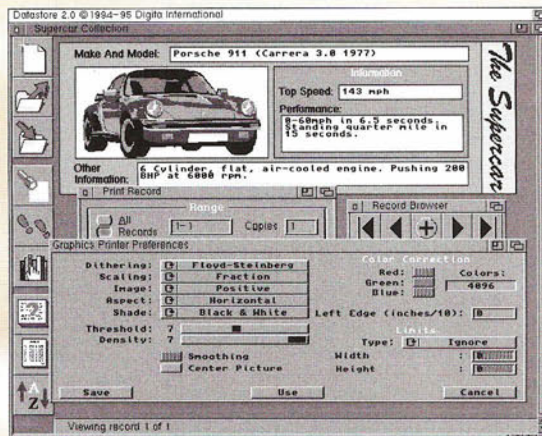
staaltje van vernieuwende programmeerkunst afgeleverd. Op zich is het nog altijd een aardige tekstverwerker, maar de upgrade van versie V naar versie VI is zo'n beetje de oninteressantste die we ooit in het Amiga-wereldje hebben gezien. WW6 verdient van ons dan ook eerder de benaming 'Wordworth 5.1'.

DATA-OPSLAG

Datastore 2.0 is het tweede onderdeel van de Office-bundel. Sinds collega Vermaas dit programma onder de loep nam in AM 33 heeft Digita er niet al te veel aan geknutseld. De basisopzet, een eenvoudige, grafisch georiënteerde database-manager, is feitelijk ongewijzigd. Toch blijken de veranderingen ten opzichte van versie 1.x opvallender dan die in WordWorth. Zo is er in deze versie een 'List view' à la Final Data, waarmee we de records in spreadsheet-formaat kunnen bekijken. Voor het invullen van de gegevens leent deze modus zich wat minder dan de standaard formulieren-mode, maar ze geeft wel een beter overzicht van de complete data-voorraad. De lay-out van de afzonderlijke rijen en kolommen kunnen we met wat klik- en sleepbewegingen van de muis eenvoudig aanpassen.

De lijst-modus van Datastore komt het overzicht ten goede.

Datastore 2.0 beschikt over een handige Query-optie om een aantal records uit de database te lichten (aan de hand van door ons gekozen criteria). Deze gefilterde verzameling kunnen we weer afzonderlijk printen of wegschrijven. Daarna is het mogelijk om via de optie 'Show All Records' in de Query-requester weer terug te gaan naar de volledige database - zo beschrijft de ingebouwde helpfunctie het tenminste. Vreemd genoeg kregen we dit niet voor elkaar en bleven we ondanks verwoed klikwerk permanent in de Query-subset steken. Ook 'in' de print-requester reageerde het pakket ietwat onvoorspelbaar. De optie 'setup' bracht het instelvenster voor de printer niet altijd in beeld. Na het creëren of laden

Het print-instelvenster komt niet altijd in beeld.

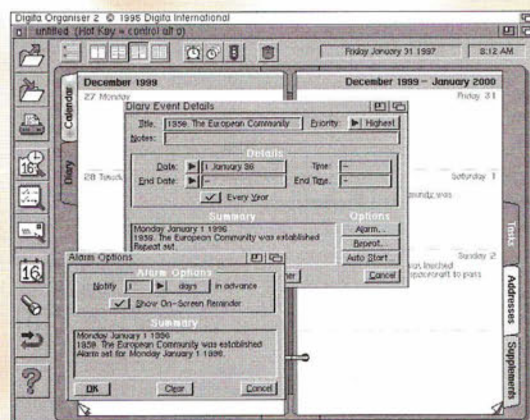
van een database houdt deze functie het soms op eigen houtje voor gezien. Dat kan hinderlijk zijn bij het toepassen van de nieuwe optie om records (die naast tekst ook illustraties kunnen bevatten) grafisch af te drukken.

Afgezien van deze kleine haperingen weet Datastore best te overtuigen. Het programma scoort hoog qua bedieningsgemak (zij het niet qua originaliteit: in sommige opzichten doet het sterk denken aan het oude C64-programma Geofile) en beschikt over een aardig setje zoekfuncties. Met behulp van de Query-optie kunnen we bijvoorbeeld alle clubleden opzoeken met een naam die begint met 'Calm', ouder zijn dan 120 en nog 95 jaar achterstallige contributie moeten betalen. Een zoek- en vervangfunctie voor tekst - inclusief ondersteuning van jokers als * en ? - blijkt eveneens present. Voor een op thuisgebruikers gericht database-pakket presteert Datastore daarom zeker niet slecht. Het blijft echter een huis-tuin-en-keuken-programma; voor de toepassing van meer diepgaande zoek- en edit-mogelijkheden lenen zwaargewichten als Superbase Pro zich beter.

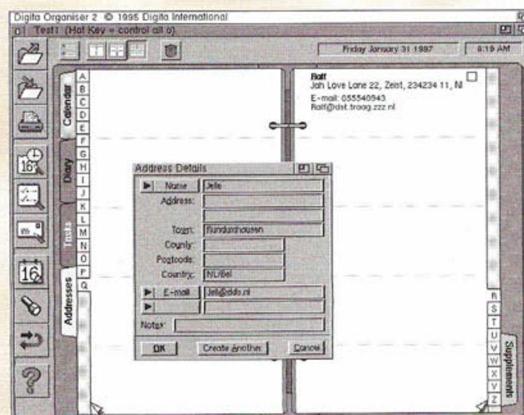
ORGANISEER HET NICER

Filofaxen staan sinds de jaren tachtig vooral bekend als ietwat extravagante yuppie-attributen. Toch zijn deze kalenderadresagenda's niet alleen interessant voor jachtige zakenlui. Hopeloze chaoten zullen er weliswaar weinig baat bij hebben (die vergeten immers ook hun administratie bij te houden) maar voor mensen met een normaal gevoel voor discipline lenen ze zich wel. In WW6 Office heeft Digita er een opgenomen die de gebruiker zélf kan attenderen op dringende zaken. Organiser, zoals het programma heet, heeft dan ook een paar voordelen boven een normale filofax - alleen wordt het wat moeilijk om deze digitale variant overal mee naar toe te nemen.

De bediening van het pakket verschilt nauwelijks van het 'niet-virtuele' origineel. Organiser 2.0 is opgemaakt als een digitaal zakboekje, met de verschillende onderdelen toegankelijk via klikbare bladwijzers. De kalender, het eerste deel, dient tevens als toegangsmenu voor de ingebouwde agenda en geeft bijzondere data in speciale kleuren aan. Een klik op zo'n datum brengt de betreffende dag in beeld binnen het agenda-menu, waar we taken en afspraken kunnen invoeren. Middels een alarmfunctie maakt Organiser de gebruiker desgewenst attent op niet te missen evenementen. Door een Organiser-document in de lade WBStartup te plaatsen kan het pakket bovendien zelf programma's op gezette tijden starten. Alleen voor kleinere Amiga's zonder ingebouwde klok (of met een chronisch gebrek aan geheugen) is dit wellicht iets te hoog

Via een alarmfunctie houdt Organiser de gebruiker op de hoogte.

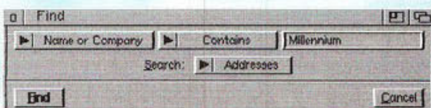

De adresfunctie van Digita's digitale filofax.

gegrepen. Een ARexx-poort, die dit onderdeel een stuk flexibeler had gemaakt, ontbreekt bovendien. Daarmee was het ook mogelijk geweest om vanuit het adresboek automatisch faxnummers te bellen of contact te leggen met E-mail adressen. Nu verschilt de namenlijst nauwelijks van zijn papieren evenknie. Voor het Taken-gedeelte geldt iets soortgelijks. We kunnen er onze dagelijkse opgaven noteren, en de software geeft middels een rode kleur aan of er eentje te lang is verwaarloosd. Verder gaat de automatisering echter niet. Niettemin zou een alarm- of starterfunctie voor programma's ook hier best op zijn plaats zijn geweest.

NOTITIES OPSTELLEN

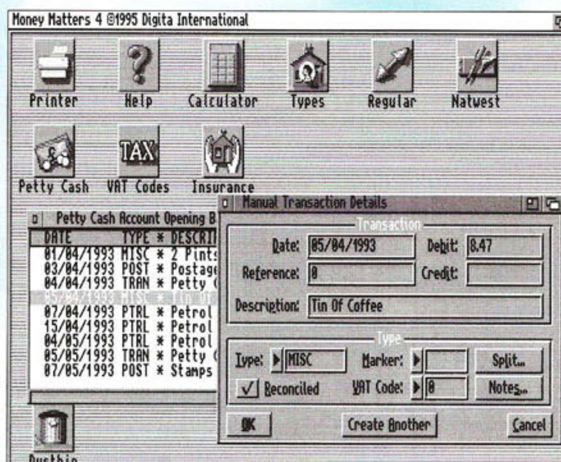
Toch kan Organiser de gebruiker via het agenda-gedeelte best van dienst zijn als geheugensteuntje. Dat de software het mogelijk maakt om een datum te koppelen aan een bepaalde taak of adres (zodat we die met één muisbeweging zonder verder zoekwerk in beeld kunnen krijgen) vergemakkelijkt het databeheer. De afwerking van de software is bovendien prima: het programma laat zich eenvoudig bedienen en een ingebouwde helpfunctie staat de gebruiker bij eventuele onduidelijkheden adequaat terzijde. Door Digita's bewuste nabootsing van een echt zakboekje gaat het overzicht zelden verloren. Bovendien kan Organiser de afzonderlijke filofax-paginaatjes zonder veel instelwerk in agenda-formaat afdrukken, desgewenst compleet met kniplijntjes.
Exporteren van gegevens in de ASCII-, WordWorth- en Datastore-formaten is eveneens mogelijk. Vooral bij het aanmaken van aparte databases of mailing-lijsten - iets waarvoor de adresgegevens uit Organiser zich uiteraard goed lenen - bespaart dat allicht de nodige uurtjes conversiewerk.
Naast de eerder genoemde onderdelen beschikt het pakket nog over een supplement voor het opnemen van in ASCII-formaat opgestelde notities. Deze zijn altijd snel toegankelijk via een ingebouwde zoekfunctie, die een gezocht woord in alle onderdelen van het programma kan opsporen. Wat dat betreft wint Organiser het altijd van een echte filofax. Alleen die bijpassende, draagbare Amiga met een gewicht van een kilo missen we nog.

De zoekfunctie van Organiser werkt in alle onderdelen van het programma.

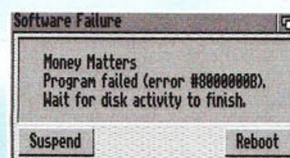
GELD SPEELT (G)EEN ROL

Money Matters 4 is het meest afwijkende onderdeel van het Office-pakket. Niet alleen heeft het uiterlijk vrij weinig weg van de andere programma's, de bediening vertoont ook nogal wat verschillen met de rest. Een eigen 'desktop' vormt in dit hulpmiddel voor thuisboekhouding de basis voor alle handelingen. De gebruiker dient die zelf in te richten door items aan te maken voor de vaste uitgaven, de inkomsten, zaken als belastingen en verzekeringen, onverwachte kosten en al dan niet lopende rekeningen. Elke financiële categorie krijgt een eigen ikoon op het bureaublad van het programma. Als de verschillende bedragen en transactie-soorten eenmaal zijn ingevuld, kunnen we er balansen mee opmaken of - net als in een spreadsheet - veranderde waarden ingeven om hun invloed op het eindresultaat te bekijken.

Achter elk ikoon gaat geld schuil in Money Matters.

Daarnaast spitsen diverse functies van het programma zich toe op het plannen en aflossen van leningen. Om een en ander wat aanschouwelijker te maken beschikt Money Matters zelfs over een optie om de uitkomsten te verbeelden in de vorm van een lijn-, balk- of taartgrafiek. Handig is ook een ingebouwde calculator met speciale opties om de effecten van wisselkoersen en rente-percentages te berekenen. Jammer genoeg blokkeert die na activering wel het werken in andere vensters (de muispijl verandert dan in het welbekende klokje).
Money Matters biedt vooral veel mogelijkheden om de verdeling van inkomsten en (toekomstige) uitgaven te plannen. We kregen echter niet veel kansen om die te onderzoeken, want het programma vertoonde op onze test-Amiga een voortdurende neiging tot vastlopen. Wat we ook probeerden: echt stabiel kregen we de software niet. Al bij het simpelweg invullen van een gadget dook regelmatig een Guru op. Deze instabiliteit is des te

Bij problemen roept Money Matters snel de Guru te hulp.

vreemder doordat de overige delen van het Office-pakket op dezelfde machine wél keurig hun werk bleven doen. Na ettelijke 'software failures' zagen we ons in elk geval gedwongen om de test vroegtijdig af te breken. Op zich lijkt het pakket flexibel genoeg voor de thuisgebruiker, maar een Guru is bij het opstellen van een jaarrekening natuurlijk geen beste hulp. Van een eindoordeel over Money Matters onthouden we ons dan ook maar.

CONCLUSIE

Hier kan een Amiga-gebruiker best plezier van hebben. WordWorth 6 Office is weliswaar een softwarebundel en geen echt geïntegreerd pakket, maar het heeft vrijwel alles in huis voor zakelijke toepassingen. Voor serieus kantoorwerk lijken met name Datastore en Money Matters (wanneer dat niet 'hangt') ons een maatje te klein; die hebben voor specifieke behoeften meer opties nodig. Bij klein-zakelijk of thuisgebruik valt er echter goed mee te werken. De eenvoudige en vrij eensluidende bediening van WordWorth, Datastore en Organiser zorgt bovendien toch voor enige samenhang in het pakket. Een ARexx-poort in de laatste twee programma's had die binding echter nog hechter gemaakt. Veel nieuws biedt Office evenwel niet. WordWorth 6 maakt zijn nieuwe versienummer nauwelijks waar en de andere programma's zijn in hun huidige vorm al langer in de handel. Dit neemt echter niet weg dat de bundel er op zich best mag wezen. De prijs in guldens is op het moment van schrijven nog niet bekend, maar we nemen aan dat die onder de ƒ 200,- blijft. In dat geval hoort WordWorth 6 Office zonder meer in de categorie 'koopjes' thuis.

Ruud Dingemans

Product: WordWorth 6 Office
Producent: Digita International
Prijs: £ 49,- (omgerekend circa ƒ 150,-)
Configuratie: minimaal OS2.0, 3 Mb RAM en een harddisk. Aanbevolen: 68020-processor of hoger en Kickstart 3.x (voor WW6)
Inlichtingen: Digita International, telefoon: 0044-1395-270273

Diepte ervaren zonder rood-groen brilletje

CyberVision64/3D

Herinnert u zich die Commodore-advertentie nog waarin twee vierkantjes de hoofdrol speelden? Het ene blokje was geheel zwart, het andere spierwit. De bijbehorende tekst: "En de overige 4094 kleuren kunt u op elke Amiga bewonderen".

Het voor die tijd ongelooflijke aantal kleuren werd jarenlang niet voorbijgestreefd. Dat gaf de Amiga alle tijd om een florerende carrière als grafische wonder en videomachine op te bouwen. De concurrentie zat uiteraard niet stil. Om hun 'hete adem' op afstand te houden, introduceerde Commodore in 1992 twee AGA-Amiga's: de A4000 en de A1200. Beide machine beschikken standaard over een palet van maar liefst zestien miljoen kleuren. Toch kan de AGA-chipset 'slechts' zo'n 262.000 kleuren tegelijkertijd op het scherm projecteren. Bovendien ondervindt het systeem een enorme vertraging van de kleurenpracht. Zo is de Workbench amper vooruit te branden wanneer we met meer dan 64 kleuren werken. Daarnaast laat ook het aantal beschikbare resoluties te wensen over. De AGA-chipset was dus niet zo toekomstbestendig als oorspronkelijk werd gedacht.
Commodore zag dat weliswaar op tijd in (de blauwdrukken voor de modernere AAA-chipset waren al in de maak), maar door de teloorgang van het bedrijf zag de opvolger van de AGA-chipset nimmer het levenslicht. De concurrentie rook bloed, maar het gat dat dreigde te ontstaan tussen de Amiga en 'de rest' werd net op tijd opgevuld door een aantal hoogwaardige grafische kaarten. Eén van de populairste boards van dit moment is de CyberVision 64 (uitgebreid besproken in AM 39). Kort geleden zette constructeur phase 5 de opvolger van dit apparaat op de markt gezet. Uiteraard wisten we de hand te leggen op deze veelbelovende CyberVision 64/3D.

SNELLER IN DE RUIMTE

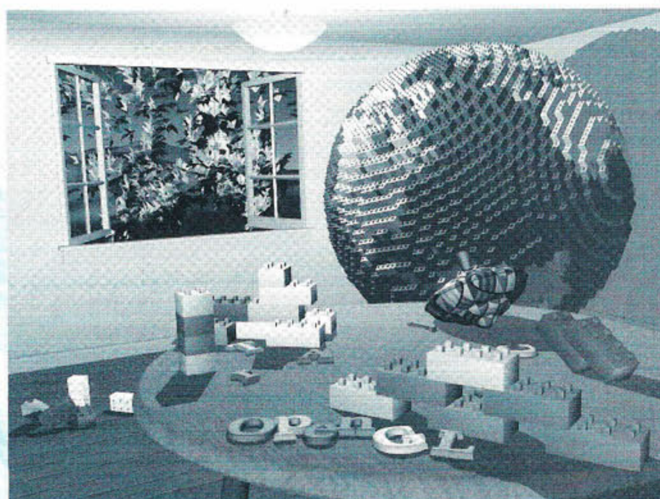
In de wereld van de grafische kaarten wordt de dienst uitgemaakt door een wel zeer select gezelschap van gespecialiseerde bedrijven. We bedoelen daarmee niet de firma's die de kaart samenstellen, maar de bedrijven die direct verantwoordelijk zijn voor de grafische processor, het hart van het apparaat. We hebben het over de producenten van de Cirrus Logic-, Tseng Labs- of S3-chip. Bij de ontwikkeling van de 'gewone' CyberVision koos phase 5 voor de S3 Trio. De CV64/3D op zijn beurt maakt gebruik van de nieuwe S3 Virge. De Roxxler-chip, die op de CV64 de 'planar to chunky'-conversie verzorgt, ontbreekt. De functionaliteit ervan is simpelweg geïntegreerd in de Virge-chip. De nieuwe kaart past zowel in een Zorro 2- als Zorro 3-machine en heeft standaard 4 Mb videogeheugen aan boord.

Het belangrijkste verschil met z'n voorganger schuilt in de snellere uitvoering van 3D-functies, zoals vlakken vullen, 'shading' en 'texture mapping'. Shading houdt in dat een vlak een kleurverloop krijgt toegewezen, bijvoorbeeld ten einde een lichtval-effect na te bootsen. Texture mapping wordt gebruikt om een plaatje als het ware 'rond' een ruimtelijk object te wikkelen. Beide functies laten zich desgewenst ook combineren. Met een grafische kaart in het vooronder hoeft de Amiga deze berekeningen niet meer aan de 680x0 processor uit te besteden. En voor alle duidelijkheid: zelfs een flinke 060 CPU legt het op dit gebied af tegen een grafische kaart.

ONLINE ANIMATIES BEREKENEN

Er circuleert ondertussen een drietal demo's dat de 3D-functies van de nieuwe CV64 demonstreert. Op de laatste pagina van dit artikel hebben we een aantal screenshots uit deze 'shows' geplaatst. Op dit moment werkt phase 5 op volle kracht aan een interface die spelprogrammeurs relatief eenvoudig toegang verschaft tot de nieuwe mogelijkheden. Dit zou uiteindelijk kunnen leiden tot Doomklonen met een snelle texture mapping of een Elite-achtig spel waar we nu alleen nog maar van kunnen dromen. Maar dat is nog niet alles. Nu de maatschappij verder en verder richting Cyberspace evolueert, wordt de behoefte aan toepassingen als VRML steeds belangrijker. VRML staat voor Virtual Reality Markup Language. Het behelst een techniek die op basis van een hoeveelheid data 'ter plekke' (op de eigen machine) animaties berekent - bijvoorbeeld tijdens een Internetsessie. In plaats van een complete film, hoeft de browser nu louter een reeks opdrachten te downloaden via de langzame telefoonlijn. Dat gaat uiteraard veel sneller. Zowel AWeb als IBrowse zullen in hun eerstvolgende versies compatibel zijn met een speciale VRLM-plug-in. Silicon Graphics, fabrikant van professionele grafische workstations, heeft inmiddels de OpenGL interface gelanceerd. Dit gereedschap helpt de programmeur bij het ontwerpen van software die inten-

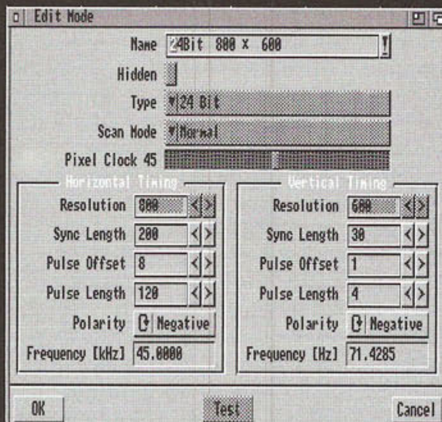

OpenGL door de ogen van bedenker Silicon Graphics.

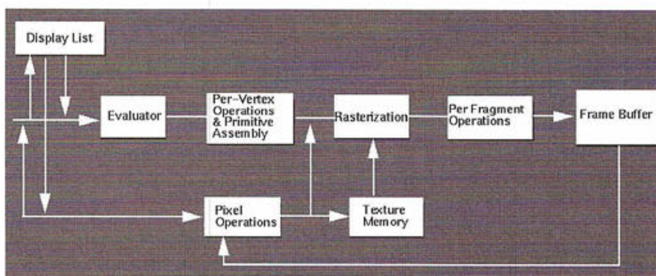
DE SOFTWARE: CYBERGRAPHX

Bij een grafische kaart hoort een apart stukje software. Op onze A4000 gebruiken we CyberGraphX, een zogeheten RTG-systeem (RTG staat voor Retargetable Graphics) dat het op de Amiga min of meer tot norm heeft geschopt. Elke opdracht die het AmigaOS krijgt om een venster te openen, wordt dankzij de RTG-techniek naar de grafische kaart (om)geleid in plaats van naar de - in ons geval - AGA-chipset.
Na het installeren van de software wordt automatisch een aantal resoluties toegevoegd aan de lijst met schermmodi. Met behulp van het bijgeleverde CGXMode creëren we desgewenst eenvoudig zelf een scherm dat afwijkt van de standaard instellingen. Zo zijn zelfs resoluties van 1600 x 1200 beeldpunten mogelijk. Een Workbench met 256 kleuren vormt opeens evenmin een struikelblok. We kunnen de AGA-modi van onze A4000 overigens gewoon blijven gebruiken, maar dat heeft eigenlijk alleen zin bij (oudere) software die niet met de grafische kaart overweg kan. Door het AGA-beeld uit te schakelen ontstaat extra bandbreedte. Dit bevordert onder meer de betrouwbaarheid van datacommunicatie: de processor hoeft niet steeds op de 'custom' chips te wachten.
De meeste moderne programma's maken gebruik van een zogeheten 'screenmode requester'. Hier stellen we de gewenste schermmodus in, ook als die afkomstig is van de grafische kaart. Biedt de software deze mogelijkheid niet, dan is er een grote kans dat een apart 'promotor-utility' de nieuwe modi alsnog binnen handbereik brengt. Bekende promotors zijn NewMode, ForceMonitor en ModePro. We vinden deze programma's onder meer terug op Aminet.
CyberGraphX, leven ingeblazen door het duo Thomas Sontowski en Frank Mariak, is inmiddels toe aan versie 3. Het ziet ernaar uit dat deze binnenkort gratis verkrijgbaar zal zijn. Concurrent Village Tronic blijft evenwel niet bij de pakken neerzitten. Hun veelbelovende Picasso 96-software biedt soortgelijke functies en werkt eveneens samen met de CyberVision-kaarten.

Via het utility CGXMode kunnen we eigenhandig favoriete schermmodi definiëren.

Het schema van de OpenGL-techniek.

sief gebruik maakt van 3D-technieken. Van phase 5 kunnen we binnenkort een CyberGraphX-variant verwachten, die heel toepasselijk de naam CyberGL draagt. Omdat deze zich voor een deel op de interface van Silicon Graphics baseert, is het relatief gemakkelijk om OpenGL-applicaties naar het Amiga-platform te 'porten'.
Naast een venstersysteem als CyberGraphX hebben we nog wat aanvullende software nodig om de mogelijkheden van de CV64/3D optimaal te benutten. Zo moeten we op zoek naar een picture.datatype dat 24 bit plaatjes (16,7 miljoen kleuren) aankan. Het oorspronkelijke picture.datatype, onder meer verantwoordelijk voor het tonen van plaatjes in MultiView, ondersteunt slechts 256 kleuren. Voorts dienen we enkele bijbehorende GIF-, JPEG- en PNG-datatypes te bemachtigen. Deze bewijzen hun dienst wanneer een browser of viewer niet over een ingebouwde decodeerfunctie beschikt. De genoemde datatypes en de nieuwe versie 3 van CyberGraphX (welke op het moment van schrijven nog in het bètastadium verkeert) kunnen van de CyberGraphX-homepage (http://www.best.com/~vgr/cybergfx/) of phase 5's FTP-site (ftp.phase5.de) worden geplukt. Op de eerstgenoemde locatie stuiten we tevens op een grote hoeveelheid informatie en tips over grafische kaarten, antwoorden op vaak gestelde vragen en nieuwe demo's.

UITBREIDEN OP MEERDERE FRONTEN

Kostenbesparende overwegingen noopten phase 5 ertoe de CV64/3D niet uit te rusten met een 'doorluspoort' voor AGA-schermmodi. Daardoor moeten de ECS/AGA-modi via een tweede monitor worden getoond - dit in tegenstelling tot bij de normale CV64. Wel is er sinds begin februari een zogeheten 'scandoubler'-module beschikbaar. Deze draagt niet alleen zorg voor de (standaard) ontbrekende pass-trough, maar bewerkstelligt ook nog eens een verdubbeling van de signalen tussen de 15 en 30 kHz. Het grote voordeel hiervan is dat we geen speciale Amiga-monitor meer nodig hebben; een goedkoper SVGA-beeldscherm volstaat. Een mooie (lees: 'duurdere') 17 of 21 inch mag natuurlijk ook...
De CV64/3D laat zich trouwens op meerdere fronten uitbreiden, bijvoorbeeld via een MPEG-module. Dit stukje techniek, dat vanaf maart verkrijgbaar zal zijn, stelt zelfs een machine met een bescheiden processor in staat om vloeiend animaties af te spelen. De module biedt ook stereo-uitgangen voor het geluid en neemt door een uitsparing in de CyberVision 64/3D geen extra slot in - iets wat trouwens ook voor de scandoubler geldt. Bezitters van een gewone CV64 komen trouwens in aanmerking om hun kaart te 'upgraden' naar een CV64/3D met MPEG-module. Geen interesse in deze uitbreiding? Wellicht is Osiris dan iets voor u. Deze speciaal voor CyberGraphX geschreven MPEG-player speelt MPEG-animaties af in een Workbench-venster. Het programma biedt een betere beeldkwaliteit

Warum emulieren, wenn's auch richtig geht? - Why emulate when you can get the real thing?

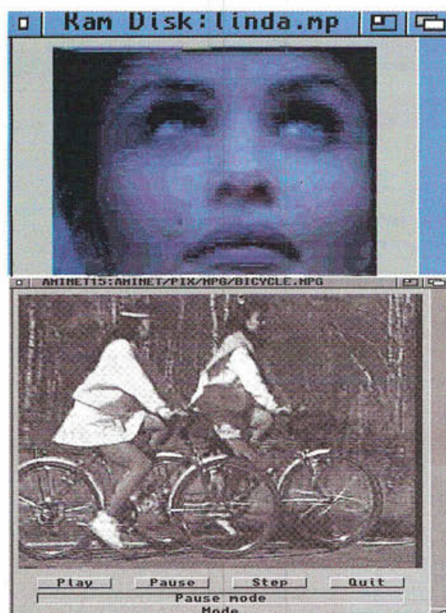
CyberVision64/3D, CyberVision64, Domino, PicassoII, PicassoII+, Spectrum, Piccolo Z2/3, Retina BLT Z3, Piccolo SD64, A2410, DraCo Altais

for the AMIGA & DraCo Systems

- About - CyberGraphX & The people behind it
- Q & A - CyberGraphX FAQ, General & Technical
- Boards - List of Amiga Graphics cards
- Files - CyberGraphX Updates, Drivers, Dev Support Pack
- Programs - Commercial & 'PD' that support CyberGraphX
- 24BitDT - V43 24Bit Datatypes for CyberGraphX.
- Mailing Lists - Discussion & Binary
- Revisions - History of Libraries & Monitor Files
- DraCo Altais - CyberGraphX support page
- Osiris - MPEG player for CyberGraphX
- CY3D&V3 - CV64/3D & CyberGraphX V3 support page
- Commercial - Who sells it, where can I get it?
- Demo Version - Try it out. (Currently an older version.)
- CyberGL - OpenGL® for CyberGraphX
- CVMode/CGraphXMode - The Screen creator.
- Monitor Settings - Predefined config files by end users.
- Settings - CyberGraphX settings & layout
- Page Information - About these CyberGraphX pages.
- BUGS? - V2 and V3 Bug Report form now on line.
- What GFX board do YOU HAVE?
- Guest Book - Send feedback on the CyberGraphX Pages
- WE NEED YOUR HELP! New CGXMode Monitor Form

As of December 22nd, 1996 this is the 10,225th hit to this page. If you have any questions you can email vgr@best.com. ©1995-1997 BCR

Nog vragen over de CV64/3D of het CGX-venstersysteem? Surf dan eens naar de CyberGraphX-homepage.

Osiris: het softwarematige alternatief voor phase 5's MPEG-module.

(zonder interpolatie) en een grotere compatibiliteit dan de MPEG-software die we op Aminet aantreffen.

DE PRESTATIES

Uiteindelijk draait het natuurlijk om de prestaties van de CV64/3D. Wel, op het eerste gezicht gaat het apparaat een beetje gelijk op met z'n voorganger. De maximum doorvoersnelheid van de Zorro-techniek vormt wat dat betreft nog steeds een belangrijke 'bottleneck'. Op bepaalde punten lijkt de 'oude' CV64 zelfs een ietsepietsie sneller, al kan dat best te maken hebben met het vroege stadium waarin de 3D-software zich bevindt. In de praktijk merken we daar hoegenaamd niets van: het scrollen verloopt tientallen malen sneller dan zonder kaart, zelfs bij 65.000 kleuren en resoluties van 800 x 600 of hoger. De grootste verschillen met de authentieke CV64 komen uiteraard pas aan de licht wanneer we de 3D-functies aanroepen. Dan blijkt de CV64/3D de absolute heer en meester (zie ook de tabellen bij dit artikel).

Tabel 1:
WSpeed 1.4, 640 x 480 beeldpunten

	16 kleuren		256 kleuren			65.536 kleuren		16.7 miljoen	
	AGA	CV64/3D	AGA	CV64	CV64/3D	CV64	CV64/3D	CV64	CV64/3D
Put Pixels	126820	307795	69961	330745	303099	79100	80511	86235	81604
Draw Lines	2215	36773	539	13891	37039	14246	11458	12164	10329
Draw Hor/Ver	3580	35584	668	39977	36217	33285	32416	28981	32173
Draw Circles	710	37922	338	42206	38398	403	400	442	402
Draw Ellips	645	14073	307	14661	14251	366	360	400	364
Draw Boxes	178	9457	21	9841	9524	3550	3830	1472	1453
Scroll X	63	2127	14	2016	2138	733	788	297	276
Scroll Y	68	2139	15	2053	2151	727	785	280	262
Print Texts	4680	9410	1258	11194	10341	10684	10021	10035	3429
CON: Output	301	894	158	1005	917	482	446	267	234
Open Windows	87	110	33	111	118	93	78	81	72
Size Windows	100	144	42	180	214	116	116	120	114
Move Windows	31	38	8	60	42	38	34	24	26
Swap Screens	572	56	555	46	50	30	28	18	16
Areafill	227	21799	60	18765	21998	266	12794	239	80

Tabel 2:
WSpeed 1.4, 800 x 600 beeldpunten

	16 kleuren		256 kleuren			65.536 kleuren		16.7 miljoen	
	AGA	CV64/3D	AGA	CV64	CV64/3D	CV64	CV64/3D	CV64	CV64/3D
Put Pixels	127356	304366	62340	318869	302585	80331	80754	88298	83108
Draw Lines	1844	35213	425	11618	35293	11918	9586	10140	8699
Draw Hor/Ver	2844	35031	446	36772	35147	30685	31590	24042	28416
Draw Circles	713	37771	337	42326	37771	410	401	450	423
Draw Ellipse	648	14057	307	14673	14049	371	363	399	381
Draw Boxes	72	5679	13	6464	5679	2068	2619	607	620
Scroll X	42	1191	9	1245	1191	411	477	121	120
Scroll Y	45	1181	10	1242	1179	402	466	109	109
Print Texts	4622	9410	1199	11148	10263	10649	10010	*	3466
CON: Output	233	619	136	709	628	341	334	*	154
Open Windows	70	102	22	112	104	81	75	*	64
Size Windows	114	136	40	148	174	126	150	118	162
Move Windows	26	34	6	49	36	29	31	*	19
Swap Screens	768	37	389	30	35	22	19	9	10
Areafill	141	16404	29	14784	16490	188	9514	*	53

Opmerkingen:
- *De tests zijn uitgevoerd op een A4000/030 (25 MHz). Bij gebruik van een 68060 CPU liggen de meeste waarden voor de CyberVisions vijf tot acht keer zo hoog.*
- *Versie 3 van CyberGraphX bevindt zich nog in een vroege bètafase. Daardoor is het pakket met name qua snelheid nog niet geoptimaliseerd voor de CV64/3D. Bij de CV64-tests draaiden we onder CyberGraphX V2.20, de CV64/3D stelden we onder CGX V3 (41.1, beta 41) op de proef.*
- *Voor AGA zijn de volgende modi gebruikt:*
  640 x 480: MultiScan:Productivity
  800 x 600: Super72:Super-High Res Laced
- ** = gegevens niet voorradig*

CONCLUSIE

Met de CyberVision 64/3D levert phase 5 wederom een prima product af. De 'driedimensionale' meerwaarde ten opzichte van de gewone CV64 zal de komende tijd vanzelf tot uiting komen. Dankzij de aangekondigde speciale interface voor programmeurs laten de eerste 3D-gerichte applicaties waarschijnlijk niet lang op zich wachten. Het ontwerp van de CV64/3D voorziet reeds in een aantal connectoren voor toekomstige uitbreidingen. Van de gebruikers die slechts één monitor willen aansluiten, is een gedeelte sowieso genoodzaakt om daar meteen de optionele scandoubler-module op aan te sluiten. Voor de liefhebbers levert phase 5 binnenkort ook een MPEG-module.

Thomas Tavoly
aTmosh@amiga.ow.nl

Product: CyberVision 64/3D
Producent: phase 5
Prijzen (inclusief BTW):
- **Kaart (met 4 Mb): ƒ 649,-**
- **MPEG-module: circa ƒ 450,-**
- **Monitor-switch & scandoubler-module: ƒ 225,-**
- **Upgrade van CV64 naar CV64/3D met MPEG-module (alleen rechtstreeks via phase 5): DM 549,-**

Inlichtingen: Amigis,
telefoon: 0118-625632
Internet:
http://ftp.phase5.de/products/cv643de.html

Capital Punishment

Veel bloed met een

Oriëntaalse muziek, mysterieuze tempels op de achtergrond en twee vechtersbazen met tal van 'special moves'. Dankzij deze inmiddels beproefde, maar toen nog originele ingrediënten groeide International Karate uit tot een van de populairste vechtspellen uit het Commodore 64-tijdperk. Met Capital Punishment streeft het Canadese clickBOOM een soortgelijk effect na, ditmaal op het Amiga-platform. "We zullen eens laten zien dat speelbaarheid en mooie graphics wel degelijk samengaan en dat je daar echt geen pc voor nodig hebt", aldus de makers.

Wat je wel nodig hebt om Capital Punishment te 'runnen' is een Amiga met een AGA-chipset, minimaal 2 Mb chip-RAM en een harde schijf. De makers hebben niet minder dan twee jaar aan 'CP' gewerkt en dat is te zien ook: eenmaal geïnstalleerd neemt het spel meer dan 14 Mb in beslag. De lange productietijd weerspiegelt het vertrouwen van clickBOOM in de Amiga-spelletjesmarkt. In de toekomst zul je dus nog wel vaker van dit softwarehuis horen.

SLOT VOOR OUDERS

Oplettende 'surfers' konden al enige tijd een demo van CP van Aminet en de clickBOOM web-pagina's plukken. Deze probeerversie 'staat' nog steeds online en geeft een goede indruk van het pakket.

In de stevige, strak ogende doos stuit je tussen de beschermende schuimvlokken op zeven diskettes, een korte handleiding annex poster en een papiertje met niet bepaald waterdichte beveiligingscodes. Zoals het tegenwoordig hoort tref je op de eerste schijf netjes een Installer-script aan dat alle gecomprimeerde programmaonderdelen naar de harddisk uitpakt. Tijdens dit proces kun je kiezen of er een zogeheten 'parental lock' geïnstalleerd moet worden. CP zou namelijk niet alleen het mooiste en meest geavanceerde spel aller tijden behelzen, maar ook nog eens het gewelddadigste en - door de aanwezigheid van enkele schaars geklede dames - pikantste! Ben je allergisch voor bloed en bloot of kijken er tere kinderzieltjes mee, dan kun je je via deze optie wapenen tegen de grote boze wereld. Allemaal mooi en aardig, maar zouden er nu echt mensen bestaan die daadwerkelijk gebruik maken van dit 'parental lock'? Je koopt toch niet voor niets een knokspel? Voor je het weet drukken ze je een door Greenpeace goedgekeurde kussengevecht-simulator in je handen...

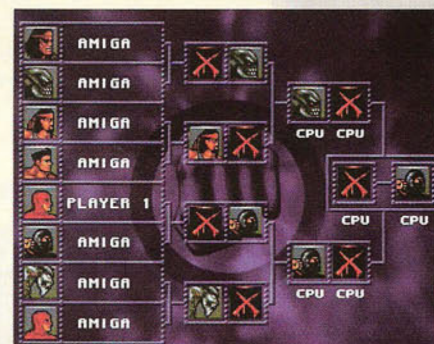
CP laat zich starten met een simpele dubbelklik, maar tot onze verbazing blijkt de circa 1,6 Mb chip- en 12 Mb fast-RAM in de test-A4000 niet voldoende: er verschijnt een gele 'out of memory' requester en de machine wordt gereset. Niet zo netjes van clickBOOM om de beschikbare hardware over het hoofd te zien. Starten we de Amiga op zonder startup-sequence (dus met beide muisknoppen ingedrukt) en geven we in de CLI het pad en de opdracht 'Execute CP' in, dan blijft de boodschap achterwege. Tijdens de installatie maakt het pakket desgewenst een bootdisk aan, die ervoor zorgt dat we niet elke keer 'manueel' van directory moeten wisselen.

Het zal veel lezers plezieren dat Capital Punishment - de term waarmee bepaalde rechtssystemen de doodstraf aanduiden - ook op een standaard A1200 met slechts 2 Mb RAM werkt. Let wel, zonder dat het spel aan snelheid inboet! Verder zou het prima uit de voeten kunnen met de 68060 CPU.

EEUWIGE OPSLUITING

Tijd nu voor het verhaal achter Capital Punishment. Als speler ben je één van de vier overgebleven Grote Vechters. De slechterik die je moet onttronen, ene Qwesul, houdt zich schuil in een nogal spookachtig kasteel. Niet geheel toevallig bevinden zich daar ook de zielen van enkele gevangengenomen Grote Vechters. Je bevrijdt de dolende geesten door hun willoze lichamen te bevechten en als winnaar uit de strijd te komen. Aan het einde van de rit wacht Qwesul. Als het je niet lukt om hem te verslaan, is de straf groter dan de dood zelf: eeuwige opsluiting in een van de vertrekken van het kasteel.

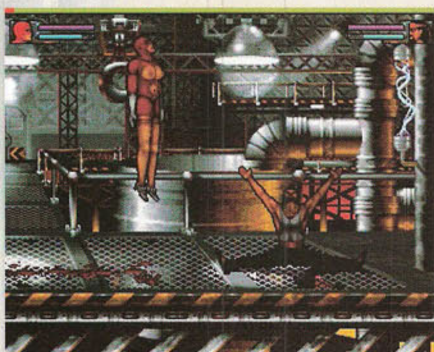
Als speler heb je de keuze uit vier karakters die allemaal hun eigen voor- en nadelen hebben. Corben Wedge is de all-round vechter, Sarmon de kleine, maar snelle jongen en Wakantanka de ietwat langzame, doch oersterke spierbundel. Daarnaast is er Demona, die met haar zweepje, vervaarlijk ogende leren pak en dito decolleté voor gevaarlijke tante speelt. Alle karakters (hun schaduwen incluis) zijn opvallend groot en bijzonder gedetailleerd uitgevoerd.

vleugje bloot

Het spel kent vanzelfsprekend een aantal modi en opties. Zo kun je trainen tegen de computer, in groepsverband knokken met maximaal vier spelers, een competitie houden met letterlijk te interpreteren 'sudden death' regels of (in de mode Epic) een complete queeste ondernemen tegen Qwesul en zijn vaak afzichtelijke onderdanen. Daarnaast is er keuze uit een tweetal moeilijkheidsgraden, bepaal je of je de heftige muziek of louter de erg realistische geluids-

effecten wenst te horen en kun je de gevechtsduur instellen.

STAAT VAN VERWARRING

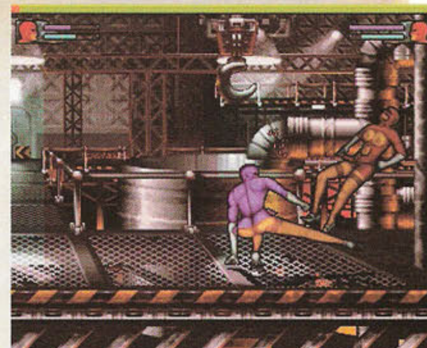
De lange weg naar Qwesul wordt opgesmukt door een reeks van tweekampen. Energiebalken bovenin beeld geven weer hoeveel leven er nog in de vechters zit. Twee kleinere balken symboliseren het uithoudingsvermogen van hoofd en lichaam. Hier kun je uit afleiden welke klap op dat moment het hardste aankomt. Met een beetje geluk belandt de opponent dan in een staat van verwarring, waarin hij zich gedurende enkele tellen niet meer kan verweren. Verder richten 'moves' beduidend meer schade aan als ze meerdere malen achter elkaar hetzelfde lichaamsdeel treffen.

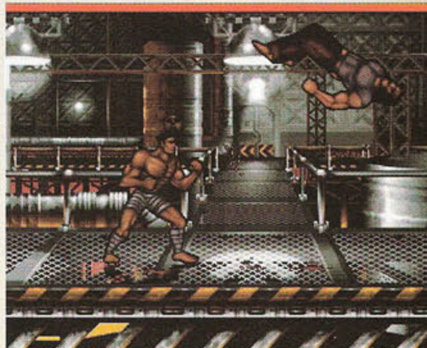
Alle karakters beschikken over een groot aantal, vaak specifieke bewegingen. In vrijwel elk hoekje van de joystick schuilt een andere techniek. (Overigens kan er ook met het toetsenbord en CD32 joypads worden gespeeld). Combineer je de pookbewegingen met de vuurknop, dan blijken er nog tal van alternatieve trappen en stoten in de vechters te schuilen. Welke bewegingen je kunt uitvoeren, is niet alleen afhankelijk van de gekozen strijder, maar ook van de afstand tot de tegenstander. Pas wanneer je alle 'moves' beheerst, kun je zonder al te veel kleerscheuren een duel winnen. En dat vereist, zoals in het echte leven, oefening. Helaas geeft de computer je daar te weinig tijd voor. Het aantal tegenstanders dat ik met veel moeite en een door clickBOOM voor de gelegenheid vrijgegeven 'cheat mode' wist te verslaan, is op één hand te tellen. Ik kan dan ook alleen maar raden hoe die Qwesul eruit ziet. Beginners doen er in elk geval verstandig aan om voor de twee speler-mode te kiezen. Die is niet alleen eerlijker, maar biedt ook meer mogelijkheden om de bewegingen onder controle te krijgen.

Wie denkt dat het in Capital Punishment louter om het uitdelen en opvangen van klappen te doen is, vergist zich. Het spel herbergt ook enkele leuke extra's. Te denken valt aan een speciale 'rescue mode', waarin je de geredde vechters kunt toevoegen aan je eigen team, enkele verborgen levels en vele onverwachte zaken zoals vallen en vlijmscherpe, 'spiesgrage' voorwerpen. Voor je het weet dansen de schaduwen op de muren en besef je dat het al lang bedtijd is geweest...

CONCLUSIE

Door de schitterende 'settings' en de vloeiende bewegingen van de vechters ziet Capital Punishment er zeer gelikt uit. Ik durf bijna de term 'visueel spektakel' in mijn mond te nemen. Speel-

en houdbaarheid zijn bij een spel als dit echter minstens zo belangrijk als het uiterlijk. Om met dat laatste te beginnen: van echte innovatie kan met zo'n standaardconcept natuurlijk geen sprake zijn. Toch is CP geen spel dat snel verveelt. Je bent sowieso al weken zoet om alle moves onder de knie te krijgen. En zelfs dat vormt geen garantie voor succes, want je tegenstanders zijn niet bepaald 'rookies'. Integendeel: wanneer de computer als opponent fungeert, vind ik dat CP iets te veel weerstand biedt. Mijn karaktertje doet weliswaar precies wat ik hem of haar opdraag, maar de tegenstander is me keer op keer te snel af. Betreed ik de arena met een andere liefhebber, dan is Capital Punishment opeens een stuk leuker - zeker als de arme sterveling het spel voor het eerst speelt...

Thomas Tavoly

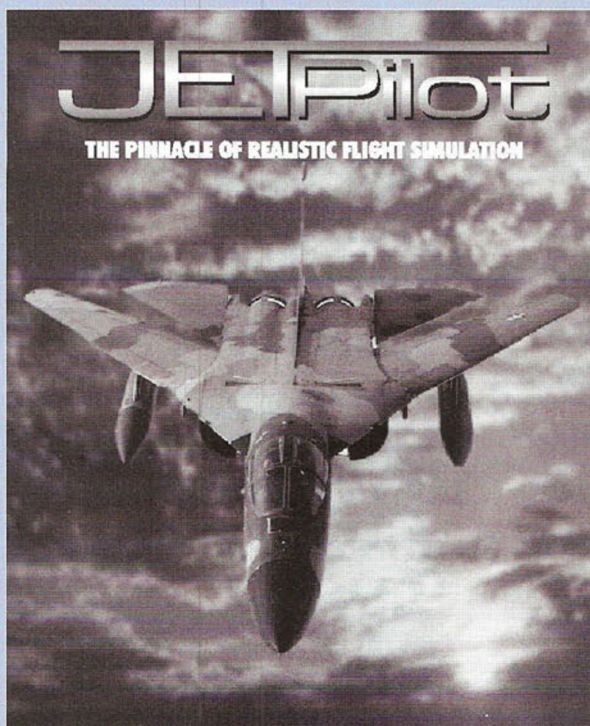

Product: Capital Punishment
Producent: clickBOOM
Prijs: f. 69,-
Configuratie: minimaal A1200

Grafisch:	10
Geluid:	8
Concept:	5
Amusement:	7
Speelbaarheid:	
*Tegen de computer:	5
*Tegen elkaar:	9

8

Een demoversie, antwoorden op 'veel gestelde vragen' alsmede enkele hints en tips zijn te vinden op: http://www.io.org/~clkboom/amiga/

Jetpilot

Vlieg de

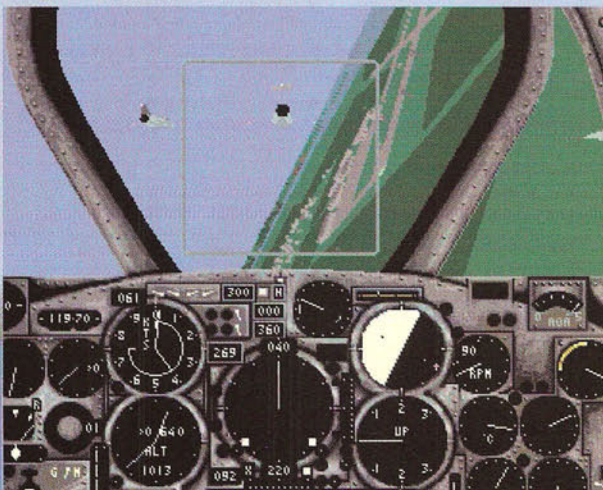
Een flight-simulator uitbrengen terwijl je specialiteit bij puzzel- en strategiespellen ligt? Vrij riskant hoor, wat Vulcan Software hier doet. Het spreekwoord adviseert de schoenmaker toch niet voor niets bij zijn leest te blijven? Ach, laten we nou eens gewoon kijken wat Jetpilot te bieden heeft. Play without prejudice!

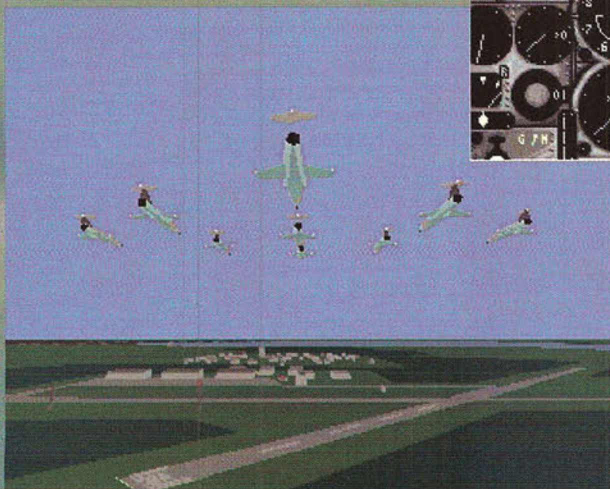

Na titels als Valhalla, Timekeepers, Tiny Troops en Hillsea Lido achtte Vulcan de tijd kennelijk rijp voor iets anders. Toch is Jetpilot geen experimenteel uitstapje. Integendeel, het spel maakt gewoon deel uit van de inmiddels bekende Mini Series. Jetpilot staat op vier diskettes die wederom maar net in het grappige kleine doosje passen. Je hoeft ze er als het goed is maar één keer uit te halen, want het spel laat zich eenvoudig op de harddisk installeren.

NAAR DE KNOPPEN

Alvorens je plaats neemt in de cockpit kun je nog van alles instellen. Het aantal kleuren en de detaillering van cabine en landschap bijvoorbeeld. Langs deze weg kun je het spel optimaal aanpassen aan de capaciteiten van jouw Amiga. Volgens Vulcan draait het spel op elk model, ongeacht de versie van het besturingssysteem. Dat Jetpilot op onze Kickstart 1.3 machine vastloopt wijten we dan ook vooral aan de specifieke configuratie van deze Amiga.
Het spreekt voor zich dat het spel aan kleur en snelheid wint als we een A1200 in de strijd werpen. Van optimaal genieten is echter pas sprake als er een accelerator en zo'n zes Mb RAM onder de kap ligt.

Flight simulators staan immers bekend als zeer rekenintensieve pakketten. Beschik je over zo'n bovengemiddelde Amiga, activeer dan ook eens de ingebouwde hi-res modus van het spel. Zeer de moeite waard. Je kunt Jetpilot niet alleen met een joystick of het toetsenbord besturen, maar ook met de muis. Sterker nog, het knaagdier geldt als de standaardinstelling. Dat vergt wat gewenning, maar Vulcan zal deze beslissing ongetwijfeld weloverwogen genomen hebben. Dat blijkt ook wel, want het 'vliegen met de muis' krijgt na verloop van tijd iets vanzelfsprekends. Je voert dan ook min of meer dezelfde bewegingen uit als met een echte stuurknuppel: van je af om te dalen, naar je toe om op te trekken.

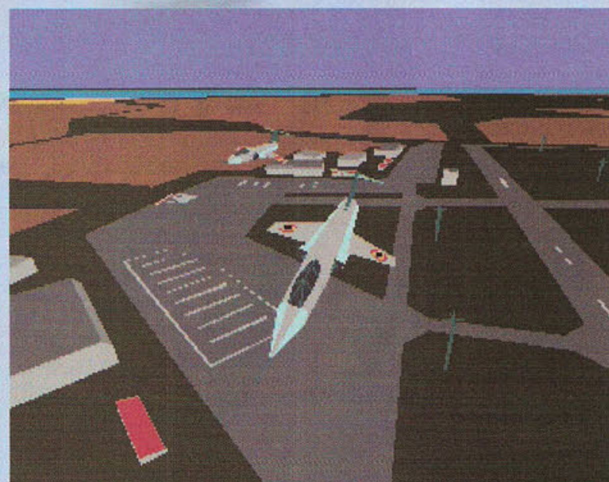
OP TIEN PROCENT NA ECHT

De weinige knoppen die je nodig hebt bevinden zich allemaal op de linkerhelft van het toetsenbord. Heel ergonomisch. Tenminste, als je tot de meerderheidsgroep behoort van mensen die de muis met hun rechterhand de sporen geven. Gelukkig zijn er maar een paar functies waarvoor je het keyboard nodig hebt. Je hoeft dus

sterren van de hemel

geen plattegrond naast je Amiga te leggen - iets wat bij een spel als Birds of Prey (met op z'n minst één functie per toets) geen overbodige luxe is.
De kisten die je in Jetpilot tot je beschikking hebt zijn een Lockheed F104 en een Engelse Electric Lightning. Voor beginners voorziet het spel in aparte trainingsmissies die voldoende gelegenheid bieden om vertrouwd te raken met de straaljagers. Vulcan schrijft het spel trouwens een realiteitsgehalte toe, dat hooguit tien procent afwijkt van 'the real thing'. Moeilijk te controleren natuurlijk. Heb jij al eens in het echt met zo'n ding gevlogen?
In de cockpit geniet je (voor cockpitbegrippen) flink wat bewegingsvrijheid. Zo kun je vrijelijk naar links, rechts en achter je kijken. Het is zelfs mogelijk om een blik omhoog te werpen. Als je ondersteboven vliegt, levert dat alleraardigste plaatjes op.
De zestig missies spelen zich allemaal af in het Europese luchtruim, maar variëren sterk in moeilijkheidsgraad. Vandaag vlieg je over de Schotse highlands, morgen achtervolg je de blauwe horizon van de Middellandse Zee. Het leuke is dat je ook vanaf een vliegveld in Nederland kunt starten. Niet zo chauvinistisch? Kies dan één van de 26 andere luchthavens.

EEN STORMACHTIG VERLOOP

Als je meent dat het vliegen je wel erg gemakkelijk afgaat, dan brengt Jetpilot je snel op andere gedachten. In een handomdraai verander je een zomers etmaal in een stormachtige, met neerslag volgestouwde winterdag. Voor die extra uitdaging, zeg maar. Erg origineel - voor een flight simulator althans - vinden we de mogelijkheid om via de boordradio het actuele weerbericht op te vragen. Minder innoverend, maar wel erg handig is de optie 'talk-down'. Dit resulteert bij het landen in welkome assistentie uit 'de toren'.
In flink wat missies sta je er niet alleen voor. Dat lijkt een voordeel, maar in de praktijk levert het tal van extra aandachtspunten op. Niet alleen maakt het je vliegtuig een stuk trager, je moet ook voortdurend in de gaten houden welke toestellen bij jouw 'squadron' horen en welke je moet neerschieten. Een uitdaging op zich.

CONCLUSIE

Vulcan Software is erin geslaagd een waanzinnig goede flight simulator te maken. De kracht van het product schuilt voor een groot deel in de groei die de speler meemaakt. Je voelt je namelijk steeds beter thuis in je kist èn in de lucht. Zonder het door te hebben stoom je jezelf tijdens elke vlucht klaar voor een volgende missie. Hier ligt de basis voor een spel dat ontzettend lang blijft boeien. Niet zozeer vanwege het aardige landschap en het realistische radiocontact, maar vooral door het gevoel dat je ècht vliegt. En door de vele verschillende missies natuurlijk. Want daar gaat het uiteindelijk om in een flight simulator. Om de duurzaamheid van Jetpilot nog wat verder op te voeren, heeft Vulcan inmiddels extra datadisks aangekondigd. Misschien moeten de andere schoenmakers ook eens wat verder kijken dan hun neus lang is.

John Beek

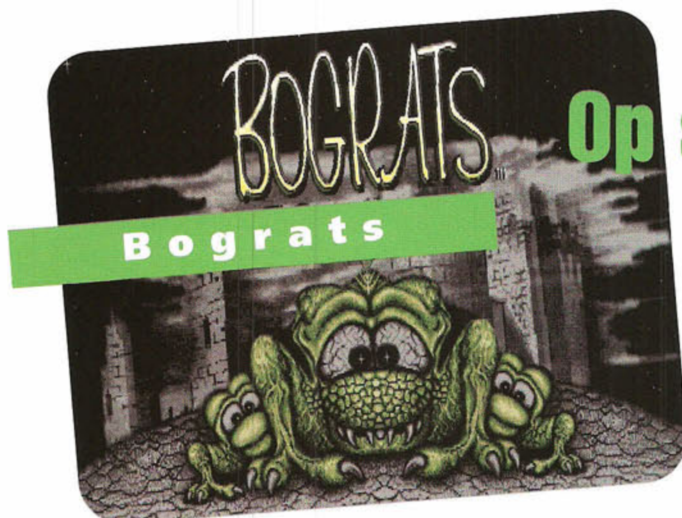
Product: Jetpilot
Producent: Vulcan Software
Prijs: ƒ 18.99
Configuratie: Alle Amiga's
Inlichtingen: Vulcan Software (GB), telefoon: 0044-1705.670269
Internet: www.vulcan.co.uk

8

Grafisch:	8
Geluid:	6
Concept:	7
Amusement:	9
Speelbaarheid:	9

(gebaseerd op de 'ideale' configuratie)

Op het AM-BBS staat een demo van Jetpilot voor je klaar. Zoek in de bibliotheek Spellen naar Jetpilot.dms.

Op stap met twee onhandel

Buiten is het donker. Een vrolijk knapperend haardvuur verspreidt een hartverwarmende gloed. Twee kleine Bograts luisteren vol overgave naar het verhaal dat hun wijze vader voorleest uit het grote boek met Fairytales. Hij vertelt zijn groene kroost over de onfortuinlijke Bograt die het waagde om naar het mysterieuze kasteel van Bog te trekken. Moet je vooral doen tegen twee eigengereide, zwaar nieuwsgierige Bograt-kleuters...

Aan het einde van het verhaal heb je een hese stem en vind je het hoog tijd om de kleintjes naar bed te brengen. Als zorgzame ouder stop je ze liefdevol in. Inderdaad, Vulcan heeft besloten dat jij pappie Bograt bent in dit spel. Na nog wat te hebben opgeruimd, besluit je zelf ook maar onder de wol te kruipen. Enkele uren later schrik je plotseling wakker en kijk je verstijfd om je heen. Het ouderinstinct doet het adrenaline-niveau in je aderen tot ongekende hoogten stijgen. Waar zijn in vredesnaam de kleintjes gebleven?

MAGISCHE LEGSELS

Je begrijpt het al: bijzonder geïnspireerd door het mysterieuze verhaal zijn de twee op pad gegaan naar het kasteel van Bog, op zoek naar de magische eieren. Je voelt je natuurlijk geroepen om de avontuurlijke kroost voor alle mogelijke gevaren te behoeden en - nu je toch wakker bent - hen te helpen bij het verzamelen van de waardevolle legsels. Op die manier is een level sneller volbracht.
Het spel wordt voorafgegaan door een korte animatie, die je desgewenst kunt 'skippen'. Omdat Bograts in een functie voorziet om spelposities te bewaren, hoef je gelukkig niet elke keer van nul af aan te beginnen.
Het kasteel blijkt een behoorlijk uitgebreid gebouw. Er zijn maar liefst zestig verschillende kamers en honderden puzzels die gaandeweg alleen maar groter, respectievelijk moeilijker worden. Zo lang je erin slaagt de raadsels op te lossen, kunnen de kleintjes hun tocht door het kasteel vervolgen. Wanneer je met kroost en al de laatste uitgang (die naar buiten) weet te bereiken, heb je je taak met vlag en wimpel volbracht. Let tijdens je tocht ook eens op de schilderijen die de vertrekken van het kasteel sieren. De medewerkers van Vulcan kunnen het kennelijk niet nalaten wat sluikreclame te maken voor hun Valhalla-serie.

ZEVEN SLOTEN

De ondernemende kroost heeft een geheel eigen willetje, maar geen enkel gevoel voor verantwoordelijkheid. Het is de kunst om steeds een looppad voor de kleintjes vrij te maken, zodat zij zonder kleerscheuren hun doel bereiken. Geen eenvoudige taak, want in hun enthousiasme blijven de welhaast neurotische kids geen moment stilstaan. Als je even niet oplet springen ze in zeven sloten tegelijk. Omdat de twee kwajongens alles behalve bij elkaar blijven, laten zij zich niet altijd in één beeldscherm vangen. Lastig, ware het niet dat Vulcan hier een oplossing voor heeft bedacht: de split screen mode. Met een druk op F8 verdeel je het scherm in twee helften. Boven zie je de activiteiten van jezelf, onder de verrichtingen van de kleine Bograt met de blauwe helm. Via F9 werp je een blik op wat het roodhelmige groentje aan het uitspoken is.
Wanneer de Bograts op een niet te passeren obstakel stuiten, keren ze pardoes om. Na een tijdje komen ze weer terug, in de hoop dat jouw vaste hand de blokkade inmiddels heeft opgeruimd. Dan stappen ze weer een eindje stevig door totdat ze op de volgende hindernis stuiten. Het is dus niet zo dat je de looproute van

bare groentjes

tevoren kunt uitstippelen. Daar maken de kleintjes veel te rare sprongen voor. Na verloop van tijd blijkt er echter wel degelijk ruimte om een beetje invloed uit te oefenen op de gang van zaken.
In elk level kun je op diverse plaatsen de zogeheten Map-mode activeren. Je krijgt dan weliswaar geen kaart voorgeschoteld, maar kunt wel het hele speelveld over het scherm laten scrollen, zodat je weet welk onheil je nageslacht te wachten staat.

BOGRAT ON A SPRING

Net zoals in Superfrog kun je ook in deze platformer bovenop veren springen. Hierdoor neemt je sprongkracht in grote mate toe en kun je ook de eenzame hoogten van een speelveld bereiken. Maar de veren dienen nog een ander doel. Ze geven de Bograt een snelheid die hoog genoeg is om belemmerende muren te verpulveren. Hoewel je dit niet thuis moet proberen, blijkt het lichaam van een volwassen Bograt hier opmerkelijk goed tegen bestand.
In de speelvelden bevinden zich ook schakelaars om deuren te openen, ladders uit te schuiven, liften in werking te stellen en de richting van lopende banden te veranderen. Je haalt dergelijke hendels over middels een druk op de vuurknop. Naast deze aardigheidjes heeft de Bograt met het ouderlijke gezag nog de mogelijkheid om rode blokken te verplaatsen. Op die manier houd je vlammen tegen of effen je verraderlijke valkuilen. Daarnaast beschik je over een aantal bommen, waarmee je bepaalde gedeelten van de omgeving naar wens aanpast. Aardig aan deze knallers is dat je ze naar plekken kunt manoeuvreren waar je zelf absoluut niet kunt komen. Dit trucje werpt al in level twee zijn vruchten af. Een doordrukstripje met pillen die je zeer hoog laten springen of tijdelijk onoverwinnelijk maken en een teleporter completeren deze puzzel-platformer.

SCHIMMELWEZENS

Hoewel je dat gezien hun jonge leeftijd niet zou verwachten, beschikken ook de baby-Bograts over enkele cruciale kunstjes. Het exemplaar met de blauwe helm heeft een dodelijke schreeuw in zich, die hij kan loslaten op de her en der opduikende schimmelwezens. De Bograt met de rode helm op zijn beurt pikt alle sleutels op die hij passeert. Bovendien opent hij automatisch de bijbehorende deuren. Raakt een van de kleintjes gewond, dan wordt hij automatisch naar de dichtstbijzijnde startpositie getransporteerd. Als je op dat moment over voldoende hartjes beschikt is er niets aan de hand en gaat het spel gewoon verder. In het andere geval verschijnt er een veelzeggende grafsteen in beeld. Let erop dat alleen papa Bograt in staat is om deze kloppende organen te verzamelen. Wanneer een kleintje regenereert bestaat het risico dat hij geen kant meer uit kan, bijvoorbeeld omdat er een schakelaar verkeerd staat. Je bent niet altijd in staat om daar verandering in te brengen (ergens afspringen is altijd makkelijker dan ergens opklauteren). De Restartfunctie in de menubalk biedt op zo'n moment geen uitkomst, want die voert je naar het beginpunt van level één. Op tijd saven dus.

CONCLUSIE

Kijken we naar de andere delen uit Vulcan's Mini Series zoals Timekeepers en Hillsea Lido, dan kunnen we eigenlijk alleen maar concluderen dat Bograts de zwakste broeder uit de reeks is. Dat ligt niet alleen aan het hoge niveau van z'n voorgangers, maar ook aan de uitwerking van het allerminst onaardige concept. Toegegeven, er zitten nogal wat Superfrog-elementen in, maar het samenspel met de twee kleintjes is zonder meer origineel. Vulcan heeft de dreumesen echter een beetje tè eigenwijs uitgevoerd. Zodra de levels steviger worden, gaan ze je steeds meer irriteren. De twee lopen werkelijk overal naartoe, met een voorkeur voor plaatsen waar ze helemaal niet mogen komen. Daardoor heb je eigenlijk nooit het gevoel dat je de zaak onder controle hebt en dat drukt het spelplezier. Zelden ben ik zo kwaad geweest op iets dat zich op mijn monitor afspeelde.

Stefan Siemen

Product: Bograts
Producent: Vulcan Software
Prijs: £ 12.99
Configuratie: AGA-Amiga met 2 Mb RAM (harddisk wordt ondersteund)
Inlichtingen: Vulcan Software (GB), telefoon: 0044-1705.670269
Internet: www.vulcan.co.uk

Grafisch:	5
Geluid:	6
Concept:	7
Amusement:	5
Speelbaarheid:	6

6

Op het AM-BBS staat een demo van Bograts voor je klaar. Zoek in de bibliotheek Spellen naar bograts.dms.

Een meesterlijke

Amiga Desktop Video CD 2

De Desktop Video CD die Almathera in 1995 op de Amiga-menigte losliet, viel behoorlijk in de smaak. Binnen een jaar was de complete voorraad uitverkocht. Naar aanleiding van dat succes werd besloten een opvolger samen te stellen. Vers van de eigenzinnige pers: ADTV2.

In tegenstelling tot de eerste schijf uit de serie biedt deze editie geen 3D-gerelateerd materiaal, maar ligt de nadruk op 2D-presentaties en titels. Dat lezen we tenminste op de website van Almathera. Volgens de verpakking staan er echter hele andere dingen op de cd-rom. Wie ADTV2 aanschaft op basis van die onderwerpen, komt echter bedrogen uit. Van de beloofde honderdvijftig objecten voor raytracers vinden we met de beste wil van de wereld geen spoor terug. Hetzelfde geldt voor de beeldbewerkers Image-Studio en HamLab, de fractal-generator Fractint en de diverse converteer-, titel- en morphing-programma's...

LEKKER MIS, LEKKER ANDERS

Via Internet hebben we Almathera uiteraard gevraagd naar het hoe en waarom van deze blunder. "Er is sprake geweest van een communicatiestoornis tussen ons en de label-drukker", aldus het eerste deel van de reactie. Enkele regels verderop komt de ware oorzaak boven water: "De continuïteitsperikelen op de Amiga-markt zorgen voor lagere inkomsten en dus een verhoogde werkdruk. Er waren minder mensen beschikbaar voor het ADTV2-project en dat heeft uiteindelijk tot deze vervelende vergissing geleid". Wat vinden we dan wel op ADTV2? Meer dan 200 colour fonts, 200 'backdrop' textures (16/256 kleuren en JPEG), wat animaties en diverse pd-programma's die op de een of andere manier met video of animatie te maken hebben. Het leeuwendeel van de vrijwel propvolle disc (ruim 628 Mb) wordt in beslag genomen door de lettertypen (418 Mb), met ruime afstand gevolgd door de backdrops (132 Mb). Van de colour fonts en backdrop textures zijn gelukkig previews beschikbaar. Dat maakt het zoeken in de grote hoeveelheid materiaal heel wat aangenamer.

Wie naar neutrale of rustige achtergronden zoekt, kan deze cd-rom beter aan zich voorbij laten gaan.

ALIAS FONT & JONES

Veel lettertjes dus op ADTV2. Vandaar even een paar regels basiskennis. Een Amiga kan met twee soorten bitmap fonts overweg: de normale bitmap-lettertypen die uit één enkele kleur (één bitplane) bestaan, en de colour fonts die meerdere bitplanes kunnen gebruiken. Op een ECS-machine blijft het aantal kleuren beperkt tot zestien, maar met een AGA-Amiga zijn zelfs 256-kleurige colour fonts mogelijk.
De lettertypen op ADTV2 behoren tot de categorie 'anti-aliased' fonts met 16 kleuren. Ze staan netjes op alfabet gerangschikt, zijn onderverdeeld in groepen en laten zich in principe rechtstreeks vanaf de cd-rom aanspreken. Door middel van kleine scripts, die we via een eenvoudige muisklik vanaf de Workbench starten, worden de kleurige typetjes (per groep) tijdelijk aan de assign Fonts: toegevoegd. Via een ander script maken we deze handeling weer ongedaan. Erg praktisch!
Als we de previews van de lettertypen bekijken, zien we dat ze stuk voor stuk een witte basiskleur hebben in plaats van de gebruikelijke fleurige textuur. Mits we besluiten om met een witte tekst in zee te gaan, zijn we dus nog niet klaar. Almathera heeft bewust besloten om de fonts wit te laten. Nu kunnen we namelijk zelf kiezen met welke textuur we ze gaan aankleden. De gemakkelijkste en beste manier om dat te bewerkstelligen is door gebruik te maken van een colour font-editor. Daarmee nemen we in één keer het hele lettertype onder handen. Na afloop schrijven we de het font naar Fonts: waar het te allen tijde tot onze beschikking staat.

Met de honderden Megabytes aan achtergronden en fonts zijn hele mooie dingen te maken.

misdruk

BEWERKEN VIA EEN OMWEG

Vreemd genoeg staat er geen colour font-editor op ADTV2. Dan maar via Aminet een exemplaar bemachtigen. Er blijken er maar liefst drie voorradig, waarvan er even later twee op onze harde schijf staan. Het programma ColorFontMaster biedt prima opties en een aantrekkelijke gebruikersinterface, maar crasht te vaak om er betrouwbaar mee te kunnen werken. Wellicht heeft dat te maken met de 68060 CPU in onze machine. Met FontMachine hebben we meer succes. Via dit pakket voorzien we de colour fonts op een makkelijke manier van een 'outline' en een textuur. Zelfs een 3D-uiterlijk en een schaduw behoren tot de mogelijkheden.
Wat Almathera over het hoofd ziet is dat niet iedereen over een Internet-account beschikt. Gelukkig zijn we ook via een tekenprogramma in staat om een font van een textuur te voorzien. Een nadeel van dit alternatief voor de colour font-editor is dat we alleen kant en klare teksten kunnen bewerken. Want zodra de lettertekens in een tekenprogramma belanden, veranderen ze automatisch in één brok grafische informatie. Vanaf dat moment is het vanzelfsprekend niet meer mogelijk om het lettertype - bewerkt en wel - als colour font te bewaren. Niettemin genieten we een grote vrijheid bij het ontwerpen van gekleurde letters. En een pakket als Scala maakt het allemaal niet veel uit: dat vuurt net zo lief een 'wipe' als een colour font op een plaatje af.
De voorkeur gaat trouwens uit naar een tekenpakket met alphakanaal-ondersteuning. Omdat de fonts op ADTV2 in zwartwit zijn uitgevoerd, kunnen we een tekst dan tegelijkertijd als alphakanaal inzetten. Het resultaat: de diverse bewerkingen raken louter de letters, de omgeving blijft onaangetast. Almathera's Photogenics 2 blijkt in de praktijk prima te voldoen. Dit programma beschikt zelfs over een macro om de gekozen colour fonts aan FONTS: toe te voegen of ze er weer uit te verwijderen.

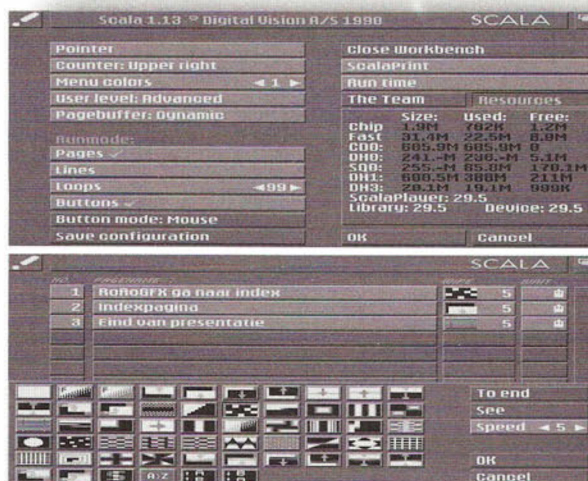
Colour fonts bewerken met Photogenics. We gebruiken het zwartwit plaatje als alphakanaal en één van de ADTV2-textures als 'secondary'. De optie Rubthru doet de rest.

FISHBIRDSTHINGSDUNNO

De backdrop textures die op de schijf staan getuigen zonder uitzondering van een prima kwaliteit. Wie echter op zoek is naar neutrale of rustige achtergronden kan ADTV2 beter aan zich voorbij laten gaan. De namen van de textures zeggen al genoeg. Wat te denken van 'Don't Drink The Antifreeze' of 'No Hilary Not The Gas Axe'? Echte 'Eery-Freaky-Things' dus, om maar even in de stijl van de samenstellers te blijven. U moet deze achtergronden beslist gezien hebben. De lade Animations bevat wat korte filmpjes waarvan we RoboticApe de leukste en VTClock de meest bruikbare vinden. Via deze laatste 'movie' kunnen we controleren of onze Amiga wel de juiste snelheid (frames per seconde) haalt.
In Utilities stuiten we op animatiebewerkers en -spelers (MainActor, BigAnim), diverse snelle 'viewers' (FastJPEG, Mostra, PPShow, ViewTek) en een image processor (NetPBM). Aan een eventueel achtergrondmuziekje bij de presentatie hebben de makers van ADTV2 ook gedacht. De componisten van de tunes (Supernao, Dizzy en Azazel) zijn niet bepaald onbekend in Amiga-audioland. Het afspelen van de prima modules geschiedt via Hippoplayer of DeliTracker.

EEN UITGEBREID SCALA

Om de colour fonts en backdrops direct in presentaties of videotitels te kunnen gebruiken, hebben de samenstellers een complete versie (1.13) van Scala op de cd-rom gezet. Het pakket laat zich rechtstreeks vanaf het glimmende schijfje starten. Voor wie het is ontgaan: Scala is een interactief multimedia-programma dat de meest fraaie dingen uithaalt met titels en achtergronden. Het pakket geldt tot op de dag van vandaag als een belangrijk Amiga-visitekaartje.

Een colour font-editor mag dan ontbreken op ADTV2, de aanwezigheid van Scala maakt veel goed.

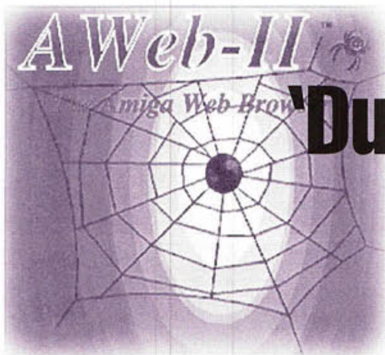
Versie 1.13 stamt uit het pre-AGA tijdperk. Het ondersteunt daarom geen HAM8 of 256 kleuren. Voor de zestienkleurige achtergronden en colour fonts op ADTV2 levert dat echter geen problemen op. Integendeel: Scala 1.13 is snel, intuïtief en levert professionele resultaten op. Een handleiding ontbreekt helaas. We moeten het doen met een klein demo-script dat Almathera als een soort 'tutorial' op het schijfje heeft gezet. Voor beginnende gebruikers is dat absoluut onvoldoende. Op de homepage van de producent kunnen we binnenkort echter betere Scala-documentatie verwachten. Dat staat althans te lezen in het readme-bestand op de cd-rom...

CONCLUSIE

Met ADTV2 voorziet Almathera de beginnende gebruiker van een compleet systeem om videotitels en presentaties in elkaar te zetten. Ook de 'prof' zal deze cd-rom met plezier aan zijn collectie toevoegen. Het geboden materiaal is namelijk van goede kwaliteit en heeft een divers karakter. Er staan voor vrijwel elke situatie geschikte lettertypen en backdrops op. Eigenlijk missen we maar twee dingen: een bruikbare editor voor colour fonts en een goede handleiding voor Scala. Ook al werkt de meegeleverde versie van het befaamde multimedia-pakket 'slechts' met 16 kleuren, ze blijkt ruim in staat goede eindproducten af te leveren.

Robert van Roon

Product: Amiga Desktop Video CD 2
Producent: Almathera
Prijs: £14.95 (£ 9.95 via Almathera's website)
Configuratie: een Amiga met minstens 3 Mb RAM en een cd-romspeler
Informatie: Almathera (GB), telefoon: 0044-181 687 0040
E-mail: almathera@cix.compulink.co.uk

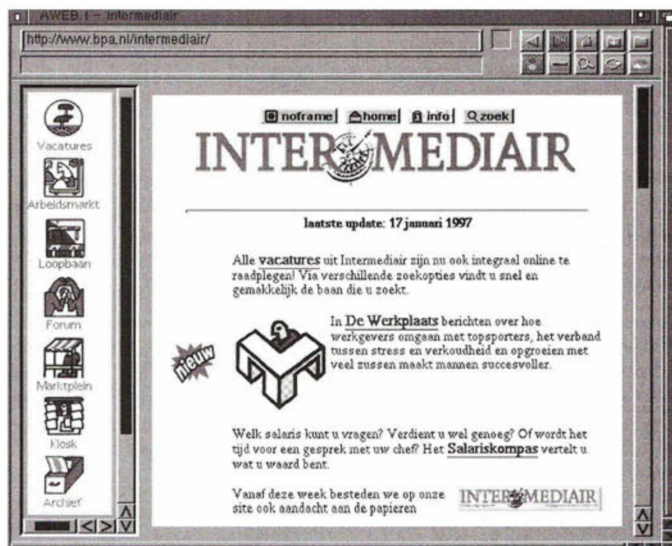
'Dutch browser' in commercieel

Dankzij enkele verdienstelijke programmeurs blijft de Amiga keurig in de pas lopen met de ontwikkelingen op het almaar uitdijende Internet. De Nederlander Yvon Rozijn, drijvende kracht achter de browser AWeb, zag zijn inspanningen onlangs beloond. Doordat hij een deal wist te sluiten met het Canadese AmiTrix Development, hangt er voortaan een commercieel prijskaartje aan zijn geesteskind. Is het oranje getinte AWeb-II 2.1 zijn geld waard?

Aangezien de voorgaande versies van AWeb als shareware op de markt verschenen, zullen de meeste Amiga-internetters het pakket wel eens hebben geprobeerd. Die tijd is voorbij. Wie de nieuwste versie van de populaire browser wil bemachtigen, moet ervoor betalen. Voor reeds geregistreerde AWeb-gebruikers geldt een aparte regeling: zij komen in aanmerking voor een speciale versie die qua functionaliteit overeenkomt met deze commerciële release.

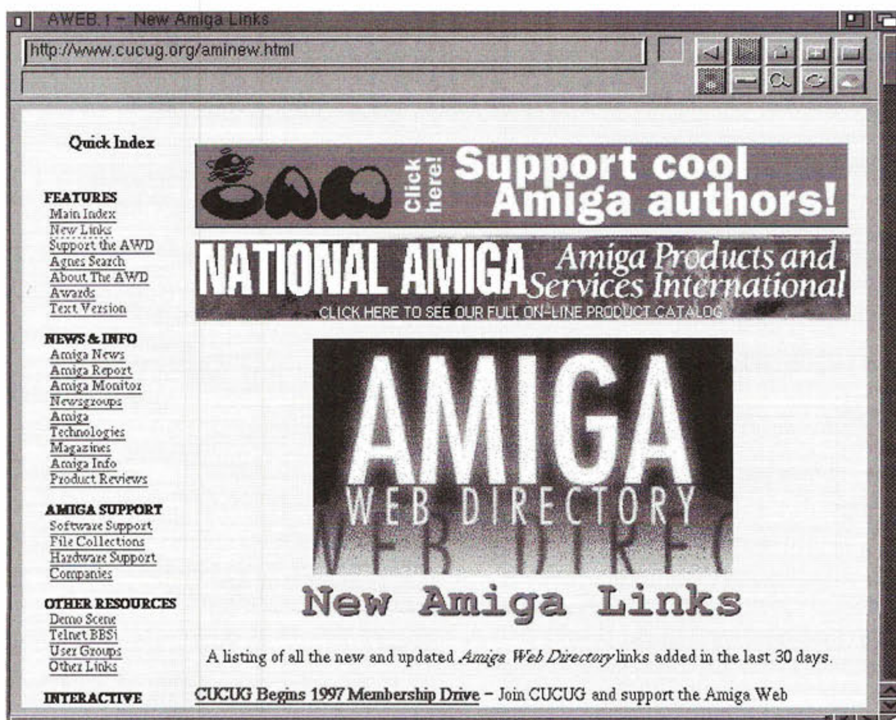
GRAPHICS VIA DATATYPES

De gereviseerde WWW-browser bestaat uit twee diskettes en een summiere handleiding. Op de schijfjes vinden we naast AWeb en een aantal utilities ook een versie van Paul Kolenbranders HTML-Heaven. Dit programma stelt ons in staat om betrekkelijk eenvoudig webpagina's te genereren. Omdat HTML-Heaven al uitgebreid aan bod is gekomen in onze cursus HTML beperken we ons hier tot het nieuwe AWeb. Het prima verzorgde installatiescript zet het pakket binnen een mum van tijd op onze harddisk. AWeb-II 2.1 voelt zich pas enigszins thuis op een machine met OS3.x en minimaal 2 Mb RAM. Meer vrij werkgeheugen wordt sterk aanbevolen. Om ook pagina's met graphics te bekijken, hebben we daarnaast geschikte GIF- en JPEG-datatypes nodig. Deze levert AmiTrix echter keurig mee. Voor de verbinding met Internet tenslotte dient een TCP/IP stack aanwezig te zijn. Hiervoor gebruiken we een pakket als AmiTCP/IP, I-Net225 of AS-225. Wij gingen aan de slag met AmiTCP/IP 4.3 Pro.

De nieuwste bètaversie van AWeb ondersteunt ook frames.

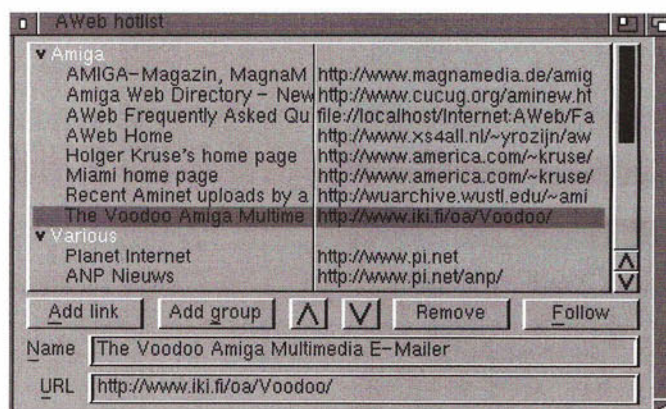
De zestien pagina's tellende manual stelt niet veel voor. Gelukkig voorziet AWeb in uitstekende 'on-disk' documentatie, min of meer vanzelfsprekend in de vorm van HTML-bestanden. Op aanvraag is deze informatie ook als PostScript-file verkrijgbaar, zodat we de tekst via een printer kunnen afdrukken.

HTML 2.0, 3.0 EN 3.2

De meeste documenten die we op het web tegenkomen, zijn 'geschreven' in Hypertext Markup Language, ofwel HTML. Het is aan de browser om deze taal te interpreteren. Tot voor kort gold HTML versie 2.0 als de enige officiële standaard. Achter de schermen werd er door het zogeheten W3 Consortium hard gewerkt aan een opvolger: HTML versie 3.0. Ondertussen echter had een aantal vooruitstrevende browserfabrikanten diverse eigen uitbreidingen bedacht, die achteraf niet bleken te passen binnen de 3.0-omgeving. Om te voorkomen dat HTML 3.0 een nutteloze standaard zou worden, heeft men besloten deze niet officieel uit te brengen. De echte opvolger van versie 2.0 is daarom HTML 3.2. Dat heeft de vooraanstaande browser-makers er echter niet van weerhouden om opnieuw enkele zelfbedachte uitbreidingen te introduceren.

jasje

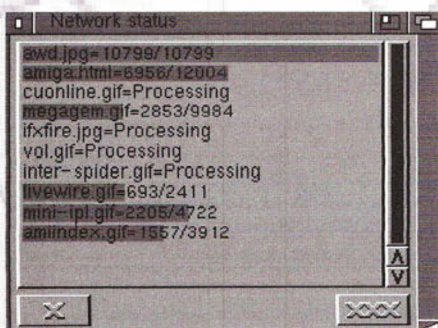

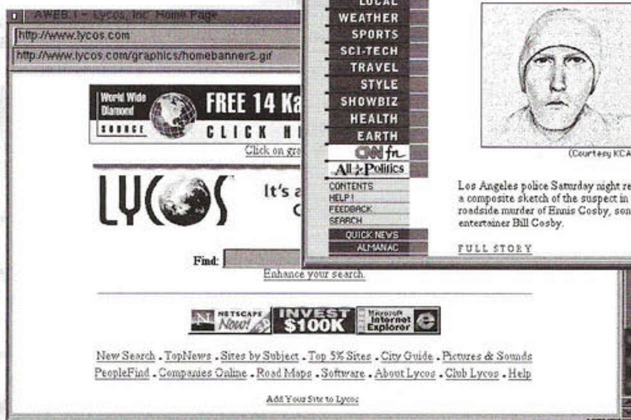
Hotlist-onderhoud vanuit de browser.

In hoeverre AWeb op deze ontwikkelingen inspeelt? Wel, het pakket ondersteunt HTML 2.0 plus een aantal veel gebruikte HTML 3.0 uitbreidingen. Interessanter is wellicht dat AWeb reeds uit de voeten kan met HTML 3.2, dit met inbegrip van de belangrijkste toevoegingen op deze taal. Zo kan AWeb bijvoorbeeld overweg met achtergrondplaatjes en kleuren en behoort ook het centreren van afbeeldingen en tekst tot de mogelijkheden. Tabellen vormen evenmin een probleem. De ondersteuning van 'frames' is daarentegen nog erg primitief. Een tijdelijke zaak, want in de laatste bètaversie die we onder ogen kregen werkt ook dit onderdeel naar behoren.

AFZONDERLIJK AFBREKEN

AWeb is prettig in de omgang. De intuïtieve interface laat niets aan duidelijkheid te wensen over. Bijna alle instellingen zijn via heldere requesters te veranderen, zodat we AWeb helemaal naar eigen smaak kunnen aanpassen. Het programma maakt handig gebruik van wat men 'interne multitasking' noemt. In de praktijk betekent dit dat het pakket verschillende dingen tegelijk kan doen, zoals het simultaan downloaden van meerdere documenten.
Een uitvinding vinden we het unieke Network Status Window (NSW).
Dit venster bevat een overzicht van alle op dat moment actieve verbindingen. Halen we bijvoorbeeld drie plaatjes binnen, dan staan deze ook alle drie in het NSW. Op die manier kunnen we voortdurend zien wat de browser allemaal uitspookt - iets wat op andere systemen nog wel eens een raadsel is. Het blijft overigens niet bij 'zien', want AWeb stelt ons zelfs in staat om de diverse verbindingen afzonderlijk af te breken. Wij kunnen inmiddels al niet meer zonder deze optie, en dat geldt eigenlijk ook voor de permanente disk-cache. Deze functie zorgt ervoor dat alle binnengehaalde informatie op de harddisk belandt, zodat we na een Internetsessie nog eens op ons gemak 'offline' door de gegevens kunnen bladeren.
De inmiddels bekende Hotlist met favoriete sites is sinds versie 2.0 hiërarchisch van opzet en wordt volledig via AWeb onderhouden. Hotlists van andere browsers laten zich bovendien eenvoudig importeren.

WELKOME AANVULLING

Naast het Hypertext Transfer Protocol (HTTP) zit ook het Gopher-principe in AWeb ingebakken. Door middel van externe programma's kunnen we daarnaast gebruik maken van FTP, Mailto, News en Telnet. Ten behoeve van de eerste drie toepassingen worden er speciale plug-in's meegeleverd. Voor Telnet gebruiken we eenvoudigweg Napsaterm, dat standaard deel uitmaakt van de AmiTCP-programmatuur.
Verder treffen we een aantal ARexx-scripts aan in het pakket, onder meer om met behulp van het utility HTTX webpagina's in het ASCII-formaat op te slaan of rechtstreeks op papier te zetten. Een welkome aanvulling, want AWeb kan een pagina louter als HTML-bestand bewaren. De browser voorziet in een speciaal menu van waaruit we de ARexx-scripts kunnen aanroepen. Met name de macro's om de FTP en Mailto plug-in's te configureren, geven een goed beeld van de mogelijkheden die AWeb's ARexx-poort biedt.

CONCLUSIE

AWeb-II 2.1 blinkt uit in stabiliteit: ondanks verwoede pogingen kwam er geen enkele Guru te voorschijn. Het programma werkt snel en laat zich prima aan de wensen van de individuele gebruiker aanpassen. Voor wat betreft de documentatie zijn we aangewezen op de 'on-disk' HTML-files. Wij prefereren een papieren handboek, maar via het apart verkrijgbare PostScript-bestand kunnen we dat natuurlijk altijd zelf maken. Het ontbreken van volledige frames-ondersteuning is eigenlijk het enige serieuze minpuntje.
De recentste bètaversie stelt ons op dit punt echter meer dan gerust. De vraag of AWeb-II 2.1 zijn geld waard is, kunnen we dan ook met een volmondig 'ja' beantwoorden. Waarin een klein land groot kan zijn!

Jeroen Oudejans

Product: AWeb-II 2.1
Producent: Yvon Rozijn
Prijs: circa $ 50,-
Configuratie: OS3.x, 2 Mb RAM, TCP/IP stack
Inlichtingen: AmiTrix Development
5312-47 Street, Beaumont, AB
T4X 1H9, Canada
Fax: 00-1-403.929.8459
E-mail: sales@amitrix.com
WWW: http://www.networkx.com/amitrix
Demoversie verkrijgbaar via:
AM-BBS: aweb21d.lha
Aminet: biz/demo/aweb.lha

CURSUS HTML

deel 3: FORMULIEREN

Onze homepage ziet er inmiddels heel behoorlijk uit, al zeggen we het zelf. Maar wat vinden de bezoekers eigenlijk van onze site? Om dat te achterhalen, moeten we hen natuurlijk eerst in de gelegenheid stellen om te reageren.

Natuurlijk kunnen we reacties uitlokken door een simpel E-mail adresje achter te laten op onze pagina. Maar als we louter enkele concrete dingen van de site-bezoeker willen weten (en niet zijn hele levensverhaal), dan bestaat er een betere oplossing: het formulier.

CGI-BIN SCRIPTS

De mogelijkheden van het formulier laten zich eigenlijk alleen maar begrenzen door de fantasie van de HTML-programmeur. De in dit cursusdeel debuterende FORM-tags nemen slechts een klein deel van die veelzijdigheid voor hun rekening. Ze dragen eigenlijk alleen maar zorg voor het uiterlijk van het formulier. De resterende eigenschappen zijn afkomstig van zogeheten CGI-BIN scripts, de externe software achter de digitale vragenlijst. Het formulier fungeert dus eigenlijk als grafische interface voor de scripts.

Waar het fenomeen CGI-BIN script vandaan komt? Wel, CGI staat voor Common Gateway Interface, BIN is de afkorting van BINary. Het behelst een standaard methode om programma's aan WWW-pagina's en dergelijke te koppelen. De gebruikte programmeertaal is afhankelijk van de computer waarop de CGI-BIN scripts draaien. Veel voorkomende talen zijn PERL en C of C++ (vooral populair op Unix-systemen). Omdat er inmiddels enkele WWW-servers voor de Amiga bestaan, kunnen we de scripts soms ook in ARexx opstellen. De meeste providers staan het gebruik van eigen scripts echter niet toe - zelfs niet wanneer u hen de sources overhandigt. Niet zo heel vreemd overigens. Het risico bestaat namelijk dat ons 'briljante' C-proggeltje een zogeheten achterdeur herbergt, waardoor een kwaadwillende 'hacker' kan doordringen tot het systeem van onze provider. En die heeft daar natuurlijk niet zoveel oren naar.

We zijn dus gebonden aan de beproefde en veilig gebleken CGI-BIN scripts van de Internet-aanbieder. Zo werkt de provider van ondergetekende met een script dat elk ingevuld formulier in de vorm van een E-mail doorstuurt naar de persoon achter de pagina. Niet bepaald een uniek programma, maar het is lang niet zeker dat uw aanbieder er ook zo een in huis heeft. Informeer dus altijd eerst even naar de mogelijkheden.

Gebruikers die in de gelukkige omstandigheid verkeren dat hun eigen computer 24 uur per dag met het internet is verbonden, zijn wèl in staat om zelfgebakken CGI-BIN scripts te draaien. De scripts hoeven zich namelijk niet per se op hetzelfde systeem te bevinden als de bijbehorende WWW-pagina's.

Als we het over formulieren hebben, dienen we een tweescheiding aan te brengen tussen POST- en GET-forms. Veel verschillen zijn er niet, maar het is belangrijk dat het CGI-BIN script 'weet' welke methode er wordt toegepast. Wanneer we de GET-vorm gebruiken terwijl het script op de POST-variant anticipeert, kan dat onverwachte resultaten opleveren. Daar deze het meest voorkomt, zullen we ons in dit cursusdeel beperken tot de POST-opzet.

HET OPMAAK-CHAPITER

We laten de CGI-BIN scripts even voor wat ze zijn en werpen een blik op de structuur van het formulier. Zorg in elk geval voor een logische volgorde van de vragen. Een formulier dat van de hak op de tak springt nodigt niet bepaald uit tot invullen. Tot zover de psychologische kant van het verhaal. Voor het opmaak-chapiter moeten we ons zoals verwacht eerst weer wat 'tags' eigen maken.

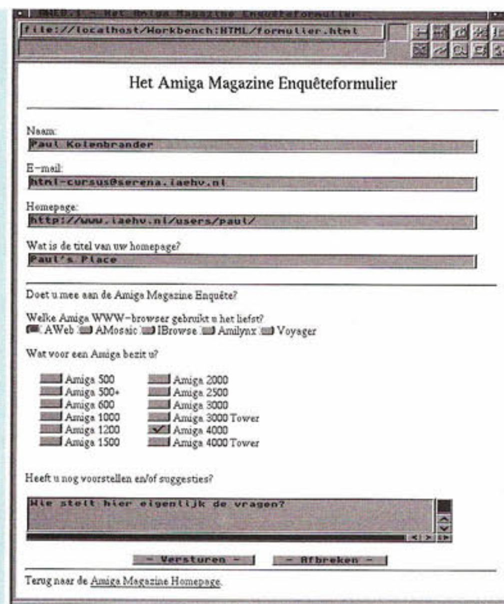
Een 'form' begint en eindigt zeer consequent met de <FORM> respectievelijk </FORM> tag. Voor deze 'labels' zijn drie attributen beschikbaar, te weten METHOD, ACTION en ENCTYPE. Bij METHOD vullen we of GET of POST in. (Zoals afgesproken gaan we met de laatste vorm in zee.) ACTION staat voor het commando dat moet worden uitgevoerd. Meestal betreft het de activering van het CGI-BIN script. Via ENCTYPE tenslotte beschrijven we het te gebruiken protocol. Deze laatste tag hebben we maar heel sporadisch nodig. We zullen er dan ook niet dieper op ingaan.

Het cursusmateriaal van deze aflevering bestaat uit een zogeheten gastenboek-formulier. Ons exemplaar, dat perfect aansluit op de AM Homepage uit de vorige delen, nodigt de bezoeker uit deel te nemen aan een korte enquête. We hebben het formulier zodanig opgesteld, dat alle gangbare soorten velden aan bod komen (zie figuur 1). Aan de hand van de afgedrukte broncode zullen we de verschillende mogelijkheden nader toelichten.

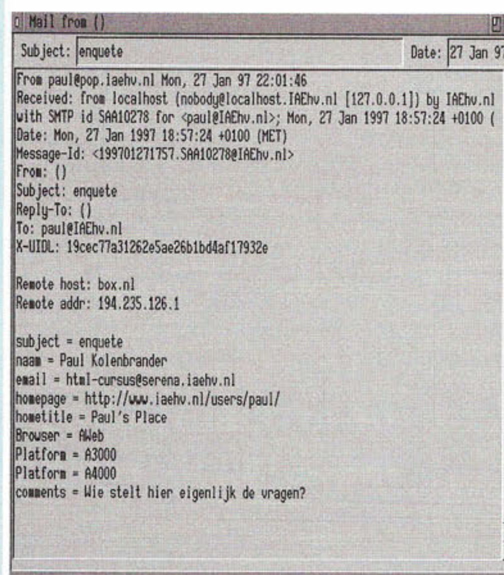
Figuur 1.

HET FORMULIER IN BRONCODE-VORM

```
<HTML>
<HEAD><TITLE>Het Amiga Magazine Enqu&ecirc;teformulier</TITLE></HEAD>
<BODY BGCOLOR="#f5f5f5" TEXT=#010101 LINK=#0000A7 VLINK=#A00000>
<DIV ALIGN=CENTER><FONT SIZE="+3">Het Amiga Magazine
Enqu&ecirc;teformulier</FONT></DIV>
<HR>
<FORM METHOD="POST" ACTION="http://www.iaehv.nl/cgi/mailaform/nobody">
<INPUT TYPE=HIDDEN NAME="subject" VALUE="enquete">
Naam: <INPUT TYPE=TEXT NAME="naam" SIZE=60 MAXLENGTH=60><p>
E-mail: <INPUT TYPE=TEXT  NAME="email" SIZE=60 MAXLENGTH=60><p>
Homepage: <INPUT TYPE=TEXT  NAME="homepage" VALUE="http://" SIZE=60
MAXLENGTH=60><P>
Wat is de titel van uw homepage? <INPUT TYPE=TEXT  NAME="hometitle" SIZE=60
MAXLENGTH=100><P>
<HR>
Doet u mee aan de Amiga Magazine Enqu&ecirc;te?<P>
Welke Amiga WWW-browser gebruikt u het liefst?<br>
<INPUT TYPE="radio" NAME="Browser" VALUE="AWeb"> AWeb
<INPUT TYPE="radio" NAME="Browser" VALUE="AMosaic"> AMosaic
<INPUT TYPE="radio" NAME="Browser" VALUE="IBrowse"> IBrowse
<INPUT TYPE="radio" NAME="Browser" VALUE="AmiLynx"> Amilynx
<INPUT TYPE="radio" NAME="Browser" VALUE="Voyager"> Voyager
<P>
Wat voor een Amiga bezit u?<br>
<TABLE CELLSPACING=25>
<TR>
<TD>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A500"> Amiga 500<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A500+"> Amiga 500+<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A600"> Amiga 600<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A1000"> Amiga 1000<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A1200"> Amiga 1200<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A1500"> Amiga 1500<BR>
</TD>
<TD>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A2000"> Amiga 2000<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A2500"> Amiga 2500<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A3000"> Amiga 3000<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A3000T"> Amiga 3000 Tower<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A4000"> Amiga 4000<BR>
<INPUT TYPE="checkbox" NAME="Platform" VALUE="A4000T"> Amiga 4000 Tower<BR>
</TD>
</TR>
</TABLE>
Heeft u nog voorstellen en/of suggesties?<P>
<TEXTAREA NAME="comments" COLS=55 ROWS=4></TEXTAREA><P>
<DIV ALIGN=CENTER><INPUT TYPE="submit" VALUE=" - Versturen - ">
     
<INPUT TYPE="reset" VALUE=" - Afbreken - ">
</DIV>
</FORM>
<HR>
Terug naar de <A HREF="index.html">Amiga Magazine Homepage</A>.<P>
</BODY>
</HTML>
```


Figuur 2.

Mail from ()
Subject: enquete Date: 27 Jan 97

From paul@pop.iaehv.nl Mon, 27 Jan 97 22:01:46
Received: from localhost (nobody@localhost.IAEhv.nl [127.0.0.1]) by IAEhv.nl
with SMTP id SAA10278 for <paul@IAEhv.nl>; Mon, 27 Jan 1997 18:57:24 +0100 (
Date: Mon, 27 Jan 1997 18:57:24 +0100 (MET)
Message-Id: <199701271757.SAA10278@IAEhv.nl>
From: ()
Subject: enquete
Reply-To: ()
To: paul@IAEhv.nl
X-UIDL: 19cec77a31262e5ae26b1bd4af17932e

Remote host: box.nl
Remote addr: 194.235.126.1

subject = enquete
naam = Paul Kolenbrander
email = html-cursus@serena.iaehv.nl
homepage = http://www.iaehv.nl/users/paul/
hometitle = Paul's Place
Browser = AWeb
Platform = A3000
Platform = A4000
comments = Wie stelt hier eigenlijk de vragen?

Figuur 3. Merk op dat het 'subject' van de E-mail keurig is ingevuld.

De bovenste regels van de 'source' mogen geen problemen opleveren: allemaal materie uit de voorafgaande cursusdelen. De eerste <FORM> tag komen we tegen op regel zeven. Merk daarin op dat we voor de POST-methode kiezen en dat ACTION naar het standaard provider-script 'mailaform' (post een formulier) verwijst. Dit script zorgt er zoals gezegd voor dat de ingevulde en verstuurde vragenlijst keurig in ons digitale postbakje valt. Figuur 2 toont het ingevulde formulier, figuur 3 de E-mail die op basis van de antwoorden wordt gegenereerd. Let erop dat niet elke provider de E-mail in het afgebeelde formaat doorgeeft.

VERSTOPTE EN ANDERE VELDEN

In de volgende regel ontwaren we het eerste 'veld' van het formulier. Achter 'input type' staat te lezen HIDDEN (verstopt), hetgeen erop duidt dat de informatie niet zichtbaar is voor de gebruiker. In ons voorbeeld benutten we het onzichtbare veld om het 'subject' oftewel onderwerp van de te genereren E-mail te definiëren. Het door ons gehanteerde CGI-BIN script zet deze tekst (het toepasselijke woord 'enquête') automatisch op de juiste plaats.

De volgende vier regels brengen gewone tekstvelden (INPUT TYPE=TEXT) van één regel in beeld. Vergeet niet om elk veld van een naam (NAME=) te voorzien. Deze hoeft, in ons voorbeeld althans, niet uniek te zijn. Kijk ook even op welke manier de veldnamen in de uiteindelijke E-mail terechtkomen. Via de attributen SIZE= en MAXLENGTH= bepalen we de fysieke veldgrootte respectievelijk de maximale lengte van de in te vullen tekst. In het veld 'Homepage:' stuiten we op nog een attribuut: VALUE. Hiermee kennen we een bepaalde waarde toe aan het invulveld. Het leek ons wel praktisch om alvast de tekst 'http://' in dit veld onder te brengen. Niet gedemonstreerd, maar eveneens mogelijk zijn velden van het input type PASSWORD. In

dergelijke ruimten kunnen we teksten ingeven, zonder dat deze leesbaar in beeld verschijnen. Ideaal voor wachtwoorden en dergelijke. De ene browser vervangt de letters door sterretjes, de andere door bolletjes.

Wachtwoord:
****

Bij een input type PASSWORD vervangt AWeb de tekst door sterretjes.

Tekstvelden vormen niet de enige methode om data in te voeren. Om de vraag 'Welke Amiga WWW-browser gebruikt u het liefst?' te beantwoorden, volstaat het bijvoorbeeld om een zogeheten radio-button 'in te drukken'. Bij velden van het input type RADIO is slechts één antwoord mogelijk. Het attribuut NAME is in dit geval uitermate belangrijk. Aan de hand daarvan weet de browser namelijk welk veld bij welke keuze behoort. RADIO is één van de weinige 'form input' tags die expliciet een VALUE vereisen. In ons voorbeeld staan de teksten rechts van de buttons, maar we mogen ze net zo goed links, boven of onder positioneren.

CHECKPOINT AMIGA

Een variant op het input type RADIO is CHECKBOX. Het belangrijkste verschil: de gebruiker kan meerdere keuzes kenbaar maken. Net als bij RADIO geldt dat het attribuut NAME voor alle opties hetzelfde dient te zijn. Een VALUE verdient aanbeveling, maar is niet noodzakelijk. Mocht dat niet duidelijk zijn: in het voorbeeld wordt het input type CHECKBOX gebruikt bij de vraag 'Wat voor een Amiga bezit u?'.

De laatste tekstuele invoermogelijkheid die in onze enquête de revue passeert is het input type TEXTAREA. Hiermee definiëren we een veld met ruimte voor meerdere regels tekst. Hoeveel regels we precies wensen, geven we aan met het ROWS= attribuut. Het aantal kolommen (elk teken wordt als één kolom gezien) bepalen we via COLS=. We kunnen bij dit input type trouwens ook gebruik maken van de eerdergenoemde attributen SIZE en MAXLENGTH.

We naderen de laatste regels van onze broncode, waarin we nog twee zeer belangrijke input types aantreffen: SUBMIT om het formulier te versturen en RESET om alle ingevoerde informatie te verwijderen. Om Engelse termen te vermijden, gebruiken we de benamingen 'Versturen' en 'Afbreken'. Internationale pagina's bedienen zich meestal van 'Send' en 'Clear'. Het input type RESET is vrijblijvend, maar zonder SUBMIT heeft een formulier geen enkel nut. We kunnen het dan immers niet versturen.

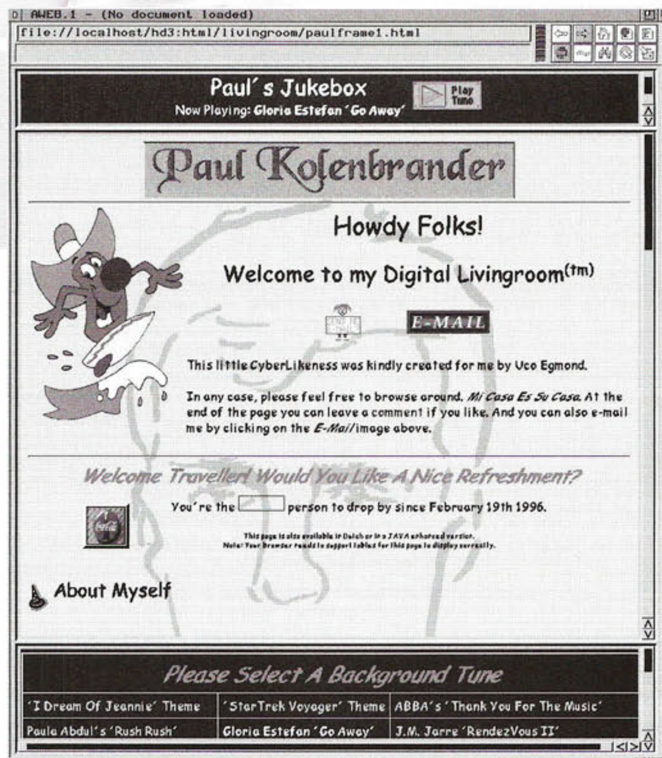
Zoals u ziet valt het best mee om een formulier in elkaar te zetten. Begin echter niet lukraak in HTML te programmeren, maar bedenk eerst goed hoe de digitale vragenlijst eruit moet zien. Want als ù niet weet wat u wilt, hoe moet de bezoeker van uw homepage het dan weten?

Bij belangrijke formulieren kunnen we nog een stapje verder gaan door de ingevoerde gegevens op waar- of juistheid te controleren. Klopt het ingevulde E-mail adres wel? Is veld X daadwerkelijk ingevuld? Ook dat behoort tot de mogelijkheden, zij het niet via HTML-tags. Voor de oplossing moeten we wederom bij een achterliggend CGI-BIN script aankloppen. Dat is namelijk wèl in staat om de ingevulde informatie na verzending te verifiëren. Natuurlijk wordt de gebruiker keurig van de gebreken op de hoogte gesteld. Het heeft echter bar weinig zin om alle mogelijkheden van CGI-BIN scripts te gaan bespreken als de overgrote meerderheid van de lezers toch niet mag experimenteren van hun provider. We besteden veel liever aandacht aan materiaal dat voor iedereen interessant is. Aan het verschijnsel 'frames' bijvoorbeeld. De bèta's van AWeb en IBrowse weten al raad met dit Netscape-snufje.

U wellicht nog niet, maar daar gaan we in de volgende aflevering verandering in brengen.

Paul Kolenbrander
(html-cursus@serena.iaehv.nl)

Heeft u vragen/opmerkingen die verband houden met HTML en/of deze cursus, schrijf of E-mail dan even een briefje naar onze redactie. Mogelijk komen we nog een keer op uw reactie terug.

Frames: het onderwerp van het volgende cursusdeel.

DE ATTRIBUTEN VOOR DE INPUT-TAG OP EEN RIJTJE

CHECKED
Hiermee geven we aan of een button van het input type RADIO of CHECKBOX moet zijn. Heel nuttig om de bezoeker van een pagina een reeks multiple choice-vragen voor te schotelen.

MAXLENGTH
Geeft het maximale aantal karakters van het gedefinieerde tekstveld aan. Deze waarde mag overigens groter zijn dan het getal dat bij het SIZE attribuut is opgegeven. De tekst zal dan weliswaar wat scrollen, maar alle info blijft behouden. Wat ècht 'maximaal' is, hangt af van de browser en de hoeveelheid geheugen in de Amiga.

NAME
Bedoeld om het veld te voorzien van een (symbolische) naam. Kan zowel dienen ter identificatie van één veld als van een groep gerelateerde velden.

SIZE
Geeft de visuele grootte van een tekstveld aan. De werkelijke omvang wordt bepaald door middel van het MAXLENGTH attribuut.

TYPE
Definieert het type van het invulveld. Op het moment van schrijven worden de volgende waarden ondersteund: CHECKBOX, HIDDEN, PASSWORD, RADIO, RESET, SUBMIT, TEXT en TEXTAREA.

VALUE
Via dit attribuut kennen we vooraf een waarde toe aan een invulveld.

J.P.C.

Amiga · DraCo · MacroSystem · phase 5 DIGITAL PRODUCTS

Soft & Hardware Dealer

01/03/97

AMIGA

A4000/040/6Mb	59.995 bf/fl	3.295
A4000/030/6Mb/120Mb	49.995 bf/fl	2.745
A1200 3.0	11.900 bf/fl	655
CD32	6.500 bf/fl	355
SX32 Interne uitbreiding vr CD32	6.950 bf/fl	380
SX32 PRO met 68030 50Mhz	13.995 bf/fl	769
Monitor Amiga 1084S	11.990 bf/fl	659
Monitor Amiga M1438S	13.990 bf/fl	769
Monitor Amiga M1538S	16.990 bf/fl	935
Monitor Amiga M1764S	38.990 bf/fl	2.145
Monitor Iiyama 17" MF-8617 0.26	34.990 bf/fl	1.925
Monitor 17"CRT	22.990 bf/fl	1.295

PRINTERS

Cannon BJ-30 bubble jet	6.500 bf/fl	359
HP Deskjet 400 kl.	7.995 bf/fl	439
HP 690C	12.990 bf/fl	715
HP 694C photo deluxe	14.995 bf/fl	825
Lexmark IIc inktjet kl. 360x360	12.550 bf/fl	689
Winwriter 150C	13.500 bf/fl	745
Fargo Primera color kl.	29.900 bf/fl	1645
Pelican Press software progr.	2.350 bf/fl	129
Turboprint professional 5.0	2.995 bf/fl	165

GENLOCKS

El. Design: Sirius II genlock	39.500 bf/fl	2.170
Video converter II	7.900 bf/fl	435
Micronic: MG10 genlock	11.900 bf/fl	655
MG25 genlock	13.900 bf/fl	765
Scandoubler	12.950 bf/fl	715
Scandoubler II met YC/Fbas uitg.	15.900 bf/fl	875
A2320 Video enhancer A2000	4.500 bf/fl	249

TURBOKAARTEN

M-Tec A1200		
T1230/42LC + Ram 4Mb	7.500 bf/fl	415
Turbo68030/40Mhz/klok/0Mb	6.990 bf/fl	385
Fast-SCSI-II controller	4.500 bf/fl	249
A600		
Turbo Apollo 620 68020/25Mhz + Co	7.990 bf/fl	439
MTec T630 68030/40Mhz 4Mb opt. Co.	10.900 bf/fl	599
A500		
M-Tec 68020i 68020/14Mhz 1Mb	5.990 bf/fl	330
Microbotics:		
M1230XA/50Mhz/Co50Mhz/0Mb	12.950 bf/fl	715
GVP:		
A1230 Turbo+ 40Mhz/4Mb	12.950 bf/fl	715
A1291 SCSI contr. voor A1230	3.600 bf/fl	199
GForce 40/40Mhz/4Mb A3/4000	19.995 bf/fl	1.099
Macrosystem :		
Falcon A1200 040/25Mhz SCSI opt.	18.995 bf/fl	1.045
Blizard A1200:		
1230 IV/030/50Mhz/0Mb/opt.FPU	8.500 bf/fl	469
1230 IV/030/50Mhz/50Mhz/0Mb	12.500 bf/fl	690
1230 IV/1260 SCSI kit	4.500 bf/fl	249
1240T/ERC 68040/40Mhz FPU/MMU	13.500 bf/fl	745
1260 Turboboard 060/50Mhz	25.950 bf/fl	1.425
Blizzard A2000		
2060 060/50Mhz, Ram, Fast SCSI	29.900 bf/fl	1.645
2040/ERC 040/40Mhz FPU/MMU	16.900 bf/fl	929
Blizzard A3/4000		
Cyberstorm MK II ERC 040/40Mh	17.900 bf/fl	985
Cyberstorm MK II 060/50Mhz	31.900 bf/fl	1.755
Cyberstorm 060/50Mhz	31.900 bf/fl	1.755
Fast SCSI II DMA controller	8.900 bf/fl	489
Fast SCSI II DMA MKII controller	5.500 bf/fl	305
DKB:		
Cobra 28 28Mhz turboboard A1200	7.500 bf/fl	415
Cobra 40 40Mhz turboboard A1200	9.950 bf/fl	549
Mongoose 50Mhz/Co 50/ 0Mb	12.995 bf/fl	715
Ferret SCSI II Contr. turbocards A1200	3.995bf/fl	220
RapidFire(SCSI+Ram) A2/3/4000	6.500 bf/fl	359
Sonnet Doubler A4000 040/50Mhz	12.900 bf/fl	710

Casablanca: Digitaal video monteren

casablanca zonder harddisk . . .	66.900 bf/fl	3.675
casablanca 2.0 Gb	89.900 bf/fl	4.940
casablanca 4.5 Gb	109.900 bf/fl	6.040
casablanca 9.0 Gb	146.900 bf/fl	8.075
Draco 060	129.900 bf/fl	7.139

GEHEUGEN

MBX 1200Z/klok/68881/1Mb	4.900 bf/fl	269
Harms 4Mb Co. opt A1200	5.500 bf/fl	305
DKB 1202 (A1200)	3.995 bf/fl	219
A600 1MB intern	2.990 bf/fl	165
A500 512 Kb intern	1.695 bf/fl	95
A500 2 Mb intern	4.500 bf/fl	249
A500+ 1Mb intern	2.400 bf/fl	135
Supra Ram A500 2-8Mb/ 2Mb	6.995 bf/fl	385
Ram kaart A2000 met 2Mb	4.900 bf/fl	269
DKB 2632 Ramkaart voor A2630	7.995 bf/fl	439
Sim 4 Mb 72p 32bit	1.495 bf/fl	85
Sim 8 Mb 72p 32 bit	2.500 bf/fl	139
Sim 16 Mb 72p 32 bit	4.995 bf/fl	275
Sim 16 Mb GVP	7.950 bf/fl	439
Sim 32 Mb 72p 32 bit	9.950 bf/fl	549

DIGITIZERS

VLab Motion YUV Componentm.	21.900 bf/fl	1.205
VLab Y/C-A 2/3/4000	12.900 bf/fl	709
VLab par, incl. Voeding	8.500 bf/fl	469
VLab par YC, incl. Voeding	15.900 bf/fl	875
ProGrab 24 RT plus s-vhs	7.500 bf/fl	415
PCMCIA interface	2.500 bf/fl	139

GRAFISCHE KAARTEN

Retina BLT Z3, 1 Mb	8.900 bf/fl	489
Retina BLT Z3, 4 Mb	10.900 bf/fl	599
Retina Z2, 1 Mb	4.900 bf/fl	269
Retina Z2, 2 Mb	5.950 bf/fl	329
Retina Z2, 4 Mb	7.995 bf/fl	439
Retina VGA-1084 Monitor Adapter	1.250 bf/fl	69
CyberVision 3D 4Mb	12.900 bf/fl	710
CybergraphX, 24 bit software	1.350 bf/fl	75
Picasso-II-RTG	13.900 bf/fl	765
Picasso-II-Multimedia	19.690 bf/fl	1.080
Pablo	6.560 bf/fl	360
Mainactor broadcast	8.645 bf/fl	475
Picasso IV 4Mb	17.995 bf/fl	989

GELUIDSKAARTEN

Maestro Professional- A2/3/4000	19.990 bf/fl	1.099
Toccata - A2/3/4000	12.990 bf/fl	715
Toccata kabelset	1.295 bf/fl	75
Aura A1200 PCMCIA	4.995 bf/fl	275
Technosound Turbo 2	1.950 bf/fl	110
Midi 2 out 2 thru 1pass	1.695 bf/fl	95
Midi prof compleet	3.990 bf/fl	220

SOFTWARE

Image FX 2.1	7.900 bf/fl	435
Immagemaster RT	1.995 bf/fl	109
Brilliance	3.900 bf/fl	489
Personal Paint 7.0 CD	2.495 bf/fl	139
Scala MM 400	9.900 bf/fl	545
PhotoGenics 2.0	4.900 bf/fl	269
W.C.S. datadisks	995 bf/fl	55
PC Task 4.0	3.995 bf/fl	220
Devpac 3	3.995 bf/fl	220
DICE C	5.900 bf/fl	325
Final Writer 5.0	3.950 bf/fl	219
Final Data III	2.495 bf/fl	139
FinalCalc	4.900 bf/fl	269
Twist 2 (Hisoft)	4.995 bf/fl	275
Superbase 4 Personal	7.900 bf/fl	489
Organiser V2	2.500 bf/fl	139
Wordworth 5.0	3.950 bf/fl	219
Type Smith 2.5	2.995 bf/fl	165
Pagestream 2.2SE	1.995 bf/fl	110
Pagestream 3.2	8.995 bf/fl	495
Provector 3 zeer krachtig struktuur tekenpr.	7.900 bf/fl	435
Ami-FileSafe User Version	1.695 bf/fl	95
Pro	3.760 bf/fl	209
Directory Opus 5.5	2.795 bf/fl	155
Diavolo Backup	2.195 bf/fl	120
Monument Designer V2.0	8.900 bf/fl	489
V3.0	12.900 bf/lf	709

HARDWARE

Emplant 586DX Module	4.900 bf/fl	269
Harddisk IDE 2.5" 120 Mb	4.900 bf/fl	269
Harddisk IDE 3.5" 1.3Gb	7.900 bf/fl	435
2.1Gb	11.950 bf/fl	659
3.2Gb	14.500 bf/fl	799
Harddisk IDE 5.25" 2.5Gb bigfoot	12.500 bf/fl	689
Harddisk SCSI 3.5" 1.0Gb	12.500 bf/fl	689
SCSI 2.1Gb	17.900 bf/fl	985
SCSI 3.0Gb	19.950 bf/fl	1.095
SCSI AV 2.1Gb	23.900 bf/fl	1.315
SCSI AV 4.5Gb	44.900 bf/fl	2.469
SCSI AV 9.0Gb	79.995 bf/fl	4.395
SyQuest 270Mb SCSI/IDE int.	8.995 bf/fl	495
Zip Drive 100Mb scsi ext./int.	7.900 bf/fl	435
Jazz Drive 1.0Gb scsi int. 3,5"	19.995 bf/fl	1.099
Medium 270 Mb	2.290 bf/fl	126
Medium EZ 135 Mb	950 bf/fl	52
Zip Medium 100 Mb	795 bf/fl	45
Jazz Medium 1Gb	4.500 bf/fl	249
Externe behuizing 1X SCSI	3.950 bf/fl	219
Externe behuizing 4X SCSI	5.995 bf/fl	329
Rapidfire SCSI II contr.A2/3/4000	5.900 bf/fl	325
Oktagon AT 2008 A2/3/4000	3.900 bf/fl	215
Oktagon SCSI 2008 A2/3/4000.	5.900 bf/fl	325
SQUIRREL SCSI pcmcia A6/1200	2.950 bf/fl	165
Surf Squirrel scsi + serialport	5.495 bf/fl	300
Tekentablet Omnipen 3"x 3"	3.995 bf/fl	219
6"x 4"	5.500 bf/fl	305
6"x 6"	5.900 bf/fl	325
9"x 6"	6.900 bf/fl	379
Toshiba 6.7x SCSI intern	8.100 bf/fl	445
Nec CD-Rom SCSI Extern	6.900 bf/fl	379
Portable CD-Rom Player SCSI	5.500 bf/fl	300
Tandem controller	3.500 bf/fl	195
ATAPI driver kit IDE CD-ROMS	2.295 bf/fl	125
ASIM CDFS 3.4 CD-Rom control softw.	2.900 bf/fl	159
Hand Scanner	4.900 bf/fl	269
Epson GT5000 Flatbed scanner	17.995 bf/fl	989
Paragon 6000 SP Flatbed scan. incl. softw.	19.500 bf/fl	1.075
ScanQuix 3 Scanner Software	3.900 bf/fl	215
Modem Extern Sportster Voice 33.600 + Fx	8.500 bf/fl	469
Sportster USR 28.800 + Fx	6.900 bf/fl	380
Sportster USR 14.400 + Fx	4.500 bf/fl	249
Modem PCMCIA USR 14.400 + Fx	7.900 bf/fl	435
GP Fax (fax software)	2.795 bf/fl	155
Multifax Professional	3.595 bf/fl	199
Multiterm 3.6	2.250 bf/fl	125
Termite (modem software)	2.295 bf/fl	129
IBrowse Web Browser internet softw.	1.695 bf/fl	95
Net & Web 2 (TermiteTCP, IBrowse, Man.)	4.900 bf/fl	270
AmiTCP/IP (netwerk protocol)	3.900 bf/fl	215
Parnet 3 m	995 bf/fl	55
Liana 1.8 m	2.250 bf/fl	125
Ariadne (ethernet kaart)	8.995 bf/fl	495
Ethernet kaart ASDG	9.950 bf/fl	549
Ethernet PCMCIA kaart	12.900 bf/fl	710
Enlan DFS (netwerk software)	10.995 bf/fl	599
Siamese Twin Packet	6.995 bf/fl	385
Siamese met SCSI devices (surfsquirrel,PCI scsi card and cables)	16.500 bf/fl	905
A4000/A1200 Tower behuizing	11.900 bf/fl	655
A4/1200 Tow. behuiz. volledig	21.000 bf/fl	1.155
Zware voeding A5/6/1200 250W	2.995 bf/fl	165
Drive 3.5 extern	2.650 bf/fl	145
Drive 3.5"Ext. 1.76 Mb Slimline	3.995 bf/fl	220
Kickstart 3.1 A500/2000	2.500 bf/fl	139
A3000/4000/1200	2.995 bf/fl	165
Audiomaster IV	3.500 bf/fl	195
Music X 2.0 + Notator	3.900 bf/fl	215
Samplitude-Pro II (SEC'D)	4.950 bf/fl	275
Octamed Pro V6.0 CD	1.795 bf/fl	99
Octamed Soundstudio V1 CD	1.950 bf/fl	110
Symphonie 2.4e	5.900 bf/fl	325
Wordworth 6.0 Office Cd	4.500 bf/fl	249
Wordworth 6.0 Cd	2.950 bf/fl	165
Cloanto The Kara Collection Cd	2.250 bf/fl	125

Schietboomstr. 7 - 9 B-3600 Genk Belgie Tel.: ++ 32-(0)89-35.41.23 Fax.: 30.30.41
NL: AMRO 40.55.80.444. BEL: BACOB 784-5556506-81 1 gulden = 18,2bfr

Open: di t/m za. 10.00 - 12.00 13.00 - 19.00 za. 18.00
Wijzigingen en drukfouten voorbehouden

the AmiWarez Arena

De Amiga is vanaf het begin een 'hacker's machine' geweest. Met haar vooruitstrevende hardware en dito multitasking OS trok de computer programmeurs en techneuten aan als eersteklas stroop. Daar heeft de Amiga-parochie tot op de dag van vandaag profijt van: een hele generatie gespecialiseerde programmeurs groeide als het ware op met de machine. Mede daardoor komt er vandaag de dag in zes maanden minstens evenveel software voor 'onze' computer uit als in heel 1987.

AMINET 15

De vijftiende Aminet-CD is feitelijk een interim-uitgave. In verband met de jaarlijkse Amiga-manifestatie in Keulen kwam het schijfje eerder uit dan gebruikelijk. Er staat dan ook wat minder 'nieuw' materiaal op dan gewoonlijk en bevat - in tegenstelling tot de meeste recente discs - geen commercieel pakket als bonus. Niettemin beslaat de inhoud weer een slordige 620 Megabytes, waarvan zo'n 250 Mb aan MPEG-animaties is gewijd. Een collectie afspeelprogramma's voor dergelijke 'compressiefilms' staat eveneens op de CD. De software die wij hier belichten, draait zoals gewoonlijk onder Kickstart 2.0 en hoger, tenzij anders aangegeven.

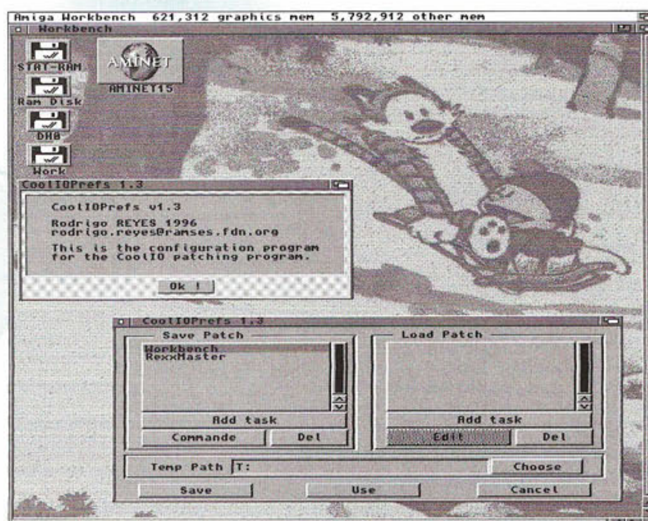
MUS

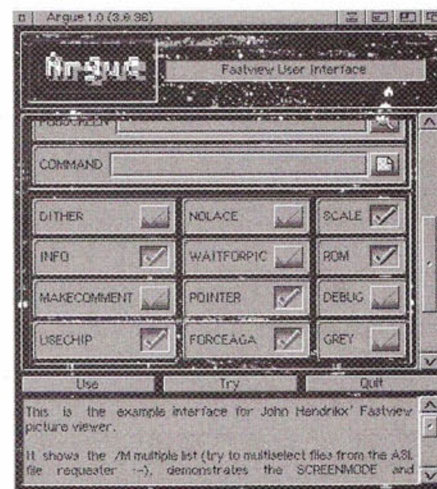
Niet geheel nieuw, maar voor muziekfreaks zeker vermeldenswaard is **GMPlay 1.2** van Alessandro de Luca en Christian Buchner. Het programma speelt MIDI-bestanden af op de Amiga. Dankzij een inmiddels wijdverbreide 'soundmix'-truc kan de software deze .MID-files via de Paula-chip in 14-bits resolutie ten gehore brengen. Het programma heeft daarvoor wel een redelijk snelle processor nodig; de auteurs bevelen voor het gebruik dan ook tenminste een 50 MHz 68030 aan (de minimum-vereisten: een 68020, Kickstart 2.0, een harddisk en enkele Megabytes fast-RAM). Om de MIDI-tunes op het maximum van 44.1 KHz af te spelen hebben we naast uitstekende samples en de ECS-chipset bovendien een stukje veredeld zand nodig waar '68040' op staat. GMPlay werkt vanuit de CLI en kan maximaal 64 stemmen gelijktijdig verwerken. Het programma is vooralsnog giftware. Naast de sounds die bij het pakket zitten treft de gebruiker op Aminet 15 voor GMPlay ook een speciale sample-verzameling aan van Christian Sauer. Eenmaal uitgepakt beslaat deze collectie maar liefst negen Mb.

UTIL

Hoewel de naam wellicht anders doet vermoeden, is Rodrigo Reyes' **CoolIO 1.4** geen utility om de spraak-software van de Amiga het gangsta-rappen aan te leren. De verdiensten van het programma liggen op een heel ander terrein: het gebruik van verschillende bestandsformaten. Die werpen met dit freeware-utility ineens heel wat minder barrières op. Onder Kickstart 3.x zorgt CoolIO er namelijk voor dat programma's gebruik kunnen maken van datatypes, ook als ze daar oorspronkelijk niet op zijn ingesteld. Daardoor is het mogelijk om pakketten als DPaint of Final Writer Lite plotseling ook JPEG- of GIF-plaatjes in te laten lezen. Met behulp van externe programma's als GfxConv kunnen we dergelijke programmatuur tevens ertoe bewegen om bestanden in verschillende formaten weg te schrijven. (Dit werkt ook onder Kickstart 2.0, want voor het 'saven' heeft CoolIO geen datatypes nodig).

Het programma is uitgevoerd als Commodity en neemt slechts 20 Kb RAM in beslag. De auteur heeft tevens rekening gehouden met 'koppige' software die CoolIO's geknutsel met in- en uitvoerprocessen niet accepteert. Door middel van een Preferences-utility kunnen we dergelijke programmatuur simpelweg van het gebruik uitsluiten.

Het venstersysteem MUI heeft in de afgelopen jaren de nodige Megabytes aan discussiestof doen opwaaien. Voor- en tegenstanders van deze zwaarwichtige Workbench-uitbreiding maakten elkaar op Internet niet zelden uit voor bedorven zeebewoners.

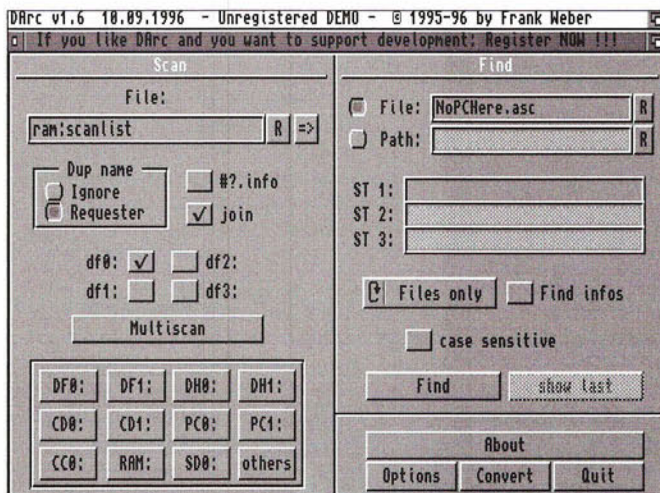
Thorsten Stocksmeier werd blijkbaar door dit gebakkelei geïnspireerd, want hij maakte een utility op basis van deze Magic User Interface en noemde het met fijne ironie **Argue**. De naam kan eveneens betrekking hebben op het Engelse woord voor CLI-parameters ('arguments') - daarmee houdt het programma zich dan ook bezig. Met behulp van Argue voorziet de gebruiker CLI-utility's als LhA of SetCPU in een wip van een muisgestuurd 'bedieningspaneel'. Het programma, dat zelf in de directory C: thuishoort, rust dergelijke software door middel van een scriptbestand en een

Workbench-ikoon uit met een resolutie-onafhankelijke MUI-GUI. We hoeven slechts het script aan te passen en er de benodigde parameters in te vullen ('lha a v -g -F %s') om die vervolgens nooit meer in te hoeven tikken. Argue is E-mailware; de auteur verwacht van tevreden gebruikers tenminste één berichtje. Het programma gaat op Aminet 15 vergezeld van diverse probeerscripts voor bekende utility's.

DISK

Met de komst van de cd-rom is de voorraad pd-materiaal van de gemiddelde Amiga-gebruiker enorm gegroeid. Daardoor zit die bij het zoeken van een bepaald bestand of programma al gauw tegen een digitale hooiberg van enkele Gigabytes aan te kijken. Als remedie tegen al te veel tijdverlies ontwikkelden Frank Weber en Holger Karsten het shareware-utility **DArc.**

Het programma pakt het probleem van twee kanten aan. De voornaamste functies van Darc 1.6 zijn voorraadbeheer en het opzoeken van bestanden. We kunnen er bijvoorbeeld de inhoud van onze floppy- èn cd-verzamelingen in één groot index-bestand mee onderbrengen. Ter illustratie: de index van Aminet 15 beslaat zo'n 72 Kb. Het programma is vervolgens in staat om een file uit deze 'brij' te vissen en aan te geven waar die zich bevindt. Darc kan echter ook zonder index-file dienst doen als gewone bestandenvinder. Bij het zoeken is het mogelijk om 'wildcards' (jokers) te gebruiken en om na afloop nadere informatie over het resultaat op te vragen. Daarnaast kunnen we LhA-bestanden rechtstreeks vanuit DArc uitpakken. Het toevoegen van andere (zelf gekozen) functies behoort eveneens tot de mogelijkheden - na registratie bij de auteurs. De shareware-bijdrage voor DArc, dat minstens één Mb vrij RAM nodig heeft, bedraagt twintig dollar.

AMINET 16

Het zestiende schijfje in de Aminet-reeks verscheen opvallend snel - nèt voor de kerstdagen - na het vijftiende exemplaar. Ook deze uitgave omvat wat meer updates dan nog niet eerder verschenen materiaal. De totale inhoud beslaat zo'n 606 Megabytes. Voor muziekfans bevat het schijfje een bonus: een extra grote voorraad mod-files (eenmaal uitgepakt goed voor zo'n 370 Mb). Enkele shareware-achtige - doch commerciële spellen, overgenomen van de oudere Gamer's Delight CD, ronden het aanbod af.

GFX

Hoe nuttig het ook is om een collectie bruikbare illustraties bij de hand te hebben: op de harde schijf lijken al die .IFF en .JPG-files op elkaar. Zeker op een Amiga groeit de plaatjesvoorraad puur door zijn omvang al snel uit tot een onoverzichtelijke bestandenbrij. Natuurlijk is het mogelijk om even te kijken of HouseBlurp.IFF dan wel GabberFuzz.IFF nu de gezochte illustratie oplevert, maar een plaatje zegt juist in dit soort gevallen meer dan duizend bestandsnamen. Met zijn digitale fotoalbum Collector levert Frédéric Calendini een oplossing voor dit soort problemen.

Het programma brengt de beschikbare graphics in de vorm van kleine 'thumbnail'-pictogrammen overzichtelijk in beeld. We kunnen deze 'databank' vervolgens naar wens aanvullen, verkleinen of alfabetisch sorteren. Dubbelklikken op een thumbnail - het programma is geheel muisgestuurd - tovert het betreffende beeldbestand bovendien schermvullend op de monitor. Aangezien Collector gebruik maakt van datatypes, heeft het daarvoor wel Kickstart 3.0 nodig (en enkele Megabytes vrij geheugen). Het programma werkt zowel op AGA-machines als op oudere Amiga's met een grafische kaart. Opvallend is bovendien de behandeling van individuele bestanden. In tegenstelling tot vergelijkbare programma's kan Collector de plaatjes niet alleen via Multiview laten zien; we kunnen er via een speciaal functiemenu ook andere utility's of ARexx-scripts op loslaten. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om enkele specifieke plaatjes te selecteren en die door pakketten als ADPro of GfxCon automatisch om te zetten naar een ander formaat. Deze flexibiliteit maakt van Collector meer dan een simpele graphics-databank. Het programma is bovendien freeware; het gebruik ervan kost in beginsel helemaal niets. Alleen programmeurs die er hun plaatjesvoorraad mee gaan beheren, krijgen het verzoek om als vergoeding een exemplaar van hun eigen (shareware) brouwsels naar de auteur te sturen.

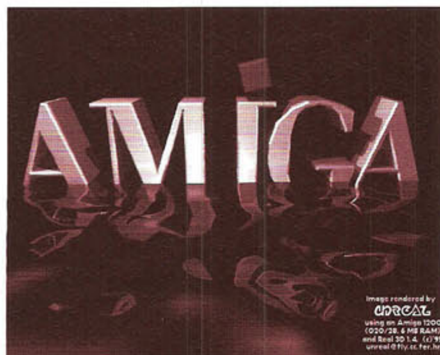
AGAMorph van Stefan Guthe is een programma voor het 'morphen' en samenvoegen van beelden. Deze specifieke vervormingstechniek wordt meestal bij portretten toegepast; vooral politici zijn zo de laatste jaren nogal eens door de wringer gehaald (wat onder meer resulteerde in 'Billary Clinton'). Guthe's programma heeft voor deze stunt tenminste Kickstart 3.0 en de AGA-chipset nodig. Met een grafische kaart kan de software echter ook overweg. Afhankelijk van het plaatje komen enige Megabytes RAM eveneens van pas, want AGAMorph werkt intern met 24-bits precisie. Het kan IFF-bestanden tevens in die kleurdiepte wegschrijven en stelt feitelijk geen limieten aan de grootte van de betreffende plaatjes. Bij omvangrijke graphics is een snelle processor echter wel gewenst; niet voor niets zitten er speciale '040- en FPU-versies bij het pakket.

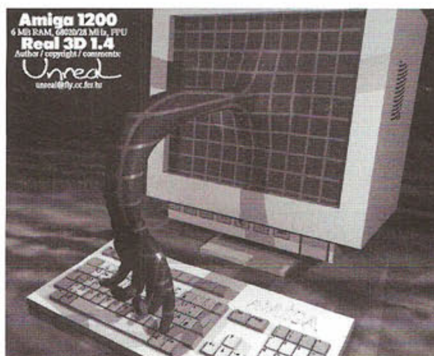

De bediening van AGAMorph blijkt haast kinderlijk eenvoudig. Na het laden van ons beeldmateriaal hoeven we slechts de mate in te stellen waarin

de twee plaatjes met elkaar 'gemengd' moeten worden. Het gehele proces verloopt muisgestuurd. De software beschikt bovendien over diverse functies om het morphen handmatig te beïnvloeden, onder meer via splinecurves en verplaatsbare markeringspunten. Met deze hulpmiddelen kunnen we de vervormingen in het eindresultaat accurater bijsturen. Voor kleur en beeldformaat van de graphics - eventueel laadbaar via datatypes - heeft AGAMorph ook instelmogelijkheden bij de hand. Versie 1.2 van het in C geschreven programma is shareware; de registratie kost 20 DM.

Werken met Amiga-graphics houdt tegenwoordig vaak méér in dan opereren via Agnus, Denise en Paula. Met de stijgende populariteit van snelle videokaarten, de AGA-chipset en pseudo-RTG-systemen als CyberGraphX en EGS is vooral programmeren er niet eenvoudiger op geworden. De veelvoud aan grafische subsystemen op de Amiga bemoeilijkt het schrijven van programmatuur die op èlke moderne configuratie werkt. John Hendrikx, Steffen Häuser en Wolfram Schenk ontwierpen samen met Thomas en Hans-Jörg Frieden een oplossing. Hun **RtgMaster**-pakket voorziet in universele 'vertaalsoftware' voor de CyberGraphX-, EGS-, Picasso II-, AGA- èn ECS-systemen. Het geheel is voornamelijk bedoeld voor games- en demo-coders. Zij kunnen er kunststukjes mee schrijven die op alle genoemde systemen werken, zonder uit te hoeven pluizen hoe deze precies in elkaar steken. Daarnaast omvat het RtgMaster-pakket een methode om een eenvoudige vorm van TCP/IP netwerkondersteuning aan (met name) spellen toe te voegen.
De software gaat vergezeld van enkele demo's, die het potentieel van het systeem aan moeten tonen. Zo konden we enkele typische demo-effecten (een 3D-landschap en een bewegend 'plasma-vuur') bewonderen op onze GVP Spectrum-kaart. Serieuzer gebruik van de RtgMaster-programmatuur is eveneens mogelijk, getuige de kleine IntuitionGadgets-demo die als extraatje bij het pakket zit. Om te werken heeft de

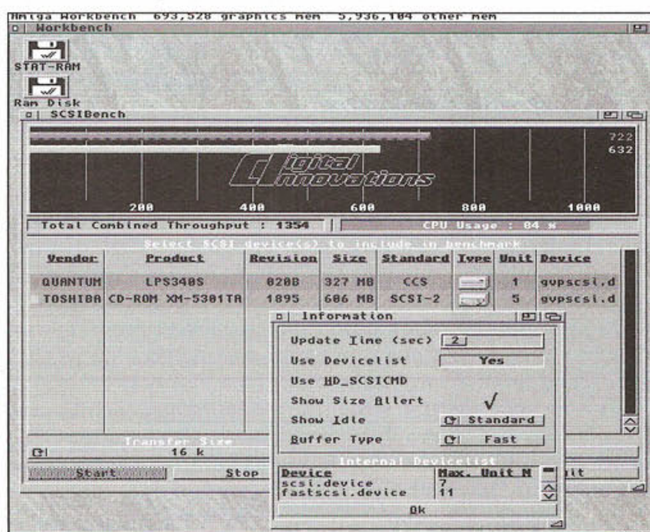

software minimaal Kickstart 2.0 en een 68020-processor nodig; in samenwerking met het CyberGraphX-systeem moet Kickstart 3.0 er aan te pas komen. Versie 11.0 van het RtgMaster-pakket is freeware en mag zelfs voor de ontwikkeling van commerciële spellen worden gebruikt.

UTIL

Er bestaan tal van benchmarks om de prestaties van harddisks te meten. Als we echter een cd-rom drive onder de loep willen nemen, blijkt de keuze al snel beperkt. Afgezien van het al wat oudere programma RSCP (Rawspeed) zijn er niet veel Amiga-programma's die uitsluitend 'read-only' tests op de disk kunnen uitvoeren. Sommige benchmarks lopen zelfs acuut vast als ze proberen om hun meetgegevens naar de cd-rom te schrijven. **SCSIBench** van Frank Toepper en Ralph Wermke omzeilt dit soort problemen en is tevens in staat om de prestaties van ons disksysteem 'real-time' in beeld te brengen.

Het programma werkt met alle gangbare SCSI-devices; door middel van Workbench Tool types kunnen we de software op onze eigen apparatuur attent maken. Voor een utility stelt het relatief hoge software-eisen. Versie 1.0 heeft naast Kickstart 3.0 (en 1,5 Mb vrij RAM) MUI 3.x nodig om zijn taak te volbrengen. Daar staat tegenover dat SCSIBench nadrukkelijk gebruik maakt van de multitasking-eigenschappen van AmigaDOS. Om een realistische indruk te geven van de prestaties van ons 'scuzzy'-systeem kan het programma bijvoorbeeld meerdere (hard)disks gelijktijdig testen. Bovendien registreert het voortdurend de mate waarin de processor wordt belast. De gebruiker kan tevens kiezen op wat voor manier de software de gegevens van de drive moet lezen: sequentieel, willekeurig (random) of steeds van hetzelfde disk-block. Ook de (cache)buffergrootte is daarbij instelbaar. Via een grafiekje houdt SCSIBench de gebruiker voortdurend op de hoogte van de resultaten. Die weet daardoor meteen in hoeverre de aanwezigheid van enkele harddisks of cd-rom drives het multitasken van de Amiga beïnvloedt.

MISC

We hadden beloofd er in een later stadium nog eens op terug te komen: UAE. De Amiga-emulator van Bernd Schmidt heeft inmiddels een zekere reputatie verworven: voor de een is de naam synoniem voor 'langzaam', voor de ander staat ze gelijk aan een briljant stukje programmeerwerk. Versie 0.6.4, als broncode aanwezig op de zestiende Aminet-disk, bewijst in elk geval dat het programma serieus genomen dient te worden. Dankzij het werk van diverse vrijwilligers draait het pakket - en daarmee zowat alle Amiga-software - inmiddels onder de besturingssystemen BeOS, NeXTStep, AmigaDOS, MacOS, Linux, MS-DOS, SunOS en AIX op Pentium-, PowerPC- en DEC Alpha-processoren.
Het programma is sinds V0.6.0 beduidend minder traag dan voorheen. Zelf draaiden we Workbench 3.1 met behulp van UAE op een 180 Megahertz PowerPC-processor. Daaruit bleek dat een 160 MHz CPU onder de motorkap volstaat om de snelheid van een originele Amiga te evenaren en in sommige gevallen zelfs te overtreffen. Het gaat dan weliswaar om een 68000-machine, maar rekenen doet UAE meestal vele malen sneller dan de A500 die ze nabootst. Het is vooral de emulatie van snelle graphics (lees: de Amiga custom-chips) die veel tijd kost. De gebruiker kan de emulator op een minder snelle computer daarom opdragen om het scherm per

MICROTECH™ ROOS

SUPER PSU

Power Supply Unit, oftewel VOEDING
SUPER STABIEL, 5V:20A, +12V: 8A, -12V: 0.5A, met blower
totaal 200 watt = 8 x zo zwaar dan gewone A1200- voeding!

Direct aansluitbaar op A5/6/1200 139,-
Ook leverbaar in orig.**Commodore** *AMIGA*-behuizing voor 149.-
Standaard voeding A5/6/1200 2.5 of 4.5 A. 89.-

VOEDING DEFEKT?

of te klein?

RUIL 'M IN voor 'n ZWAARDERE!

Nu 25.- terug voor uw oude voeding bij aankoop van een nieuwe!

Toetsje,veertje,kabeltje,knopje,plugje,schakelaartje,chipje: **MICROTECH** heeft't (waarschijnlijk)

DISKDRIVE 3½"

INTERN, 880Kb, naar keuze voor *A*500/600/1200/2000 :**129.-**
Extern 880Kb, alle *AMIGA*'s : 149,-

SUPER-MUIS

ook wel track-ball genoemd, royale afmeting
omgekeerde muis met biljartbal
zeer hoge resolutie! 49.-

HARDDISK-KABELS voor *AMIGA 600/1200*

2x44p. voor **1 x 2.5" Harddisk 20.-**
3x44p. voor **2 x 2.5" Harddisk 35.-**
1x44p.+1x40p.voor **1 x 3.5" Harddisk 39.-***
2x44+1x40p.voor **1 x 2.5" en 1 x 3.5" HD 49.-***
1x44p.+2x40p. voor **2 x 3.5" Harddisk 49.-***
*met power-cable

SCART KIT

14-delige universele SCART-kopieer-kit
Met de inhoud van de kit is het mogelijk om elke TV en VIDEO aan elkaar te knopen.
verpakt in handig kunststof tasje 29.-
***AMIGA*-Monitor-kabels:**
Scart+audio 39.-, 9pol.+audio 39.-
6pol.+audio 39,-, Scart-TV-kabel 39.-
MODULATOR A520 orig.*AMIGA*
compl.m.kabels 99.-,met inruil defekte 85.-
Nu ook leverbaar 44p.2.5"IDE-kabel 15.-p.m.
Losse 44p.2.5"IDE-connectors 7.50 p.st.

MerkDISKETTES

Sorry,tijdelijk niet leverbaar!
Voor CD-ROM-freaks:

SCSI-kabels

SCSI-1:DB25Male-50p.Centr. Male 1.8m. 49.-
SCSI-1-50p.Centr.Male-50p.Centr.M. 1.8m. 49.-
SCSI-2-DB50Mini-Male-50p.Centr.M.1.8m. 69.-
SCSI-2-50p.Centr.Male-50p.Centr.M. 1.0m. 49.-
4x50p.IDC-Female-50p.Centr.Male 1.0m. 49.-
4x50p.IDC-Female 0.6m. 39.-

HARDDISK 2.5" IBM

probleemloos in te bouwen in *AMIGA* 600 of 1200

360Mb nu 329.-
geheel compleet (met kabel) direkt aansluitbaar!
2.5"(!) 1 Giga-byte harddisk IDE 599.-

Wij repareren uw *AMIGA*
met prijsopgave vooraf
en..binnen 1 week weer terug!
EIGEN TECHNISCHE DIENST,
dus betaalbare prijzen !

Een net diskette-bestand?
Diskette-LABELS
120 st. 7.50
Orig.zwart/wit *AMIGA*-USA diskettestickers
Gewoon even meebestellen!

Schitterende MULTIMEDIA SPEAKERSET voor *AMIGA* !!

Bassbooster-circuit,3 regelaars,High Performance Speakers, **ingebouwde versterker** en 220v.voeding, aan/uit-schak.+LED,magnetische afscherming, Amiga-color,
compleet met kabels nu 120 watt 99.- !

Uw HARDDISK-BACK-UP
tot max. 600 Mb op CD-ROM zetten
60.-(vraag info)
OCCASIONS (gebruikt,getest):
Toetsenbord A1200 (intern) 75.-
Amiga 500 1.2 of 1.3 220.-
Interne Diskdrive A1200 75.-
Mainboard A500 z.chips 75.-compl.150-
Orig. behuizing A500 of 1200 50.-
2.5Amp.voeding A6/1200(orig) 35.-

GROTE SCHOONMAAK
REINIGINGSDISK 5.-
COMPLETE COMPUTER
REINIGINGSSET 20.-

Advanced Amiga Analyzer
Hardware/software diagnostic-kit ,test par,ser,mouse, mem,config,vid, enz. voor alle *AMIGA*'s **89.-**

MiniTower

voor PC, metaal, met alle schroeven, splinternieuw in doos, zonder voeding
koopje: 29.-
Ook leverbaar met 200w.PC-voeding 89-
Losse 200w.PC-voeding 75.-

LEKKERE 2-knops

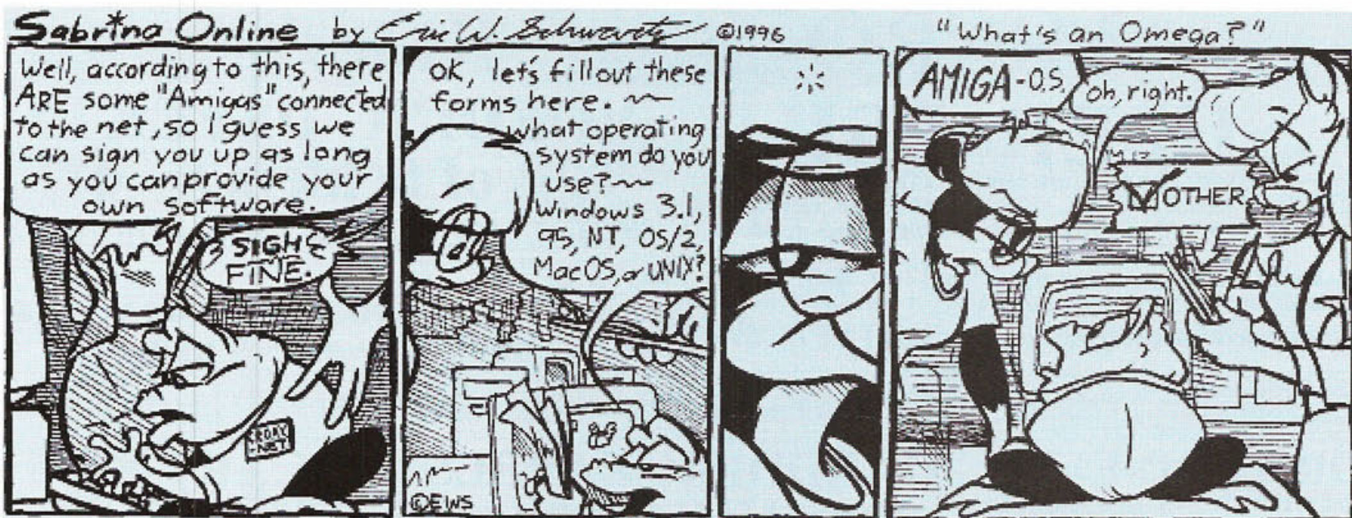

voor alle *AMIGA*'s
ergonomisch gevormd,Hi-res, in mooi *AMIGA*-WIT of fantastisch ZWART of jonge-muisjes ROSE!
39.-

C64	6526 CIA	29,-	D-RAM	4164 (voor C64)	1.--		VOEDINGEN:		SERVICE MANUALS:		DIVERSE ARTIKELEN	
C64	6569 VIC	29,-	D-RAM	41464-80ns (C64-II)	2,50	AMIGA	CD32 voeding (25w.i.p.v.17)	69,-	Service Manual A590 HD	29,-	Overspann.filter/bliksembeveiliging	29,-
C64	6581 SID	29,-	D-RAM	41256-100ns (A500)	6,-	AMIGA	590 HD (gemod.A500-voed.)	99,-	Service Manual A2088	29,-	Lijntrafo voor Monitor 1084/8833	79,-
C64	6510 CPU	19,-	D-RAM	414256-70/80ns	19.-	AMIGA	2000 voeding ,reconditioned	250.-	Service Manual A2286	39,-	Netschakelaar 1084/8833 Monitor	19.-
C64	906114 PLA	25,-	D-RAM	**ZIPP-RAM's 44256**	15,-	AMIGA	2000 voed.(m.inr.oude voed.)	200,-	Service Manual 1084/8833	29.-	Kick-switch A500/2000 (z.ROM)	39,-
C64	901225 U5	25,-	AMIGA	5719 GARY	39,-	AMIGA	1000 voeding origineel	69,-	Service Manual PC1 of 10/20	19.-	PLCC-tool (Agnus-IC-trekker)	29,-
C64	901226 U3	35,-	AMIGA	6242 CLOCK	29,-	AMIGA	500/1200 200watt.voeding	139,-	Service Manual A2090A	39.-	**Multimedia SPEAKERset 120 w.!**	99.-
C64	901227 U4	35,-	AMIGA	6570 Keyboard CPU	49,-	C128	Originele voeding C128	99,-	Service Manual C64/C64-II	49,-	Amiga 500 behuizing origineel	50.-
C64	8701 OSC.	24,-	AMIGA	8362 DENISE	59,-	1541-2	Voeding 1541/1581	69,-	Serv.Man.1541 of 1571 of 1581	49,-	A500/600/1200 Keyboard ASCII	129,-
C64-II	8500 CPU	25,-	AMIGA	8364 PAULA	59,-	C64/64-II	Originele voeding C64	49.-	Repairbook A500 Nederlands	49,-	Mooie Diskettedoos voor 80x3.5"	15.-
C64-II	8580 SID	35,-	AMIGA	8367 AGNUS A1000	69,-		KABELS:		System Schematics A500	39,-	**PCM-CIA-POORT (A600/1200)**	25.-
C64-II	8565 VIC	29,-	AMIGA	8371 FAT AGNUS	69,-		Amiga/Scart Monitor kabel+audio	39.-	System Schematics A600	39,-	23pol.D-connector M of F compl.	10,-
C64-II	PLA U8	29,-	AMIGA	8373 Hi-Res Denise	69,-		Amiga/Scart TV-kabel + audio	39.-	System Schematics A1200	39,-	86pol.conn.expansie-poort A500	19.-
C64-II	251913 U4	35,-	AMIGA	8375 Agnus 1of2 Mb	69.-		Amiga/9p.Delta (1084S)+audiokabel	39.-	System Schematics CDTV	39,-	2.5"bracket+verloop naar 3.5"	25.-
C128	8502 CPU	35.-	AMIGA	8520 CIA SMD-PLCC	59.-		Amiga/ 6pol. monitorkabel + audiokabel	39,-	System Schematics A3000	39,-	2.5"verloop naar 3.5"(geen Amiga)	19,-
C128	8563 CRCT	39,-	AMIGA	8520 CIA A500/2000	39.-		Amiga Printerkabel 25p-Centronics	19,-	System Schematics A4000	39,-	**Adapter Amiga>VGA Multisync**	39.-
C128	8566 VIC	39,-	AMIGA	Kickstart ROM 1of2	69,-		Amiga NULL-MODEM-kabel (25p.ser.)	25.-	**WORKBENCH e.d.**		IC-voet CIA SMD 44p. A600/1200	10,-
C128	8721 FPLA	39,-	AMIGA	Kickstart ROM 3.0	149.-		IDE flatcable 40 pol.3 connectors 60cm	15.-	Startdisks WB 1.3 (2 disks)	19.-	IC-voet Fat Agnus 84pol.PLCC	12.-
C128	8722 MMU	39,-	AMIGA	VIDEOHYBRIDE	39,-		SCSI flatcable 50 pol.3 connectors	25,-	Startdisks WB 2.0 (3 disks)	27.-	3.5" Reinigingsdiskette m.vloeistof	5.-
1541	901229 UB4	29,-	AMIGA	OSC. 28.375 Mhz	35,-		SCSI-kabel 50p.Centronics>25p.Delta	45.-	Startdisks WB 2.1 (5 disks)	45.-	Computer-reinigingsset compleet	20.-
1541	325302 UB3	29,-	AMIGA	Super Buster A3/4000	119.-		Joystick/muis verlengkabel plm.3m.	19,-	Startdisks WB 3.0 (6 disks)	54.-	**Muis-Joystick-switch automatisch**	49.-
1541	325572 UC1	35,-	AMIGA	5721 Buster A2000	39,-		PC-keyboard verlengkabel (krulsnoer)	15,-	Startdisks WB 3.1 (6 disks)	54.-	Set Powerkabels 3x5.25+2x3.5"	10.-
1541	251853 R/W	59,-	AMIGA	68000-8Mhz CPU	39,-		Serial kabel 6p. voor 1541 diskdrive	15,-	Set-up/installdisk A590/2090	12.-	8x8 Fan voor A2000-voeding	29.-
1541	VIA 6522	16.-	AMIGA	1377 (Modulator-IC)	29.-		Monitorkabel 5p/2tulp voor C64/128	12,-	Harddisk Install 3 of 3.1(A1200)	12.-	**C64-Emulator** kabel+PD-softw.1.3	39,-

Microtech Roos - Postbus 95338 - 2509 CH - den Haag - Telefoon 070-3475317 - Fax 070-3475319 - Giro 431672
Bestellen : Telefonisch of schriftelijk voor toezending onder rembours (kosten 12.50).Bij vooruitbetaling (giro 431672) of cheques e.d. 8,- verzendkosten.
Afhalen mogelijk na telefonische afspraak. **Openingstijden : dinsdag tot en met zaterdag, 11.00 tot 18.00 ! !** Afhaaladres: Jul.v.Stolberglaan 334, den Haag
Alle prijzen in Hfl. en incl. BTW, prijswijzigingen voorbehouden. Alle voorgaande prijslijsten & aanbiedingen zijn hiermee vervallen.
EIGEN TECHNISCHE DIENST VOOR SNELLE REPARATIES !

Telefoon : 070-3475317

Wij leveren vrijwel alle *AMIGA*-onderdelen uit voorraad!!

seconde minder vaak te verversen. Dat maakt de pseudo-Amiga veel sneller, al gaat het ten koste van enige soepelheid in de (muis)bewegingen. 'Statische' games als Monkey Island, The Bard's Tale of Arkanoid - want ook die draaien onder UAE - zijn in versie 0.6.4 echter ook op minder snelle processoren daadwerkelijk speelbaar. Demo's of actiespellen met veel bewegende effecten komen onder deze emulatie beduidend minder goed uit de verf. Bovendien kan de nabootser Amiga-disks niet rechtstreeks lezen (alleen de Amiga is daartoe in staat). Het pakket maakt daarom gebruik van DMS-achtige 'diskbestanden' die via een meegeleverd utility worden aangemaakt.

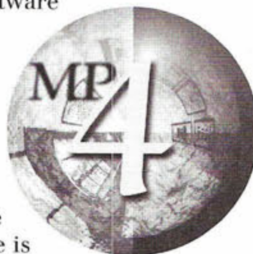
Naast de 'frame rate' en de schermresolutie kan de gebruiker ook de hoeveelheid RAM van de nagebootste Amiga instellen of de geluidsemulatie in- dan wel uitschakelen. Voor de gelukkige bezitters van supersnelle computers is een 68020-emulatie in de maak. ECS- en AGA-support volgt eventueel in een later stadium. De huidige versie van UAE is freeware; aangezien de broncodes erbij zitten, lijkt de verdere ontwikkeling van het pakket slechts een kwestie van tijd.

Producten: Aminet 15 en 16
Prijs: ƒ 35,- per stuk
Inlichtingen: Courbois Software, telefoon: 024-677 25 46

ANDERE PUBLIC DOMAIN CD'S

MEETING PEARLS IV

De vierde cd in deze serie lijkt sterk op haar voorgangers. Aan het Meeting Pearls-concept hebben de auteurs blijkbaar niet willen sleutelen. Naast geJPEGde opnamen van een bijeenkomst in het Duitse Ulm bevat de disc weer een collectie Amiga-pd die de deelnemers aan deze meeting bijeen brachten. De verzameling bestaat deels uit eerder op Aminet verschenen materiaal, deels uit onbekend werk van voornamelijk Duitse programmeurs. In totaal levert dat ditmaal zo'n 649 Mb aan software op.

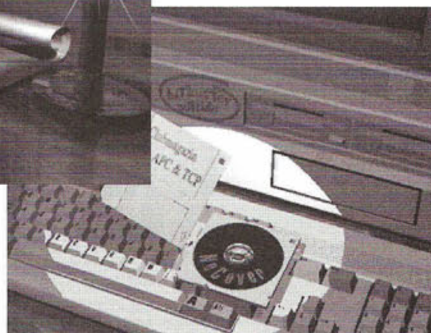
Utility's, modmuziekjes en games vormen samen het leeuwendeel van de software. Vooral de eerste categorie is

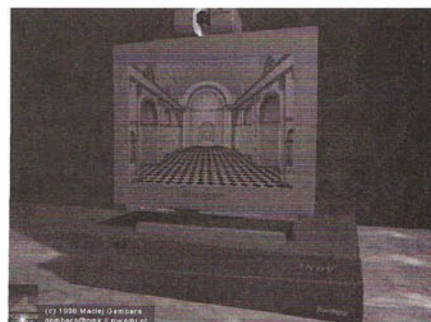

goed vertegenwoordigd met titels als ReOrg, CyberCron en Filer. Een voorraad FAQ's (teksten met antwoorden op vaak gestelde vragen) uit de rec.answers-nieuwsgroepen neemt eveneens de nodige Megabytes in beslag. Opvallend afwezig is daarentegen de Internet Movie Database, een alsmaar groeiende (en vrij actuele) informatiebron voor filmliefhebbers. Volgens de auteurs kregen zij ditmaal geen toestemming om de databank via een MP-disc te distribueren. De vrijgekomen Megabytes vonden een andere bestemming; vergelijkbare 'cd-only' programma's van buitengewoon formaat bevat MP IV echter niet.

APC&TCP VOLUME 1

De opzet van dit schijfje heeft nogal wat weg van het Meeting Pearls-concept. Ook deze cd bestaat grotendeels uit een mix van Engels- en Duitstalige software, met veel bijdragen uit eigen kring. De samenstellers, afkomstig uit een van de grotere Duitse Amiga-clubs, hebben daarmee zo'n 620 Mb bijeengebracht. Niet al het aanwezige materiaal is, strikt genomen, vrij verspreidbaar; de disc bevat enkele speciale 'club-versies' van shareware-programma's (zoals het spel **Marblelous** en het conversie-utility **TextWandler).** Niettemin bestaat het overgrote deel van de inhoud uit - met name - utility's uit de Aminet-collectie. Namen als **SnoopDos, ReOrg, ABackup** en **CyberShow** komt de gebruiker hier dan ook al snel tegen. Daarnaast bevat de cd enkele gespecialiseerde verzamelingen

(met name datatypes, printerdrivers en Workbench-versiersels à la MagicWB). Collecties van Duitse disk-magazines als NoCover en AmigaGadget vullen eveneens de nodige Megabytes van de schijf. APC&TCP Volume II is overigens (ondanks de naamsgelijkenis met zijn voorganger) vrijwel geheel gewijd aan beeldmateriaal in de JPEG-, GIF- en IFF-formaten.

RETRO GOLD

Met zo'n tien miljoen verkochte exemplaren draagt de Commodore 64 nog altijd het predikaat 'meest verkochte computer ter wereld'. Ook nu laat dit record blijkbaar nog zijn sporen na, gezien het aantal cd-rom's dat anno 1997 aan C64-programmatuur is gewijd. De cd Retro Gold haakt met zo'n 418 Mb aan C64- en Spectrum-software in op deze hang naar 'technostalgie'.

Opvallend aan het schijfje: noch de disc, noch de verpakking, noch de inhoud bevat enige verwijzing naar de makers. Echt verwonderlijk is dat in dit geval niet. De inhoud bestaat vrijwel volledig uit commerciële spellen uit het acht-bits tijdperk, waarop officieel nog allerlei copyrights rusten. Dat geldt eveneens voor het besturingssysteem van de C64, aanwezig in de vorm van enkele ROM-bestanden. Ook die zullen een legaliteitscontrole ongetwijfeld niet doorstaan. Aangezien er in de praktijk echter niet of nauwelijks actie wordt ondernomen tegen de verspreiders van dergelijke 'antieke' software, die immers niet langer wordt verkocht, lijkt er een soort ongeschreven 'verjaringsbeginsel' voor software-copyright te ontstaan. Desalniettemin kunnen wij niet anders dan erop wijzen dat dit ceedeetje officieel gesproken illegale 'warez' bevat, zij het uit een al haast stenen tijdperk.

Op het schijfje vindt de gebruiker tevens enkele C64- en Spectrum-emulators voor pc en Amiga. Naast Frodo 2.2 en versie 3.0d van het oudere A64 bestaat dit voorraadje onder meer uit Magic64 1.3 en ZXAM 2.0. De oldie-games vullen het grootste deel van de cd, voornamelijk in de vorm van enkele honderden .d64- en .t64-bestanden (voor de C64) en .z80 en .sna-files (voor de Spectrum). Afgezien van een enkele verdwaalde demo of applicatie bestaat de collectie uitsluitend uit spellen. Er zitten tal van klassiekers bij; titels als Arkanoid, Armalyte, Wizball en Zaxxon zullen ook menig Amiga-bezitter bekend in de oren klinken. Ze spelen uiteraard nog als vanouds, alleen blijft het karakteristieke gepruttel van Commodore's 1541-drive bij het laden van de software tegenwoordig achterwege.

Ruud Dingemans

Productinformatie:
- **Meeting Pearls IV: ƒ 29,-**
- **APC&TCP Volume 1: ƒ 25,-**
- **Retro Gold: ƒ 69,-**

Inlichtingen: Courbois Software, telefoon: 024-677 25 46

PD-PRODUCTIEF

In dit deel van The AmiWarez Arena bespreken we praktische toepassingen van public domain programma's. Vooral betaalbare oplossingen voor specifieke problemen komen hier aan de orde, waar mogelijk aan de hand van onze eigen praktijkervaringen. Ons vierde onderwerp: datatypes.

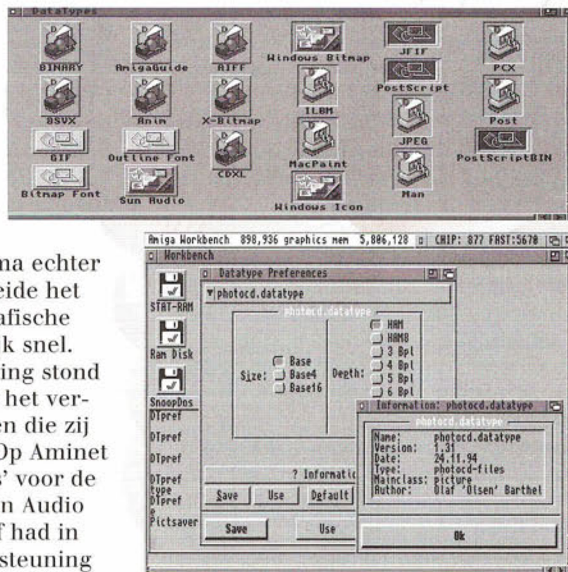
Met het datatypes-concept produceerde Commodore destijds een van de meest gewaardeerde nieuwigheden in AmigaDOS 3.0. De idee om een universeel bruikbaar systeem voor het laden van bestandsformaten te introduceren sloeg in de pd-scene vrijwel meteen aan. Inmiddels is het aantal datatypes dan ook duchtig gegroeid. Er bestaan zelfs allerlei utility's om ze onder de AmigaDOSsen 3.0 en 3.1 op soms onverwachte manieren te gebruiken. Met dit korte overzicht brengen we de verschillende mogelijkheden in kaart.

BIJZONDERE TYPETJES

Datatypes zijn er niet alleen om plaatjes mee in beeld te brengen. Commodore gaf dat bij de introductie zelf al aan: naast IFF-jes kon de gebruiker er immers ook AmigaGuide- en ASCII-teksten, CDXL-animaties en 8SVX-samples mee bekijken of afspelen. Niettemin zijn verreweg de meeste datatypes voor grafische bestanden ontwikkeld. Een groot deel ervan staat op de veertiende Aminet-CD. Daar vindt de gebruiker exemplaren voor de formaten BMP, JPEG, GIF, PCX, PostScript, Sun, Targa, X-Bitmap en PNG. Datatypes voor TIFF- en WordPerfect's WPG-bestanden staan onder meer op Meeting Pearls IV. Voor andere grafische formaten kunnen we onder meer terecht op Aminet 15 (Be-screen-

shots, MPEG-animaties) en 16 (ZX-dumps, SVG). De laatstgenoemde cd bevat tevens het V43 Picture-datatype van Ralph Schmidt, waarmee de gebruiker tal van formaten rechtstreeks onder het CyberGraphX-systeem kan bekijken. Helemaal voltooid is dit programma echter nog niet.De laatste jaren groeide het aantal datatypes voor niet-grafische bestandsformaten opmerkelijk snel. Met name geluidsondersteuning stond bij de ontwikkelaars hoog op het verlanglijstje, gezien de bijdragen die zij inmiddels hebben geleverd. Op Aminet 14 staan onder meer 'typetjes' voor de formaten VOC, WAV, AIFF, Sun Audio en MacSND. Commodore zelf had in Workbench 3.0 al voor ondersteuning van de overbekende IFF 8SVX-bestanden gezorgd. De betreffende formaten kunnen we tevens gebruiken als ze met XPK of PowerPacker zijn gecomprimeerd: daarvoor zorgt een speciaal 'decrunch-datatype', te vinden op Aminet 14.

INTER-VIEWERS

Er is echter meer mogelijk met datatypes dan uitsluitend riedeltjes af te spelen en al dan niet ondeugende plaatjes te bekijken. In combinatie met Multiview kunnen we ze bijvoorbeeld gebruiken om GIF-jes of JPEG's naar het IFF-formaat te converteren. Daarnaast zijn ze bruikbaar om de ingewanden van een programma te bestuderen (in hex-formaat), of de betreffende broncodes als C-listing. Op Meeting Pearls IV staan de daarvoor benodigde exemplaren. Ook voor het bekijken van fonts en ikonen bestaan datatypes, respectievelijk opgeslagen op de Aminet-CD's 14 en 15.
Hoe handig en flexibel de datatypes-idee echter ook is: een boel Amiga-programma's ondersteunen het (nog) niet. Vooral oudere, maar ook nieuwe pakketten negeren het bestaan van de alsmaar groeiende voorraad data-vertalers volledig. Snuggere programmeurs hebben ook daar oplossingen voor gevonden, zoals CoolIO van Aminet 15 (zie de Arena in dit nummer). Met dit utility maken we zowat elk gewenst programma alsnog 'datatypes-compatible'. Zeker op den duur kan dat heel wat tijdrovende conversie-sessies met pakketten als ImageFX of Photogenics besparen. Daarnaast zijn sommige datatypes, zoals die voor TIFF- of PostScript-bestanden, zelf flexibeler dan op het eerste gezicht lijkt. Met het programma DTPref, onder meer te vinden op Aminet 14, kunnen we onder meer bepalen welke schermresolutie of kleurdiepte ze moeten gebruiken.
De groeiende aandacht voor datatypes-support maakt het mogelijk om vrijwel elk programma van een veelzijdige en 'multimediale' optie voor bestanden-import te voorzien. Na een langzame start heeft de voorraad bestanden-herkenners zo langzamerhand zijn 'kritische massa' bereikt. In die zin wordt datatypes-ondersteuning ongetwijfeld interessanter - ook voor kleinere software-ontwikkelaars.

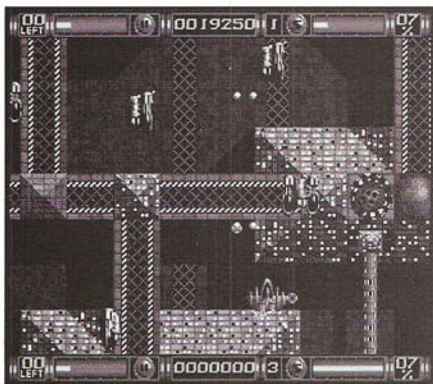
Ruud Dingemans

Op servicedisk 44 vindt u een actueel overzicht van alle circulerende datatypes en hun vindplaatsen.

EEN FLINK EIND OP WEG
Met de volgende cheats hoopt Bastiaan Vencken liefhebbers van de games XP8, XTreme Racing, Ruffian, Legends en Tin Toy een flink eind op weg te helpen:

XTreme Racing
In dit spel zitten twee 'hidden tracks'. Om de bewuste circuits (Volcanic Badlands 1 en 2) te spelen, moet je in de directory Tracks de namen Volcanic_Badlands_1B&2B.Trk veranderen in Volcanic_Badlands_1&2.Trk (twee keer de letter B schrappen dus).

XP8
Missie 2: 7ae54b234d1a
Missie 3: Fae54b234d1a
Missie 4: 12024aq10322
Missie 5: f8cf4b234d02

Ruffian, de levelcodes
1. Mushroom	2. Cornwall
3. Aerofoil	4. Charcoal
5. Injector	6. Loophole
7. Weighted	8. Hatstand
9. Almighty	10. Stumbled
11. Underlay	12. Astatine
13. Disktest	14. Headland
15. Prudence	16. Shoestop
17. Lothario	

Ruffian, de cheatcodes
Manylife, Censored, Timeless, Spacebar, Firemore, Cheatoff

Legends
Level	Code
Egypte	MPGJOLHD
Engeland	PEFJPHEL
China	PDEJIGLA
Space	MJDJJHMC
Einde	MICJJFFJ

Tin Toy
Druk tijdens het spelen op de de P-toets; het spel pauzeert. Klik nu op de linker muisknop en druk op de Help-toets. Dit activeert de cheat-mode. De knoppen F1 tot en met F5 voeren je vanaf nu naar andere gedeelten van het huis. Via de toetsen 1 tot en met 4 dring je telkens weer wat dieper door in het huis waar je op dat moment vertoeft.
Bastiaan Vencken, Heerlen

BEJAARDE INKTCARTRIDGE
Ik besloot onlangs eens op zoek te gaan naar een nieuwe cartridge (type Kodak Diconix) voor mijn Commodore MPS 1270 inkjetprinter. Ik had het apparaat, in het tijdperk van de 9-naalds afdrukkers nog een heuse primeur, al jaren niet meer gebruikt. Toch had ik nooit gedacht dat geen enkele Amiga-dealer mij verder zou kunnen helpen. En bij Escom keken ze zelfs alsof ik van een andere planeet kwam en een soort geheimtaal sprak. Ik moest maar naar Commodore of Kodak bellen, aldus de wijze raad.
Na veel omwegen kwam ik tot de ontdekking dat de Bubble Jet printers van Canon exact hetzelfde model cartridge gebruiken. Wie net als ik destijds op zoek is naar een vervanger voor de Kodak Diconix cartridge, dient in de betere kantoorboekhandel naar de Canon CJ-3A cassette te vragen.
Jacqueline Mols, Simpelveld

Ruil uw EUREKA voor de ontdekkingen van anderen. Deze rubriek staat of valt met uw medewerking. Stuur ons uw goede ideeën of oplossingen voor problemen, zodat anderen de gelegenheid krijgen een beter gebruik te maken van de onvermoede mogelijkheden die de Amiga biedt.
Het adres voor het inzenden van uw getypte vragen en tips luidt:
AMIGA MAGAZINE t.a.v. EUREKA
Cyclaamrood 2
2718 SE Zoetermeer
Is uw tip geplaatst? Bel dan even naar de redactie (079-3610438) voor een gratis servicedisk of (enkele) DPD-disk naar keuze.

EEN PAAR ANTWOORDEN
In een vorige aflevering van Eureka vroeg Okke Steensma zich af of er codes bestaan voor het spel Theme Park (Bullfrog). Het antwoord is: jawel! Allereerst moet je bij het opstarten van een nieuw park als naam MARK LAMPORT ingeven, gevolgd door de 'nickname' MARKL. Wanneer je vervolgens het spel start zijn er vier cheats beschikbaar: druk C voor extra geld, Ctrl + Z voor alle winkels, Shift + Z voor alle features en ALT + Z voor alle attracties.
Piet Schrijver, Workum

BENEFACTOR LEVELCODES
Hier volgen de codes die toegang verschaffen tot de eerste dertig levels van Benefactor (Psychnosis).

2. 13Q3RQPHQP	17. MMQPGPQPGP
3. 3MQL4PSNQR	18. 51B2513LQH
4. 6NJMFRGJC4	19. M2QQP3RRQJ
5. 1T11CDBBD2	20. MNQP2Q4NC4
6. QFJ2NJMHQM	21. MU3QHJG4FH
7. QJJ2PNKFQ4	22. 2NQ3NRTLQ5
8. 3KQLHNRM34	23. MB3QPFJRQG
9. 1QQ343NFLF	24. M4Q5MWMQ3S
10. 1MQ2RQPDQP	25. MMQPKP5T4T
11. 3CQMSG4KQZ	26. MMCN4N2PQP
12. 1NQ2JRRFKS	27. MMQPSP4NQN
13. 3XQPN44NLM	28. MJQTMQ4RK4
14. 3NQLQQQLQQ	29. MJQT4QQT4Q
15. 1PQ3WXKCQR	30. 2NQHPQR3QR
16. 53J32MF213	

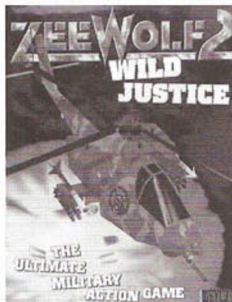
Leon Lander, Hoensbroek

COLONISATION TIPS
Voordat je in Colonisation een zogeheten Lost City ingaat, is het zaak de spelstand te bewaren. Zie je niets noemenswaardigs in de stad, laad de 'save game' dan even opnieuw. De 'inhoud' van een stad wordt in Colonisation namelijk 'random' bepaald. Als je het maar vaak genoeg probeert, kun je regelmatig een Treasure of een Fontain of Youth in de wacht slepen. Een tijdrovende bezigheid, maar wel de moeite waard.
Een andere wetenswaardigheid: noem één van je steden Charlotte en je ontvangt 50.000 goudstukken. Bovendien is nu de complete kaart zichtbaar.
Rene Westhof, Velsen-Noord
Martin Luten, Rotterdam

ESTHETISCHE PATCH
Een tijdje geleden zat ik weer eens mijn Aminet-CD's te scannen, op zoek naar leuke programma's. Op Aminet 9 (directory Util/WB) kwam ik een zeer handige patch tegen, te weten MagicFrames.lha. Wanneer je hem in de startup-sequence plaatst, zorgt hij ervoor dat (bijna) alle gadtools-gadgets de juiste proporties aannemen.
Op een HiRes-scherm met verhoudingen van om en nabij de 4x3 (zoals 800x600, 640x400(480) en 720x560) betekent dit dat de zijkanten van de gadgets niet langer dubbel zo dik zijn als de onder- en bovenkant. Workbench-applicaties die gadtools gebruiken zien er na deze ingreep veel professioneler uit.
Alex Barten, Amstelveen

ZEEWOLF CHEATS
Hier volgen de levelcodes van ZeeWolf:
1. Imago
2. Tiburon
3. Argus
4. Marten
5. Sockin
6. Gannpay
7. Niet vrijgegeven
8. Frampage

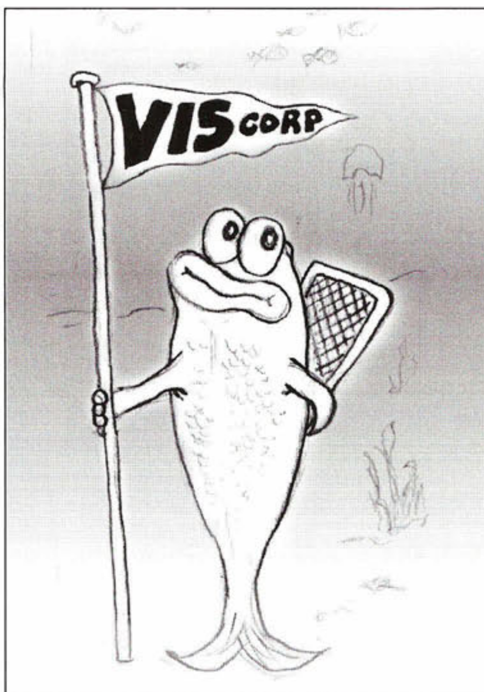
Na het laatste level krijg je de beschikking over dé jager. Het spel begint opnieuw, maar is plotseling veel lastiger. Weet iemand trouwens nog een goede tip of code voor het spel Reunion?

Helmer Pluijms, Son & Breugel

EEN TROEF ACHTER DE HAND

Volgende keer in Amiga Magazine: de uitkomst van dé veiling. Is QuikPak inderdaad de nieuwe eigenaar van de Amiga-technologie geworden of had VIScorp op het laatste moment nog een troef achter de hand? U leest het vanzelf, over twee maanden. Wat zegt u? Dat duurt u te lang? Tja, dan had u maar een abonnement op ons tijdschrift moeten nemen. U had dan weliswaar geen extra editie van Amiga Magazine in de bus gekregen, maar zou in elk geval in staat geweest zijn om het AM-BBS te raadplegen - een van de vele privileges die de AM-abonnees genieten. We durven er vergif op innemen dat een oplettende Amiga-liefhebber de beslissing van notaris Hembach binnen een mum van tijd op ons bulletin board prikt. Zo niet, dan laten we de cyaankali bij nader inzien toch maar staan en doen we het gewoon zelf. Een abonnement op Amiga Magazine bestaat namelijk niet alleen uit 'zes keer een tijdschrift': geschreven en digitale media gaan bij ons hand in hand. Dat houdt trouwens niet op bij de gratis toegang tot het gezelligste Amiga-BBS van Nederland en omstreken. Want wat te denken van onze gewilde servicedisk? Voor een kleine meerprijs sturen we u op jaarbasis ook nog eens zes overvolle floppy's toe met de nieuwste shareware- en pd-programma's. Dat zijn onze troeven. Om te weten of VIScorp er nog een achter de hand heeft, zult u toch echt nog eventjes geduld op moeten brengen. Ach, als u nu een girootje uitschrijft en een abonnement neemt, zijn er alweer vijf minuten voorbij...

Maak ƒ 44,- (blad) of ƒ 89,- (blad+disk)
over naar:
postgiro 1033172
t.n.v. Divo/Amiga Magazine
Cyclaamrood 2
Zoetermeer
Voor België:
Maak 880 Bf (blad) of 1780 Bf (blad+disk)
over naar:
postgiro 000-1600488-85
t.n.v. Divo/Amiga Magazine
Cyclaamrood 2
Zoetermeer
Nederland
onder vermelding van 'abonnement AM'
Een abonnement bestaat uit zes opeenvolgende bladen.

ADVERTEERDERSINDEX

Amigis 2, 13
Barlage 64
Computer City 18
Courbois Software 36, 37
C.R.S. 29
J.P.C. 57
K.C.S. 68
Kelly Software 29
Microtech Roos 61
O.C.S. Computers 8

Waarom een diskabonnement?

Een diskette op de omslag van een tijdschrift plakken heeft als belangrijkste nadeel dat de noodzakelijke prijsverhoging ook wordt doorberekend aan lezers die geen prijs stellen op zo'n schijfje. Daarom kiest Amiga Magazine ervoor om haar abonnees als aanvullende service een extra abonnement op de servicedisk aan te bieden. Bent u abonnee en wenst u zo'n diskabonnement? Stuur dan even een briefkaartje of bel met onze redactie-assistente (079-3610438). Zij rekent precies uit voor hoeveel diskettes u moet bijbetalen om disk- en bladabonnement precies gelijk te laten lopen. Elders op deze pagina leest u hoe u zich van een aanvullend diskabonnement verzekert.

Af en toe een servicedisk?

Kan ook, als u AM-abonnee bent tenminste. U bent dan per saldo wel iets duurder uit dan een diskabonnee. Die betaalt namelijk geen ƒ 10,- (190 Bf), maar slechts ƒ 7,50 (150 Bf) per servicedisk.

Maak ƒ 10,- per schijf over naar:
postgiro 1033172
t.n.v. Divo/Amiga Magazine
Cyclaamrood 2
Zoetermeer
onder vermelding van de juiste producten.
Voor België:
Maak 190 Bf per schijf over naar:
postgiro 000-1600488-85
t.n.v. Divo/Amiga Magazine
Cyclaamrood 2
Zoetermeer
Nederland

AMIGA SOFTWARE PER MODEM

De public domain programma's die we in de rubriek AmiWarez Arena bespreken, zijn afkomstig van de recentste Amiga-cd's. Ook als u geen cd-romspeler heeft, kunt u over een groot deel deze software beschikken. Tenminste, als uw Amiga is voorzien van een modem. Na elke uitgave van Amiga Magazine zorgt de redactie er namelijk voor dat de in AmiWarez Arena besproken Aminet-software 24 uur per dag 'online' staat op het AM-BBS.
Bel met uw modem 079-3618821 en meerdere Gigabytes software staan voor u klaar. Helemaal gratis. Het enige dat we van u verwachten is dat u Amiga Magazine abonnee bent. Abonnees die voor het eerst met het AM-BBS communiceren, dienen er rekening mee te houden dat hun privileges pas in de loop van de volgende dag ingaan. In het weekend zijn wij helaas niet in staat om statusveranderingen door te voeren.

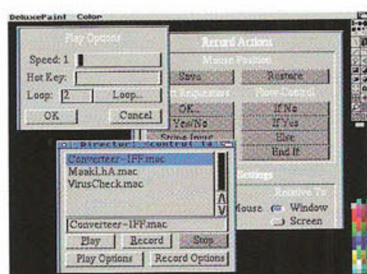
OUDE NUMMERS

Amiga Magazine 8 t/m 43 zijn à ƒ 8,50/ Bf 170 na te bestellen. Aangezien de verzendkosten voor losse nummers fors verschillen van het bulktarief dat de KPN voor de normale verzending berekent, vragen we een bijdrage in de portokosten van ƒ 3,-/Bf 60 (1 nummer), ƒ 5,-/Bf 115 (2-3 nummers) of ƒ 6,-/Bf 180 (4 nummers of meer). Gebruik voor uw bestelling één van de gironummers die u elders op deze pagina vindt. Amiga Magazine 1 t/m 7 zijn helaas uitverkocht.

INHOUD SERVICEDISK

De 44ste editie van de AM-servicedisk staat vrijwel geheel in het teken van het gemak: terugkerende handelingen automatiseren, 'CLI-loos' bestanden inpakken, sneller tekstverwerken... We nemen u natuurlijk niet alles uit handen. De high-scores in de spelletjes mag u zélf verbeteren.

Director16

We hebben er al eens eerder eentje op de servicedisk gezet, maar deze script-generator schatten we toch beduidend hoger in. Klik en tik zoveel u wilt; Director16 neemt alle handelingen op en voert ze naderhand weer net zo gemakkelijk uit. Directory's checken op virussen, files inpakken, plaatjes converteren... Noem het maar op. Werkt supersnel via ARexx, maar laat zich volledig per muis besturen.

- Auteur: Philip A. Gruebele
- Categorie: Shareware

InfoMOD

Een CLI-kleinood voor muziekliefhebbers. Geeft informatie over MOD-bestanden en herkent een hele reeks formaten: van de 'good old' Soundtracker- tot de moderne ScreamTracker (s3m)-files. Kan vooral goede diensten bewijzen in programma's als Directory Opus of DiskMaster.

- Auteur: J.F. Baechler
- Categorie: Freeware

DogFight

Geen ravottende Pitbulls, maar een bijzonder aardig spel voor alle Amiga's met tenminste 1 Mb RAM. Vecht een luchtduel uit met meerdere tegenstanders - vooropgesteld dat het opstijgen al lukt. Dankzij de split-screen two-player mode (splijtscherm twee spelermodus) behouden de luchtridders het overzicht over het strijdtoneel.

- Auteur: Richard Ling
- Categorie: PostcardWare

Datatypes List 2.1

Een actueel overzicht van alle circulerende datatypes en hun vindplaatsen. Gebruikt u wel de nieuwste versies?

- Auteur: Rainer Hoenig
- Categorie: Infoware

LhA-GUI

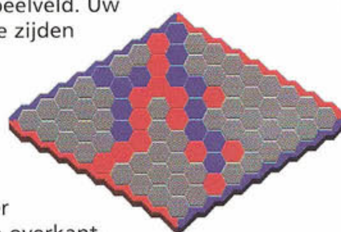
Nog steeds ondervinden heel wat Amiga-gebruikers problemen met het uitpakken van LhA-files. Dat komt vooral omdat het LhA aan een grafisch jasje ontbreekt. Tot voor kort tenminste, want nu is er LhA-GUI. Geen rits onbegrijpelijke CLI-commando's meer, maar een heldere interface met ondersteuning van het 'drag and drop'-principe. LhA-GUI pakt trouwens net zo gemakkelijk LZX- en LZH-bestanden uit.

- Auteur: Brian D. King
- Categorie: Shareware

Hex

In Hex dient u aan de hand van zeshoekige blokjes een verbinding tot stand te brengen tussen de twee rode randen van het vierkante speelveld. Uw tegenstander, die de blauwe zijden moet overbruggen, dwarsboomt uw plannen door de ketting waar mogelijk te doorbreken. Dankzij het honingraatprofiel van de blokjes kunt u gelukkig meerdere kanten uit. Er is er echter maar één die telt: de overkant.

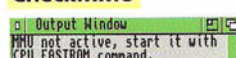
- Auteur: Fabio Lopiano
- Categorie: Giftware

MagicWord

Stel, u schrijft een scriptie over het fenomeen 'hottentottententententoonstellingen'. Uiteraard wordt het onderwerp meerdere malen aangehaald in de tekst, pakweg een keer of tweehonderdvijftig (er bestaat voor zover wij weten geen goed synoniem voor). Have a break, gebruik MagicWord, het utility dat aan een half woord genoeg heeft.

- Auteur: Urs Fleisch
- Categorie: Public Domain

CheckMMU

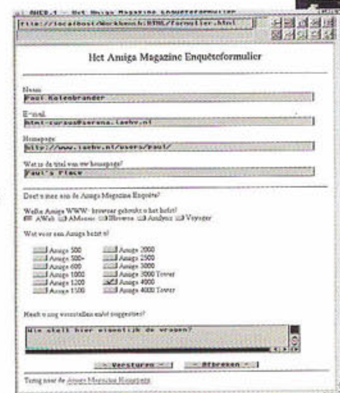

Een handig programmaatje om er eindelijk eens achter te komen of er een échte MMU in de processor zit of niet. In tegenstelling tot andere diagnosesoftware controleert het of de Memory Management Unit ook daadwerkelijk functioneert. Werkt zowel op 68030- als 040-chips.

- Auteur: Ercole Spiteri
- Categorie: Freeware

HTML-Cursus

In het derde deel van zijn HTML-Cursus gaat docent Paul Kolenbrander in op het begrip 'formulieren'. Voor iedereen die meteen met deze leerstof aan de slag wil, hebben we al de benodigde ingrediënten wederom op de servicedisk geplaatst - inclusief het lesmateriaal uit de eerdere afleveringen. Of tikt u de lange listings liever met de hand in?

- Auteur: Paul Kolenbrander
- Categorie: Cursusware

SearchGuide

Een verhipt handig utility om AmigaGuide-documenten van een zoekoptie te voorzien. Brengt alle gevonden termen keurig op rij in beeld, inclusief nieuwe 'links' om met één muisklik naar de betreffende locatie in het document te gaan. Echt een optie waarvan je je afvraagt waarom ze er bij Commodorescom niet aan hebben gedacht.

- Auteur: Gérard Cornu
- Categorie: Freeware

Let op: onze drukker in Zwolle doet Amiga Magazine op de post. De diskettes versturen wij vanuit Zoetermeer. Klim dus niet meteen in de telefoon als u blad en disk niet precies dezelfde dag in de bus vindt!

KCS DUAL HD DRIVE 'DE LUXE'

Voorzien van nieuwe hardware, versie 2.0 software met veel nieuwe funkties en op diverse punten vele malen sneller dan versie 1.0 en last but not least een kompleet nieuw ontwerp behuizing in twee kleuren leverbaar en een 3 standen schakelaar achterop. Werkt op ALLE Amiga computers. De prijs is slechts **f 298,-** Incl. 40 pagina's tellende handleiding en 1 jaar garantie + gratis support.

Een kleine greep uit de vele mogelijkheden:

Maximaal 4 Megabyte op 1 diskette. Autoboot optie. Compatible met al uw standaard Amiga en PC diskettes. ONDERSTEUNING VAN DE VOLGENDE DISKETTEFORMATEN: AMIGA DD/HD, MS-Dos-PC DD/HD, ATARI en MACINTOSH (EMPLANT), KCS Compressie DD/HD, KCS Backup DD/HD.

GEAVANCEERDE COMPRESSIE TECHNIEKEN:

Voor DD en HD diskettes EN (!) nu ook voor alle harddisks. Gebruiksvriendelijke software, muisgestuurd. Fastcopy (1 disk in ca. 35 sec.) en Harddisk Backup software. Voor een backup van 40 Mb (ongecomprimeerd) heeft u slechts 10 diskettes nodig!

VIRTUELE HARDDISK op maximaal 8 HD DISKETTES:

Heeft u geen harddisk? Dan emuleert u ze toch zelf! U creëert net zoveel harddisks als u maar wilt (voor slechts enkele guldens heeft u al een 32 Megabyte harddisk nagebootst) op een paar diskettes. Wilt u 5 harddisks van maximaal 32 Mb, dan heeft u slechts 5 * 8 HD diskettes nodig.
Is **f 298,-** nou goedkoop of niet ?!!!

VYPERFORMAT:

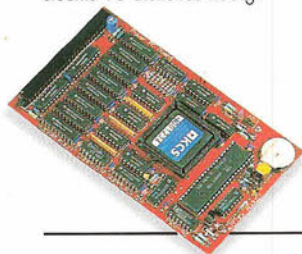
Formatteert in minder dan 3 sec. een CMx disk. Wat Commodore niet gaf, geeft KCS wel vanaf KICKSTART 1.2: Fastfile System, International mode en Directory Cache. Ondersteuning van de meeste diskcopiers: Cyclone (V), Blitz, AMI, Siegfried Copy en Synchro Express. Illegaal kopieren is verboden!

BUSINESS GAME

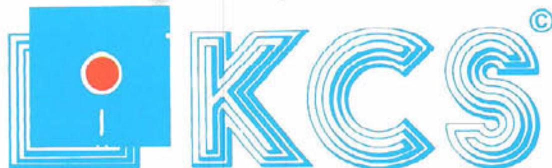
Iedere koper van een PC Board of DHD drive ontvangt **GRATIS** een uniek spel, zolang de voorraad strekt. BUSINESS GAME DORDRECHT. Met daarin 20 verschillende deelnemende Dordtse bedrijven, waaronder... KCS !

Deze Business Game uitgave is ook te bestellen voor **f 39,95** excl. verzendkosten. Met dit spel kunt u proberen de beste ondernemer van de stad te worden. Een collectors item! Van JUMBO. Ontwerp: Gijs Timmermans b.v.

POWER PC BOARD A500: f 99,-

Op is op! Het Power PC Board is alleen nog maar verkrijgbaar voor de Amiga 500 en kost slechts **f 99,-** Draai nu de meest bekende MS-DOS programma's op uw Amiga. Vrijwel alle merken harddisks worden ondersteund en een PC partitie op de Amiga harddisk is mogelijk. In combinatie met de DHD drive kunt u PC HD diskettes lezen en schrijven. Voorzien van 1 Meg geheugen en realtime klok. Zowel in Amiga als in PC mode te gebruiken. Als zeer goed beoordeeld in de meeste binnen- en buitenlandse Amigabladen.

Kuipershaven 22
3311 AL Dordrecht
Nederland
Telefoon: 078 - 6310931
Fax: 078 - 6312659

Breng ook eens een bezoek aan KCS op Internet!
http://www.kcsnl.com

Geen dealer in de omgeving? Bel KCS.

Wijzigingen m.b.t. prijzen, specificaties en afbeeldingen voorbehouden. Alle genoemde produkten/merken zijn geregistreerde handelsmerken van de respectievelijke firma's.
Bij verzending onder rembours wordt f 15,- in rekening gebracht.